

Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli
"WOM" w Częstochowie

KWARTALNIK NAUCZYCIELSKI

Rocznik: 2003, Miesiąc: 06

01: Jak pomóc dzieciom nadpobudliwym psychoruchowo

Autor: Anna Pawłowska - nauczycielka
Przedszkole Gminne Nr 2 w Kłobucku

02: „Uroczystości-inaczej”

Autor: Anna Pawłowska – nauczyciel wychowania przedszkolnego

03: ROZWIJANIE POSTAW PROEKOLOGICZNYCH WE WSPÓŁCZESNEJ EDUKACJI PRZEDSZKOLNEJ

Autor: Halina Szandrocha - dyrektorka Miejskiego Przedszkola nr 15 w Częstochowie

04: Wpływ głośniego czytania dzieciom na ich rozwój intelektualny i emocjonalny

Autor: Grażyna Adamowska - nauczycielka kształcenia zintegrowanego
SP nr 32 w Częstochowie

05: Sytuacja dzieci niedostosowanych społecznie.

Autor: Iwona Bartłomiejczyk - nauczycielka języka polskiego
Aleksandra Zyska - nauczycielka kształcenia zintegrowanego
SP nr 3 przy Pogotowiu Opiekuńczym w Częstochowie

06: Rozwiązywanie zadań tekstowych.

Autor: Bożena Bejm - nauczycielka kształcenia zintegrowanego
w SP w Popowie.

07: RODZINA I WYCHOWANIE

Autor: Małgorzata Bury - nauczycielka katechezy
SP w Mstowie

08: PRZEOBRAŻENIA RODZINY

Autor: Małgorzata Bury - nauczycielka katechezy
SP w Mstowie

09: ZNACZENIE PIERWSZYCH KONTAKTÓW DZIECKA Z KSIĄŻKĄ – tematem pogadanki dla rodziców.

Autor: Aldona Drab - nauczycielka kształcenia zintegrowanego w Szkole Podstawowej w Popowie.

10: KLASOWE KONKURSY

Autor: Ewa Gerus - nauczycielka języka polskiego; SP w Popowie

11: ŚLUBOWANIE KLASY PIERWSZEJ -Pasowanie na ucznia

Autor: Małgorzata Gorzędowska - nauczycielka kształcenia zintegrowanego
SP W Soborzycach

12: Wychowanie poprzez integrację z osobami niepełnosprawnymi

Autor: Mariola Grabińska - nauczycielka języka polskiego
Ewa Najda-Sikorska - nauczyciel przyrody
Szkoła Podstawowa we Wręczycy Wielkiej

13: SCENARIUSZ INSCENIZACJI "DBAMY O BEZPIECZEŃSTWO"

Autor: Teresa Gruzla - nauczycielka kształcenia zintegrowanego
SP w Trębaczewie

14: ROLA ZAJĘĆ W TERENIE W ROZWOJU FIZYCZNYM DZIECI W MŁODSZYM WIEKU SZKOLNYM

Autor: Teresa Gruzla - nauczycielka kształcenia zintegrowanego; SP w Trębaczewie

14: NADPOBUDLIWE DZIECI W KLASIE

Autor: Hartlińska Ewa - nauczycielka kształcenia zintegrowanego
SP Nr 27 w Częstochowie

15: Sprawność pisania

Autor: Beata Janus-Lewczyńska - nauczycielka języka angielskiego, SP nr 24
Zespół Szkół Mechaniczno-Elektrycznych w Częstochowie
Jolanta Jakubowska - konsultant języków obcych RODN "WOM" w Częstochowie

16: Stymulacja polisensoryczna w edukacji dzieci głębiej i głęboko upośledzonych umysłowo

Autor: Anna Kajda - rewalidacja upośledzonych umysłowo
Małgorzata Kosela - rewalidacja upośledzonych umysłowo
Hanna Kwiatkowska - rewalidacja upośledzonych umysłowo
Zespół Szkół Specjalnych nr 45 w Częstochowie

17: ĆWICZENIA RUCHOWE W KLASACH I-III

Autor: Irena Kałwak - nauczycielka kształcenia zintegrowanego, SP w Miedźnie

18: Wieczór z baśnią

Autor: Aneta Kowalczyk - nauczyciel kształcenia zintegrowanego
SP w Woli Mokrzeskiej

19: KONKURS PRZYRODNICZY

POZNAJEMY NAJBLIŻSZĄ OKOLICĘ WYŻYNA KRAKOWSKO-CZĘSTOCHOWSKA

Autor: Jolanta Krzypkowska – nauczycielka przyrody, SP nr 2 w Częstochowie

20: TEST SPRAWDZAJĄCY WIELOSTOPNIOWY DLA KLASY VI SZKOŁY PODSTAWOWEJ

Autor: Jolanta Krzypkowska – nauczycielka przyrody; SP nr 2 w Częstochowie

21: AUTOTERAPIA BÓLU W DYSFUNKCJACH NARZĄDU RUCHU

Autor: Barbara Kubica - nauczycielka gimnastyki korekcyjnej; SP nr 48 w Częstochowie

22: PROFILAKTYKA W DYSFUNKCJACH NARZĄDU RUCHU, A KONSEKWENCJE UPRAWIANIA SPORTU AUTOTENICZNEGO

Autor: Barbara Kubica - nauczycielka gimnastyki korekcyjnej; SP nr 48 w Częstochowie

23: Scenariusz lekcji dla klasy VI

Gdyby nie nadzieja, serce by pękło...

Autor: Tadeusz Pakuła - nauczyciel języka polskiego

SP im. Wł. Szafera w Żarkach.

24: Dziwny jest ten świat. Montaż słowno- muzyczny. Refleksja wyrażona głosem poetów o człowieku i świecie, w którym żyje.

Autor: Tadeusz Pakuła - nauczyciel języka polskiego, SP im. Wł. Szafera w Żarkach.

25: Msza dziękczynna – Żarki 1791r.

Scenariusz akademii z okazji Święta 3 Maja

Autor: Tadeusz Pakuła - nauczyciel języka polskiego, w S P im. Wł. Szafera w Żarkach.

26: Scenariusz zajęć zintegrowanych

Autor: Iwona Rachwał - nauczycielka kształcenia zintegrowanego

SP. nr 52 w Częstochowie

27: Terapia rodzinna bazująca na doświadczaniu.

Autor: Iwona Rachwał - nauczycielka kształcenia zintegrowanego

SP. nr 52 w Częstochowie

28: Jak kształcić patriotyzm w czasie wycieczki na Jasną Górę?

Autor: Anna Rzepecka - nauczycielka j. polskiego

SP w Małusach Wielkich

29: WPŁYW LITERATURY DZIECIĘCEJ NA ROZWÓJ WRAŻLIWOŚCI ESTETYCZNEJ DZIECKA

Autor: Małgorzata Sądecka – nauczycielka kształcenia zintegrowanego

SP w Kłomnicach

30: Test sprawdzający osiągnięcia ucznia z informatyki w klasie czwartej szkoły podstawowej z działu: Praktyczne zastosowania komputera- Edytor grafiki.

Autor: Lidia Stanior - nauczycielka informatyki

w SP w Lusławicach

31: Działania prowadzone w naszej szkole w ramach realizacji ścieżki prozdrowotnej w klasach I – III

Autor: Jadwiga Sukiennik – nauczycielka nauczania zintegrowanego

SP we Wręczycy Wielkiej

32: KONKURSY CZYTELNICZE DLA KLAS I – III

Autor: Barbara Tomala - nauczycielka historii i bibliotekarz

Szkoła Podstawowa w Starym Broniszewie

33: Scenariusz zajęć zintegrowanych pt.: „Czy jesteśmy przyjaciółmi książek?”

Autor: Regina Warzyszyńska – nauczycielka kształcenia zintegrowanego

34: Quiz ekologiczny pt. "Lekcja ekologii"

Autor: Aneta Wąsińska - nauczycielka przyrody, SP nr 1 w Krzepicach

35: Konspekt do lekcji fizyki dla klasy 1 gimnazjum.

Autor: Lidia Bigajczyk - nauczycielka fizyki

Gimnazjum Nr 5 w Myszkowie

36: Wzmocnienie w procesie dydaktycznym.

Autor: Grzegorz Dawidson - nauczyciel wychowania fizycznego w Gimnazjum nr 1 w Częstochowie

37: KOCHAĆ MADRZE

Autor: Anna Janocha - nauczycielka j. polskiego Gimnazjum w Żarkach

38: "TURNIEJ RYCERSKI" – SCENARIUSZ KONKURSU HUMANISTYCZNEGO

Autor: Anna Janocha, Dorota Orszulak, Katarzyna Czyż, Dorota Psonka, Urszula Wójcik,

Paweł Wnuk, Jarosław Auguścik

nauczyciele tworzący zespół humanistyczny w Gimnazjum w Żarkach

39: „Test sprawdzający wiadomości i umiejętności z matematyki w klasie IV”

Autor: Dorota Jędryszczak - nauczycielka matematyki i informatyki w Zespole Szkół w Kamyku.

40: PROGRAM INDYWIDUALNEJ PRACY UCZNIA W ZAKRESIE ROZBUDZANIA WŁASNEJ AKTYWNOŚCI RUCHOWEJ

Autor: Olga Kilan - nauczycielka wychowania fizycznego, Gimnazjum w Opatowie

41: Referat pt: „Istota stresu i radzenie sobie z nim”.

Autor: Dorota Konieczko - nauczycielka matematyki; Gimnazjum w Opatowie.

42: Przemoc wobec dzieci w szkole i przeciwdziałanie jej

Autor: Dorota Konieczko - nauczycielka matematyki

Gimnazjum w Opatowie.

43: MŁODZIEŻ WOBEC AIDS

Autor: Urszula Kozioł – nauczycielka przyrody; SP, Gimnazjum w Mykanowie

44: SCENARIUSZ LEKCJI PRZYRODY W KLASIE V

Autor: Urszula Kozioł - nauczycielka przyrody

Gimnazjum i SP w Mykanowie

45: SCENARIUSZ ŚCIEŻKI EDUKACYJNEJ W KLASIE V

Autor: Urszula Kozioł – nauczycielka przyrody

Gimnazjum i SP w Mykanowie

46: SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI WEWNĄTRZSZKOLNEGO DOSKONALENIA NAUCZYCIELI ZA TRZY I PÓŁ LETNI OKRES ISTNIENIA

GIMNAZJUM W KŁOMNICACH

Autor: Anna Łągiewka – nauczycielka chemii i fizyki

Gimnazjum w Kłomnicach

47: AKTYWNOŚĆ RUCHOWA DZIECI I MŁODZIEŻY W CZASIE WOLNYM

Autor: Bożena Niepsuj - nauczycielka wychowania fizycznego w Gimnazjum nr 22 w Częstochowie.

48: MITYCZNI ARTYŚCI GRECCY.

Autor: Dorota Pacan - nauczycielka języka polskiego

Gimnazjum Nr 5 w Myszkowie.

49: Zestaw ankiet

Autor: Agnieszka Świerczyńska – nauczycielka chemii i biologii

Jolanta Mucha – nauczycielka historii i j. polskiego

Ewa Skuza – nauczycielka geografii i informatyki

Gimnazjum nr 4 w Częstochowie

50: WYCHOWAWCZE ASPEKTY ZAJĘĆ WYCHOWANIA FIZYCZNEGO

Autor: Paweł Wnuk - nauczyciel wychowania fizycznego

Gimnazjum w Żarkach

51: SCENARIUSZ ZAJĘĆ

ROLNICTWO EKOLOGICZNE – CZYLI PRODUKOWAĆ NIE NISZCZĄC, ŻYWIĆ NIE SZKODZĄC

Autor: Grażyna Wróblewska-Ludwig - nauczycielka biologii i przyrody

Gimnazjum Nr 5 w Myszkowie

doradca biologii i przyrody współpracujący z RODN WOM w Częstochowie

52: Scenariusz zajęć z języka obcego

Autor: Małgorzata Zięba - nauczycielka języka niemieckiego w Zespole Szkół, Gimnazjum w Garnku.

53: Krajoznawstwo czy interkulturowość w nauczaniu języków obcych?

Autor: Małgorzata Zięba - nauczycielka języka niemieckiego w Zespole Szkół, Gimnazjum w Garnku

54: "Historia Liceum Ogólnokształcącego im. mjr H. Sucharskiego w Myszkowie"

Autor: Elżbieta Bazylak - nauczycielka historii i WOS-u

Liceum Ogólnokształcące im. mjr H. Sucharskiego w Myszkowie.

55: Konspekt lekcji z Wiedzy o Społeczeństwie w kl. IV LO na temat :

"Czy demokracja w Polsce jest zagrożona?"

Autor: Elżbieta Bazylak - nauczycielka historii i WOS-u

Liceum Ogólnokształcące im. mjr H. Sucharskiego w Myszkowie.

56: Kierunki kształcenia w szkołach ponadgimnazjalnych.

Autor: Mirosław Bruzda – nauczyciel przedmiotów zawodowych

ZS w Złotym Potoku

57: ROLA ŚRODKÓW WIZUALNYCH W NAUCZANIU JĘZYKÓW OBCYCH

Autor: Joanna Duda , Hanna Palicka - nauczycielki j. niemieckiego w Zespole Szkół im C. K. Norwida w Częstochowie

58: Psychologia uczenia się, czyli co trzeba wiedzieć, by nauczać skuteczniej

Autor: Anna Foss - nauczycielka języka niemieckiego

ZS Złoty Potok

59: "Pytania konkursowe nt. Marii Skłodowskiej-Curie"

Autor: Beata Hałubek, Krzysztof Loręcki - Zespół Szkół Gastronomicznych w Częstochowie

60: "Co to jest przemoc? Jak się przed nią bronić?"

Autor: Beata Hałubek - nauczycielka fizyki

Zespół Szkół Gastronomicznych w Częstochowie

61: „Kobieta świata – Maria Skłodowska-Curie”

Autor: Beata Hałubek - nauczycielka fizyki

Zespół Szkół Gastronomicznych w Częstochowie

62: "Dlaczego młodzież pije alkohol ?"

Autor: Beata Hałubek - nauczycielka fizyki

Renata Krawiec - nauczycielka chemii

Zespół Szkół Gastronomicznych w Częstochowie

63: JAK BĘDAĆ RODZICEM UNIKNAĆ PRZEGRANIA Z DZIECKIEM?

Autor: Renata Krawiec - nauczycielka chemii i elementów informatyki

w Zespole Szkół Gastronomicznych.

64: BRZEGIEM WARTY...

Autor: Marek Mizera - nauczyciel wychowania fizycznego

Techniczne Zakłady Naukowe w Częstochowie

64: Zestaw Doświadczeń z Hydrostatyki i aerostatyki

Autor: Joanna Musiałek - Liceum Ogólnokształcące im. mjr H. Sucharskiego w Myszkowie

64: Fizyczna łamigłówka

Autor: Joanna Musiałek - Liceum Ogólnokształcące im. mjr H. Sucharskiego w Myszkowie

65: „ASERTYWNOŚĆ. SZTUKA BYCIA SOBA”- PROPOZYCJA PRACY W RAMACH GODZINY WYCHOWAWCZEJ

Autor: Alfred Wachowski - nauczyciel języka niemieckiego

V LO im. Adama Mickiewicza w Częstochowie

66: Zaproszenie na ziemię częstochowska

Autor: Barbara Wcześniak - nauczycielka biologii, Zespół Szkół im. C.K. Norwida w Częstochowie

67: Poznaj objawy zażywania i wygląd środków odurzających

Autor: Mariola Dudek - Medyczne Studium Zawodowe w Częstochowie

68: PUBLICZNA BIBLIOTEKA PEDAGOGICZNA JEJ HISTORIA I TERAZIEJSZOŚĆ

Autor: Joanna Resakowska - Kierownik PBP RODN"WOM"

69: Publiczna Biblioteka Pedagogiczna RODN"WOM" w Częstochowie – nowe zadania w nowej siedzibie.

Autor: Joanna Resakowska - Kierownik PBP RODN"WOM"

01: Jak pomóc dzieciom nadpobudliwym psychoruchowo

**Autor: Anna Pawłowska - nauczycielka
Przedszkole Gminne Nr 2 w Kłobucku**

Do napisania artykułu zainspirowała mnie chęć pomocy dzieciom nadpobudliwym psychoruchowo, które uczęszczają do mojej grupy przedszkolnej. Z myślą o tych dzieciach napisałam program korekcji zachowań dla dzieci nadpobudliwych oparty na książce T. Opolskiej i E. Potempskiej pt., „Dziecko nadpobudliwe.” Przemysleniami na ten temat chciałabym podzielić się z osobami, które pracują, pracowały bądź pracować będą z dziećmi wykazującymi takie trudności wychowawcze.

Jak wygląda praca w grupie przedszkolnej, w której znajduje się dziecko nadpobudliwe psychoruchowo, wie każda nauczycielka, której było dane pracować w takiej grupie. Zdarza się to wcale nie rzadko, że takich dzieci jest w grupie kilkoro.

W grupie z którą obecnie pracuję jest troje dzieci w których procesy pobudzania przeważają nad procesami hamowania. Dzieci te sprawiają najwięcej trudności wychowawczych ze względu na często gwałtowne reakcje ruchowe (znaczna ruchliwość, żywiołowość, chaotyczność, i pośpiech w zachowaniu, bójki, niszczenie przedmiotów). Ich reakcje poznawcze cechuje brak koncentracji na zadaniu. Często gwałtowne reakcje emocjonalne, to skłonność do płaczu. W związku z tym, że dzieci te przebywają w przedszkolu po kilka godzin dziennie, postanowiłam w stosunku do nich tak realizować procesy wychowawcze, aby stworzyć najkorzystniejsze warunki ich prawidłowego rozwoju.

W realizacji tego celu bardzo pomocna była mi książka Teresy Opolskiej i Elżbiety Potempskiej pt: „Dziecko nadpobudliwe”, wydanej przez Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej Ministerstwa Edukacji Narodowej. Zawarty w niej program korekcji zachowań zawiera dziesięć przykładowych scenariuszy zajęć, do pracy z dziećmi nadpobudliwymi. Cykl proponowanych zajęć przeznaczony jest dla dzieci w wieku 7- 10 lat. Jednakże autorki zachęcają do układania (na podstawie scenariuszy zawartych w książce) własnych zajęć o podobnej konstrukcji i przy podobnych założeniach merytorycznych.

Skorzystałam z propozycji i napisałam program adresowany do dzieci w wieku przedszkolnym, które przejawiają cechy nadpobudliwości psychoruchowej, czyli zespół objawów występujących w jednej, dwóch lub wszystkich sferach funkcjonowania dziecka; ruchowej, poznawczej i emocjonalnej. Wobec nasilającej się częstotliwości tego typu zaburzeń, już w przedszkolu postanowiłam opracować kompleksowy i prosty zarazem program oddziaływań, możliwy do realizacji w grupie.

Z reguły problem dzieci przejawiających różnego typu zagrożenia i reakcje nerwicowe, poprzedzony często różnymi formami nadpobudliwości wyławiany jest dopiero w pierwszych latach dziecka w szkole.

Nauczyciele często nie radzą sobie z dekoncentracją dziecka na lekcji, ze wzmogoną pobudliwością ruchową na przerwach oraz z nieadekwatnymi reakcjami emocjonalnymi na neutralne stosunkowo bodźce środowiska. Dlatego warto pokusić się o opracowanie sposobów radzenia sobie z nadpobudliwymi zachowaniami dzieci już w przedszkolu. Bowiem łatwiejsze w tym wieku jest dokonywanie zmian w sposobie funkcjonowania emocjonalnego i społecznego pod wpływem odpowiednich oddziaływań otoczenia.

W pierwszych trzech rozdziałach książki, autorki przedstawiają przyczyny powstawania zaburzeń zdrowia psychicznego u dzieci oraz charakteryzują nadpobudliwość psychoruchową.

Rozdział czwarty zawiera cele i założenia programu przeznaczonego do korekcji zjawiska nadpobudliwości u dzieci. Następny rozdział omawia metodykę prowadzenia zajęć. Rozdział kolejny prezentuje scenariusze zajęć opracowane z myślą o dzieciach objętych wychowaniem wczesnoszkolnym. Proponowana forma zajęć, to praca w małych grupkach, co sprzyja większej aktywacji i stwarza szansę do wymiany doświadczeń, zdobywanych w toku działań. Pozwala także nauczycielowi określić możliwości i poznać potrzeby każdego dziecka.

Dużym walorem zaproponowanego programu jest fakt, że w zależności od inwencji prowadzących, ich umiejętności oraz sytuacji w grupie, jednostkowe propozycje zajęć można zastępować innymi, które służą podobnym celom lub odpowiadają na aktualne zapotrzebowanie grupy.

Dodatkową zaletą książki jest jej przystępność: autorki przedstawiają swoje propozycje w sposób prosty i przejrzysty. To wszystko sprawia, że warto zapoznać się z tą propozycją wydawniczą oraz wzbogacić o nią bibliotekę, zwłaszcza, że jej cena jest przystępna.

Bibliografia:

1. Nartowska H., Opóźnienia i dysharmonie rozwoju dziecka, Warszawa 1982
2. Nartowska H., Różnice indywidualne czy zaburzenia rozwoju dziecka przedszkolnego, Warszawa 1978
3. Nartowska H., Wychowanie dziecka nadpobudliwego, Warszawa 1986
4. Opolska T., Potempska E., Dziecko nadpobudliwe, Program Korekcji Zachowań, Warszawa 1999

02: „Uroczystości-inaczej”

Autor: Anna Pawłowska – nauczyciel wychowania przedszkolnego

Przedszkole Gminne nr 2 w Kłobucku

Do napisania artykułu zainspirowała mnie chęć podzielenia się z innymi w jakiej formie zorganizowałam (wspólnie z pracownikami przedszkola) piknik rodzinny.

W końcu maja ubiegłego roku w naszej placówce przedszkolnej odbyła się uroczystość z okazji Dnia Matki, Dnia Ojca i Dnia Dziecka pt. „Mama, Tata i Ja”. Wraz z wychowawczyniami innych grup odstąpiłyśmy od tradycyjnej akademii w przedszkolu i całą imprezę zdecydowałyśmy się przenieść na plac przedszkolny. Z tą myślą zorganizowałam zebranie rodziców, którzy z entuzjazmem ustosunkowali się do pomysłu. Wspólnie ustaliliśmy, że festyn rodzinny odbędzie się w niedzielę, w godzinach popołudniowych. W celu zdobycia sponsorów nawiązałyśmy współpracę z Towarzystwem Ubezpieczeniowym „Warta”.

Kiedy nadszedł wyznaczony dzień, o wyznaczonej godzinie na placu przedszkolnym zebrali się rodzice wraz z małymi przedszkolakami. Po przywitaniu przez dyrektora placówki rozgościli się pod namiotami letnimi, przy stołach zastawionych ciastem pieczonym przez mamy przedszkolaków, kawą i herbatą. W tym czasie dzieci wykonywały na terenie przedszkolnym krótką część artystyczną związaną tematycznie ze świętem mamy i taty. Następnie odbyła się loteria fantowa, której sponsorem było Towarzystwo Ubezpieczeniowe „Warta”. Było wielkie radości z wylosowanych drobiazgów: kredek, słodyczy, gumek, notesików, spineczek, długopisów itp. Impreza przy współudziale Towarzystwa Ubezpieczeniowego „Warta”

miała na celu korzystanie z usług tej firmy. Korzyści z tego przedsięwzięcia były obopólne.

Dzieci wraz z rodzicami brały także udział w konkursach rodzinnych.

Wyśmienitej zabawy dostarczył konkurs pt. „Szukanie grochu w kapuście”. Zadaniem rodzin było jak najszybsze wyłuskanie ukrytych w główce kapusty dziesięciu ziarenek grochu. Konkurs pt. „Ubijanie piany” przeznaczony był dla mężczyzn w rodzinach. Wygrywała ta rodzina, w której mężczyzna pierwszy ubił pianę z białek tak, że po odwróceniu talerza piana była w nim sztywna i nie wylała się na podłogę.

Rodzice mogli się wykazać pomysłowością w wymyśleniu haseł najbardziej trafnie określających Towarzystwo Ubezpieczeniowe „Warta”. Zwycięzcy konkursów otrzymali nagrody-parasole z logo firmy.

Ponadto każdy przedszkolak fotografował się na tle makiety przedstawiającej sponsorującą imprezę firmę. Zdjęcia dzieci otrzymały gratisowo.

W przerwach między konkursami dzieci wraz z rodzicami mogły korzystać z letniego bufetu, w którym czekały pieczone na grilu kiełbaski.

Do udziału w letnim pikniku rodzinnym zachęcała również wspaniała pogoda.

Nasza placówka jest otwarta na tego typu zabawę połączoną z korzyściami zarówno dla dzieci i sponsora. Zachęcam inne instytucje do zabawy w naszym przedszkolu połączonej z reklamą firmy sponsora. Swoimi doświadczeniami pragnę podzielić się też z pracownikami innych placówek przedszkolnych bądź szkolnych i zachęcić do odstąpienia od tradycyjnych akademii.

03: ROZWIJANIE POSTAW PROEKOLOGICZNYCH WE WSPÓŁCZESNEJ EDUKACJI PRZEDSZKOLNEJ

Autor: Halina Szandrocha - dyrektorka Miejskiego Przedszkola nr 15 w Częstochowie

POTRZEBA EDUKACJI EKOLOGICZNEJ

Problematyka edukacji ekologicznej znajduje coraz bardziej znaczące miejsce w dokumentach międzynarodowych, państwowych, lokalnych, szkolnych.

Jest to podyktowane wieloma względami. Przedmiotem ekologii jest nie tylko miejsce człowieka w ekosystemie, ale także przekształcenia przyrody powodowane jego różnorodnymi działaniami o szerokim i wąskim zakresie. Jesteśmy świadkami stale pogarszającego się stanu ekosystemów, od których zależy nasz byt. Odnowa przyrody i środowiska należy więc do najważniejszych problemów współczesności, bowiem od jej efektywności zależy dalsza egzystencja naszego gatunku. W aspekcie tej rzeczywistości działania proekologiczne „tu i teraz” zależne w sposób bezpośredni od człowieka stają się zadaniem do realizacji od zaraz i obowiązkiem każdego. Rodzi się pilna potrzeba intensywnych działań na rzecz ekorozwoju, w taki sposób aby nie spowodować nieodwracalnych zmian. By Ziemi nie zmienić w skalną pustynię i nie stwierdzić: „ludzie ludziom zgotowali ten los”.

Tak ujęta struktura zadań pozwala zgłębić wiedzę ekologiczną, przeżywać i urzeczywistniać wartości w twórczym proekologicznym działaniu, a więc pozwala rozwijać pełnego i twórczego człowieka.

EDUKACJA EKOLOGICZNA SZANSĄ WSZECHSTRONNEGO ROZWOJU OSOBOWOŚCI

Wielostronny rozwój osobowości przyjmuje się za główny cel kształcenia ogólnego i wychowania. Podstawowymi funkcjami osobowości jest poznawanie rzeczywistości i samego siebie, przeżywanie zespołu nagromadzonych w niej wartości oraz zmienianie rzeczywistości (świata). Ta znana nam wszystkim teoria uwzględnia trzy rodzaje działalności ucznia: aktywność intelektualną, aktywność o charakterze emocjonalnym, aktywność praktyczną. Są one źródłem zmian w osobowości w stopniowo harmonizującą się całość. Wyrazem aktywności intelektualnej jest przyswajanie oraz odkrywanie wiedzy przyrodniczej, technicznej, społecznej. Tak więc wiedza przyrodnicza staje się jednym z przedmiotów aktywności intelektualnej. Jak z powyższego wynika, kształcenie ekologiczne sprowadza się do planowania sytuacji edukacyjnych o wymiarze ekologicznym inicjowanie i kontrolowanie zmian zachodzących w aktywności ucznia w środowisku i obejmuje: aktywność emocjonalną-budzenie nastawień, zaciekawień, zainteresowań, reakcje proekologiczne; przyjęcie systemu wartości mającego swój wyraz w urzeczywistnianiu stylu życia; wrażliwość na piękno przyrody, odpowiedzialność za stan przyrody, troska o przyrodę; aktywność praktyczną-umiejętność obserwacji rzeczy i zjawisk, podejmowanie stawianych zadań proekologicznych, inicjowanie działań na rzecz odnowy środowiska przyrodniczego i twórcza ich realizacja; aktywność intelektualną-zapamiętanie wiadomości, wyjaśnienie procesów i zjawisk zachodzących w środowisku, umiejętność stosowania wiadomości w rozwiązywaniu zadań i problemów ekologicznych.

POSTAWY PROEKOLOGICZNE W PRZEDSZKOLU

Problematyka ekologii znalazła swoje odzwierciedlenie w celach i treściach kształcenia zreformowanej szkoły. W podstawie programowej Dz.U-51458 Podstawa Programowa wychowania przedszkolnego dla przedszkoli i oddziałów przedszkolnych w szkołach w pierwszym obszarze „Wykorzystywanie i tworzenie okazji do poznawania rzeczywistości: przyrodniczej, poprzez obserwowanie, eksperymentowanie, odkrywanie. Jedną z dziedzin kształcenia jest edukacja ekologiczna. Ma ona pomóc dzieciom w uzyskaniu przekonania, że wszystkie elementy środowiska przyrodniczego oraz elementy będące wytworem człowieka są od siebie zależne. Każdy człowiek swoim zachowaniem wpływa na środowisko i każdy jest odpowiedzialny za obecny i przyszły stan środowiska oraz pokoleń. Przyjmowanie zadań prowadzących do poprawy sytuacji ekologicznej jakości życia następnych ma istotne znaczenie w kształtowaniu postaw proekologicznych. Tylko przez wpajanie nawyków ochrony środowiska już w wieku wczesnoszkolnym można w przyszłości liczyć na aktywność społeczną w tym zakresie. Przedszkole powinno stać się nośnikiem nowych postaw i zachowań proekologicznych dzieci, a także społeczności lokalnej, która przecież żyje i pracuje w ciągłym kontakcie ze środowiskiem naturalnym oraz je współtworzy. Jednym z warunków efektywności edukacji ekologicznej jest opracowanie i konsekwentna realizacja programu u podstaw którego znajdować się będzie system zadań podporządkowanych kształtowaniu umiejętności orientowania się w zagadnieniach ekologicznych, samokształceniu w tym kierunku, planowaniu i realizowaniu działań proekologicznych. Zaprojektowanie nowych programów, podręczników oraz samego procesu nauczania jest zadaniem pierwszoplanowym. Zrealizowanie tego przedsięwzięcia przybliży nas do światowych oczekiwań w zakresie edukacji środowiskowej.

W naszym przedszkolu kształcimy osobowość dziecka, wyrabiając możliwość i poczucie obowiązku oraz uświadamiamy znaczenie przyrody dla ludzkości. Te cele osiąga się nie tylko poprzez wyposażenie dzieci w odpowiedni zasób wiedzy w zakresie ochrony środowiska, staramy się również budzić ich świadomość ekologiczną. Dzieci hodują ryby w akwarium, opiekują się potomstwem i w ten sposób uświadamiają sobie jakie warunki są potrzebne do życia dla ryb. Jeśli w pobliżu przedszkola znajduje się rzeka, można na miejscu dokonać oceny warunków życia w niej zwierząt i roślin. Równocześnie zapoznajemy dzieci z przyczynami złego stanu jakości wody w rzece. W czasie spacerów i wycieczek nie tylko można zaobserwować zachowania dzieci w stosunku do środowiska przyrodniczego, ale również ich reakcje na skutki dewastacji środowiska. Dość często podczas spaceru dzieci obserwują liczne enklawy dzikiej przyrody, głównie w miejscach podmokłych, na słonecznych skarpach i wzgórzach, są to ostoje różnorodnych gatunków roślin. Zapoznajemy dzieci z tym środowiskiem i mówimy, że przy odpowiednim urządzeniu może posłużyć celom wypoczynkowym. Zwracamy uwagę na konieczność odnowy starych drzew. Innym razem zachęcamy dzieci aby w swoich pracach przedstawiły najsmutniejsze i najpiękniejsze miejsce, które widziały podczas spaceru. Zestawienie tych prac może wywołać ciekawe rozmowy. Kiedy pokochają przyrodę to za kilkanaście lat być może zajmą się jej przyrodą.

Po każdej obserwacji podczas spacerów i wycieczek dzieci zadają wiele pytań porównując i klasyfikując obiekty przyrodnicze i w ten sposób zyskują nowe wiadomości. Bardzo często opracowujemy temat lasu i jego rolę w przyrodzie, właściwe zachowanie się w trakcie wycieczki, przeciwstawianie się zaśmiecaniu i niszczeniu roślin. Oprócz takich działań warto rozważyć wprowadzanie do przedszkoli tzw. „mikroedukacji ekologicznej”, polegającej na wprowadzaniu przez radę pedagogiczną programu przedsięwzięć ekologicznych we współpracy z rodzicami i zakładami pracy środowiska lokalnego. Mikroprogram ten obejmowałby: ochronę własnego zdrowia-prawa człowieka do życia w czystym środowisku, poszanowanie każdego życia, gleba, powietrze, las i woda w środowisku lokalnym, ulepszenie otaczającego środowiska. W najbliższym czasie zostanie powołany „Klub Ekologiczny”, którego zadaniem będzie podnoszenie kultury i świadomości ekologicznej starszych dzieci. Członkowie klubu będą mogli opracować swój program i wyposażyć go w kącik, „laboratorium” zawierający: mikroskop, lupę, magnetofon i taśmy z nagranyimi odgłosami przyrody, zestaw wierszy o przyrodzie, akwarium, terrarium, aparat fotograficzny i inne akcesoria. Dzieci z Klubu Ekologicznego organizują różnego rodzaju konkursy plastyczne (wystawy najlepszych prac z nagrodami).

Ogólnie rzecz biorąc społeczeństwo powinno odczuwać potrzebę i konieczność działania na rzecz ochrony przyrody, a wynikać to może tylko z prawidłowo ukształtowanej świadomości ekologicznej. Świadomość ekologiczna to oprócz

wiedzy odpowiednia postawa prowadząca do odpowiedzialności i respektowania praw ekologicznych, których nie przestrzeganie prowadzi do kryzysu ekologicznego.

Literatura:

1. Studzińska M., „ Dzieci przedszkolne poznają przyrodę ożywioną”
2. Janik E., „ Przyroda przeżywana i obserwowana”
3. Chałas K., „ Edukacja ekologiczna”

04: Wpływ głośnego czytania dzieciom na ich rozwój intelektualny i emocjonalny

**Autor: Grażyna Adamowska - nauczycielka kształcenia zintegrowanego
SP nr 32 w Częstochowie**

Podobnie jak większość nauczycieli kształcenia zintegrowanego w swojej codziennej pracy mam do czynienia z uczniami, którzy mają trudności z opanowaniem umiejętności dobrego czytania. Niektórzy z nich wprost przyznają, że „nie lubią czytać”. Dość często rodzice tych uczniów zwracają się z prośbą o wskazanie sposobu, dzięki któremu nastawienie dziecka do czytania oraz efektywność jego pracy ulegnie szybkim i korzystnym zmianom. Z wielkim zainteresowaniem śledziłam i II kampanię popularyzowania głośnego czytania dzieciom p.h. „Cała Polska czyta dzieciom”. Po zapoznaniu się z jej założeniami postanowiłam zaprezentować ją rodzicom moich uczniów nie tylko jako interesujący sposób efektywnej i skutecznej nauki poprawnego czytania, ale także pozytywnego oddziaływania na rozwój dziecka. Jestem przekonana, że sposób ten należy propagować i to nie tylko w okresie trwania kampanii.

Nadrzędnym celem zintegrowanej edukacji wczesnoszkolnej jest wspomaganie dziecka w całościowym rozwoju (fizycznym, intelektualnym, estetycznym, emocjonalnym, duchowym), tak by było przygotowane na miarę swoich możliwości do życia w zgodzie z ludźmi, przyrodą i samym sobą.

Z tego nadrzędnego celu wynikają cele szczegółowe m. in. kształtowanie kompetencji komunikowania się z ludźmi :

- kształtowanie umiejętności posługiwania się językiem ojczystym w zakresie mówienia, pisania i czytania.

W zakresie w. w. kompetencji uczeń po ukończeniu I etapu kształcenia potrafi w odniesieniu do języka ojczystego :

- wypowiadać się jasno wyraźnie, w rozwiniętej i uporządkowanej kilkuzdaniowej formie,
- uważnie słucha swojego rozmówcy i stara się zrozumieć treść wypowiedzi,
- czyta głośno, płynnie, wyrażając szacunek dla znaków przestankowych,
- czyta cicho ze zrozumieniem
- pisze poprawnie pod względem gramatycznym i ortograficznym krótkie opowiadania, list, życzenia, ogłoszenie, zawiadomienie, notatkę do kroniki.

Umiejętność czytania jest integralnie powiązana z umiejętnością pisania. Język jest systemem znaków. Dziecko 6 - letnie stosunkowo dobrze posługuje się znakami języka mówionego. Rozumie również, że wypowiedź językową można odpowiednio zapisać. Zna już, w różnym zakresie, system znaków języka mówionego oraz intuicyjnie wie, że można język mówiony „przełożyć” na język pisany. Zdolność „przekładania” znaków języka mówionego na język pisany jest umiejętnością czytania. Podstawowym celem czytania jest rozumienie tekstu. Aby rozumieć tekst, umiejętność czytania musi posiadać określone cechy:

czytanie płynne polega na tym, że dziecko czyta tekst, chociaż wolno, ale całymi wyrazami.

czytanie poprawne polega na prawidłowym odczytywaniu wyrazów, tj. zgodnie z ich brzmieniem, oraz na poprawnym wymawianiu głosek.

czytanie biegle polega na indywidualnym świadomym stosowaniu właściwego tempa czytania,

umożliwiającego czytającemu i słuchającemu uchwycenia treści poszczególnych wyrazów, płynnie i poprawnie odczytywanych. Czytanie biegle polega również na zachowaniu właściwych akcentów logicznych w zdaniu, a więc z uwzględnieniem znaków przestankowych oraz tych

akcentów, które podkreślają ważne dla zrozumienia sensu wyrazy.

czytanie wyraziste polega na zachowaniu pauz gramatycznych, logicznych i psychologicznych, na zachowaniu właściwej intonacji, zastosowaniu odpowiedniego tempa itp.

Już w pierwszej klasie zauważamy dzieci, dla których indywidualne czytanie tekstów w trakcie zajęć edukacyjnych lub zaproponowanych do przygotowania w domu jest barierą nie do pokonania. Podejmują czytanie niechętnie, często mają trudności ze zrozumieniem tekstu, nie wykazują zainteresowań książkami.

Są znużone, rozdrażnione, buntują się. Dzieci te często porzucają czytanie na rzecz telewizji.

Nie stają się czytelnikami, tracą szansę na ciągłą edukację, na stały rozwój intelektualny i zawodowy.

Od dwóch lat na terenie Polski prowadzona jest kampania popularyzowania głośnego czytania książek dzieciom p.h. „Cała Polska czyta dzieciom”, której organizatorem jest Fundacja ABCXXI - Program Zdrowia Emocjonalnego kierowana przez p. Irenę Koźmińską. Co roku w dniach 1 - 8 czerwca trwa „Ogólnopolski Tydzień Czytania Dzieciom”. Priorytetem kampanii jest wskazanie, że istnieje niezawodny i sprawdzony sposób, by czytanie uczynić atrakcyjnym i przyjemnym dla dziecka.

Jest nim głośne czytanie dzieciom przez dorosłych.

Zalety głośnego czytania

Głośne czytanie uczy dziecko myślenia, przynosi wiedzę ogólną, daje kontakt z bogactwem doświadczeń niemożliwych do zdobycia samemu, doskonali umiejętności językowe, wzbogaca słownictwo, rozwija wyobraźnię, uczy myślenia, ułatwia dziecku samodzielne czytanie i jest wzorcem dobrego czytania. Warto czytać także dziecku, które biegle czyta, starszemu. Poziom zrozumienia przy słuchaniu wyprzedza o dwa do trzech lat poziom zrozumienia przy samodzielnym czytaniu.

Czytanie jest też bardzo dobrym środkiem wychowawczym. Wycisza, rozwija wrażliwość i empatię, stwarza możliwość przeżycia różnych emocji, tych, które są udziałem bohaterów oraz własnych. Czytając cieszymy się, bawimy, wzruszamy, rozpaczamy, złościmy. Możemy te uczucia pomóc dziecku nazwać i przeżyć.

Ponadto wspólny czas spędzony na książkę buduje mocną więź między dorosłym i dzieckiem.

Głośne czytanie wzmacnia także samouczenie dziecka: skoro dorosły codziennie poświęca mu czas, czuje się ważne i kochane, a przy tym coraz bardziej kompetentne.

Czytanie jest też inną ciekawą formą spędzania czasu stanowiącą alternatywę dla telewizji i komputera.

Dobłą porą na wspólną lekturę jest wieczór przed snem. Czytanie musi się dziecku zawsze kojarzyć

z radością - nigdy z przymusem, karą czy nudą; powinno być magiczną porą.

Kryteria, jakimi kieruje się Fundacja „ABCXXI - Program Zdrowia Emocjonalnego” inicjatora kampanii „Cała Polska czyta dzieciom” przy poleceniu książek do głośnego czytania dzieciom, służą z jednej strony podnoszeniu ogólnego poziomu wiedzy i kultury, z drugiej zaś ochronie i wspieraniu zdrowia emocjonalnego dziecka.

Do głośnego czytania dzieciom należy wybierać książki: ciekawe dla dziecka; napisane lub tłumaczone poprawną i ładną polszczyzną; uczące racjonalnego myślenia, przynoszące wiedzę i /lub rozrywkę na wysokim poziomie; rozwijające dobry smak i poczucie humoru; niosące przesłanie szacunku wobec dziecka, ludzi, innych istot, zwierząt, przyrody, kraju, uznanych norm społecznych i prawa; niosące pozytywny przekaz moralny, promujące wzorce właściwych postaw i zachowań, rozwijające wrażliwość estetyczną; dostosowane do wieku i wrażliwości dziecka, nie wzbudzające lęków; rozwijające postawę optymizmu i wiary w siebie oraz pozytywne nastawienie do świata; unikające stereotypów związanych z płcią, kulturowych, rasowych, narodowych etc.; unikające przemocy nawet w zabawie.

Warto zapamiętać!

- rytuał codziennego głośnego czytania dziecku powinien trwać 20 min
- jeśli dziecko o to poprosi – należy wielokrotnie czytać tą samą książkę
- można pozwalać na pytania, rozmowy, powrót do poprzedniej strony
- trzeba dawać przykład - dzieci powinny widzieć dorosłych zagłębiających we własnych lekturach książek i czasopism

”Bez względu na to ile masz zajęć, najważniejszą rzeczą jaką możesz zrobić,

dla przyszłości swojego dziecka, prócz okazywania mu miłości przez przytulanie,

jest codzienne głośne czytanie oraz radykalne ograniczenie telewizji!”

Jim Trelease

Mając na uwadze, że czytanie jest najważniejszym elementem edukacji, zdobywania wykształcenia, bez którego nikt we współczesnym świecie nie ma szans na lepsze życie, a zaprezentowany sposób jego usprawniania jest skuteczny i przyjemny, najlepiej stosować go od zaraz.

Bibliografia:

1. Jadwiga Hanisz Program wczesnoszkolnej zintegrowanej edukacji XXI wieku klasy 1-3
2. Polityka nr 23 (23010, 9 czerwca 2001) : Namawiamy rodziców do głośnego czytania dzieciom 20 minut
3. Zwierciadło 11/1861 listopad 2001 : Zaczynamy od czytania
4. Plus GSM luty 2002: Emocjonalne zasilanie
5. www.calapolskacztydziedziom.pl.

05: Sytuacja dzieci niedostosowanych społecznie.

**Autor: Iwona Bartłomiejczyk - nauczycielka języka polskiego
Aleksandra Zyska - nauczycielka kształcenia zintegrowanego
SP nr 3 przy Pogotowiu Opiekuńczym w Częstochowie**

Wśród młodzieży uczęszczającej do szkół podstawowych, a zwłaszcza gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych z położeniem nacisku na kształcenie w szkołach zawodowych, coraz częściej pojawiają się uczniowie z problemami, określanymi terminem „niedostosowani społecznie”. Określenie „młodzież niedostosowana społecznie” według M. Grzegorzewskiej to zespół wszystkich nieletnich wymagających specjalnych metod wychowawczych, dydaktycznych i terapeutycznych. Młodzież ta wymaga specjalnego traktowania przez nauczycieli i wychowawców.

Dla niedostosowania społecznego najbardziej istotne cechy przejawiają się w zachowaniach społecznie negatywnych, odwróceniu zainteresowań od wartości pozytywnych, chęci uczestniczenia w akcjach społecznie destruktywnych, cynizmie, brawurze, podziwie dla tzw. „złych czynów”, braku umiejętności życia się z grupą, braku odpowiedzialności za swoje czyny, a także w niechęci i pogardzie do pracy i nauki.

To wszystko powoduje, że młody człowiek wkracza na drogę przestępczości, popada w konflikt z prawem, zaniedbuje szkołę, zmienia środowisko. Obracając się w kręgu młodzieży zdeprawowanej sam ulega dalszej demoralizacji. Siega po alkohol, narkotyki. Zatrucie substancjami uzależniającymi niszczy organizm nieletniego, wpływa na zahamowanie jego rozwoju, zarówno fizycznego jak i psychicznego, uniemożliwia naukę szkolną, wytrąca z normalnego trybu życia.

Ważnym elementem, który ma wpływ na „niedostosowanie społeczne dziecka” jest środowisko społeczne pod jakimś względem wypaczone. Może być to środowisko rodzinne, szkolne, ale także rówieśnicze. Środowisko rodzinne jest dla dziecka bardzo ważne. Rodzina stanowi dla niego środowisko wychowawcze zapewniające najlepsze warunki rozwoju. Żaden zakład opiekuńczo-wychowawczy nie jest w stanie zastąpić rodziny. To właśnie w rodzinie dziecko nawiązuje pierwsze kontakty z innymi ludźmi, zdobywa doświadczenie z dziedziny współżycia społecznego, wytwarza więzi emocjonalne, zaspokaja potrzeby biologiczne i psychiczne. Jednak nieprawidłowa struktura małżeństwa, rozbieżności, uzależnienie rodziców wpływa znacząco na zaburzenie postaw dziecka. W dysfunkcyjnej rodzinie brak jest źródeł oparcia i wzajemnej pomocy. Dla dziecka staje się ona obciążeniem i źródłem problemów.

Środowisko szkolne to drugie obok rodziny źródło kształtowania osobowości dziecka. Niepodażenie, brak zainteresowania problemami edukacyjnymi, brak akceptacji wpływa negatywnie na proces uspołecznienia w społeczności uczniowskiej. Dziecko szuka wsparcia, akceptacji w grupach rówieśniczych, subkulturach, sektach, wchodzi w konflikt z prawem, aby w oczach rówieśników zdobyć uznanie, wzbudzić respekt i szacunek, poczuć się „kims lepszym”.

Sytuacja „dzieci niedostosowanych społecznie” w Polsce, jak i w innych krajach jest trudna.

Dzieci te na ogół zbyt późno trafiają do instytucji, które mogłyby udzielić pomocy. Przyczyn takiej sytuacji jest wiele: z jednej strony długotrwałe procedury sądowe, z drugiej niewiedza rodziców i szkoły. W momencie, kiedy proces demoralizacji jest wystarczająco wcześniej wykryty, dziecko ma większe szanse na pomoc resocjalizacyjną, której udzielał specjalista. Dziecko może pozostawać wtedy w domu. W takim przypadku nieletni uczęszcza na zajęcia terapeutyczne prowadzone przez psychologów i terapeutów. Włączony w system opieki dydaktyczno-wychowawczej świetlic środowiskowych, świetlic socjoterapeutycznych realizuje obowiązki w szkole środowiskowej i pozostaje w domu rodzinnym. Jego postępy szkolne i zachowanie są monitorowane. Również patologiczna rodzina może korzystać z pomocy wyspecjalizowanych instytucji (MOPS, Poradnia Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Powrót z U itp.). Zarówno dziecko, jak i rodzina może liczyć na pomoc w ośrodkach państwowych, prywatnych, prowadzonych przez ośrodki katolickie na terenie całego kraju.

Dzieci niedostosowane społecznie często korzystają w ośrodkach socjoterapeutycznych z terapii behawioralnej, jako jednej z nowszych form oddziaływań psychokorekcyjnych. Terapia behawioralna stawia trzy cele resocjalizacyjne:

- wyrównywanie braków w zachowaniu się,
- eliminowanie negatywnych cech zachowania,
- wzmacnianie kontroli własnego zachowania

Terapia ta wykorzystana w resocjalizacji przynosi wiele korzyści np.:

- możliwość opracowania dokładnych programów oddziaływań resocjalizacyjnych opartych na znajomości praw uwarunkowania instrumentalnego,
- możliwość stałego modyfikowania wcześniej opracowanych programów,

Najczęściej zwracamy na dzieci niedostosowane uwagę, gdy pojawiają się poważne problemy szkolne, wagary, ucieczki, konflikt z prawem, a wtedy na pomoc doraźną, stacjonarną na ogół jest już za późno. W takim przypadku mamy do czynienia ze znacznym stopniem demoralizacji. Wtedy młodzież niedostosowana społecznie najczęściej trafia na mocy postanowienia sądu do placówki interwencyjnej, jaką jest Pogotowie Opiekuńcze, a stamtąd w zależności od popełnionych wykroczeń i sytuacji rodzinnej do Domu Dziecka, Rodzinnego Domu Dziecka, rodziny zastępczej, Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego, Ośrodka Szkolno-Wychowawczego, Zakładu Wychowawczego, bądź Schroniska dla Nieletnich. Okresowo na interwencję może być umieszczone w Policji Dziecko.

Dzieci i młodzież niedostosowana społecznie umieszczona w Pogotowiu Opiekuńczym na okres około 3 miesięcy mają szansę na przeanalizowanie własnego postępowania, podjęcie ważnych decyzji przy wsparciu nauczycieli, pedagogów, psychologa.

Trudności szkolne można ograniczyć w funkcjonujących przy Pogotowiu Opiekuńczym Szkołach Podstawowych i Gimnazjalnych. Programy szkolne dostosowane do ich możliwości, zajęcia wyrównawcze, zajęcia z socjoterapii pozwalają na wyrównanie braków, dają motywację i nadzieję na możliwość radzenia sobie w szkole środowiskowej.

Dzieci niedostosowane społecznie statystycznie najwięcej problemów mają w szkołach środowiskowych. To z myślą o nich powołuje się do życia świetlice środowiskowe, socjoterapeutyczne. Tam pod opieką nauczycieli, terapeutów mogą korzystać z zajęć reedukacyjnych.

Powstają również szkoły specjalne dla dzieci i młodzieży niedostosowanych społecznie, zagrożonych niedostosowaniem, zagrożonych uzależnieniem lub z zaburzeniami zachowania przy różnych placówkach opiekuńczo-wychowawczych i resocjalizacyjnych, aby podopieczni mogli realizować obowiązki szkolne.

Według danych opracowanych przez Departament Profilaktyki Społecznej i Kształcenia Specjalnego w roku szkolnym 2000/2001 do tego typu szkół istniejących w strukturach ośrodków w poszczególnych województwach uczęszczało około 9170 uczniów.

Zamieszczona poniżej tabela przedstawia liczbę uczniów w szkołach w poszczególnych placówkach.

Województwo	Liczba uczniów w szkołach zorganizowanych w Młodzieżowych Ośrodkach Wychowawczych	Liczba uczniów w szkołach zorganizowanych w Pogotowiu Opiekuńczym	Liczba uczniów w szkołach zorganizowanych w Ośrodkach Szkolno-Wychowawczych	Liczba uczniów w szkołach zorganizowanych w Młodzieżowych Ośrodkach Socjoterapii	Liczba uczniów w szkołach zorganizowanych w Ogniskach Wychowawczych
Dolnośląskie	292	238	564	-	-
Lubelskie	239	98	-	-	-
Śląskie	308	270	194	-	-
Mazowieckie	227	221	501	358	174
Zachodniopomorskie	227	127	125	-	-
Warmińsko-Mazurskie	187	139	-	-	-
Kujawsko-Pomorskie	69	61	60	-	-
Podkarpackie	60	20	-	-	47
Świętokrzyskie	10	39	39	-	-
Małopolskie	171	205	-	-	-
Lubuskie	56	101	-	30	-
Łódzkie	335	98	170	310	-
Podlaskie	46	123	-	-	-
Pomorskie	257	90	38	15	-
Opolskie	99	55	-	-	-
Wielkopolskie	167	53	-	36	-
Razem	2750	1938	1691	749	221

Liczba szkół podstawowych: 114

Liczba gimnazjów: 115

Liczba zasadniczych szkół zawodowych: 29

Liczba liceów ogólnokształcących: 3

Liczba liceów zawodowych: 2

W schroniskach dla nieletnich i zakładach poprawczych niedostosowani społecznie mogą uczęszczać na terenie kraju do wymienionych niżej szkół:

Liczba szkół podstawowych: 34

Liczba gimnazjów: 34

Liczba zasadniczych szkół zawodowych: 30

Liczba liceów ogólnokształcących: -

Liczba liceów zawodowych: 2

Łączna liczba miejsc w schroniskach dla nieletnich wynosi 663, a w zakładach poprawczych 1159. Liczby umieszczonych w tych placówkach wychowanków są wyższe niż przewidziana pojemność

z powodu wzrastającego zjawiska przestępczości wśród nieletnich.

Problem szkolny dzieci niedostosowanych społecznie istnieje nie tylko w Polsce, ale również

w szkołach na całym świecie. We Francji od lat władze oświatowe zastanawiają się i szukają rozwiązania sposobów objęcia nauczaniem szkolnym dzieci konfliktowych. Na podstawie aktów prawnych wskazanie dzieci konfliktowych ma być ściśle połączone z resocjalizacją. Na początku roku szkolnego 2001/2002 wdrożono program pt Pracownice Opiekuńcze. Pracownice powołane zostały na podstawie dokumentu opublikowanego w oficjalnym biuletynie Edukacji Narodowej z dnia 10 października 2001 r. Tekst jednolite określa warunki współpracy między Ministerstwem ds. Młodzieży, Ministerstwem Edukacji Narodowej i Badań, Związkiem Nauczycielskim, Centrum Wprowadzania Metod Nauczania Aktywnego i Federacją Francuską. Według wytycznych Edukacji Narodowej pracownice te mają stanowić doraźny sposób nauczania obowiązkowego. Pracownice są umieszczone na zewnątrz gimnazjum lub liceum. Młodzież korzystająca z tego typu pomocy ma szansę na:

- normalne podjęcie nauki lub wejście w cykl kształcenia zawodowego,
- zintegrowanie ucznia ze środowiskiem.

Dla ucznia opracowuje się indywidualny plan. Poza tym uczeń może korzystać z dodatkowych zajęć wsparcia, przystosowania się do nowej sytuacji i planu pracy. Uczęszcza na zajęcia ogólne z uczniami szkoły środowiskowej dotyczące kultury, środowiska, techniki sportu, rozrywki, integracji społecznej.

Czas pobytu dziecka w pracowniach opiekuńczych nie powinien przekraczać 12 tygodni. Pracownice przyjmują uczniów, którzy odrzucili naukę szkolną na skutek poważnych i powtarzających się wykroczeń przeciw regulaminowi wewnątrzszkolnemu, ciągłych nieusprawiedliwionych nieobecności, rażącego braku motywacji do nauczania. Każdy uczeń uczęszczający do pracowni opiekuńczej jest objęty statutem szkolnym.

Co daje uczniowi taka „klasa zastępcza”? Przede wszystkim:

- wsparcie ze strony odpowiednio przeszkolonej kadry,
- czasowy pobyt (od kilku tygodni - maksymalnie do roku),
- możliwość nauki w małej grupie,
- patronat Edukacji Narodowej i innych instytucji państwowych oraz zrzeszeń lokalnych.

Poza tym już w chwili obecnej, po wstępnej analizie danych można mówić o wyraźnej poprawie zachowań i efektach programów resocjalizacyjnych w odniesieniu do badanej grupy młodzieży konfliktowej. W oparciu o wyniki można sądzić, że program „Pracownia opiekuńcza” w latach 2003/2004 może przynieść wyraźną poprawę zachowań uczniów - uczestników programu. Planuje się w przyszłości powołać do istnienia dodatkowo specjalne internaty, które pozwolą przyjąć uczniów z problemami społecznymi lub rodzinnymi, uczniów którzy bez odpowiednio wcześniej udzielonej pomocy mogliby porzucić naukę w szkole i spaść do marginesu społecznego.

Praca z dziećmi niedostosowanymi społecznie jest trudna i odpowiedzialna. Bezustannie poszukuje się nowych rozwiązań i metod pracy. Dlatego propozycja - program „Pracownia Opiekuńcza” wdrożona w ośrodkach na terenie Francji może stanowić dla nas wskazówkę do podejmowania podobnych działań dydaktyczno-wychowawczych w odniesieniu do uczniów niedostosowanych społecznie w naszych szkołach.

Bibliografia:

M. Grzegorzewska.: Dążenia odnowy dróg resocjalizacji młodzieży niedostosowanej społecznie. „Szkoła Specjalna” 1960, nr 6, t. 21

K. Pospiszyl, E. Żabczyński: Psychologia dziecka niedostosowanego społecznie, Wwa: 1981

strony internetowe:

www.men.waw.pl

www.education.fr

06: Rozwiązywanie zadań tekstowych.

Autor: Bożena Bejm - nauczycielka kształcenia zintegrowanego w SP w Popowie.

Dlaczego dzieci i młodzież na ogół niechętnie rozwiązują zadania tekstowe? Dlaczego, jeszcze przed zapoznaniem się z ich treścią, twierdzą, że sobie nie poradzą?

Będąc długoletnią nauczycielką nauczania zintegrowanego poszukuję wciąż różnych metod pracy, które aktywizują na lekcjach, szczególnie matematyki, wszystkich uczniów – zarówno słabszych, jak i zdolnych. Dążę do tego, by uczniowie nie mieli kłopotów z matematyką, a szczególnie, by chętnie przystępowali do rozwiązywania zadań tekstowych. Mam nadzieję, że przedstawiony poniżej tekst przekona koleżanki i kolegów, że rozwiązywanie zadań tekstowych jest ważnym elementem w nauczaniu matematyki i może nie sprawiać dzieciom trudności, a nawet przynosić radość.

Rozwiązywanie zadań tekstowych powinno być główną podstawą w uczeniu się matematyki w klasach I – III. Zadania tekstowe należy rozwiązywać zarówno przy wprowadzaniu nowego materiału, jak i w celu zastosowania wiadomości zdobytych przez uczniów. Praca nad zadaniem tekstowym ułatwia wprowadzanie i konkretyzowanie pojęć matematycznych, pozwala na wielostronną aktywizację myślenia uczniów, przygotowuje uczniów do rozwiązywania różnych problemów praktycznych. Rozwiązując zadania tekstowe uczniowie rozwijają ważną umiejętność logicznego rozumowania.

Spora część uczniów ma duże trudności w rozwiązywaniu zadań tekstowych ze względu na ich abstrakcyjność i dedukcyjną strukturę. Trudności mają nawet dzieci zdolne, wielu z nich przeżywa strach, rozdrażnienie i wyraźną niechęć.

Podstawowym powodem trudności w rozwiązywaniu zadań tekstowych jest niezrozumienie sensu zadania, a także niekorzystne nastawienie dziecka do zadania, w tym: emocje, indywidualne doświadczenia i poziom samooceny. Trudności w rozwiązywaniu zadań tekstowych wiążą się także z niedoborami rozwojowymi. Do zrozumienia treści zadania potrzebne jest współdziałanie procesów spostrzegania, myślenia konkretnego lub słowno-pojęciowego. Ważna jest umiejętność skupienia uwagi i koncentracji oraz odpowiedni do wieku poziom operacyjnego rozumowania.

Nie jest regułą, że uczeń „słaby” ma kłopoty z rozwiązywaniem zadań tekstowych. Uczniom tym należy tylko dobrać odpowiednie metody i środki dydaktyczne, zastosować indywidualizację, zorganizować pomoc.

Aby do rozwiązywania zadań tekstowych dzieci przystępowały chętnie, należy już w klasie I stwarzać sytuacje zmierzające do rozwiązania zadania o treści konkretnej, interesującej dzieci, zawierającej dane jawne, których zależności naprowadzają wprost na określoną operację matematyczną. W dalszym etapie można zastosować luki w tekście zadania, zadanie bez pytania z poleceniem jego ułożenia, albo wybranie jednego spośród kilku pytań. Dodatkowo można też polecić odróżnienie pytań poprawnych od błędnych.

Nieco trudniejsze od prostych zadań arytmetycznych są zadania na porównywanie różnicowe. Ich trudność polega na tym, że zawierają dane półjawne, których wartość można obliczyć za pomocą dopełniania lub odliczania. Rozwiązywanie tych zadań należy poprzedzić ćwiczeniami praktycznymi, w toku których dzieci porównują liczebność zbiorów; najpierw bez przeliczania, potem z użyciem liczb.

Znaczącą rolę przy rozwiązywaniu zadania odgrywa jego analiza. Nie może być ona powierzchowna, szybko prowadząca do zapisu w postaci formuły matematycznej. Ważną rolę w rozwijaniu myślenia i aktywnej postawy odgrywają pytania stawiane przez nauczyciela w toku analizy, typu:

- Co jest dane? Co jest szukane?
- Jakie masz propozycje rozwiązania?
- Dlaczego proponujesz taki sposób rozwiązania? Uzasadnij.
- Czy można rozwiązanie zapisać inaczej? (tabelka, graf, drzewko, równanie).
- Czy wszystkie dane wykorzystałeś?
- Z jakich własności działań korzystałeś przy obliczaniu?
- Jak można sprawdzić, czy rozwiązanie jest poprawne? itp.

Niezbędne jest również uwzględnianie indywidualnych możliwości ucznia. Może to być przydzielanie trudniejszych lub dodatkowych zadań uczniom zdolniejszym czy szybciej pracującym oraz stwarzanie dzieciom okazji do samodzielnego wyboru zadań o różnym stopniu trudności.

Praca nad zadaniem tekstowym powinna przebiegać według określonego planu – instrukcji. W procesie rozwiązywania zadania można wyróżnić trzy podstawowe etapy pracy:

1. Zapoznanie z zadaniem: przeczytanie zadania, omówienie jego treści (o czym jest), powtórzenie lub ułożenie pytania.
2. Rozwiązanie zadania: przedstawienie warunków zadania za pomocą dostępnych liczmanów, przedstawienie zadania krótko w postaci np. rysunku, tabeli, grafu strzałkowego itp., wskazanie, co oznacza każda z podanych liczb i symboli, napisanie rozwiązania.
3. Sprawdzenie rozwiązania: sprawdzenie, czy rozwiązanie odpowiada warunkom zadania (w razie potrzeby można sprawdzić dwoma lub więcej sposobami), sformułowanie krótkiej odpowiedzi.

Powyższa instrukcja może być wykorzystywana przez nauczyciela przy kierowaniu procesem rozwiązywania zadań w pracy zbiorowej z całą klasą, jak też przez uczniów przy samodzielnym rozwiązywaniu zadań. Plan taki umożliwi dzieciom przestrzeganie określonego porządku w pracy nad zadaniem i sprzyjać będzie kształtowaniu umiejętności ich rozwiązywania.

A oto przykładowy scenariusz zajęć poświęcony rozwiązywaniu zadań tekstowych w klasie II.

Temat: Układanie i rozwiązywanie różnorodnych zadań tekstowych.

Zadania programowe: Kształtowanie umiejętności układania i rozwiązywania zadań tekstowych różnymi sposobami na dodawanie i odejmowanie w zakresie 100.

Środki i materiały dydaktyczne: tablica liczbowa, zadania z treścią dla poszczególnych grup -rozsypanki zdaniowe, kule z papieru (śnieżki), tabela do przedstawienia liczby zebranych kul przez grupy, karty pytań i zadań dla grup, emblematy rysunkowe i liczbowe do umieszczenia na tablicy, karty pracy do zapisu rozwiązywanych zadań, karty ewaluacji, kasetka z nagraniem podkładem muzycznym, klej, pisaki, kredki.

Metody: słowna, ogólna, praca z tekstem matematycznym, ćwiczenia praktyczne

Formy pracy: indywidualna jednolita i zróżnicowana, zbiorowa jednolita, zróżnicowana w grupach.

Cele ogólne:

- doskonalenie techniki liczenia w zakresie 100,
- wyrabianie umiejętności układania i rozwiązywania zadań tekstowych (także z dwoma działaniami),
- dostrzeganie związków i zależności w treści zadań,
- rozwijanie logicznego i abstrakcyjnego myślenia,
- wdrażanie do sumiennej pracy i umiejętności współdziałania w grupie.

Cele operacyjne:

Uczeń potrafi:

- samodzielnie przeczytać treść zadania i zrozumieć jego strukturę,
- przeprowadzić analizę zadania,
- planować sposób rozwiązania zadania,
- wyodrębnić problem do rozwiązania,
- uchwycić związki między danymi, a niewiadomymi,
- obliczać działania sposobem pamięciowym w zakresie 100,
- opisać sytuację przedstawioną w zadaniu za pomocą wyrażań algebraicznych,
- rozwiązać zadanie z zastosowaniem porównywania różnicowego,
- ułożyć i przekształcić zadanie tekstowe,
- zapisać rozwiązanie i odpowiedź.

PRZEBIEG ZAJĘĆ

1. Rachunek pamięciowy na tablicy liczbowej – praca indywidualna, zróżnicowana (w 6 poziomach).
Nauczyciel umieszcza na tablicy szkolnej tablicę liczbową, która zbudowana jest z 10 kolumn. W każdej kolumnie zapisane są pionowo liczby: 1 kolumna - 9,8,9,7,8,9,9,7; 2 kolumna - 3,5,2,5,3,4,7,4; 3 kolumna - 20,30,20,10,30,20,10,10; 4 kolumna - 20,40,50,30,60,30,20,40; 5 kolumna - 45,53,36,61,34,33,42,55; 6 kolumna - 54,46,27,36,54,35,48,46; 7 kolumna - 12,11,11,14,13,22,13,12; 8 kolumna - 46,53,38,25,65,34,56,35; 9 kolumna - 17,28,19,27,28,18,29,38; 10 kolumna - 39,48,18,27,37,38,19,27.
Taka tablica liczbowa przydatna jest w kształtowaniu pojęcia liczby dwucyfrowej oraz wykonywaniu działań na liczbach dwucyfrowych. Może być używana wielokrotnie.
Zadania w poszczególnych poziomach uczniowie wykonują na kartach pracy.
Poziom 1.: - Dodaj liczby z kolumn: pierwszej i trzeciej.
Poziom 2.: - Od każdej liczby z kolumny czwartej odejmij liczbę 7.
Poziom 3.: - Liczby z kolumny szóstej dopełnij do pełnych dziesiątek.
Poziom 4.: - Oblicz sumy par liczb z kolumny czwartej i piątej.
Poziom 5.: - Oblicz różnicę liczb z kolumny piątej i czwartej.
Poziom 6.: - Oblicz różnicę liczb z kolumny ósmej i siódmej.
Po wykonaniu zadania następuje sprawdzenie jego poprawności – poszczególne poziomy odczytują działania.
2. Wprowadzenie do tematu lekcji – łamigłówka z hasłem.
Łamigłówka zostaje rozwiązana na podstawie wypełnionych kart pracy i plansz, które na jednej stronie zawierają sylaby, a na drugiej liczby- wyniki wykonanych działań.
Polecenia:
- Wśród wyników na karcie pracy otocz pętlą wynik najmniejszy i największy.
- Odszukaj zaznaczone wyniki wśród zgromadzonych na planszach (uczniowie w poszczególnych poziomach przypinają odszukane plansze na tablicy szkolnej).
- Uporządkuj liczby na planszach od najmniejszej do największej (chętni uczniowie układają plansze w odpowiedniej kolejności).
- Odwróć plansze i odczytaj hasło – temat zajęć (Wspólne odczytanie tematu: „Rozwiązujemy zadania tekstowe”).
3. Układanie zadania z treścią do rysunku i podanego działania.
Na tablicy umieszczamy rysunki: szalika, rękawiczek, czapki i banknotu 50zł.
Przy towarach umieszczamy ceny: 17zł, 13zł, 11zł.
Praca w grupach – każda grupa otrzymuje kartkę z działaniem i układa zadanie z treścią uwzględniając działanie i rzeczy z ich cenami, rozwiązuje zadanie i podaje odpowiedź – prezentacja przed klasą.
Działania do zadań: $11zł + 13zł =$, $17zł + 13zł + 11zł =$, $11zł + 17zł =$, $50zł - (17zł + 13zł) =$, $50zł - (17zł + 13zł + 11zł) =$.
4. Zabawa w zbieranie kulek śniegowych.
Po klasie są rozrzucone kule śniegowe – zgniecione kartki papieru. Na sygnał – podkład muzyczny, dwie osoby z każdej grupy wyruszają na poszukiwanie „śnieżek”. Przerwa w muzyce oznacza

przerwę w zbieraniu kulek. Następnie wyruszają dwie inne osoby z grupy i przynoszą kulki do swego pudełka.

Podczas zabawy trzeba przestrzegać reguły – każdą znalezionej kulkę zanosimy do swojej grupy i dopiero wtedy wolno nam ruszyć na poszukiwanie następnej. Po wyzbieraniu wszystkich „śnieżek” każda grupa zlicza swoje i wpisuje ich liczbę do ogólnej tabeli.

Grupy losują kolejno zdania do uzupełnienia:- Najwięcej śnieżek zebrała grupa .....

-Najmniej śnieżek zebrała grupa .....-Grupa trzecia zebrała o .....więcej śnieżek od grupy .....-Grupa czwarta i piąta zebrały razem ..... śnieżek. - Grupie czwartej brakuje ..... śnieżek do 100.

5. Układanie i rozwiązywanie zadań tekstowych.

Grupy otrzymują treść zadania na pociętych paskach papieru – rozsypanka zdaniowa. Zadaniem dzieci jest ułożenie pasków w odpowiedniej kolejności, zgodnie z treścią zadania, naklejenie na karcie, rozwiązanie zadania i zapisanie odpowiedzi. Dodatkowo rozwiązanie należy przedstawić na rysunku schematycznym, osi liczbowej, drzewku lub tabeli.

Zadania dla grup:

Zad.1. Uczniowie klas drugich zorganizowali zawody w lepieniu śnieżek. Klasa II a ulepiła 33 śnieżki. Klasa II b ulepiła o 17 śnieżek więcej niż klasa II a. Ile śnieżek ulepiła klasa II b?

Ile śnieżek ulepiły obie klasy razem?

Zad.2. Na kulig zapisało się 16 dzieci i 4 dorosłych. Z powodu choroby 6 dzieci nie wzięło udziału w kuligu. Ile dzieci wzięło udział w kuligu? Ile dzieci i dorosłych razem wzięło udział w kuligu?

Zad.3. Ogrodnik miał w sadzie 25 jabłoni i 34 śliwy. Podczas zimy wymarzło 5 jabłoni i 3 śliwy. Ile zdrowych drzew zostało w sadzie?

Zad. 4. Na dwóch karmnikach zasiadło 29 ptaków. Wśród nich było 17 wróbli i 3 gile. Pozostałe ptaki to sikorki. Ile było sikorek?

Zad.5. W poniedziałek temperatura powietrza na dworze wynosiła 3 stopnie powyżej zera. We wtorek było o 1 stopień więcej. W środę i czwartek było tak samo jak we wtorek. W piątek temperatura obniżyła się do 0 stopni Celsjusza. W sobotę i niedzielę było o 2 stopnie mniej niż w poniedziałek

Oblicz i zapisz w tabeli jakie temperatury panowały podczas kolejnych dni tygodnia. Uzupełnij zdania: Najcieplej było w ..... Najzimniej było w .....

Prezentacja rozwiązanych zadań i ocena grup.

Rozwiązując z dziećmi zadania tekstowe należy pamiętać, że:

- Rozwiązywanie zadań z treścią wyzwala twórczą aktywność dziecka.
- Układanie zadań tekstowych umożliwia przezwyciężanie trudności napotykanych przez dzieci podczas rozwiązywania zadań podanych im w gotowej postaci.
- Praca z rozsypanką zdaniową kształci umiejętność cichego czytania ze zrozumieniem, niezbędną do prawidłowego rozwiązania.
- W pracy grupowej, zarówno dzieci słabsze, jak i dobrzy uczniowie mają możliwość włączenia się w rozwiązywanie zadania, co podnosi ich samoocenę i zachęca do samodzielnej pracy.

LITERATURA:

1. Maria Cackowska, Rozwiązywanie zadań tekstowych w klasach I-III, Warszawa WSiP 1990
2. Jadwiga Hanisz, Matematyka w kształceniu zintegrowanym, Warszawa WSiP 2002
3. Stanisław Sokołowski, Matematyka w nauczaniu zintegrowanym, Życie Szkoły 2002 nr 8.

07: RODZINA I WYCHOWANIE

**Autor: Małgorzata Bury - nauczycielka katechezy
SP w Mstowie**

Rodzina ze względu na swe niepowtarzalne właściwości, w jedyny i naturalny sposób odsłania przed dzieckiem świat wraz z jego tajemnicami. Dlatego zadania wychowawcze spoczywają głównie na niej. Wielu dorosłych, również rodziców, uważa, odpowiedzialność za wychowanie ponoszą instytucje tj., przedszkole, szkoła, lub inne placówki wychowawcze. Specyfika wychowania rodzinnego, różni się zasadniczo od wychowania w każdej innej placówce wychowawczej.

Wielu pedagogów uważa, że w stosunku do innych grup społecznych rodzina posiada niepodważalny priorytet ze względu na bliską i stałą opiekę matki oraz biologicznych jej związków z dzieckiem. Związki te sięgają całej sfery emocjonalnej i dlatego są tak silne. Kontakty dziecka z rodzicami sprzyjają poszerzeniu skali jego przeżyć, w tym także przeżyć wewnętrznych i religijnych. To dzięki kontaktom z rodzicami, zwłaszcza w początkowym etapie życia, dziecko nabywa coraz większe zaufanie do siebie i własnych sił, a także do innych osób. W rodzinie, jak w żadnej innej instytucji, jest się zespolonym wieloma więzami (biologicznymi, emocjonalnymi, kulturalnymi i gospodarczymi). Wszystkie one sprzyjają budowie własnego wewnętrznego świata oraz pobudzają do aktywności właściwej poszczególnym fazom rozwojowym człowieka. W życiu rodzinnym dziecko wchodzi w związki wychowawczo najwartościowsze: bliskość osób, bezpośredniość, stałe i regularne ich powtarzanie. Tych właściwości nie posiada i nie potrafi wywołać żadna inna instytucja opiekuńcza – wychowawcza. Dlatego o rodzinie można powiedzieć, że poprzez wielorakie związki łączące jej członków i wynikające stąd wzajemne stosunki możliwe jest przejmowanie przez dziecko określonych wzorców osobowych. Na tej podstawie można też przyjąć, że stosunek rodziców do dziecka będzie rozstrzygał o uznaniu bądź odrzuceniu podsuwanych mu przez nich wzorców zachowań.

Według H. Ziemskiej każdej z postaw zajmowanych przez rodziców w stosunku do dziecka odpowiada postawa przeciwna, wychowawczo niewłaściwa. Autorka wyróżnia: akceptację – odrzucenie, współdziałanie – unikanie, rozumną swobodę – nadmierne ochranianie, uznanie praw – wygórowane wymaganie i ustawiczne korygowanie. Zajmowanie w stosunku do dziecka prawidłowych postaw 3 domaga się pełnej jego akceptacji, przyznania mu należytych praw i obowiązków członka rodziny. Taka akceptacja dziecka potrzebuje nie tylko teoretycznego przyjęcia, ale również nawiązania więzów uczuciowych. Wszystko to sprzyja stopniowemu nabywaniu przez dziecko poczucia bezpieczeństwa, akceptacji siebie i rozwijania własnej aktywności. Z kolei brak właściwych postaw rodziców w stosunku do dziecka wywołuje w jego psychice zaburzenia związane z agresywnością, kłóliwością, nieposłuszeństwem. Może też prowadzić do braku koncentracji i wytrwałości w działaniu, nieufności wobec otoczenia, łatwości wchodzenia w konflikty. Sprzyja nadto budzeniu się u dziecka niepewności, braku zaufania we własne siły, lęklności, braku aspiracji i inicjatywy w działaniu. Innymi skutkami, jakie może pociągać za sobą niewłaściwa postawa rodziców wobec dziecka, są opóźnienia w dojrzałości społeczno – emocjonalnej, poczucie zależności od rodziców, bierność oraz nastawienie egocentryczne. Na tej podstawie należy mówić o potrzebie świadomego organizowania życia rodzinnego. W zakres spraw dotyczących tego zagadnienia wchodzi między innymi rozkład zajęć i podział obowiązków, nie wyłączając także dziecka. Chodzi tu o stwarzanie mu warunków do rozwijania samodzielności i odpowiedzialności za życie rodzinne. Jego organizacja umożliwi bowiem dziecku odkrywać możliwość uczestniczenia w życiu pełnoprawnego członka rodziny, a także uczyć się, że w niej zawsze znajdzie potrzebną pomoc.

Wśród argumentów przemawiających za niekwestionowaną rolą wychowawczą rodziny znaczące są wyjaśnienia Jana Szczepańskiego⁶, który upatruje w niej możliwość położenia właściwych podstaw pod wszelkie procesy związane z uczestnictwem w życiu społecznym. Uważa też, że głównie w rodzinie dziecko potrafi nabyć i przyswoić sobie takie formy zachowania, które w sposób znaczący decydują o przyszłych zachowaniach dziecka już jako osoby dorastającej, a później dojrzałej. Jego zdaniem ani przedszkole, ani szkoła nie są w stanie zmienić nabytych w rodzinie w okresie dzieciństwa cech. Na tej samej drodze rodzina jest w stanie przekazać dziecku pierwsze rozeznanie uznawanych wartości, funkcjonujących w życiu norm, wzorców, itd.⁷. Tym sposobem dziecko już od najwcześniejszych lat uczy się tworzyć i analizować własny świat wartości. Jest to możliwe chociażby dlatego, że rodzina stwarza mu najlepsze warunki przekazywania i przyjmowania wartości religijnych i ludzkich.

Zasygnalizowane powyżej zjawisko właśnie w rodzinie zyskuje najbardziej dogodne warunki. Sprzyja temu sama atmosfera, którą możemy nazwać wychowawczą. Tworzą ją 8 pielęgnowane tradycje, zwyczaje, wspomnienia, zaangażowanie społeczne i religijne, sprawy codziennego życia, takie jak: udział we wspólnych radościach i kłopotach rodziny, sytuacja materialna, otoczenie sąsiedzkie, a przede wszystkim wzajemne stosunki zachodzące między rodzicami a dziećmi, a także między rodzeństwem itp. W kształtowaniu odpowiedniej atmosfery największą rolę przypisuje się najczęściej matce, uzasadniając to tym, że właśnie ona obdarza domowników, w tym dziecko, największym uczuciem, otacza je swą opieką, zaspakaja jego potrzeby. Nie wyklucza to oczywiście potrzeby aktywnego udziału w procesach wychowawczych ojca. W całym procesie wychowania dziecka rodzice stanowią jedno z wielu ogniw łańcucha wywieranych na dziecko wpływów.

Rozpatrując wychowawcze funkcje rodziców, trzeba mówić o potrzebie położenia podwalin formujących osobowość dziecka. Chodzi przede wszystkim o zaszczepienie ideałów moralnych, religijnych i społecznych. Wszelkie zawężanie i upraszczanie procesu takiego wychowania odbija się ujemnie na dziecku i na życiu społecznym. Nie bez znaczenia dla prawidłowego przebiegu tych procesów jest też ogromna chłonność dziecka na wartości, z którymi się styka u swoich rodziców. Stąd też rodzinę należy uważać jako podstawową komórkę rozwoju zdrowego organizmu społecznego, gdyż w niej dziecko uczy się: szacunku, tolerancji, sprawiedliwości, solidarności, posłuszeństwa. Temu wszystkiemu sprzyjać będzie otwartość na środowisko, w którym żyje dziecko, bo poprzez kontakty z poszczególnymi członkami wspólnoty uczy się przejmowania konkretnych zachowań.

Przytoczone fakty dowodzą niepowtarzalnej roli rodziców w procesach wychowania i wskazują na ich niezbędność w procesach wychowawczych. Trudna dziś sytuacja wielu rodzin, nie zwalnia ich z wypełniania ról wychowawczych, czego niejednokrotnie próbuje uniknąć wielu z rodziców. Rodzice winni okazać większe zainteresowanie sprawami wychowawczymi, aby nie musieli tego robić inni w ich imieniu. Ważnym elementem jest zwrócenie uwagi na rodzinę oraz niesienie jej wszechstronnej pomocy.

Podsumowanie;

1. Rodzina jako podstawowe środowisko wychowawcze
2. Rodzina jako podstawowe ogniwo socjalizującej i edukującej społeczności lokalnej.
  - a. Wysoki stopień tolerancji będącej wynikiem bliskiej i stałej opieki rodziców oraz biologicznych związków z dzieckiem.
  - b. Odkrywanie i przybliżanie świata wartości.

Bibliografia:

1. S. Styrna, Znaczenie wychowania w rodzinie, pr. zbiorowa pod red. F. Adamskiego, Kraków 1984.
2. M. Ziemska, Postawy rodzicielskie, Kraków 1977.
3. J. Laskowski, Małżeństwo i rodzina, Warszawa 1979.
4. M. Ziemska, Rodzina a osobowość.
5. M. Tyszkowa, Rozwój dziecka w rodzinie i poza rodziną.
6. J. Szczepański, Rola rodziny i przedszkola w procesie społecznienia dziecka, Warszawa 1977.
7. M. Ziemska, Rodzina a osobowość
8. S. Styrna, Znaczenie wychowania w rodzinie.

08: PRZEOBRZENIA RODZINY

**Autor: Małgorzata Bury - nauczycielka katechezy
SP w Mstowie**

Artykuł jest próbą pokazania przemian dokonujących się w strukturze rodziny europejskiej pod wpływem czynników społecznych, ekonomicznych i kulturowych na przestrzeni XIX i XX wieku.

Na początku XIX wieku rodzina europejska miała charakter wybitnie wiejski. Ponad 75% polskich rodzin mieszkało na wsi i utrzymywało się z uprawy roli i hodowli bydła. Była to przeważnie grupa wielopokoleniowa z wyraźną strukturą wewnętrzną. Autorytet ojca był niepodważalny. Idealem zaś była rodzina wielodzietna. Szybki proces industrializacji i urbanizacji przyniósł za sobą szereg zmian, także w pojmowaniu istoty rodziny oraz w jej strukturze.

Rodzina stanowi najbardziej środowisko środowisko wychowawcze człowieka. Wywiera ona istotny wpływ na zachowanie się jednostki, zarówno wewnątrz samej rodziny, jak na zewnątrz, na jej ustosunkowanie się do innych osób, do świata wartości, systemu norm i wzorów postępowania.

Prawidłowo funkcjonująca rodzina posiada walory wychowawcze nie do zastąpienia przez inne, poza rodzinne środowiska.

Z. Tyszką zalicza rodzinę do kategorii historycznych zmieniających się z upływem czasu w zależności od epoki. Zmiany w formach życia rodzinnego są spowodowane przez procesy społeczne rozgrywające się w szerszych strukturach poza rodziną przez procesy ekonomiczne – społeczne i kulturowe zachodzące w ramach społeczeństwa.

Przemiany rodzinny w okresie ostatnich trzech wieków uległy olbrzymim przeobrażeniom, zwłaszcza gdy porównuje się ze sobą trzy stadia rozwoju społeczeństw: stadium preindustrialne, industrialne i postindustrialne. Przeobrażenia te dotyczą mechanizmów społecznych, psychospołecznych oraz infrastrukturalnych tj. ekonomiki, poziomu technicznego, sposobu zamieszkania rodziny i jej zmian w interakcjach z zewnętrznymi systemami społecznymi.

Rodzina w epoce preindustrialnej funkcjonującej bezpośrednio przed pojawieniem się maszyny parowej można utożsamiać ze społeczeństwem feudalnym. Feudalna, w mierze stabilna i sżywna struktura społeczeństwa, wolne tempo jego przemian w sferze obiektywnej, kultura behawioralna, idea, przesłanki religijne oraz proste i pracochłonne techniki produkcyjne przyczyniły się do uformowania i funkcjonowania pewnego specyficznego dla tego okresu typu rodziny, jakim była klasyczna, tradycyjna rodzina patriarchalna podporządkowana w znacznej mierze woli i władzy ojca. Charakterystyczne dla tego okresu były niewielkie warsztaty produkcyjne i usługowe będące własnością rodziny lub własnością jej „głowy” i obsługiwane przez członków rodziny pod kierunkiem „głowy rodziny”, czyli w jednej osobie męża i ojca. Role rodzinne oraz produkcyjne były ze sobą ściśle powiązane i trzeba było rygorystycznie je wypełniać. Rodzina była przede wszystkim instytucją ekonomiczną i opiekuńczą – socjalizującą a także nadawała status społeczny swym członkom. Powyższe cechy rodziny preindustrialnej uwarunkowały jej spójność, brak indywidualnych tendencji jej członków, przewagę stosunków materialno – rzeczowych nad emocjonalno – osobistymi. To wszystko sprzyjało utrzymywaniu się rodziny wielopokoleniowej, dużej, w pełni lub zredukowanej postaci.

Rodzina była silnie oparta na ekonomicznych podstawach; była wielodzietna i poddana religijnej kontroli – miała instytucjonalny charakter. Istniała ścisła więź rodziny z całą społecznością lokalną przeważnie niewielkiej miejscowości, na którą rodzina była otwarta, natomiast obyczaje i religia silnie sankcjonowały rodzinę.

W XIX i XX wieku rodziny znalazły się pod silnym wpływem industrializacji wywołanej przez nią urbanizacji i wzmożonej ruchliwości ludności, oraz szybkiego rozwoju nauki i oświaty. U podstaw tych przemian leżało zastosowanie w produkcji maszyny parowej i unowocześnienie narzędzi pracy, pozwalające na zastąpienie produkcji ręcznej produkcją maszynową. Rewolucyjne przemiany techniczne, ekonomiczne i społeczne zmieniły stopniowo rodzinę.

Powstające na masową skalę przedsiębiorstwa przemysłowe wypierały preindustrialną rodzinę, przydomową produkcję zmieniając ekonomiczne podstawy funkcjonowania rodziny.

Rozwój techniki, nauki oraz upowszechnienie oświaty utwierdziły funkcjonowanie rodziny i gospodarstwa domowego oraz poszerzyły zakres wewnątrzrodzinnej swobody i rolę zewnątrz rodzinnej aktywności. Wystąpiły również antyfeudalne idee wolności, demokracji i równości. Stopniowo kształtował się nowy model rodziny, który w połowie XX wieku został określony mianem „rodziny współczesnej”. Model ten występuje w dwóch wariantach. Wariant pierwszy odpowiada fazie społeczeństwa przemysłowego. Wariant drugi modelu rodziny współczesnej odzwierciedla jego przemiany zaśle w drugiej połowie XX wieku w społeczeństwach postindustrialnych. Wariant pierwszy można określić jako podstawowa i preferowana formę egzystencji rodziny określonej mianem rodziny małej (dwupokoleniowej), posiadającej oddzielne mieszkanie i prowadząca odrębne gospodarstwo domowe. Oprócz męża nierzadko żona pracuje zawodowo poza domem, chociaż nie jest to zasada bezwzględnie obowiązująca. Dominuje rodzina nieprodukcyjna, oparta na nieekonomicznych podstawach, kontrolująca urodziny. Rodzina staje się grupą coraz bardziej intymną, słabną powiązania więzi sąsiedzkich. Wzrasta natomiast wewnątrzrodzinna tolerancja i akceptacja wewnątrzrodzinnego (w tym szczególnie małżeńskiego) egalitaryzmu przy coraz większej wyrozumiałości dla ideologicznych różnic między pokoleniami. Instytucjonalny aspekt życia rodzinnego został zredukowany w stosunku do rodziny okresu preindustrialnego. Większego znaczenia nabiera ekspresja osobowości członków rodziny niż dostosowanie się do wymogów norm i ról rodzinnych. Role i normy są już mniej szczegółowo i sżywnie wyznaczone niż w tradycyjnej rodzinie industrialnej. Występuje zupełny brak dystansu między mężem i żoną oraz zmniejszeniu ulega dystans między dziećmi i rodzicami. Dzieci zwłaszcza starsze traktowane są po koleżeńsku. Małeje specjalizacja ról męża i żony. „Światy” męski i żeński ulegają w rodzinie scaleniu. Rośnie w rodzinie ranga czynności nieinstrumentalnych, szczególnego znaczenia nabiera jej funkcja emocjonalna. Rodziny są bardziej konfliktowe niż dawniej i znacznie bardziej podatne na rozpad. Rodzina współczesna stanowi pod wieloma względami przeciwieństwo rodziny okresu preindustrialnego. Przeobrażenia rodziny w XIX i XX wieku polegały na stopniowym oddaleniu się od modelu rodziny funkcjonującej w społeczeństwach preindustrialnych.

Na początku XIX wieku rodzina miała charakter wybitnie wiejski. Większość rodzin mieszkała na wsi i utrzymywała się z uprawy roli i hodowli bydła. Była to przeważnie grupa wielopokoleniowa, z wyraźną strukturą wewnętrzną, gdzie autorytet ojca był niepodważalny. Idealem zaś była rodzina wielodzietna.

Szybki proces industrializacji i urbanizacji przyniósł za sobą szereg zmian, także w pojmowaniu istoty rodziny oraz w jej strukturze. W. J. Goode podkreślił pięć zasadniczych przyczyn dokonujących się zmian: Industrializacja wymaga ruchliwość przestrzenną, osłabiając częstotliwość i intymność kontaktów między członkami rodziny.

1. Wzmagająca się ruchliwość społeczna prowadzi do zróżnicowania klasowego członków tej samej rodziny. Członkowie jednej rodziny realizują różne style życia i wzory zachowań, co osłabia więź rodzinną.
2. System sformalizowanych i zinstytucjonalizowanych działań społecznych podważa podstawy wielkiej rodziny, nastawionej na działanie typu samopomocy.
3. Wykształca się określony system wartości akceptujący głównie powodzenie osobiste i sukces indywidualny, przedkładanie na dobro rodziny jako całości.
4. W związku z daleko posuniętą specjalizacją przygotowanie zawodowe dzieci przez ojca staje się mało użyteczne, znikają więc tradycje społeczno – zawodowe rodziny, które sprzyjają spójności rodziny.

Inny amerykański socjolog F.H. Giddings w historycznym rozwoju wyróżnił trzy etapy:

1. Rodzina religijno – włościńska – w imię trwałości dziedzictwa i wiary poświęca ona pragnienia jednostki.
2. Rodzina romantyczna – by dogodzić miłosnym upodobaniom jednostek poświęcała ona spuściznę i tradycję, a nawet dziecko.
3. Rodzina etyczna – miłość uważa za największą rzecz na świecie za wyjątkiem obowiązku, a do obowiązków imperatywnych zalicza rodzenie i należyte wychowanie dzieci. Poświęca więc osobiste uczucia wówczas, gdy sprzeciwiają się one zdrowemu rozsądkowi lub zobowiązaniom moralnym.

W epoce postindustrialnej występuje nasilenie wielu zjawisk w życiu rodzinnym oraz pojawiają się pewne specyficzne cechy rodziny i sytuacji rodziny wynikające z cech i procesów społeczeństwa postindustrialnego. W rodzinach epoki postindustrialnej obserwujemy typowe procesy i zjawiska:

1. znaczny wzrost zatrudnienia kobiet nie tylko z pobudek ekonomicznych (samorealizacja)
2. egalitaryzacja w małżeństwie i rodzinie
3. relatywne zmniejszenie wartości dzieci dla rodziców
4. dyferencję norm i wartości u członków rodziny
5. wypieranie przez cywilizację współczesną wartości tradycyjnych
6. indywidualizację form aktywności w rodzinie i zainteresowań
7. autonomizację członków rodziny
8. mniejszą spójność i dezintegrację znacznej części rodziny
9. wzrost konfliktów małżeńskich i gwałtowny wzrost liczby rozwodów
10. mniejszy procent osób pozostających w sformalizowanych związkach małżeńskich, wzrost procentu osób pozostających w stanie wolnym
11. patologizację społeczną mającą źródła w nieprawidłowo ukształtowanych rodzinach.

Odnosząc scharakteryzowane powyżej ogólne procesy i przemiany „postindustrialne” można stwierdzić dalszy wzrost komfortu życiowego rodzin zarówno w zakresie dostępności do dóbr materialnych oraz kulturowych, jak i usług. Znacznie wzrosło zabezpieczenie zdrowotne członków rodzin w związku z ogromnymi postępami medycyny i rozpowszechnieniem opieki medycznej.

Przedstawione modele rodzin poszczególnych epok są modelami rzeczywistych stanów i zachowań rodzinnych, jakie się wytworzyły w realiach życia społecznego tych epok.

Podsumowanie

Przeobrażenia rodziny w okresie dwustu lat uległy przemianom, które są zbliżone z etapami rozwoju społeczeństw (etap przedprzemysłowy, przemysłowy i poprzemysłowy).

Zmiany w trybie życia rodziny, wynikające ze sposobów zdobywania środków na zaspokajanie potrzeb kształtowały modele interakcji w rodzinie.

Bibliografia:

1. Tyszką Z.: Socjologia rodziny. PWN, Warszawa 1974
2. Good W.J.: World revolution and family patterns, New York, 1963
3. Ziemska M.: Rodzina współczesna, Warszawa 1999

09: ZNACZENIE PIERWSZYCH KONTAKTÓW DZIECKA Z KSIĄŻKĄ – tematem pogadanki dla rodziców.

Autor: Aldona Drab - nauczycielka kształcenia zintegrowanego w Szkole Podstawowej w Popowie.

Od niepamiętnych czasów wiadomo, że literatura, zarówno w postaci mówionej jak i pisanej, jest ważnym czynnikiem kształtującym osobowość człowieka. Fakt ten warto uświadomić rodzicom, zwłaszcza w chwili obecnej, w dobie rozwoju techniki, kiedy to gry multimedialne, komputery stały się głównym zainteresowaniem każdego dziecka i niejednokrotnie zastąpiły towarzystwo książki. W ostatnich latach również media popularyzują hasło „Cała Polska czyta dzieciom dwadzieścia minut dziennie, codziennie”, chcąc w ten sposób zasygnalizować ważność kontaktów dziecka z literaturą już od najwcześniejszych chwil jego życia. Książka ma bowiem ogromny wpływ na rozwój mowy i myślenia, stanowi niejako zaprawę, podwaliny dla zainteresowań, budzi emocje i wyobraźnię. W okresie noworodkowym kontakt z literaturą dokonuje się w sposób naturalny. Matka śpiewając dziecku kołysankę nawet nie uświadamia sobie, że wprowadza swoje maleństwo w świat sztuki. Warto, aby świadomie zaczęła też w tym momencie czytać swemu niemowlęciu książeczki dla dzieci, dzięki czemu pobudzone zostają doznania estetyczne, a to zadecyduje o sukcesach w przyszłości. Wraz z wiekiem dziecka zwiększa się możliwość oddziaływania za pośrednictwem książki. Przedszkolak potrafi już uchwycić sens ilustracji, dostrzec związki między elementami historyjki obrazkowej, rozumie treść samego tekstu. Dziecko w tym wieku coraz częściej stara się zapamiętać wyrażenia, zwroty, a nawet całe zdania. Powiększa się jego zasób słów. Składnia języka literackiego wpływa na składnię mowy dziecka. Piękno mowy odczuwa i pobudza wrażliwość estetyczną dzieci, powoduje chęć wyrażania własnych uczuć i myśli nie tylko w samodzielnych opowiadaniach, ale także w ekspresji ruchowej i plastycznej. Słowa tekstu i obraz aktywizują dziecko oraz wywołują w nim chęć zabawy, działania. Realizacja tych działań w formie inscenizacji, wytworów plastycznych wpływa na kształtowanie umiejętności dziecka, a zarazem stanowi syntezę treści utworu. Pamiętać jednak należy, że w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym obcowanie dziecka z książką dokonuje się przede wszystkim za pośrednictwem dorosłych. Oni właśnie powinni zadbać o kontakt dziecka z różnorodnymi utworami literackimi, tekstami wierszowanymi i piśnianymi prozą, z utworami klasyków i pisarzy współczesnych, z utworami fantastycznymi oraz opowiadaniem realistycznymi. Utwory te zaspokajają ciekawość poznawczą i potrzebę wrażeń dziecka, wpływają na kształtowanie się osobowości, dostarczają określonej wiedzy. Spełniają więc ważne funkcje poznawcze i wychowawcze. Dorośli, będąc przewodnikami po świecie literatury, powinni wykazać się dużą czujnością i tak dawkać czytanie, aby dziecko jak najszybciej podjęło samodzielny wysiłek czytania. Zdarza się bowiem, że niektóre dzieci zniechęcają się do samodzielnego wysiłku, bo lepiej robi to mama lub tata. Trzeba więc zainteresować je treścią książki, umiejętnie zainicjować rozmowę na temat bohaterów, ich postępowania, a następnie zachęcić do samodzielnego czytania. Dzieci bardzo lubią domyślać się, komponować zakończenie, przewidywać dalsze losy bohaterów. Tego typu inicjatywy należy podtrzymywać. Wpływają one znacząco na rozwój wielozdaniowych, spójnych wypowiedzi, pobudzają wyobraźnię, zmuszają do logicznego myślenia, zaspakajają dziecięcą ciekawość. Poza tym jasne jest, że czytanie przez dzieci książek i czasopism przyczynia się do opanowania techniki czytania, ponieważ dziecko, zainteresowane treścią, oczarowane pięknem tekstu, czyta znacznie chętniej i przez dłuższy czas niż wówczas, kiedy „uczy się czytać z podręcznika”.

Dokonując podsumowania swoich rozważań, wyciągam następujące wnioski:

1. Współpraca nauczyciela z rodzicami, właściwy dobór tematyki pogadanki i warsztatów, wspierająca rola wychowawcy jest jedną z ważniejszych dróg do sukcesu dzieci.
2. Obcowanie z książką już od najwcześniejszego dzieciństwa, wpływa znacząco na kształtowanie osobowości i wszechstronny rozwój człowieka.
3. Budzenie zainteresowań czytelniczych wśród wychowanków powinno być jednym z głównych zadań dydaktyczno-wychowawczych każdego nauczyciela.

10: KLASOWE KONKURSY

Autor: Ewa Gerus - nauczycielka języka polskiego; SP w Popowie

Będąc długoletnią nauczycielką języka polskiego, poszukiwałam różnych metod pracy, które aktywizowałyby na lekcjach wszystkich uczniów, uczniów dobrych i słabych. Wielokrotnie przekonałam się, że klasowe konkursy wywołują wśród uczniów wolę walki o jak najlepsze wyniki oraz chęć zaprezentowania swoich wiadomości i umiejętności na forum klasy. Wspólna, zbiorowa odpowiedzialność zespołów, które biorą udział we współzawodnictwie klasowym, powoduje, że słabsi uczniowie potrafią odpowiadać w imieniu zespołu w zupełnie poprawny sposób, przełamując swój lęk i niepewność w związku z publicznymi wystąpieniami. Jednocześnie taki klasowy konkurs jest dobrą metodą do podsumowania, powtórzenia i utrwalenia poznanych wiadomości i umiejętności. Zachęcam więc wszystkich nauczycieli do organizowania klasowych konkursów.

Oto konspekt dwugodzinnej lekcji języka polskiego, która ma charakter konkursu klasowego i może się odbyć z udziałem rodziców.

**KONSPJEKT LEKCJI Z JEZYKA POLSKIEGO DLA KLASY V
/BAJKI IGNACEGO KRAŚICKIEGO /**

TEMAT: „Z zabawy – nauka”. Czy dobrze poznaliśmy bajki Ignacego Krasickiego?

CEL GŁÓWNY: sprawdzenie stopnia poznania bajek Ignacego Krasickiego.

CELE OPERACYJNE – UCZEŃ UMIE:

- wskazuje na osi czasu okres życia i twórczości literackiej Ignacego Krasickiego;
- zna bajki I. Krasickiego;
- recytuje bajki I. Krasickiego;
- porównuje treści bajek;
- powołuje się w swoich wypowiedziach do treści poznanych bajek;
- wskazuje morał bajki;
- odróżnia bajkę od baśni i ballady;
- podaje nazwiska innych bajkopisarzy;
- określa cechy bajki jako gatunku literackiego;
- wyjaśnia, jaki jest cel pisania bajek;
- zabiera głos w imieniu swojej grupy, uzasadniając wypowiedź;
- uważnie słucha innych;
- umie pracować w grupie;
- przestrzega wyznaczonych zasad pracy;
- stosuje się do instrukcji dla uczniów.

PLAN LEKCJI

I. Zapoznanie uczniów ze sposobem rozwiązywania zadań dla poszczególnych grup. Grupę stanowią uczniowie dobrzy i słabi.

II. Praca w grupach i rozwiązywanie zadań, bieżące dokonywanie oceny odpowiedzi.

ZADANIA KONKURSOWE

1. Zaznacz na osi czasu okres, w którym żył i pisał swe utwory Ignacy Krasicki.
„Wszystko już przygotowano. Zegar w przedionku bije trzecią. Króla tylko co patrzeć. Zaproszeni, stojąc przy oknach, pogadują o tym i owym. Biskup Ignacy Krasicki uśmiecha się pobłaźliwie. Twarz ma miłą i bystrą zarazem. Z upodobaniem rozgląda się wokół.
Król...Właśnie wchodzi – piękny, strojny, uśmiechnięty. Jest wesoły, jak zwykle w czasie obiadu, gdy czuje się sobą między swoimi. Ach, z jakąż rozkoszą spędziłby całe życie wśród uczonych i artystów.”
/Zofia Kossak – Szczucka /
2. Na podstawie wiadomości z lekcji powiedz, jak nazywał się król, u którego bywał gościem Ignacy Krasicki?
O jakim spotkaniu jest mowa w tym fragmencie opowiadania?
3. Zaprezentuj recytację wybranej bajki Ignacego Krasickiego.
Uczniowie uczyli się na pamięć wybranej bajki Ignacego Krasickiego, w ramach konkursu występuje jeden recytator, wytypowany przez grupę.
4. Oto ilustracja do poznanej bajki Ignacego Krasickiego. Jaki jest jej morał, czyli pouczenie?
Kim są bohaterowie i jak się zachowują? Jaki środek poetycki zastosował autor, upodabniając zwierzęta do ludzi?
Uczniowie w grupach oglądają przygotowane wcześniej ilustracje do bajek, każda grupa inną i odpowiadają na pytania.
5. Wysłuchaj nagrania utworu i powiedz, co łączy go z jedną spośród poznanych bajek Ignacego Krasickiego.
Uczniowie słuchają nagranej na taśmie magnetofonowej bajki Adama Mickiewicza pt. „Przyjaciele”.
6. Zapisz 3 cechy bajki związane z treścią bądź budową utworu.
7. Kto pisał bajki na przestrzeni dziejów literatury? Z jakimi innymi utworami nie można pomylić bajki?
8. Na podstawie treści utworu i dotychczas poznanych wiadomości o bajce powiedz, jaki był cel pisania bajek. Spośród podanych wyrażenń wybierz te, które pomogą ci w odpowiedzi.
  - ukazanie wewnętrznych przeżyć bohaterów,
  - krytyka ludzkich wad,
  - opis niezwykłych zdarzeń,
  - ukazanie wzorców postępowania,
  - zaskoczenie czytelników niezwykłością poetyckiego języka,
  - wskazanie właściwej drogi postępowania,
  - mówienie prawdy o naturze człowieka.
9. Obserwacja zachowania i niektórych cech zwierząt stały się podstawą nie tylko do umieszczenia ich w bajkach, ale do powstania wielu wyrażenń i zwrotów, odnoszących się do zachowania i cech ludzi. Niektóre powiedzenia z bajek przeszły do naszego języka.
Uzupełnij luki w wyrażeniach porównawczych nazwą zwierzęcia.
czerwony jak .....
zdrowszy jak .....
silny jak .....
głodny jak .....
pracowity jak .....

III. Podsumowanie, próba odpowiedzi na pytanie postawione w temacie lekcji.

Na początku lekcji proponuję wykonać tabelkę z wykazem grup i zadań, w której zapisujemy punkty uzyskane przez uczniów, występujących w imieniu grupy. Wyniki od razu wskazują na to, w jakim stopniu uczniowie poznali bajki Ignacego Krasickiego.

IV. Ocena pracy uczniów.

Tu dokonałam przeliczenia punktów zdobytych przez poszczególne zespoły na oceny, które zapisałam do dziennika.

ZAKOŃCZENIE, praca domowa.

Na lekcji informatyki odszukaj w Internecie bajki Ignacego Krasickiego. Przeczytaj 3 wybrane i zapisz do zeszytu ich tytuły.

11: SLUBOWANIE KLASY PIERWSZEJ -Pasowanie na ucznia

Autor: Małgorzata Gorzędowska - nauczycielka kształcenia zintegrowanego SP W Soborzycach

Propozycja scenariusza uroczystości

Cele uroczystości:

- zapoznanie z prawami i obowiązkami ucznia klasy I, poznanie symboli narodowych;
- oddziaływanie na sferę emocjonalną uczniów, odpowiedzialność za dobre imię szkoły;
- kształtowanie czynnej postawy wobec praw i obowiązków ucznia;
- uroczyste złożenie ślubowania;
- rozwijanie umiejętności w zakresie recytacji utworów poetyckich;

Metody: recytacja, śpiew, motywy taneczne;

Formy pracy: zbiorowa, indywidualna;

Materiały dydaktyczne: duży, ozdobny ołówek, rozki obfitości dla pierwszoklasistów, szklaneczki z kwaśnym sokiem do wypicia przez pierwszoklasistów, dyplomy, upominki od klasy II, magnetofon, taśmy z nagraniami piosenek i podkładów muzycznych;

Miejsce: udekorowana sala gimnastyczna;

Przebieg uroczystości ślubowania:

1. Powitanie wszystkich zebranych na uroczystości przez wychowawcę klasy pierwszej, a w szczególności pierwszoklasistów, którzy złożą dzisiaj uroczyste przyrzeczenie do braci uczniowskiej.
2. Wprowadzenie flagi narodowej przez poczet sztandarowy.
3. Akt ślubowania:

Flaga pochylona, uczniowie klasy pierwszej wyciągają dwa palce prawej ręki w kierunku flagi i powtarzają słowa ślubowania za nauczycielem.

Proponowany tekst:

Obiecuję uroczyście.

Będę starał się być dobrym i uczciwym.

Będę strzegł honoru i dobrego imienia swojej szkoły.

Będę szanował swoich nauczycieli, przełożonych i rodziców.

Będę uczył się tego co piękne i mądre.

Będę kochał i czcił moją Ojczyznę i chcę wyrosnąć na dobrego obywatela naszego kraju.

Ślubujemy.

4. Po ślubowaniu: Poczet sztandarowy wyprowadza flagę narodową.

Po złożeniu ślubowania pierwszoklasiści przechodzą pewną próbę, która polega na tym, że mają oni wypić szklaneczkę kwaśnego soku i pomimo to uśmiechnąć się do wszystkich zebranych. Po wypiciu soku następuje pasowanie na uczniów.

5. Pasowanie na uczniów szkoły. Dyrektor szkoły pasuje pierwszoklasistów na uczniów przez symboliczne dotknięcie lewego ramienia dziecka dużym, ozdobnym ołówkiem ze słowami: „Pasuję ciebie na ucznia /uczennicę/ klasy pierwszej.”

6. Po pasowaniu wychowawca klasy pierwszej zaprasza zebranych na część artystyczną.

Część artystyczna w wykonaniu uczniów klasy pierwszej.

1. Recytacja wierszy przez dwóch uczniów:

- I uczeń – „ Powitanie I klasy”

Zaszumiły drzewa przed szkołą:

Witaj, pierwsza klaso!

I zagruchał srebrnoszary gołąb:

Witaj, pierwsza klaso!

Słoneczniki za płotem się złocą :

Witaj, pierwsza klaso!

A i wróble w jaśminie świergocą:

Witaj, pierwsza klaso!

- II uczeń:

Wszystko, wszystko

Dziś dla pierwszej klasy:

Uśmiech słońca,

Kolorowe astry.

Szkoła drzwi swe

Otwiera gościnnie.

Szkoła dzisiaj

Serdecznie nas przyjmie!

2. Uczniowie śpiewają piosenkę „Witaj nasza dobra szkoło” z podkładem muzycznym, podczas refrenu podnoszą ręce do góry i rytmicznie nimi kołyszą.

3. Dwóch uczniów recytuje wiersz:

- I uczeń:

My tu przyszliśmy pierwszy raz .

Pierwszaki . Zupełnie nowi.

Niepewnie wchodzi każdy z nas,

Przygląda się sąsiadowi.

- II uczeń:

Ten także nowy . Tak jak ja.

Może się z nim zaprzyjaźnię?

Gdy razem idą pierwszaki dwa,

Od razu robi się różniej.

4. Uczennica recytuje wiersz pt. „ Nowy rok szkolny”

Być starszym to marzenie dzieci,

A przecież czas tak szybko leci,

Mija godzina za godziną,

Nim się spostrzeżesz –rok upłynął...

I nowa bije już godzina.

Nowy rok szkolny się zaczyna,

Już czeka szkoła i koledzy,

I w książkach – zasób nowej wiedzy.

5. Piosenka : „Uczeń pierwszej klasy” z podkładem muzycznym.

6. Troje dzieci recytuje wiersz pt. „ Elementarz”

- I dziecko:

Razem z Alą i Asem

Idziemy przez stronicę

Elementarza, by poznać

Czytania tajemnice

-II dziecko:

Piszemy najpierw literę,

Potem słowa i zdania.

I wiemy coraz więcej

Świat się przed nami odsłania!

- III dziecko:

Poznamy inne książki...

Lecz każdy zapamięta

To, czego nas nauczył

Nasz pierwszy elementarz.

7. Uczniowie śpiewają piosenkę „Czas do szkoły” z rytmicznym maszerowaniem w miejscu.

8. Jedna dziewczynka śpiewa piosenkę „Mam siedem lat” z podkładem muzycznym.
9. Recytacja wiersza pt. „Abecadlo” J. Tuwima przez dwóch uczniów:
- I uczeń:
Abecadlo z pieca spadło,
O ziemię się hukło,
Rozsypało się po kątach,
Straszenie się potłukło:
I – zgubiło kropeczkę
H – złamało kładeczkę
B – zbito sobie brzuszki
A – zwichnęło nóżki
- II uczeń:
O – jak balon pękło,
Aż się P przelećło,
L do U wskoczyło
T – daszek zgubiło
R – prawą nogę złamało
S – się wyprostowało
W – stanęło do góry dnem
I udaje „że jest M.
10. Piosenka pt. „Nasze polskie ABC” śpiewana z podkładem muzycznym.
11. Czwooro dzieci recytuje wiersz pt. „Literki”:
- I dziecko:
Raz literki w abecadla
Chciały się zabawić
I klóciły się zajadle
Jakby się ustawić.
A – krzyczało: Chcę być pierwszy!
- II dziecko:
ale B nie chciało,
C i D zgubiły wiersze,
E pod stół zleciało.
- III dziecko:
O toczyło się , toczyło,
Aż w kałamarz wpadło.
Tak o miejsca się klóciło
Całe abecadlo.
- IV dziecko:
Nagle słycać głosik Anki:
Cicho mi w tej chwili!
Marsz literki do czytanki,
Jak was ustawili.
12. Uczniowie śpiewają piosenkę pt. „Jestem uczniem” z jednoczesnym maszerowaniem ,kilka kroków do przodu ,potem do tyłu i tak na przemian ,aż do końca piosenki.
13. Inscenizacja wiersza przez siedmioro dzieci:
- I dziecko:
Ach , żyłoby się wspaniale,
Gdyby dwój nie było wcale!
- II dziecko:
Jeszcze milej by się żyło,
Gdyby i trójek nie było.
- III dziecko:
Świetne byłoby cenzurki,
Gdyby znieść także i czwórki.
- IV dziecko:
Każdy w sposób nie męczący
Byłby uczniem celującym,
- V dziecko:
Każdy by zadziwił mamę
Mówiąc: - Patrz, mam piątki same.
- VI dziecko:
I – rzecz jasna – przez rok cały
Zbierałby same pochwały.
- VII dziecko:
Powiecie : - Cóż, wiersz wesoły,
Ale gdzie są takie szkoły?
- I dziecko:
Nigdzie. Gdyby bowiem były,
Nic byście się nie uczyły.
- II dziecko:
Za sto lat (albo niewiele więcej)
Znikną obecne troski dziecięce.
- III dziecko:
Nikt się liczeniem nie będzie męczył,
Bo elektryczny mózg go wyręczy.
- IV dziecko:
Temu, którego pisanie nuży,
Samopiszący robot posłuży.
- V dziecko:
Zyska ten także, kto dużo czyta:
Wszystko nagrane będzie na płytach.
- VI dziecko:
Nie będzie trzeba niczym się trudzić,
Maszyny wszystko zrobią za ludzi.
- VII dziecko:
Tak będzie kiedyś. Ale dopóki
Nie jest- nie radzę rzucać nauki.
14. Na zakończenie wszystkie dzieci śpiewają piosenką pt. „Znaczkę obłaskowe” z podkładem muzycznym, podczas refrenu dzieci tworzą kółeczka złożone z trójki dzieci każde i rytmicznie obracają się wokół siebie. Po skończeniu śpiewania piosenki uczniowie kłaniają się.
15. Po zakończeniu części artystycznej pierwszoklasiści otrzymują pamiątkowe dyplomy pasowania na ucznia, rożki obfitości przygotowane przez rodziców ,drobne upominki od klasy drugiej oraz upominki ufundowane przez szkołę.
16. Zakończenie uroczystości, podziękowanie wszystkim za udział w uroczystości przez wychowawcę klasy pierwszej.
- Scenariusz został opracowany na uroczystość ślubowania klasy pierwszej , która jest bardzo ważna w życiu młodego człowieka . Przez fakt pasowania na ucznia dziecko przynależy do braci uczniowskiej i nie czuje się osamotnione w codziennym życiu szkolnym, wie „że może liczyć, w każdej chwili, na swoich starszych kolegów.
- Piosenki oraz wiersze użyte w tym scenariuszu można zmieniać w zależności od potrzeb .

Bibliografia:

Ryszard Przymus – „Uroczystości pełne radości” Wydawnictwo „JUKA”. Łódź 1994r.

K. Lenkiewicz – „Wybór wierszy okolicznościowych dla kl. I–III” Wydawnictwo WS i P Warszawa 1996r.

Julian Tuwim – „Wiersze dla dzieci” Wydawnictwo „Niedźwiadek” Warszawa 1995r.

12: Wychowanie poprzez integrację z osobami niepełnosprawnymi

Autor: Mariola Grabińska - nauczycielka języka polskiego
Ewa Najda-Sikorska - nauczyciel przyrody
Szkola Podstawowa we Wręczyca Wielkiej

Rok 2003 jest rokiem niepełnosprawnych. Uczymy się tolerancji, traktowania niepełnosprawnych jako pełnoprawnych uczestników życia społecznego.

Zadaniem dorosłych powinno być włączenie dzieci od najmłodszych lat do ważnego procesu edukacyjnego, jakim jest uczenie tolerancji wobec odmienności drugiego człowieka.

Znajomość problemów dzieci niepełnosprawnych jest dosyć powierzchowna. Brak osobistych doświadczeń opartych na kontaktach z niepełnosprawnymi sprawia, że wiedza

o ich problemach życiowych jest fragmentaryczna, kształtowana przez obiegowe opinie. Potoczne wyobrażenie o tych dzieciach koncentruje się na ich słabościach i ograniczeniach. Często nie dostrzegamy ich możliwości, zdolności wszelkiego rodzaju osiągnięć. Społeczeństwo polskie generalnie aprobuje model integracji, włączając dzieci niepełnosprawne do normalnego funkcjonowania na równi z ludźmi sprawnymi. Istnieje ogromna potrzeba tworzenia płaszczyzn integracji, a więc umożliwienia wszelkiego rodzaju kontaktów dzieci z osobami niepełnosprawnymi.

Przedstawiany projekt realizowany jest od dwóch lat w Szkole Podstawowej we Wręczyca Wielkiej na drugim etapie kształcenia i ma charakter dydaktyczno-wychowawczy. Już na etapie edukacji w klasie piątej uczniowie stykają się z zagadnieniami dotyczącymi potrzeb kolegów niepełnosprawnych, ludzi chorych i starszych. Uczniowie dyskutują nad artykułami prasowymi poruszającymi ten problem, piszą własne artykuły do gazetki ściennej, zapraszają kolegów ze Szkoły Życia na wspólne spotkania.

Cele projektu:

- uwrażliwienie uczniów na potrzeby innych osób chorych, starszych i niepełnosprawnych,
- ukształtowanie właściwych zachowań i relacji międzyludzkich,
- uświadomienie różnicy między współczuciem, a litością wobec odmienności innych,
- radzenie sobie w sytuacji trudnej, jaką jest kontaktowanie się z niepełnosprawnymi,
- wskazanie właściwych wzorców zachowań poprzez realizację hasła „ I ty możesz zrobić coś dobrego ”.

Forma przygotowania :

- praca z tekstem źródłowym , internetem,
- wykonanie upominków dla zaproszonych kolegów ze Szkoły Życia,
- przygotowanie gazetki ściennej na temat problemów osób niepełnosprawnych,
- przygotowanie części artystycznej spotkania.

Realizacja:

- opracowanie gazetki ściennej o problemach ludzi chorych,
- zorganizowanie spotkania z dziećmi niepełnosprawnymi z częścią artystyczną, początkiem i scenografią propagującą pomoc potrzebującym,
- odwiedziny w domu opieki społecznej w ramach integracji i rewizyty.

Przewidziane efekty:

- dostrzeżenie potrzeb i problemów osób niepełnosprawnych przez uczniów,
- kształcenie w dzieciach umiejętności niesienia pomocy niepełnosprawnym,
- tolerancja i właściwe zachowanie się uczniów wobec nietypowych zachowań (np. współruchów obserwowanych u niepełnosprawnych),
- potrzeba zwrócenia się o pomoc do osoby dorosłej w zaistniałej trudnej sytuacji,
- umiejętność opracowania artykułów i haseł dotyczących realizowanego projektu,
- wykonanie upominków dla niepełnosprawnych,
- dostrzeżenie radości płynącej z obdarowywania innych.

Zadania do realizacji:

- przygotowanie artykułów do gazetki ściennej na temat osób niepełnosprawnych,
- wykonanie drobnych upominków dla Naszych Kolegów,
- wykorzystanie fragmentów znanych utworów do budowy haseł propagujących pomoc potrzebującym,
- przygotowanie części artystycznej spotkania.

Przykładowy scenariusz spotkania

1. Powitanie gości słowami:

MILI GOŚCIE

Gościem sercem i pełni życzliwości witamy Was w skromnych progach naszej szkoły. Dziękujemy Wam serdecznie , że zechcieliście przyjąć nasze zaproszenie. Jest to dla nas szczególne wyróżnienie. Dla specjalnych gości przygotowaliśmy specjalny program. Zapraszamy Was do jego obejrzenia. Uczynimy wszystko, abyście czuli się u nas dobrze.

Mottem naszego spotkania niech będzie poniższa sentencja:

„Pamiętaj, że dobrzy przyjaciele i dobre zdrowie nie są ci dane raz na zawsze.

Dawaj ludziom więcej, niż się spodziewają i rób to z radością”.

2. Scenki teatralne jako forma ekspresji ruchowej.

3. Piosenki w wykonaniu zespołu wokalnego i solistów.

4. Recytacja utworów poetyckich.

5. Popisy gimnastyczne oraz swobodny taniec przy muzyce ekspresyjnej.

6. Balet chłopięcy.

7. Zaproszenie do wspólnej biesiady i zabaw integracyjnych:

- o wspólnie śpiewanie piosenek biesiadnych, np.: „Słoneczko”, „Sokoly”, „Hej, przyjaciele”,
- o zabawa „ludzie do ludzi” (dzieci dotykają się wymiennymi częściami ciała: nos do nosa, ręką do ręki, nogą do nogi – i na hasło „ludzie do ludzi” zmieniają pary, a osoba, która pozostała bez pary, podaje kolejne hasła),
- o zabawa w skojarzenia bajkowe (dzieciom przypinamy karteczki na plecach i określamy cechy postaci bajkowej, dziecko z karteczką zadaje dodatkowe pytania, aby odgadnąć jaką jest postacią, np. Reksio, pszczołka Maja, Czerwony Kapturek, Rumcajs),
- o „taniec motyli” (dzieci w takt muzyki naśladują motyle),
- o kalambury (dzieci pokazują gestami hasła, a druga grupa odgaduje je),
- o tańce integracyjne i piosły, np.: „Mała Miczanka”, „Kleptong”, „Krasnoludki”, „Krokodyle” i „Dziesięciu Murzynków”.

Podsumowanie

Impreza dostarczyła wszystkim uczestnikom niesamowitych wrażeń. Możliwość wspólnej zabawy pozwoliła dzieciom i ich gościom na bliższe wzajemne poznanie się i nawiązanie kontaktów. Podczas spotkania przeczytaliśmy artykuły uczniów. Oto ciekawsze fragmenty:

„... Wiele z tych osób było kiedyś zdrowymi i pełnosprawnymi ludźmi. Nie odrzucajmy ich jednak! Przecież mają takie same uczucia, marzenia, pragnienia jak my. Jest wiele zabaw,

w które możemy się wspólnie bawić, jest wiele tematów, na które możemy wspólnie porozmawiać. Istnieje wiele możliwości form pomocy, które możemy im zaoferować. Zmieńmy swoje nastawienie w stosunku do nich – oni nie potrzebują litości, tylko normalnego traktowania, naszego uśmiechu, miłego słowa, ciepłego gestu...”

„... Większość ludzi zdrowych nie zwraca uwagi na osoby kalekie. Czasem sami doświadczają tego nieszczęścia i dopiero wtedy rozumieją, jak ważna jest pomocna dłoń, uśmiech i ciepłe słowo...”

„... Myślę, że nie powinniśmy odtrącać ludzi niepełnosprawnych, bo nigdy nie wiadomo co może nas spotkać. Życie jest krótkie i dlatego człowiek dla człowieka powinien być zawsze przyjacielem. Pewien

człowiek kiedyś powiedział bardzo mądre słowa: Spieszmy się kochać ludzi, tak szybko odchodzą. ...”

Zastanawialiśmy się również nad treścią haseł propagujących pomoc ludziom potrzebującym. Oto niektóre z nich:

„Dawaj ludziom więcej niż się spodziewają i rób to z radością.”

„Pamiętaj, że czas spędzony z przyjaciółmi nigdy nie jest zmarnowany.”

„Największą potrzebą człowieka jest potrzeba akceptacji.”

Po zakończonym projekcie dokonano ewaluacji wśród uczniów naszej szkoły (64 osoby).

Większość z nich oceniła projekt pozytywnie. Na pytanie jakie korzyści płynęły z tego projektu odpowiedzieli, że poznanie innych osób pozwoliło im na zrozumienie ich problemów związanych z ich życiem codziennym. Czują się bardziej uwrażliwieni na ich potrzeby. Dzięki projektowi mieliśmy okazję obserwować zachowanie dzieci w tak nietypowej i nowej dla nich sytuacji. Mogliśmy wytyczyć na tej podstawie nowe kierunki pracy wychowawczej. Dostrzegliśmy, że wspólne doświadczenia pobudzają do aktywności w podejmowaniu nowych wyzwań. Dlatego polecamy wszystkim animatorom działalności wychowawczej w szkołach taką formę pracy.

Podajemy przykładowe scenariusze zajęć do wykorzystania w trakcie realizacji naszego projektu:

Scenariusz 1

„Jakimi „iskierkami miłości” możesz rozjaśnić ciemności nagromadzone nad światem?”

(w oparciu o wiersz Tadeusza Różewicza „Przepaść”)

Należy przygotować: po 1 karteczkę dla każdego ucznia.

Tok zajęć:

1. Zajęcia rozpoczynamy od polecenia, aby uczniowie z zamkniętymi oczami przeszli spod tablicy na drugi koniec sali. (Można to zrobić na korytarzu, ustawiając kilka przeszkód.) Po chwili uczniowie dobierają się parami – jedna osoba ma zamknięte oczy, a druga ma otwarte oczy i trzyma pod ręką tę „niewidzącą”, prowadzi ją, omijając przeszkody. Powracają na miejsca, po czym następuje zamiana ról. Uczniowie siadają w ławkach – krótko rozmawiają na temat poczucia bezpieczeństwa, pomocy, bliskości drugiego człowieka, słów używanych do prowadzonej osoby.
2. Uczniowie otrzymują po jednej karteczce, mają na niej napisać jedno skojarzenie ze słowem „przepaść”, a następnie układają z karteczek „słoneczko”.
3. Uczeń wyobraża sobie, że stoi nad krawędzią przepaści (krótka scenka pantomimiczna).
Opowiada, co czuje, jak się zachowuje.
4. Uczniowie uważnie słuchają nagrania utworu z kasety, po czym rozmawiają na temat pomocy, bliskości drugiego człowieka.
5. Wcześnie dramowe:
Wyobraź sobie, że jesteś:

a) „babcią w czarnej sukni”, która stoi nad „przepaścią krawężnika”.

Co czujesz? (Przypomnij sobie uczucia, gdy stałeś na krawędzi przepaści). Nagle podbiega chłopiec i podaje ci pomocną dłoń. Co teraz czujesz? Jak zmienił się otaczający cię świat?

b) „chłopcem, który idzie ulicą”. Zauważasz bezradną staruszkę na krawędzi jezdni. Co czujesz? Co robisz? Co mówisz? Dlaczego?

6. Polecamy uczniom napisać, jakimi „iskierkami miłości” mogą sami rozjaśnić „ciemności nagromadzone nad światem”.

Scenariusz 2

„Miłość to znaczy popatrzeć na siebie...” (w oparciu o wiersz Czesława Miłosza „Miłość”)

Tok zajęć:

1. Uczniowie definiują pojęcie miłości (burza mózgów). Swobodnie wypowiadają się na temat miłości, uzasadniając swoje zdanie.
2. Uczniowie snują rozważania nad światem wartości. Określają, co jest przejawem miłości. W swoich wypowiedziach wykorzystują zwroty: służyć pomocą (opieką, radą), w służbie innym..., służyć dobrej sprawie, służyć ludziom, poświęcić się bliźnim (chorym, niepełnosprawnym).
3. Uczniowie rozmawiają na temat sentencji („złoty myśli” o miłości) zamieszczonych na planszach. Dokonują ich wyboru, uzasadniając swoje zdanie (w tle gra spokojna muzyka).

Oto przykładowe sentencje:

„Miej serce i patrzaj w serce” – Adam Mickiewicz,

„Żyjemy na tym świecie dotąd, dopóki kochamy” – R. Tagora,

„Miłość – owoc, który dojrzewa w każdym czasie” – Matka Teresa z Kalkuty,

„Miłość własna to przeciwieństwo miłości” – Antoine de Saint-Exupéry.

Scenariusz 3

„Czym mogę obdarować innych?” (zabawa integracyjna)

Tok zajęć:

1. Uczniowie stoją (lub siedzą) w kręgu. Nauczyciel ma kolorowy kłębek wełny. Trzyma początek nitki, a kłębek rzuca w stronę ucznia stojącego naprzeciwko i mówi (imię ucznia), dając ci (tu wymienia coś przyjemnego), np. Jasiu, daję ci uśmiech. Uczeń, który złapał kłębek, trzyma nitkę, rozwija wełnę, rzuca kłębek do kogoś stojącego naprzeciwko i mówi imię i daje coś przyjemnego i tak dalej. Każdy uczeń trzyma nitkę i dostaje od kogoś coś dobrego, przyjemnego (chodzi o sferę uczuć, nie o rzeczy materialne). Gdy wszyscy są już „powiązani” i obdarowani, zaczynamy zwijanie kłębka. Ten, kto go ma, zwija nitkę, podchodzi do osoby trzymającej nitkę, oddaje kłębek, zajmuje jej miejsce, a ta osoba zwija, podchodzi do tego, kto trzyma nitkę, zajmuje jej miejsce i tak dalej – aż wszyscy wymienią się miejscami, a cała nitka zostanie zwinięta.

Zabawa ta uświadamia uczniom, że można dawać nie tylko rzeczy materialne. Może to być też uśmiech, uścisk dłoni, wsparcie, otucha, gest przyjaźni, miłe spojrzenie itp. Połączenie uczniów nitką ma znaczenie symboliczne – tworzą przez chwilę wspólnotę, każdy jest częścią „pajęczyny”. Uczniowie mają okazję zwracać się do siebie po imieniu, grzecznie, miło i sympatycznie. Podczas zwijania nitki następuje zamiana miejsc, co ma ukryte znaczenie: oto grzecznie ustępuję ci miejsca, nie rozpycham się, nic nie zabieram. Każdy poddany jest tej czynności. Po zabawie uczniowie mówią o swoich odczuciach – czy było im przyjemnie otrzymać coś od innej osoby, ustąpić miejsca, być razem.

Bibliografia:

1. Z. Kowczyńska-Butryzn, Rodziny osób niepełnosprawnych, PAN, 1993, Warszawa
2. A. Ostrowska, Niepełnosprawni w społeczeństwie, PAN, 1994, Warszawa
3. H. Larkowa, Psychologiczne podstawy integracji uczniów z odchyleniami od normy, Studia Pedagogiczne – t. XL pod redakcją A. Hulka, PAN, 1979, Wrocław
4. E. Najda-Sikorska, Projekt realizacji ścieżki prozdrowotnej w Szkole Podstawowej im. Adama Mickiewicza we Wręcycy Wielkiej,
5. WWW.WOMCZEST.EDU.PL

13: SCENARIUSZ INSCENIZACJI "DBAMY O BEZPIECZEŃSTWO"

**Autor: Teresa Gruzla - nauczycielka kształcenia zintegrowanego
SP w Trębaczewie**

W mojej szkole ,w klasach I-III , jest realizowany Program z zakresu edukacji zdrowotnej „ROŚNIJ ZDROWO I BEZPIECZNIE”, którego jestem współautorką. Program ten został wpisany do szkolnego zestawu programów szkolnych w roku szkolnym 2001/ 2002. Cele szczegółowe zawarte w programie są zbieżne z celami innych programów kształcenia zintegrowanego, co umożliwi realizację tego programu jednocześnie z nimi. Celem głównym Programu jest wyposażenie uczniów w wystarczającą wiedzę i umiejętności oraz ukształtowanie właściwych postaw dla prowadzenia zdrowego stylu życia.

Treści zawarte w Programie „ Rośnij zdrowo i bezpiecznie” realizują na zajęciach zintegrowanych oraz poprzez inne formy pracy z dziećmi. Jedną z nich są teatryki o tematyce zdrowotnej, które przygotowują z uczniami swojej klasy dla dzieci z naszej szkoły czy pobliskiego przedszkola. W inscenizacji „Dbamy o bezpieczeństwo” mali aktorzy pokazali swoim kolegom jak i dlaczego należy przestrzegać przepisów ruchu drogowego.

Cele inscenizacji:

Uczeń:

- przestrzega zasad bezpieczeństwa na ulicy;
- zwraca uwagę na sytuacje, które mogą zagrażać życiu i zdrowiu;
- rozwija umiejętności w zakresie prawidłowego przekazu treści poetyckich
- rozwija inwencję twórczą i odwagę w prezentacji przygotowanych ról;
- bierze aktywny udział w życiu szkoły;
- wyraża swoje uczucia słowami i czynami;
- chętnie improwizuje na podstawie utworu;
- umie współpracować w zespole;

SCENKA 1

„O ruchu drogowym dla pieszych”

Dziecko 1:

Sluchaj młody przyjacielu

I uważnie weź do serca

to, co teraz ci powiemy,

kiedy zbliżysz się do przejścia.

Dziecko 2:

Zawsze zmysły wytyż swoje

gdy się zbliżysz już do przejścia,

wtedy na pewno unikniesz

nawet drobnego nieszczęścia.

Najpierw odwróć głowę w lewo,

by upewnić się czy można

potem w prawo – nic nie jedzie-

przechodzimy – lecz ostrożnie.

Dziecko 3:

Gdy jest świetlne skrzyżowanie

na zielonym świetle przechodź,

gdy czerwone światło widzisz,

nigdy na jezdnię nie wchodź.

Bo kto tego nie przestrzega,

to są potem przykre skutki

- pogotowie – gips na nodze

czy człek duży , czy malutki.

Dziecko 4:

Andrzej biegł za swoją piłką,

nie rozglądał się wokóło,

tracił go samochód mały, (z boku stał Andrzej z założonymi bandażami)

potłukł rękę, nogę, czoło.

Dziecko 5:

Mietek , gdy kolegów zobaczył

biegł na oślep, nie popatrzył

ani w prawo, ani w lewo.

Widzicie , jakie są skutki tego.

(wchodzi Mietek z zabandażowaną całą głową – zostawione otwory na oczy)

Oto Mietek nasz kolega,

teraz go przedstawić trzeba.

Któżby się domyślił tego,

że to nasz klasowy kolega?

Dziecko 6:

Kasia bardzo się spieszyła

do ogródka naprzeciwko,

lecz ulica była bliżej (Kasia wchodzi kulejąc)

teraz Kasię boli wszystko.

Dziecko 7:

Grzesio gnał na deskorolce,

wszędzie chciał podążyć w pędzie,

lecz nie myślał wcale o tym ,

że nieszczęście z tego będzie.

(wnoszą siedzącego na krzeselku Grzesia)

Teraz Grzesio stęka, jęczy,

przez samochód potrącony.

Przysiąpi , że będzie uważał

przy przejściu na drugą stronę.

Dziecko 8:

Piotruś wszystko wie najlepiej .

Zawsze chwali się tym bardzo.

Lecz niestety nie wie o tym

Jakie jest do przejścia światło.

(wchodzi Piotruś ze spuszczoną głową , zawstydzony)

Oto skutki są niewielkie,

bo kierowca wykręcając

wpadł na słup i rozbił auto

lecz Piotrusia omijając.

Dziecko 1:

Myśli więc dobrze przyjacielu,

gdy przechodzisz przez ulicę,

samochody – nie zabawki,

tu gra toczy się o życie.

Piosenka „ Będę kierowcą” muz. T. Kierski, sl. I. Landau

SCENKA 2

„Jak paw przechodził przez ulicę”

Dziewczynka:

Po chodniku szedł raz paw i tak myślał sobie:

Chłopiec (przebrany za pawia):

- Jaki jestem piękny, ach, jak dostojnie chodzę.

Podziwiają mnie na pewno wszyscy dookoła,
bo urodą nikt tu ze mną zrównać się nie zdoła.

Dz.

Doszedł paw do skrzyżowania
I choć światło miał czerwone,
on na jezdnię wejść chciał zaraz,
żeby przejść na drugą stronę.

Lecz ktoś krzyknął:

- Stój, co robisz! Poczekaj chwileczkę,

wszak przez jezdnię się przechodzi tylko na zielonym świetle!

A paw odparł dumnym głosem:

Chł.

- Mnie to nie dotyczy.

Ja na każdym świetle mogę chodzić po ulicy, bo mam ogon taki piękny,
taki kolorowy, że aż na mój widok stają
wszystkie samochody.

Zresztą sam zobaczysz-

Dz.

Krzyknął paw na koniec i na jezdnię wszedł,
choć światło było wciąż czerwone.

Wtem usłyszał pisk hamulców:

Chł.

- Ratunku!

Dz.

Uszedł z życiem, lecz już bez ogona.

Długo potem oplakiwał swoje pawie piórka.

Stał przed lustrem i powtarzał:

Chł:

- Wyglądam jak kurka.

Dz.:

Ale już od tamtej pory,

gdy idzie przez miasto,

to cierpliwie zawsze czeka na czerwone światło.

„Piosenka o ruchu drogowym” sl. W. Anielewska, muz. S. Matecki

(kaseta „Wesoła szkoła” kl.III)

Recytacja wiersza „ Uwaga, nie gap się” H. Łochocka

Uwaga ! Nie gap się!

Możesz stracić życie, zdrowie.

Gdy na jezdnię wejdiesz źle.

Więc ci w krótkich słowach powiem:

Na ulicy – nie gap się!

Trzeba iść wzdłuż białych pasów!

Troszkę dalej? To i cóż?

Chociaż stracisz chwilę czasu,

Lecz ci nic nie grozi już.

Czy oplaca się narażać?

I kaleką zostać? Nie!

Więc ostrożny bądź! Uważaj!

Nie skacz w biegu! Nie spiesz się

Trzeba umieć ruch szanować,

Żeby ruch szanował nas.

Do przepisów się stosować.

Przed pojazdem przejść na czas.

Piosenka „ Znaczkę odblaskowe” (kasetę MAC kl.I)

Bibliografia:

1. J. Wasilewski „Jak paw przechodził przez ulicę”
2. S. Baliński „O ruchu drogowym dla pieszych”
3. E. Lipska „Przewodniki metodyczny dla nauczyciela Muzyka w klasie 2, W-wa 1975r. WSiP

14: ROLA ZAJĘĆ W TERENIE W ROZWOJU FIZYCZNYM DZIECI W MŁODSZYM WIEKU SZKOLNYM

Autor: **Teresa Gruzla - nauczycielka kształcenia zintegrowanego; SP w Trębaczewie**

Dzieci w wieku wczesnoszkolnym przejawiają znaczną potrzebę ruchu , z tego też powodu wiele czynności powinno zmierzać do jej zaspokojenia. Aktywność ruchowa pociąga za sobą doskonalenie czynności i funkcji pracujących narządów, wzmacnia organizm, kształtuje i usprawnia wszystkie układy. Pod wpływem wysiłku fizycznego , prawidłowo dawkowanego, następuje szybsze krążenie krwi, wzmożona jest akcja serca oraz produkcja ciepła, zwiększone spalanie i wydalanie produktów. Następuje też wzmocnienie i pogrubienie ścięgien, przyczepów , więzadeł , które jednocześnie nabierają elastyczności i sprężystości. Od aktywności ruchowej zależy również mineralizacja tkanki kostnej.

Działalność ruchowa ma duży wpływ na rozwój życia psychicznego dziecka. W toku działania , również i podczas zajęć ruchowych , gromadzi ono wrażenia i spostrzeżenia , wzbogaca zasób własnych doświadczeń , wyobrażeń , pojęć , kształci pamięć uwagę, myślenie. Ćwicząc w grupie podporządkowuje się ogółowi, wdraża do słuchania, przygotowuje się do przyjęcia norm współżycia, kształtuje charakter, uczucia i wole.

Zajęcia ruchowe służą kształtowaniu zdolności przystosowawczych ustroju dziecka do zmieniających się warunków życia i nauki. Zajęcia ruchowe stanowią doskonałą okazję adaptacji do środowiska społecznego. Postawa społeczna kształtuje się najlepiej poprzez działania w grupie, poprzez ćwiczenia z partnerem, stosowanie współzawodnictwa i walki sportowej, przez zabawy i gry niwelujące egocentryzm.

Dziecko przebywające w szkole , w pomieszczeniach zamkniętych, przy ograniczonej ruchliwości i niewielkim kontakcie z przyrodą , wymaga zabiegów kompensacyjnych w postaci aktywności ruchowej oraz zmiany przeżyć i wrażeń. Uczeń w wieku wczesnoszkolnym potrzebuje 3- 4godzin ruchu dziennie. Zajęcia ruchowe przywracają niezbędną dla psychofizycznego rozwoju równowagę bodźców.

Najkorzystniejsze zmiany w organizmie po długotrwałej pracy umysłowej, po dłuższym siedzeniu w ławce szkolnej i w domu przy odrabianiu lekcji może przynieść ruch na świeżym powietrzu oraz zajęcia w terenie.

Zajęcia w terenie

Zajęciom terenowym przyswiecają zarówno cele ogólne, właściwe wszelkim formom aktywności , jak również cele specyficzne, do których można zaliczyć korzystanie z wielu czynników rozwojowych jak :słońce, wilgotne powietrze, wiatr, zmienna temperatura. W czasie zajęć w terenie dziecko uczy się pokonywania wszelkich przeszkód , jakich dostarcza teren , kształtuje pożądane postawy , między innymi wobec przyrody czy pracy fizycznej.

Istotną cechą tego typu zajęć jest to, że mogą one być realizowane w każdej niemal szkole, nie wymagają specjalnych urządzeń, sprzętu, przyrządów. Mogą odbywać się w lesie , w parku, w ogrodzie szkolnym, na placu zabaw, w zielonej sali gimnastycznej.

W klasach młodszych można wyodrębnić takie zajęcia terenowe jak: zabawy i gry w terenie; atletyka terenowa, terenowe tory przeszkód, wycieczki, zajęcia w zielonej sali gimnastycznej, zajęcia na śniegu i lodzie, terenowe ćwiczenia z zakresu ruchu drogowego, zajęcia rekreacyjne na powietrzu (rower, wrotki, ringo, kometka) oraz zajęcia organizowane w terenie naturalnym z braku właściwych boisk i urządzeń, jak na przykład lekkoatletyka, gry drużynowe, minigry sportowe.

Zabawy i gry w terenie

Zabawy i gry w terenie dzieli się na zabawy ze śpiewem, orientacyjno - porządkowe, na czworakach , bieżne, rzutne, skoczne, z mocowaniem i dźwiganie. Zabawy i gry w terenie doskonałą narzędy zmysłów, szczególnie wzrok i słuch, wyrabiają zmysł orientacji przestrzennej, ułatwiają opanowanie utylitarnych form ruchu takich jak chodzenie, bieganie , pełzanie, pokonywanie przeszkód. Realizacja zabaw i gier w terenie odbywa się na urozmaiconym podłożu, pośród drzew i naturalnych przeszkód. Wymaga to dobrego przygotowania i ciągłej uwagi ze strony prowadzącego i dzieci.

Terenowe ćwiczenia z zakresu ruchu drogowego

Program nauczania zintegrowanego przewiduje zapoznanie dzieci z zasadami ruchu drogowego obowiązującymi pieszych i rowerzystów. Ważne są próby opanowania zasad ruchu poprzez zabawy i gry imitujące ruch uliczny na placu szkolnym, na ulicy o minimalnym ruchu, następnie na ulicy o normalnym ruchu. Pomocne w tym zakresie jest „miasteczko do nauki ruchu drogowego”, po którym możemy się poruszać pieszo i na rowerach.

Atletyka terenowa

Celem lekkiej atletyki w młodszym wieku szkolnym jest rozwijanie ogólnej sprawności fizycznej, a także opanowanie podstawowych form lekkoatletycznej działalności, jakimi są :bieg, skok, rzut. Są one niezbędne w życiu codziennym, w zabawie, w sporcie, rekreacji ruchowej.

W klasach I-III należy stosować następujące formy zajęć w terenie zaczynając od najłatwiejszych , następnie przechodząc do coraz trudniejszych.

1. Marsze , spacerzy.
2. Marszobiegi
3. Biegi terenowe.
4. skoki terenowe.
5. Rzuty.
6. Wspinanie i zwisy.
7. Pełzanie.
8. Dźwiganie i przenoszenie przyborów
9. Ćwiczenia równowagi.

Terenowe tory przeszkód

Najczęściej w trakcie zajęć terenowych występuje pokonywanie szeregu różnorodnych przeszkód terenowych. Mogą to być przeskoki przez rowy , wspinania na pień ściętego drzewa i zeskoki , przejście równoważne po kamieniach. Terenowe tory przeszkód mogą być skocznościowe, rzutne, bieżne, z czworakowaniem oraz siłowe. Tory przeszkód występują także w postaci ścieżek zdrowia z różnymi stacjami w postaci przeszkód naturalnych i sztucznych. Tory przeszkód mogą stanowić bardzo wartościowe zadania kontrolno- oceniałające. Sprawdzają one podstawowe cechy motoryki oraz koordynację ruchową.

Wycieczki

Wycieczka jest szczególnie atrakcyjną okazją do kształcącej i wychowawczej pracy nauczyciela. Uczniom daje możliwość poznania otaczającej rzeczywistości oraz wprowadzenia w tajniki turystyki.

Zajęcia w zielonej sali gimnastycznej

Zajęcia w zielonej sali gimnastycznej jeśli jest na niej miękki dywanik trawiasty, pozwalają na realizację wielu ćwiczeń gimnastycznych , gier i zabaw ruchowych, a także doskonalenie pozycji niskich- przysady, klęki, leżenia. Przyrządy i urządzenia mogą służyć do realizacji torów przeszkód, kształtowania psychomotoryki , a także zdobywania umiejętności gimnastycznych.

Zajęcia na śniegu i lodzie

Ćwiczenia na powietrzu w okresie zimy są bardzo lubiane przez dzieci. Najogólniej możemy wyróżnić ćwiczenia na śniegu i lodzie bez przyborów oraz ćwiczenia na sankach i łyżwach. Saneczkarstwo jest to forma sportu wśród dzieci najbardziej rozpowszechniona ze względu na możliwość uprawiania go wszędzie, zarówno na wsi, jak i w mieście, na terenie nizinnym , pagórkowatym i górskim. Aby jazda na sankach była bezpieczna , nauczyciel powinien wybrać odpowiednie miejsce do jazdy, nauczyć dzieci prawidłowej pozycji jazdowej, wytracania szybkości i hamowania oraz zmiany kierunku jazdy. Przed wprowadzeniem zabaw na śniegu i lodzie należy pamiętać o potrzebie hartowania organizmu jeszcze jesienią.

Zajęcia rekreacyjne na powietrzu

Na zajęciach w terenie można wykorzystać wiele atrakcyjnych przyborów i urządzeń służących do szeroko rozumianej rekreacji. Oprócz roweru można wykorzystać wrotki, łyżworolki desorolki kółko ringo, badminton itp. Należy dopilnować , aby zajęcia odbywały się w miejscach bezpiecznych , z dala od ruchu kołowego i spalin, na odpowiednim podłożu.

Zajęcia terenowe są bogatsze , atrakcyjniejsze i zdrowsze dla dzieci, ale jednocześnie trudniejsze dla nauczyciela, wymagają wcześniejszego organizowania warsztatu pracy.

Literatura:

1. Andrzej Liedke, Kazimiera Właźnik „Kultura fizyczna w klasach 1-3. WSIP 1983
2. „Nauczanie Początkowe” 1986/87 nr 5
3. Kazimiera Właźnik, Wychowanie fizyczne w klasach 1-3. Wydawnictwo JUKA 1994
4. Roman Trzeźniowski ,Gry i zabawy ruchowe ,wydawnictwo „Sport i Turystyka” 1987
5. „Lider” 1994 nr 11

14: NADPOBUDLIWE DZIECI W KLASIE

Autor: *Hartlińska Ewa - nauczycielka kształcenia zintegrowanego SP Nr 27 w Częstochowie*

W artykule tym chciałabym podzielić się swoją wiedzą, spostrzeżeniami i doświadczeniem w pracy z dziećmi nadpobudliwymi.

Niespokojnych i nadpobudliwych dzieci w klasie mamy coraz więcej. Nadmiernie pobudliwymi nazywamy dzieci, u których równowaga procesów nerwowych jest zachwiana: proces pobudzenia uzyskuje przewagę nad procesem hamowania. Nadpobudliwość psychoruchowa manifestuje się w sferze motorycznej. „Kręcąc się” stale i „wiercąc” dzieci nadpobudliwe zazwyczaj powoli nieudolnie ubierają się i rozbierają, pakują książki, wykonują szkolne zadania. Ta duża ilość niecelowych ruchów powoduje wrażenie ciągłego niepokoju oraz ustawicznego pośpiechu. Drugą charakterystyczną cechą jest zmienność postawy ciała. Dzieci te nie potrafią spokojnie stać, siedzieć ani leżeć, stale zmieniają pozycję. Na lekcji wykonują wahadłowe ruchy w ławce, odchylają się do przodu, do tyłu, zakładają nogę na nogę i wykonują wiele zbędnych czynności w danej sytuacji. Wiele czynności skupiają wobec swojego ciała: skubią lub ogryzają paznokcie, zdrapują naskórek, dtubią w nosie i w uszach. Oprócz wyładowań ruchowych obserwujemy również serię wyładowań mimowolnych zwanych tikami. U danego dziecka obserwuje się zazwyczaj ten sam uporczywie występujący rodzaj tików np. zaciskanie powiek, mruganie, ruchy mięśni warg, unoszenie brwi do góry. Tiki nasilają się w sytuacjach trudnych wznagających napięcie emocjonalne. Istotnym zaburzeniem u dzieci nadpobudliwych są zaburzenia snu, które mogą mieć różnorodny charakter: opóźnione zasypianie, przedwczesne budzenie, spłycenie snu. W zależności od nasilenia objawów nadpobudliwości oraz od procesu wychowawczego jakimu dziecko podlega, może stać się ono wychowankiem trudnym i kłopotliwym. Zdarza się, że dziecko tylko w pewnych okresach wykazuje cechy nadpobudliwości (przed zachorowaniem, w czasie rekonwalescencji), w tych wypadkach popelnione błędy w wychowaniu mogą utrwalić nieprawidłowe formy zachowania.

Wszyscy badacze stwierdzają zgodnie, że:

- dzieci nadpobudliwe wyróżniają się pewnym określonym zespołem cech zachowania
- zachowanie to jest przyczyną nieprawidłowego przystosowania do wymagań otoczenia i powoduje trudności wychowawcze
- nasilenie nadpobudliwości, jak i nieprawidłowe przystosowanie dziecka stwarzającego trudności wychowawcze, uzależnione jest w znacznym stopniu od wpływów środowiska i rodzaju procesu wychowawczego.

Dzieci nadpobudliwe swoim zachowaniem stwarzają szereg problemów wychowawczych i wymagają nie tylko specjalnego sposobu postępowania, ale i odpowiedniej postawy rodziców i wychowawców, wymagają większego skupienia uwagi i sił niż dzieci zrównoważone. Dodatkowo komplikują sprawę specyficzne trudności w uczeniu się, trudności często nie rozumiane i nie tolerowane przez dorosłych, co stwarza okazje do popelniania błędów wychowawczych. Objawy nadpobudliwości we wczesnym dzieciństwie są bagatelizowane, co powoduje utrwalanie się niewłaściwych form zachowania. Często rodzice liczą, że dziecko z tych cech „wyrośnie”, co rzadko się zdarza. Dlatego najważniejszym elementem przeciwdziałania niekorzystnym skutkom nadpobudliwości jest wczesne jej rozpoznanie i odpowiednie postępowanie wychowawcze, które nie dopuści do pogłębienia zaburzenia i doprowadzi do zrównoważenia dziecka. Wychowanie dziecka nadpobudliwego powinno mieć charakter leczniczo – zapobiegawczy. Leczniczy, który będzie miał na celu zlikwidowanie niepożądanych objawów. Zapobiegawczy, ponieważ utrwalanie prawidłowych reakcji i prawidłowego zachowania w różnych grupach społecznych przeciwdziała powstawaniu nowych objawów i nie dopuszcza do wzmożenia już istniejących.

Nadpobudliwe dzieci łamią często reguły i zasady, przeszkadzają innym i tym samym stwarzają okazję do upominania ich i reagowania zdenerwowaniem. Potrzebują one stanowczego i konsekwentnego kierowania nimi. Muszą każdego dnia doświadczać, że ustanowione reguły, które przecież wszyscy znają, rzeczywiście są przestrzegane. Przy pomocy obserwacji należy sprawdzić, do których reguł dziecko może się dostosować, a które stanowią wyzwanie ponad jego siły. W pracy z dzieckiem nadpobudliwym należy zawsze być opanowanym i traktować je bez „burz emocjonalnych”. Jeśli nawet powtarzaliśmy to samo wiele razy, to dziecko potrzebuje ponownej wskazówki co ma teraz robić, a czego nie. Z dzieckiem nadpobudliwym nie rozmawiamy z odległości. Nauczyciel podchodzi do dziecka, bezpośrednio i wyraźnie okazuje mu swoje zainteresowanie i wyraża żądania. Wolańia z dużej odległości zwiększają tylko złość, rośnie poziom hałasu w grupie, zwraca ono uwagę pozostałych dzieci na „intruza” oraz pogłębia obciążenia nauczyciela, jeśli polecenia pozostają bez reakcji ucznia.

Dzieci nadpobudliwe powinny siedzieć w pierwszych ławkach, tam gdzie nauczyciel zatrzymuje się najczęściej, chcąc widzieć wszystkich uczniów.

Dobrym kolegą do ławki dziecka nadpobudliwego jest dziecko aktywne, ale odporne psychicznie i zrównoważone.

W postępowaniu i ocenie dziecka nadpobudliwego należy brać pod uwagę wszystkie charakterystyczne dla niego cechy, a przede wszystkim zmienność jego pracy i zachowania.

Należy dawać tym dzieciom szansę częstego odpowiadania, pamiętając, że są one skłonne do odpowiedzi pochopnych. Powinniśmy dać szansę zastanowienia się i umożliwić skorygowanie odpowiedzi.

„Wyrwanie” do odpowiedzi, gdy dziecko jest akurat czymś innym zajęte, nie jest właściwe, gdyż stwarza dodatkowe napięcie. W takiej sytuacji dobrze jest poinformować dziecko o czym była mowa i dopiero zadać pytanie.

W trudnych sytuacjach szkolnych (np. sprawdzian) dziecko nadpobudliwe wymaga wsparcia, aby zadanie zostało doprowadzone do końca przy zachowaniu względnej równowagi emocjonalnej.

Dzieciom nadpobudliwym należy stopniować trudności i zakres działania. W miarę możliwości nie należy dopuszczać do wielkich niepowodzeń.

W sytuacjach konfliktowych nie należy sprawy roztrząsać, lecz w miarę możliwości szybko sprawę zakończyć.

Nigdy nie należy łamać uporu dziecka nadpobudliwego siłą.

Dobrze jest wciągać te dzieci do współpracy z nauczycielem, umożliwiając im działanie poprzez wykonywanie różnych poleceń (pozwoli to na zaspokojenie potrzeby ruchu i aktywności) np. włączanie do udziału w organizowaniu zabawy, udziału w ozdabianiu klasy.

W jednej grupie wykonawczej nie można gromadzić kilorga dzieci nadpobudliwych (możliwość całkowitej dezorganizacji wykonanego zadania).

Prawidłowym, świadomie kierowanym procesem wychowawczym możemy zapobiec powstawaniu niekorzystnych cech osobowości dziecka nadpobudliwego i uzyskać takie zmiany w jego zachowaniu, które pozwalają stwierdzić, że nie jest ono trudne, choć czasem bywa kłopotliwe.

Bibliografia:

1. Nartowska H. – „Wychowanie dziecka nadpobudliwego”, Nasza Księgarnia, Warszawa 1972
2. Nartowska H. – „Opóźnienia i dysharmonie rozwoju dziecka”, WSiP, Warszawa 1980
3. Spionek H. – „Psychologiczna analiza trudności niepowodzeń szkolnych”, PZWS, Warszawa 1970

15: Sprawność pisania

**Autor: Beata Janus-Lewczyńska - nauczycielka języka angielskiego, SP nr 24
Zespół Szkół Mechaniczno-Elektrycznych w Częstochowie
Jolanta Jakubowska - konsultant języków obcych RODN "WOM" w Częstochowie**

Ta najmniej doceniana sprawność może dzięki dobrze zaplanowanym i przemyślanym ćwiczeniom pisemnym wywołać u uczących się chęć do pisemnego przedstawienia i przekazania swoich osobistych doświadczeń, odczuć, wyobrażeń, w kreatywny i oryginalny sposób.

Pisanie jest zamierzoną i sensowną działalnością, która umożliwia uczącemu się komunikację z uczącymi się języka obcego zarówno w kraju jak i za granicą w formie wymiany turystycznej, korespondencji etc.

Sprawność ta wymaga regularnego, systematycznego ćwiczenia. Ćwiczenia wspierające mogą być sterowane, ukierunkowane np. uczący się rekonstruują teksty wg podanego wzoru lub danych dotyczących treści tekstu, przy czym podane są niezbędne konstrukcje gramatyczne i zwroty językowe.

W wypadku tekstów wolnych w/w ułatwienia nie są stosowane i uczeń zdany jest na własny zasób wiadomości leksykalno-gramatycznych.

W przeciwieństwie do języka mówionego, w którym dopuszczalne są liczne powtórzenia, nowe sformułowania, odstępstwa od norm poprawnych a nawet błędy wymowy i gramatyczne, w języku pisanym jest to niedopuszczalne, gdyż piszący ma więcej czasu i możliwości dokładniejszego zastanowienia się i przemyślenia oraz redakcji swojej wypowiedzi, aby tego uniknąć.

Teksty pisane winny być koherentne tzn. klarowne i logiczne a zadania kohesywne tzn. całość tekstu powinna stanowić sensowną logiczną całość.

Autorzy przedkładają nauczycielom przykłady autorskich poleceń do ćwiczeń i zadań służących rozwijaniu sprawności pisania. Są one podzielone na etapy edukacyjne ale mogą być stosowane w każdej sytuacji jeżeli ćwiczenia te mogą pomóc uczniowi w opanowaniu języka obcego.

I. ETAP EDUKACYJNY

Przykłady poleceń do ćwiczeń na rozwijanie sprawności pisania.

1. Połącz obrazek z odpowiednim wyrazem i zapisz go po śladzie.
2. Podpisz obrazek – uzupełnij brakujące literki.
3. Poukładaj literki w odpowiedniej kolejności i zapisz powstałe wyrazy.
4. Poukładaj wyrazy w odpowiedniej kolejności i zapisz poprawnie zdania.
5. Pokoloruj obrazek i dokończ rozpoczęte zdanie.
(np. I've got .....eyes and .....hair.)
6. Podpisz obrazek jednym wyrazem lub całym zdaniem.
7. Narysuj potworka i opisz jego wygląd.
8. Napisz list do św. Mikołaja.
(np. Dear Santa Claus ,
I want .....)
9. Znajdź błąd w wyrazie i zapisz jego poprawną formę.
10. Napisz kartkę z wakacji.

II. ETAP EDUKACYJNY

Przykłady poleceń do ćwiczeń na rozwijanie sprawności pisania.

1. Dokończ zdanie według wzoru.
2. Sporządź listę zakupów.
3. Popraw błędy w tekście.
4. Opisz swój pokój , dom.
5. Opisz swoją rodzinę. (swojego idola , ulubionego aktora)
6. Opisz wygląd swojego przyjaciela (przybysza z kosmosu)
7. Opisz ulubione zwierzątko.
8. Opisz obrazek (gdzie co się znajduje).
9. Opisz sytuację.
10. Opisz swój dzień.
11. Napisz przepis na ulubione danie.
12. Opisz drogę do ....i z.....
13. Napisz dialog np.: w sklepie , u lekarza , w restauracji.
14. Napisz list do przyjaciela.
15. Napisz kartkę z pozdrowieniami z wakacji.
16. Napisz zaproszenie (np. na bal karnawałowy).
17. Wypełnij kwestionariusz osobowy.

III. ETAP EDUKACYJNY

Przykłady poleceń do ćwiczeń na rozwijanie sprawności pisania.

1. Opisz rutynę dnia codziennego.
2. Opisz swoje plany na wakacje.
3. Opisz minione wakacje.
4. Napisz przepis na tradycyjne danie narodowej kuchni.
5. Napisz instrukcję obsługi np. komputera , pralki , telefonu.
6. Opisz przedmiot.(szyk przymiotników)
7. Napisz streszczenie fragmentu tekstu.
8. Napisz historyjkę na podstawie ułożonych obrazków.
9. Napisz krótką wypowiedź na podany temat. (opinia)
10. Napisz biografie osoby sławnej.
11. Napisz rozmówkę ;
  - zapytaj ,podaj drogę.
  - zamów posiłek w restauracji,
  - zaproponuj wyjście do kina,
  - odmów , zrezygnuj,
  - zaakceptuj ,
  - przeproś,
  - zaproś,
  - dokonaj zakupów,
  - umów się na spotkanie ...
12. Udziel porady.

IV. SZKOŁA PONADGIMNAZJALNA

Przykłady poleceń do ćwiczeń na rozwijanie sprawności pisania.

1. Połącz początek opowiadania z jego końcem i dopisz fragment tekstu.
2. Napisz początek / koniec listu na podstawie fragmentu tekstu.
3. Napisz historyjkę zaczynającą się / kończącą się .....
4. Napisz opowiadanie z dialogiem.
5. Opisz miejsce.
6. Napisz charakterystykę postaci (wygląd , charakter)
7. Opisz wydarzenie (np. ślub, Boże Narodzenie)
8. Napisz streszczenie książki , filmu , sztuki teatralnej.
9. Napisz instrukcję obsługi (np. komputera , pralki)
10. Napisz podanie o pracę / zyciorys.
11. Wypełnij formularz.
12. Napisz rozprawkę na temat.
13. Napisz raport.
14. Napisz artykuł.

15. Napisz list formalny / nieformalny.

Bibliografia

1. Dziennik Ustaw nr 51 z 9 maja 2002 rozp. 458 w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół
  2. Programy nauczania – z wykazu ze strony internetowej MENiS www.men.waw.pl
  3. Dziennik Ustaw nr 69 z 7 czerwca 2002 poz. 635 w sprawie warunków i trybu dopuszczenia do użytku szkolnego programów nauczania, programów wychowania przedszkolnego i podręczników oraz zalecania środków dydaktycznych
-

16: Stymulacja polisensoryczna w edukacji dzieci głębiej i głęboko upośledzonych umysłowo

Autor: *Anna Kajda - rewalidacja upośledzonych umysłowo*
Małgorzata Kosela - rewalidacja upośledzonych umysłowo
Hanna Kwiatkowska - rewalidacja upośledzonych umysłowo
 Zespół Szkół Specjalnych nr 45 w Częstochowie

W artykule przedstawimy jedną z metod pracy z dziećmi głębiej i głęboko upośledzonymi umysłowo oraz przykładowy scenariusz zajęć oparty na tej metodzie.

Pracując w Zespole Szkół Specjalnych nr 45 w Częstochowie często jesteśmy proszone o konsultacje dotyczące metod pracy z dzieckiem upośledzonym umysłowo. Postaramy się przedstawić jak można pracować z naszymi uczniami stosując stymulację polisensoryczną, która jest jedną z metod terapii dzieci głębiej i głęboko upośledzonych umysłowo.

Stymulacja polisensoryczna to nauka życia przez życie, to ukierunkowane, zamierzone, planowe kształtowanie bodźców w celu wywołania określonych wrażeń. Umożliwia poznawanie przez patrzenie, słuchanie, dotykanie, waczenie, smakowanie – tworzenie globalnego wielozmysłowego obrazu danego pojęcia. Wszystkie sygnały płynące z otoczenia są niezbędne dla powstawania określonych uczuć, kształtowania postaw i kompleksowego zdobywania doświadczeń. Przystępując do stymulacji zmysłów musimy wcześniej określić, które zmysły reagują i na jakie bodźce. Następnie przystępujemy do działań terapeutycznych dostarczając dziecku odpowiednio dobranych bodźców podczas zabawy oraz wykonywania określonych zadań.

Pomocne w realizacji tego zadania terapeutycznego będą: (patrz: Przewodnik dla nauczycieli, Edukacja uczniów z głębokim upośledzeniem umysłowym. CMPPP MEN Wrocław2000)

1. Woda – działa rozluźniająco, uspokajająco, ułatwia samorutną aktywność, daje poczucie bycia sprawcą.
2. Materiały półpłynne (kiszki, galaretki, pianki, żele), które można barwić, aromatyzować. Można wkładać do nich atrakcyjne przedmioty, aby zachęcić dziecko do szukania i chwytania.
3. Materiały sypkie (piasek, groch, kasze, ryż, siemię lniane). Dają one możliwość działania dzieciom, którym ruch dłoni sprawia trudność, łagodnie osuwają z wrażeniami dotykowymi.
4. Materiały formowalne (głina, plastelina, ciastolina, masa solna, masa papierowa). Wymagają one od dziecka używania większej siły mięśni i dlatego są pomocne w usprawnianiu małej motoryki.
5. Materiały naturalne (kaszany, szyszki, duże suche owoce i nasiona, kamienie) można nimi manipulować, przekładać, podawać.
6. Tworzywa kontrastujące (rzeczy twarde, miękkie, zimne, ciepłe, szorstkie, gładkie)
7. Przedmioty codziennego użytku.

Ponadto w naszej szkole istnieje Sala Doświadczania Świata, w której proponowane są bodźce w przyjemnej atmosferze, przede wszystkim w zakresie doświadczeń zmysłami z pomocą światła, odgłosów, zapachów, elementów do dotykania, itp. Podczas przebywania w Sali Doświadczania Świata dzieci są pobudzane do działania lub biernie odbierają bodźce w czasie odpoczynku. Na przykład wodospad światłowodów obok mocnego efektu optycznego pobudza też do dotykania, kolumna wodna angażuje zmysł wzroku, dotyku, słuchu. Bardzo ważnym skutkiem pobytu w Sali Doświadczania Świata jest także redukcja stresów i napięć nerwowych. Wartościową pomocą w toku stymulacji sensomotorycznej jest hydroterapia, która działa rozluźniająco i uspokajająco, daje możliwość obserwowania efektów swoich ruchów, a także usprawnia ruchowo.

Poniżej zamieszczamy przykładowy scenariusz zajęć stymulacji polisensorycznej do wykorzystania przez nauczycieli.

Plik do pobrania

Bibliografia:

Kwiatkowska M., Dzieci głęboko niezrozumiane, Oficyna Literatów i Dziennikarzy „Pod Wiatr” W-wa 1997.

Kielin J. (red.), Rozwój daje radość, GWP, Gdańsk 1999.

Frohlich A., Stymulacja od podstaw, WSiP, W-wa 1998.

Pilecki J. (red.), Usprawnienie wychowanie i nauczanie osób z głębszym upośledzeniem umysłowym, Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogicznej, Kraków 1999.

2

17: ĆWICZENIA RUCHOWE W KLASACH I-III<**Autor: Irena Kalwak - nauczycielka kształcenia zintegrowanego, SP w Miedźnie**

„Rośnie nowe pokolenie,
nowa wzrasta fala.
Idą z wadami i zaletami;
dajcie warunki, by wzrastali lepsi.”
Janusz Korczak

Celem artykułu jest podzielenie się z nauczycielami swoim doświadczeniem i wiedzą z zakresu organizacji i prowadzenia ćwiczeń ruchowych w klasach nauczania zintegrowanego. Dbałość o zdrowie uczniów, wyrabianie u nich nawyków higieny osobistej i zbiorowej oraz kształtowanie dodatnich cech osobowości młodego pokolenia, zapewnienie mu warunków wszechstronnego rozwoju fizycznego i umysłowego, jest troską i obowiązkiem dzisiejszej szkoły.

Zwiększając się z roku na rok liczba uczniów z różnymi wadami postawy jest sygnałem do podjęcia natychmiastowych działań szkoły, domu rodzinnego oraz środowiska lokalnego w zakresie edukacji prozdrowotnej. Zdrowie młodego pokolenia zależy w dużym stopniu od czynników środowiskowych, predyspozycji wrodzonych, a przede wszystkim od zachowań i postaw prozdrowotnych.

Stwierdzono, że jedną z przyczyn powstawania wad postawy u dzieci i młodzieży są niezadawalające warunki higieniczne w szkole, jak: wielozmianowość nauki, nieodpowiedni wymiar ławek i krzeseł, słabo wietrzona sala, nieodpowiednie oświetlenie.

Niekorzystny wpływ warunków higienicznych będą mogły zrównoważyć w dużej mierze systematycznie prowadzone ćwiczenia ruchowe. Szczególnie ważne są one w klasach nauczania zintegrowanego, gdzie potrzeba ruchu i zabawy dominuje nad innymi potrzebami tego okresu.

Należy je stosować na każdych zajęciach, kiedy tylko zauważymy u uczniów objawy zmęczenia, znużenia oraz przyjmowania niedbalej postawy. Ćwiczenia ruchowe powinny trwać od 2-3 minut. Przed ich rozpoczęciem należy dokładnie przewietrzyć klasę. Uczniowie w czasie ćwiczeń powinni w miarę możliwości mieć okazję swobody ruchów. Ustawienia i wszelkie zmiany pozycji wyjściowych powinny odbywać się szybko, sprawnie i cicho. Ćwiczenia ruchowe należy wykonywać w następującej kolejności:

- ćwiczenia mięśni szyi (głowy),
- ćwiczenia mięśni ramion,
- ćwiczenia mięśni tułowia,
- ćwiczenia nóg,
- ćwiczenia oddechowe.

Ćwiczenia ruchowe w klasach I-III należy prowadzić w formie naśladowczej, zabawowej lub zadaniowej. Wiele radości sprawia uczniom inscenizacja poznanych piosenek, wierszy i bajek. Korzystne są też ćwiczenia kształtujące zmysły wzroku i słuchu (naśladowanie odgłosów najbliższego środowiska). Szczególnie ważne są ćwiczenia oddechowe, które mają duże znaczenie zdrowotne.

W czasie ćwiczeń ruchowych należy wykorzystać spontaniczność ekspresji i twórcze pomysły dzieci. Obserwacja najbliższego środowiska i zdobyte doświadczenia rozwijają fantazję uczniów oraz inspirują do podejmowania różnych działań.

Przykładowe zestawy ćwiczeń ruchowych dla klas I-III

Zestaw 1

- skłony głowy w przód i w tył z przyciąganiem brody (ogłdamy sufit i podłogę),
- wzniesienie ramion w bok i opuszczenie ich w dół (ptaki składają i rozkładają skrzydła),
- skłon tułowia w przód i wyprost z równoczesnym uniesieniem głowy do góry (ptaszek pije wodę),
- w przysiadzie palce rąk dotykają podłogi – przejście do wspięcia z przeniesieniem ramion wwyż (kwiaty rosną),
- ćwiczenie oddechowe: silny wdech powietrza nosem i wydech ustami (rozpalamy ognisko).

Zestaw 2

- skłony głowy w bok na przemian w lewo i w prawo (naśladowujemy wahadło zegara),
- krażenie ramion do przodu i do tyłu (rysujemy kółka),
- ręce na biodrach, skręty tułowia w bok (co znajduje się za naszymi plecami),
- podskoki z wysokim unoszeniem kolan (przeskakujemy kałuże),
- ćwiczenie oddechowe: dmuchanie na piórko unoszące się w powietrzu.

Zestaw 3

- rysowanie głową kół w jedną i drugą stronę,
- podnoszenie na zmianę jednej i drugiej ręki we wspięciu na palcach (wkręcamy żarówki),
- skłony i skręty tułowia we wszystkich kierunkach (zbieramy liście),
- z przysiadu podpartego energiczny wyprost i ułożenie rąk w dowolnej pozycji (naśladowujemy sprężynę),
- ćwiczenie oddechowe: wdech powietrza nosem, wydech ustami (sen niedźwiedzia).

Zestaw 4

- skręt głowy w lewo z równoczesnym skłonem w tył, na przemian (ogłdamy lecący samolot),
- dłonie uniesione pod brodę, kulistym ruchem wymach rąk w bok i powrót dłoni na wysokość brody (uczymy się pływać),
- ręce splecione za plecami, skłon tułowia w przód z równoczesnym uniesieniem splecionych rąk do góry (naśladowujemy huśtawkę),
- bieg wolny i szybki w miejscu,
- ćwiczenie oddechowe: dmuchanie w papierową kulę znajdującą się przed każdym uczniem na ławce.

Zestaw 5

- skłony głowy w tył i w przód oraz skręty w lewo i w prawo (mówimy tak i nie),
- energiczne ruchy prawej, a następnie lewej ręki naśladowujące ścieranie kurzy,
- w staniu spleść ręce przed sobą i przelożyć nogę ponad rękoma, a następnie „wyjąć” ją z powrotem (powtarzamy ćwiczenie z drugą nogą),
- marsz w miejscu z wysokim unoszeniem kolan (jedziemy na rowerze),
- ćwiczenie oddechowe: wdech powietrza nosem, wydech ustami (wiatr rozdmuchuje liście).

Zestaw 6

- rysowanie głową dowolnie wybranych przez dzieci przedmiotów,
- z przysiadu podpartego marsz ramionami coraz wyżej, aż do wspięcia na palcach (wchodzimy po drabinie),
- ruchy tułowia we wszystkich kierunkach (drzewa poruszają się na wietrze),
- stanie na jednej nodze z lekko pochylonym tułowiem (sznurujemy buty),
- śpiew poznanej piosenki.

Zestaw 7

- dotykanie brodą na przemian lewego i prawego ramienia (stawiamy pieczątki),
- ruchy rąk we wszystkich kierunkach (myjemy swoje ciało),
- stanie w rozkroku z ramionami w bok - skrętoskłony z dotknięciem prawą dłońią lewej stopy i na zmianę,
- podskoki zwarte naśladowujące odbicie się o ziemię małej i dużej piłki,
- ćwiczenie oddechowe: wdech powietrza nosem, wydech ustami (gasimy świecę).

Zestaw 8

- skręty głowy w lewo, w prawo, do tyłu, do przodu (patrzmy przez lornetkę),
- w postawie stojącej kłaśnięcie w dłonie przed sobą, za sobą, nad głową,
- postawa rozkroczna – skłon do tyłu z ramionami w górę (robimy mostek),
- marsz w miejscu, na sygnał nauczyciela dzieci przykucają mocno wciskając głowę między kolana (chronimy się przed deszczem),
- ćwiczenie oddechowe: postawa stojąca, ręce wzdłuż tułowia, ręce bokiem w górę, nogi na palce i wdech, ręce w dół, nogi na stopy – wydech.

Zestaw 9

- stanie w rozkroku, ręce na biodrach, skłony głowy w prawo, w lewo,
- w staniu z ramionami w bok – krażenia rąk w nadgarstkach – „małe kółeczka”, krażenie ramion – „duże koła”,
- postawa rozkroczna – położenie kredki na podłogę pomiędzy nogami – wyprost tułowia z ramionami w górę, skłon tułowia w dół i podniesienie kredki,
- swobodne podskoki na prawej, a następnie na lewej nodze (przeskakujemy przez skakankę),
- ćwiczenie oddechowe: chuchanie na zamrznęte ręce.

Zestaw 10

- siedząc w ławce – skłony głowy w przód i w tył (naśladowujemy tikanie zegara),
- energiczne wymachy ramion w przód i w tył (maszerujemy jak żołnierze),
- przysiad podparty - wyprost nóg w kolanach - „koci grzbiet” (szyja wyprostowana, pięty uniesione od podłogi),
- rytmiczne przysiady z zeszytem na głowie (kolana zwarte),
- ćwiczenie oddechowe: wdech powietrza nosem wydech ustami (nadmuchujemy baloniki).

Umiejętnie prowadzone ćwiczenia ruchowe nie tylko przyczynią się do poprawy kondycji fizycznej uczniów, wpłyną na wyrobienie odpowiednich nawyków higienicznych, ale również wprowadzą dobry nastrój w klasie, podniosą aktywność umysłową uczniów.

W czasie ćwiczeń następuje odprężenie całego ciała, pogłębia się oddech i przyspiesza krążenie krwi, przez co uczeń odpoczywa, relaksuje się i z większą ochotą przystępuje do nauki.

Bibliografia:

1. Bondarowicz M., Owczarek S., Zabawy i gry ruchowe w gimnastyce korekcyjnej. Warszawa 1996, WSiP.
  2. Kołodziej J., Kołodziej M., Momola I., Gimnastyka korekcyjno – kompensacyjna w szkole. Warszawa 1996, WSiP.
  3. Sokolowska M., Lepczyk M., O edukacji zdrowotnej i wychowaniu fizycznym. „Lider” 1999, nr 9.
-

18: Wieczór z baśnią

Autor: **Aneta Kowalczyk** - *nauczyciel kształcenia zintegrowanego*
SP w Woli Mokrzeskiej

Baśnie i bajki to ulubione gatunki literackie dzieci zwłaszcza w klasach najmłodszych. Przybliżają małym odbiorcom świat ludzi dorosłych i pomagają go zrozumieć. Działają na wyobraźnię, pobudzają do aktywności, dostarczają wzorów właściwego postępowania, przestrzegają przed skutkami nierozważnego działania. Z tych to powodów zdecydowałam się na napisanie scenariusza właśnie do baśni.

Spośród różnych fantastycznych opowieści najbardziej przystępnym w odbiorze według mnie jest utwór A. Puszkina: „Bajka o rybaku i złotej rybce”. Nawiązuje do sytuacji panującej w rodzinie, a przecież ona jest bardzo bliska każdemu dziecku. Mimo że baśń ma charakter ponadczasowy, niektórzy uczniowie mogliby nie dostrzec zawartych w niej wartości moralnych. Dlatego opierając się na tekście autora dostosowałam wydarzenia do czasów współczesnych. Wybierając do inscenizacji powyższą bajkę kierowałam się także i tym, że życie w dzisiejszym świecie jest pełne napięć i nienawiści; człowiek i jego uczucia zupełnie się nie liczą. Problemy te są bardzo wyraziście ukazane w „Bajce o rybaku i złotej rybce”.

Uważam, że wystawienie utworu A. Puszkina na scenie korzystnie wpłynie na uwrażliwienie i rozwój emocjonalny małego dziecka. Niniejsza propozycja ma ułatwić pracę nauczycielowi i podpowiedzieć w jaki sposób można przygotować wzruszającą wieczornicę czy niecodzienne spotkanie.

W mojej szkole adaptacja baśni bardzo się podobała. Myślę zatem, że w innych środowiskach odbiór będzie podobny.

Plik do pobrania

BIBLIOGRAFIA

1. Z. Adamczykowa: Baśń w kształceniu literackim uczniów. W: Z teorii i praktyki dydaktycznej języka polskiego. T 4, Katowice 1982r.
  2. J. Awgulowa , W. Świątek: Inscenizacje w klasach I-IV. Wyd.2. WSiP, Warszawa 1981r.
  3. A. Brudnicka: Świat baśni na lekcjach języka polskiego w klasie czwartej. „Język polski w szkole”, z. I-II, 1981/82
  4. J. Ciarkowska, M. Sienkiewicz, A. Wilczewski: Baśniowy świat na scenie. Wyd. Innowacje , Goleśzów 1999r.
  5. I. Słońska: Dzieci i książki. PZWS, Warszawa 1957r.
  6. B. Mineyko: Improwizacje w klasach I-III, WSiP, Warszawa 1982r.
-

19: KONKURS PRZYRODNICZY POZNAJEMY NAJBLIŻSZĄ OKOLICĘ WYŻYNA KRAKOWSKO-CZĘSTOCHOWSKA

Autor: *Jolanta Krzypkowska – nauczycielka przyrody, SP nr 2 w Częstochowie*

Pytania konkursowe przeznaczone są dla uczniów Szkoły Podstawowej klas 5 -6 . Pozwalają na sprawdzenie i utrwalenie wiadomości dotyczących Jury Krakowsko – Częstochowskiej . Ćwiczą refleks , zdolność koncentracji i umiejętność logicznego wnioskowania . Poszerzają zdobyty zakres wiedzy uczestników .

Celem głównym jest :

- zainteresowanie najbliższą okolicą ,
- rozbudzenie świadomości ekologicznej .

Uczeń poznaje :

- w jaki sposób powstaje krajobraz krasowy ,
- elementy krajobrazu krasowego ,
- faunę i florę Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej ,
- fachową literaturę , czasopisma i inne informacje o Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej .

Uczeń potrafi :

- korzystać z różnych źródeł informacji ,
- na podstawie wyszukanych informacji , formułować wnioski , określenia .

Uczeń z testu może uzyskać maksymalnie 33 punkty .

Czas przeznaczony na rozwiązanie testu wynosi 40 minut .

KONKURS PRZYRODNICZY POZNAJEMY NAJBLIŻSZĄ OKOLICĘ WYŻYNA KRAKOWSKO-CZĘSTOCHOWSKA

1. Wyżyna Krakowsko-Częstochowska zbudowana jest głównie ze skał :
  - a. lessowych
  - b. wapiennych
  - c. granitowych pkt 1
2. Wyjaśnij , na czym polega zjawisko krasowe:

.....

.....

..... pkt. 2
3. Na terenie Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej znajduje się jeden z Parków Narodowych , który :
  - a. Jurajski Park Krajobrazowych
  - b. Świętokrzyski Park Narodowy
  - c. Ojcowski Park Narodowy pkt 1
4. Od 200 lat najlepiej znaną i najczęściej odwiedzaną jaskinią na Jurze z salą Rycerską i Sypialnią jest :
  - a. Jaskinia Łokietka
  - b. Jaskinia Ciemna
  - c. Jaskinia Wierchowska pkt 1
5. Czy to prawda czy fałsz:
  - * na łąkach na Jurze występuje storczyk szerokolistny, storczyk krwisty
PRAWDA FAŁSZ
  - * na Jurze występuje buczyna karpacka
PRAWDA FAŁSZ
  - * na leśnych polankach i polach spotkać można w maju, a potem w lipcu motyla pazia królowej
PRAWDA FAŁSZ pkt. 3
6. Na terenie Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej utworzono wiele rezerwatów przyrody [wymień nazwy trzech]:
  - * .....
  - * .....
  - * ..... pkt. 3
7. Nacieki skalne w kształcie stożka , zwisające ze stropu jaskini to :
  - a. stalagmity
  - b. stalagnaty
  - c. stalaktyty pkt 1
8. Najpiękniejsza dolina na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej z charakterystyczną Maczugą Herkulesa to :
  - a. Dolina Wiercicy
  - b. Dolina Prądnicka
  - c. Dolina Nidzicy pkt 1
9. Na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej występuje wiele roślin charakterystycznych dla terenów górskich, które stanowią osobliwości przyrodnicze tych terenów [podkreśl trzy przykłady]
Rojnik pospolity, Sosna pospolita, Pałka szerokolistna, Obrázky plamiste, Zawilec gajowy, Przylaszczka pospolita, Łubin trwały, Buk zwyczajny. pkt. 3
10. Wymień cztery miejscowości, leżące na Jurze Krakowsko-Częstochowskiej :
  - * .....
  - * .....
  - * .....
  - * ..... pkt. 4
11. Uzupełnij :
Nocek Brandta, Gacek brunatny, Nocek tydkowlosy, Mopek, należą do ssaków, są to ..... występujące w jaskiniach na Jurze. pkt 1
12. Wymień trzy znane ci warownie , istniejące na Szlaku Orlich Gniazd :
  - * .....
  - * .....
  - * ..... pkt. 3
13. Z podanych przykładów wybierz i podkreśl formy rzeźby krasowej :
Jaskinie, gołoborza, skałki wapienne, parowy, źleby, kominy, kotliny, stalaktyty, jary, stożki piargowe, wywierzyska. pkt. 5
14. Jakie formy ochrony przyrody możemy spotkać na Jurze, podaj cztery przykłady.
  - * .....
  - * .....
  - * .....
  - * ..... pkt. 4

Bibliografia :

Przyroda Województwa Częstochowskiego - 1993 Praca zbiorowa
Przyroda , podręcznik kl.5 Nowa Era - 2000 Praca zbiorowa
Ojcowski Park Narodowy - 2001 J.Partyka, R.Cieślak

20: TEST SPRAWDZAJĄCY WIELOSTOPNIOWY DLA KLASY VI SZKOŁY PODSTAWOWEJ

Autor: *Jolanta Krzyrkowska – nauczycielka przyrody; SP nr 2 w Częstochowie*

Test zbudowany jest z grupy zadań otwartych i zamkniętych ,
reprezentujących wymagania na poszczególne oceny .
Uczniowie rozwiązując ten test , mogą sprawdzić w jakim
stopniu opanowali materiał z zakresu klasy 6 Szkoły Podstawowej .
Test został przygotowany w oparciu o program przyrody
klasy 6 , wydawnictwa „ NOWA ERA ”.

Uczeń z testu może uzyskać maksymalnie 54 pkt.
Czas przeznaczony na rozwiązanie testu wynosi 45 minut .

Punktacja : Ocena

16 – 26 pkt. : dopuszczający

27 – 37 pkt. : dostateczny

38 – 48 pkt. : dobry

49 – 52 pkt. : bardzo dobry

53 – 54 pkt. : celujący

Plik do pobrania

21: AUTOTERAPIA BÓLU W DYSFUNKCJACH NARZĄDU RUCHU

Autor: Barbara Kubica - nauczycielka gimnastyki korekcyjnej; SP nr 48 w Częstochowie

Celem tego artykułu jest uświadomienie osobom cierpiącym z powodu dolegliwości narządu ruchu, że autoterapia jest integralną częścią terapii wspomagającej proces zdrowienia. Bez osobistego zaangażowania się nigdy do końca chory nie zlikwiduje bólu.

Ból, w szczególności wywodzący się z narządu ruchu od wieków stanowił poważny problem ludzkości.

Tradycyjne podejście do bólu polega często na leczeniu środkami farmakologicznymi. Jednakże, jeśli dolegliwości narządu ruchu powodujące ból nie mają podłoża organicznego, a przyczyna leży w zaburzeniach czynnościowych są to dolegliwości typu odwracalnego. Oznacza to, że równowagę statyczną ogólną może poprawić lub nawet na powrót osiągnąć wyłącznie sam chory przez osobiste zaangażowanie się w proces leczniczy. Musi jednak poznać i zrozumieć mechanizmy negatywnego stymulowania wszystkich sfer osobowości, które powodują przeciążenia narządu ruchu, a których autorem powstania jest on sam.

Negatywnym stymulowaniem powodującym dysfunkcje narządu ruchu w sferze środowiskowo-społecznej jest siedzący tryb życia, brak ergonomicznych stanowisk pracy, nieprawidłowe nawyki postawy. W sferze psychiczno duchowej – wpływ wielowiekowej kultury i konwenansów, który zmusza do improwowania emocji „zaciśkam zęby, pięści, nie płaczę, wstrzymuję oddech”. W sferze parietalnej (narządu ruchu) przeciążenie powoduje praca statyczna mięśni zwiększająca ich napięcie bez możliwości rozciągania i używania fizjologicznych skrajnych zakresów ruchu w stawach powodując przykurcze i osłabienie mięśni. Konsekwencją powstania przeciążeń jest mięśniowa nierównowaga statyczna: mięśnie antygravitacyjne tonicznie ulegają przykurczowi – mechanizm ten wywołuje osłabienie mięśni antagonistycznych. Ciało traci elastyczność i siłę, traci zdolność świadomego rozluźnienia mięśni. „Norma” staje się utrzymanie chronicznego napięcia np. w karku, pachwinach, łydkach itp. Ciało staje się podatniejsze na reagowanie nadmiernym napięciem w sytuacjach stresowych. Powstaje nieadekwatnie silna reakcja na mały bodziec. Mówimy, że stajemy się bardziej nerwowi niż kiedyś, nieodporni na stres.

Dysfunkcje narządu ruchu mogą demonstrować się takimi dolegliwościami jak bóle kręgosłupa szyjnego, piersiowego, lędźwiowego, krzyżowego, kości ogonowej, miednicy, podbrzusza, kończyn, bóle głowy, karku, międzyopłatkowe. Mogą występować jako dolegliwości migrenowo-vegetatywne, mdłości, zawroty głowy, zasłabnięcia, dolegliwości pozorujące choroby narządów wewnętrznych, gdzie w obiektywnych badaniach nie stwierdza się przyczyn organicznych choroby.

Znając przyczyny powstania bólu chory powinien zastanowić się nad celem autoterapii, bowiem autoterapia jest integralną częścią terapii wspomagającej procesy zdrowienia. Powinien on rozpoznać mechanizmy negatywnego stymulowania, rozpoznać dominującą strukturę narządu ruchu, która reaguje na stres lub inne przeciążenia antygravitacyjne. Powinien umieć reagować na zwiastuny bólu.

Korzystając z pomocy terapeuty powinien poznać podstawowe techniki rozciągające mięśnie, które uczestniczą w procesie dysfunkcji, poznać i stosować techniki relaksowo-koncentrujące, trening oddechu przepona.

Po opanowaniu bólu i osiągnięciu norm elastyczności mięśni biorących udział w tworzeniu przeciążeń powinien rozpocząć ukierunkowany trening siłowy mięśni osłabionych w procesie nierównowagi, kontynuować techniki rozciągające i relaksujące.

Doprowadzając do mięśniowej równowagi statycznej, po wyjściu ze stanu zagrożenia nawrotem bólu, będąc w równowadze ciało jest przygotowane do uprawiania sportów rekreacyjnych, do intensywnej pracy dynamicznej. Nadal jednak należy dbać o elastyczność mięśni i równowagę psychiczną.

Bibliografia:

1. Lewit K. (2001) „Terapia manualna w rehabilitacji chorób narządu ruchu” ZL NATURA Kielce
2. Lowen A. (1992) „Duchowość ciała” Agencja Wydawnicza Jacek Santorski & CO
3. Rakowski A. (2001) „Kręgosłup w stresie” Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne Gdańsk

22: PROFILAKTYKA W DYSFUNKCJACH NARZĄDU RUCHU, A KONSEKWENCJE UPRAWIANIA SPORTU AUTOTENICZNEGO

Autor: Barbara Kubica - nauczycielka gimnastyki korekcyjnej; SP nr 48 w Częstochowie

Artykuł poświęcony jest problematyce dotyczącej uprawiania sportu przez osoby z zaburzeniami narządu ruchu – jest on kontynuacją artykułu o tematyce „Autoterapia bólu w dysfunkcjach narządu ruchu”.

Profilaktyka to najskuteczniejsza forma zwalczania dolegliwości w dysfunkcjach narządu ruchu.

Zagadnienie profilaktyki oznacza nie tylko eliminację czynników, odpowiedzialnych za powstawanie zaburzeń, lecz także poszukiwanie sposobów kompensacji uwarunkowań cywilizacyjnych procesów przeciążających strukturę narządu ruchu. Mając generalnie zbyt mało ruchu wiele osób zastanawia się, jaki wybrać sposób aktywnego spędzania wolnego czasu. Również wielu pacjentów interesuje, jaki rodzaj sportu mogą uprawiać w ramach profilaktyki. Okazuje się, że odpowiedź, na to dość banalne pytanie, wcale nie jest taka prosta.

Każdy rodzaj sportu, w określony dla siebie sposób, wpływa na organizm człowieka, czasem wręcz niespodziewanie niekorzystnie. Dlatego zlecając jego uprawianie, należy zawsze brać pod uwagę cały szereg uwarunkowań. Szczególnie dotyczy to sportu wyczynowego, który stawia ekstremalne i narastające wymagania. Stąd ocena jego przydatności w profilaktyce przeciążeń i poprawie stanu zdrowia, znajduje się w ogóle poza wszelkimi rozważaniami. Niestety, osoby trenujące sport wyczynowy, należą do grupy najwyższego ryzyka uszkodzeń w obrębie narządu ruchu.

W związku z powyższym, istnieje potrzeba omówienia problemów związanych z uprawianiem rekreacyjnych dyscyplin sportowych oraz ich wpływem na układ ruchu. Przydatne będzie ich opracowanie w odniesieniu do przykładowo wybranych dyscyplin.

Pływanie uznane jest za jedną z najzdrowszych form spędzania wolnego czasu. Wiąże się to z opinią, że podczas pływania są zaangażowane wszystkie mięśnie, masa ciała nie obciąża kręgosłupa oraz minimalne jest ryzyko urazu. Dokładna analiza weryfikuje powyższą opinię. Styl klasyczny, a także kraul, angażuje nadmiernie mięśnie piersiowe, które mogą ulec przewlekłemu przykurczowi i spowodować u niektórych osób charakterystyczne zaokrąglenie grzbietu. Z kolei styl „motyłkowy” oraz klasyczny pogłębiają lordozę lędźwiową i powodują hipermobilność segmentów lędźwiowych. Osoby starsze pływając, utrzymują zwykle głowę nad wodą, ustawiając odcinek szyjny kręgosłupa w hiperlordozie. Oczywiście, nie należy przez to twierdzić, że pływanie jest generalnie szkodliwe, powoduje okragłe plecy i hipermobilność odcinka lędźwiowego. Wynikają natomiast z tego określone wnioski. Pacjenci z pogłębioną kifozą należy zalecić pływanie na grzbiecie unikając pozycji fotelewej, a hipermobilnemu wyjaśnić, że w jego przypadku korzystniejszy od stylu klasycznego jest kraul. Osobom starszym, z miążdżycą naczyń, odradza się pływanie „żabką”, z głową nad powierzchnią wody, a zaleca pływanie na boku lub na grzbiecie, co wydatnie zmniejsza ryzyko epizodu niedokrwiennego, spowodowanego niewydolnością tętnic kręgowych.

Wśród osób uprawiających skoki do wody dochodzi do znacznego pogłębienia lordozy. W grupie tej, w porównaniu z ogólną populacją, znacznie występuje kręgozmyk.

Spośród innych dyscyplin sportowych, również uprawianie siatkówki niesie za sobą określone zagrożenia. Gracze znajdujący się blisko siatki, szczególnie w czasie bloku, odruchowo utrzymują kręgosłup w hiperlordozie (aby siatki nie dotknąć), a następnie w tej pozycji spadają na stopy. Jest to jedna z najbardziej niebezpiecznych pozycji, grożąca uszkodzeniem krążka w dolnych segmentach kręgosłupa lędźwiowego.

Gimnastycy są szczególnie narażeni na powstawanie zaburzeń równowagi mięśniowej spowodowanych ćwiczeniami, z kończynami dolnymi zgiętymi pod kątem prostym względem tułowia („poziomka”). Aby utrzymać taką pozycję, zawodnik jest zmuszony, poprzez skurcz mięśni prostych brzucha przyciągnąć kość lonową w kierunku mostka, a równolegle poprzez hiperkompensacyjne napięcie mięśnia prostownika grzbietu i lędźwiowo-biodrowego powyższy ruch utrzymywać i hamować. Powstają tym sposobem warunki do zaistnienia mechanizmu „dolnego zespołu skrzyżowania”. W czasie wykonywania ćwiczeń gimnastycznych, prawidłowy sposób prostowania („rozwijania”) kręgosłupa, jest eliminowany, natomiast zwraca się uwagę na unoszenie wyprostowanych pleców. Powstaje wtedy w połączeniu lędźwiowo- krzyżowym kręgosłupa, mechanizm dźwigniowy ruchu, co w sposób oczywisty uszkadza krążki międzykręgowe w segmentach lędźwiowych. Zawodnicy uprawiających gimnastykę przyrzadową, wykonują ćwiczenia przy maksymalnej stabilizacji obręczy barkowej, angażując głównie jej górne stabilizatory. Dodatkowo, ten rodzaj sportu wymaga wykonywania ruchów szybko i energicznie, co znacznie utrudnia samokontrolę wewnętrzną narządu ruchu, wybitnie zwiększając niebezpieczeństwo kontuzji.

Z wymienionych powyżej przyczyn, stosowanie systemów ćwiczeń wschodnich, jak np. niektóre ćwiczenia jogi (wylączając akrobatyczne) oraz Tai-chi, wykazują przewagę nad klasycznymi, „europejskimi” ćwiczeniami gimnastycznymi i stanowią lepszy sposób profilaktyki. Nie zawierają one energicznych szarpnięć, zginania kończyn dolnych pod kątem prostym względem tułowia oraz łączą w sposób zrównoważony aktywizację mięśni, z ich rozluźnianiem.

Do zalecanych sposobów aktywności ruchowej należą spacer w naturalnym, „amortyzującym terenie”, w obuwiu na miękkiej podszewie, niosące, jako najbardziej fizjologiczna forma lokomocji, minimalne ryzyko uszkodzenia.

Bardzo korzystne jest również narciarstwo biegowe, ze względu na udział wszystkich mięśni kończyn oraz miękkie podłoże, jakie stanowi warstwa śniegu.

Do doskonałą formą aktywności jest taniec, będący jednym z najstarszych sposobów spędzania wolnego czasu. Jest szczególnie polecanym rodzajem ruchu, ponieważ w przeciwieństwie do ćwiczeń gimnastycznych, wykonywać go można kilka godzin dziennie, jest ćwiczeniem efektywnym, jako forma profilaktyki i, poza kilkoma wyjątkami, nie niesie ryzyka doznania urazu. Tańczyć mogą również osoby w wieku zaawansowanym i otyłe.

Przedstawione korzyści, jak i zagrożenia sportowe umożliwiają rozsądny dobór uprawianego sportu do indywidualnego pacjenta, tym bardziej, że w zasadzie, każdy jego rodzaj może przynieść korzyści w profilaktyce przeciążeń. Warunkiem jest jednak ostrożność, dokładna analiza wskazań i przeciwwskazań do uprawiania sportu autotenicznego.

Bibliografia:

- Lewit K. (2001) „Terapia manualna w rehabilitacji chorób narządu ruchu” ZL NATURA Kielce
- Richardson C. (1996) „Mięśniowa kontrola bólu, jakie zaleciłobyś ćwiczenia” Wydział Fizjoterapii Uniwersytetu Queensland, Australia
- Zajączkowski T. (1986) „Medycyna sportu w praktyce”.

23: Scenariusz lekcji dla klasy VI Gdyby nie nadzieja, serce by pękło...

Autor: *Tadeusz Pakuła - nauczyciel języka polskiego
SP im. Wł. Szafera w Żarkach.*

10 września 2002 roku w SP im. Wł. Szafera w Żarkach, w przeddzień pierwszej rocznicy ataku terrorystycznego w USA, odbyła się lekcja poświęcona pamięci ofiar tragicznych wydarzeń. Miała na celu zachęcić uczniów do otwartej dyskusji na temat przemocy we współczesnym świecie. Uczniowie kl. VI dobrze pamiętali sceny dramatycznych wydarzeń, potrafili przywołać wspomnienia, otwarcie rozmawiali na temat zła i przemocy. Analogia: Nowy York – Westerplatte uzmysłowiła dzieciom, że tak naprawdę w każdym miejscu i dowolnym czasie możliwy jest zamach na cywilizację ze strony szaleńców pozbawionych jakichkolwiek ludzkich uczuć.

Prezentowany scenariusz może zainspirować nauczycieli do prowadzenia z uczniami odważnych dyskusji na temat najtrudniejszych problemów naszych czasów. Dyskusje na tematy współczesne, nurtujące młodzież są koniecznością, myślę, że nie tylko na języku polskim. Przygotowują uczniów do życia „tu i teraz”, pozwalają zrozumieć skomplikowaną rzeczywistość współczesnego świata.

Lekcja nawiązuje do przedstawienia „Dziwny jest ten świat” wystawionego w MGOK w dniu 3 X 2001 roku. W montażu słowno-muzycznym wzięli uczniowie gimnazjum i szkoły podstawowej. Widzami byli uczniowie gimnazjum i osoby dorosłe (organizator spotkania – Tadeusz Pakuła).

Scenariusz lekcji

język polski klasa VI

Temat: „Gdyby nie nadzieja, serce by pękło...”

Uczeń:

- o wyraża swoją opinię na dany temat
- o bierze udział w dyskusji
- o wybiera fragmenty odpowiednie do tematu
- o uczestniczy w procesie rozpoznawania i rozumienia wartości

Ławki ustawione w czworokąt; uczniowie siedząc widzą się wzajemnie. Pośrodku stolik, na którym stoi znicz. Znicz zapalony przez ucznia w tym momencie, gdy nauczyciel proponuje, by uczcić pamięć ofiar zamachów terrorystycznych.

Na dwóch bocznych tablicach wyraziście napisane fragmenty piosenki „Dziwny jest ten świat”:

- I. „Dziwny jest ten świat, świat ludzkich spraw, gdzie wciąż jest tyle zła”
- II. „Lecz ludzi dobrej woli jest więcej i mocno wierzę w to, że ten świat nie zginie dzięki nim”

Środki dydaktyczne: kasetą z nagraniem „Requiem” Mozarta i piosenką „Dziwny jest ten świat”, znicze, prace plastyczne uczniów dotyczące tragedii sprzed roku.

- I. Wyjaśnienie tematu lekcji – cytat był mottem koncertu poświęconego ofiarom zamachu terrorystycznego w Nowym Yorku (4 września 2001, Warszawa)
- II. N. – Dokładnie rok temu miał miejsce atak terrorystyczny, który wstrząsnął całym światem. Lekcja jest formą hołdu złożonego ofiarom przemocy, siły, okrucieństwa. Dzisiaj powiemy „nie” wojnie, zabijaniu niewinnych ludzi. Każdemu złu trzeba się przeciwstawić. Trzeba pamiętać, by podobne wydarzenia nigdy się nie powtórzyły.
- III. Krótki referat ucznia na temat wydarzeń 11 września 2001 w Nowym Yorku.
- IV. Sprawozdanie uczennicy z przedstawienia „Dziwny jest ten świat”.
- V. Słuchanie muzyki.
Zadanie: Odwołajcie się do wyobraźni, przypomnijcie sobie sceny sprzed roku. Pomyślcie, jak wielkim złem jest przemoc, wojna, terrorizm.
- VI. N.: Co widziałeś, czułeś, słuchając muzyki?
- VII. Wypowiedzi uczniów.
- VIII. Recytacja wierszy o tematyce antywojennej napisanych przez nastolatków.
- IX. Słuchanie piosenki „Dziwny jest ten świat”.
- X. N.: Co łączy dwa symboliczne miejsca – Westerplatte i Nowy York?
(śmierć niewinnych ludzi - akt przemocy, siły ludzi drwiących z ludzkiego życia - bohaterstwo ludzi - optymizm: dobro zwycięża)

Praca domowa:

1. Jak rozumiesz słowa piosenki „Dziwny jest ten świat”? Wykorzystaj cytat zawarty w temacie.
2. Napisz sprawozdanie z lekcji.

Podsumowanie:

1. Na lekcjach języka polskiego w szkole podstawowej nie sposób nie mówić o wydarzeniach, którymi żyje cały świat.
Dzieci są bystrzymi obserwatorami życia politycznego i społecznego. Chętnie rozmawiają o najtrudniejszych sprawach, pod warunkiem, że stworzymy na lekcji odpowiedni klimat, damy im szansę wygłaszania swoich najbardziej osobistych przemyśleń i wniosków.
2. Publikacja może zainspirować do częstego sięgania po tematy ważne dla świata dorosłych, by wprowadzać uczniów w trudny proces rozpoznawania i rozumienia wartości.

24: Dziwny jest ten świat. Montaż słowno- muzyczny. Refleksja wyrażona głosem poetów o człowieku i świecie, w którym żyje.

Autor: Tadeusz Pakula - nauczyciel języka polskiego, SP im. Wł. Szafera w Żarkach.

Scenariusz jest propozycją spotkania z poezją, w czasie którego młodzież ma możliwość przedstawienia swojego zdania na temat ważnych spraw publicznych.

Uczniowie wyrażają swoje myśli i uczucia, recytując teksty poetów o najważniejszych problemach egzystencjalnych współczesnego człowieka.

Scenariusz uwzględni propozycje młodzieży; dotyczy to wyboru utworów lirycznych, piosenek, ruchu scenicznego, scenografii.

Lektura artykułu zachęci nauczycieli do szybkiego reagowania na ważne problemy współczesnego świata. Referowanie zagadnień politycznych, dyskusje w klasie, debaty nie wyczerpują form wyrażania przez młodych ludzi myśli i poglądów. Często warto odwołać się do tekstów lirycznych, muzyki, sztuki, by trudne sprawy naszej skomplikowanej rzeczywistości skomentować i ocenić. Jest jeszcze jeden aspekt takich spotkań- żadna dziedzina nie uczy tak jak poezja mądrego zadawania ważnych pytań, w tym tak istotnych, jak pytania o kondycję moralną człowieka i przyszłość naszego świata.

MONTAŻ POETYCKI**DZIWNY JEST TEN ŚWIAT**

Refleksja wyrażona głosem poetów o człowieku i świecie ,w którym żyje (aktualna zwłaszcza po tragedii 11 września w USA)

Cele operacyjne:

- o uczeń uczestniczy w życiu społecznym
- o uczestniczy w procesie rozpoznawania i rozumienia wartości
- o tworzy wewnętrznie akceptowaną hierarchię wartości
- o zna teksty literackie, które przybliżają rozumienie człowieka i świata

Scenografia:makiety dwóch płonących wież WTC w Nowym Jorku, znicze i świece.

Miejsce przedstawienia-scena w Miejskim i Gminnym Ośrodku Kultury w Żarkach.

Przedstawienie odbywa się w przyciemnionej sali.

Widownia-uczniowie gimnazjum, nauczyciele, zaproszeni goście.

CZĘŚĆ OFICJALNA

słowo wstępne na temat moralnych i kulturowych konsekwencji wydarzeń w USA

(wygłoszone przez Tadeusza Pakulę)

Wydarzenia w USA zmuszają każdego myślącego człowieka do głębokiej refleksji. Świat po 11 września nigdy już nie będzie tym światem, jaki znaliśmy do tej pory. Zło ujawniło się w takiej postaci, że nie można przejść do porządku dziennego i nie wyrazić swojego zdania na ten temat.

Ludzie na całym świecie protestują przeciwko przemocy, potępiają terroryzm i wszelkie przejawy agresji. Są oburzeni i żyją w ciągłym strachu. Zadają sobie też pytanie-jak mogło dojść do takiego aktu przemocy i jaki los czeka nas w przyszłości.

Powody tego jednego w swoim rodzaju aktu barbarzyństwa są z pewnością złożone. Socjologowie mówią o ogromnej porażce kultury masowej. Filmy, komiksy, gry komputerowe przepełnione scenami przemocy dominują w naszym życiu. W jednym momencie uświadomiliśmy sobie, jak niewielką jest granica między fikcją a rzeczywistością. Czy minie jednak szybko fascynacja młodych ludzi agresją i okrucieństwem ?

Spróbujcie odpowiedzieć sobie sami na to pytanie, obserwując dramatyczne sceny z USA.

Przemoc zawsze jest powodem ludzkich tragedii, cierpienia niewinnych, rozpacz i bólu tych, którzy stracili swoich bliskich.

Jaki los czeka naszą planetę? Zależy to będzie w dużej mierze od was-młodych . Potrzebna jest ogromna praca wszystkich ludzi dobrej woli, którzy wierzą, że ten świat można uratować.

Patrzac na szczątki ludzkich ciał, popiół po tysiącach żywcem spalonych, zastanówmy się, co każdy z nas może uczynić, by coś podobnego już nigdy się nie wydarzyło.

Kończąc to krótkie słowo wstępne, odwołam się do słów znanej piosenki:

Ludzi dobrej woli jest więcej i mocno wierzę w to, że ten świat nie zginie dzięki nim...

Wsluchajmy się w słowa wierszy i pieśni...Uwierzmy, że jesteśmy w stanie zmienić los świata na progu nowego wieku.

CZĘŚĆ ARTYSTYCZNA

1. Scena pusta-słychać dźwięki muzyki(Requiem Mozarta)

Po kilkudziesięciu sekundach powoli wychodzą recytatorzy, trzech z nich zapala znicze.

2. Recytacja tekstu piosenki Dziwny jest ten świat .

3. Wywiad zainscenizowany przez 2 uczennice (opracowany na podstawie reportażu korespondentki gazety Niedziela, która była świadkiem wydarzeń w USA)

D.:11 września przebywała pani w Nowym Jorku . Co pani widziała?

R.:Trudno mi o tym mówić...Minęło od tego czasu już kilka dni, a ja wciąż mam nadzieję, że się obudzę z koszmarnego snu. Świat się walił...Na moich oczach realizowała się apokalipsa.

Ogromny huk, ciemna ściana pyłu, krzyki ludzi, dźwięki syren...Świadomość, że zginęło tam tyle

osób wciąż nie pozwala mi o tym mówić spokojnie.

D.:Kogo wini pani za to, co się stało?

R.:Nie znamy jeszcze wielu okoliczności tragedii, ale już można powiedzieć, że to jedyny w swoim rodzaju akt terroru ludzi pragnących zniszczyć naszą cywilizację. Nie interesuje mnie polityka,

wiem jednak, że politycy są w jakimś stopniu winni tej tragedii.

D.:Co ma pani na myśli?

R.:To, że wszystkie sprawy można załatwiać metodami politycznymi, dialogiem, a nie siłą.

D.:Co pani czuła, będąc w centrum wydarzeń?

R.:Ogromną rozpacz, paniczny strach -co się jeszcze może wydarzyć, nienawiść do sprawców...

D.:Czy jest jakaś nadzieja, że coś podobnego się już nigdy nie powtórzy?

R.:Musimy w to mocno wierzyć, bo inaczej nie moglibyśmy normalnie żyć?

4. Recytacja wierszy napisanych przez nastolatków:

Jestem gdzieś

Zatykam uszy, by nie słyszeć,

Zamykam oczy, by nie widzieć,

Zaciskam ręce, by nie dotknąć,

Biegnę, by nie stanąć w miejscu-

Mimo to ciągle gdzieś jestem...

Mogę stanąć, bo moje myśli się nie zatrzymają,

Mogę otworzyć dłonie, bo życie z nich nie ucieknie,

Mogę otworzyć oczy, bo słońce ich nie wypali,

Mogę posłuchać, bo na ziemi istnieje muzyka-

Urodziłam się, by żyć i słuchać,

By brać i dawać, by potrzeb i być zauważaną.

Nie mogę być słupem, który nie żyje.

/Janna Dargiel, 14lat/

Dlaczego?

Można było:

rozpalić ogień,

wynaleźć koło,

osiodłać morza, oceany ,powietrze,

wykryć moc zjawisk przyrody,

stwierdzić, że Ziemia to kula,

że jesteśmy potomkami małpy,

zmniejszyć odległości na ziemi,

uporządkować ruch elektronów swobodnych,

zajrzeć do wnętrza materii ...

Można:

ogłądać ziemię z jej orbity,

budować domy sięgające gwiazd,

ściągać się z dźwiękiem, wydzierać ziemi skarby,

rozbijać atomy,

wygrywać pojedynki z chorobami,

realnie myśleć o kosmicznych miastach...

Można bardzo wiele,

więc dlaczego nie można

zrobić rzeczy na pozór dziecinnie łatwej-

jednego małego słowa wojna

uznać za anachronizm?

Dlaczego???

/Tadeusz Pakuła, 15lat/

Gołębie

Gołębie, gołębie białe jak śnieg,
przynieście mi radość nie smutek i gniew.
Odmieńcie skamieniałe serca złych ludzi!

Obudźcie w nich miłość litość i radość!

Gołębie, gołębie puszyste jak śnieg.

/Małgorzata Janas, 16 lat/

(Wiersze opublikowane w Płomyku nr 1z 1979r.)

5. Uczniowie recytują wiersze poetów współczesnych:

-J.Liebert Uczę się ciebie człowieku

-A.Warzecha Maski

-T.Różewicz Zielona róża

-J.Twardowski Przyrost ludności

-J.Twardowski Sprawiedliwość

-E.Bryl Gdzie kryjesz się człowieku...

-Cz.Miłosz Twój głos

-Cz.Miłosz Który skrzywdziłeś...

-J.Twardowski Śpiesz się ...

-J.Liebert Natchnienie bolesne

-W.Szyborska Pochwała zięgo o sobie mniemania.

6. Piosenki zaśpiewane przez uczniów:

-Dziwny jest ten świat (śl. i muz.Cz.Niemen)

-Moja i twoja nadzieja (śl. i muz.E. Bartosiewicz)

-Przez ile dróg musi przejść każdy z nas.

Podsumowanie:

1. W swoich działaniach edukacyjnych powinniśmy bardzo szybko reagować na ważne sprawy życia społecznego. Na bieżąco je omawiać i komentować. Uczymy w ten sposób uczestniczenia młodych ludzi w życiu publicznym.
  2. Publikacja zachęca do tworzenia warunków umożliwiających komentowanie przez młodzież problemów społecznych na szerokim forum.
  3. Artykuł prezentuje atrakcyjną dla młodzieży formę kształcenia umiejętności wypowiedzenia swoich myśli i przekonań poprzez odwołanie się do literatury i sztuki.
-

25: Msza dziękczynna – Żarki 1791r. Scenariusz akademii z okazji Święta 3 Maja

Autor: **Tadeusz Pakuła - nauczyciel języka polskiego, w S P im. Wł. Szafera w Żarkach.**

Prezentowany scenariusz opracowano na podstawie lokalnych źródeł historycznych.

Scenariusz dotyczy wydarzeń w Żarkach związanych z atmosferą panującą w roku 1791 po uchwaleniu konstytucji 3 maja.

Jest próbą porównania wydarzeń ze stolicy z wydarzeniami w naszym małym miasteczku.

Publikacja zachęca z pewnością nauczycieli do poszukiwania źródeł historycznych na temat ważnych wydarzeń swojej małej ojczyzny. Ośmieli do tworzenia oryginalnych scenariuszy imprez związanych ze świętami i rocznicami.

Obchodzenie Święta Niepodległości, rocznicy uchwalenia konstytucji 3 maja, rocznicy wybuchu II wojny światowej przez pryzmat wydarzeń powszechnie znanych może znudzić dzieci i młodzież.

Odswieżeniem będzie z pewnością sięgnięcie do mało znanych źródeł lokalnych, opracowanie ich, a potem swego rodzaju zabawa z przeszłością. Uzniesienie dzieciom, że w bliskim im miejscu ich dziadkowie przeżywali nie mniej ważne problemy niż gdzieś daleko w Warszawie czy Krakowie znane postacie historyczne, pobudzi dumę lokalnego patriotę, zmotywuje do poszukiwań historycznych.

SCENARIUSZ AKADEMII Z OKAZJI UCHWALENIA KONSTYTUCJI 3 MAJA

Akademia składa się z 2 części :

- o scenki historycznej rozgrywanej się w Żarkach w 1791r.
- o montażu składającego się z pieśni i wierszy patriotycznych związanych z uchwaleniem konstytucji

Scenografia:

Na centralnej ścianie napisy:

3 MAJA

1791

WARSZAWA

(niżej duża reprodukcja obrazu J. Matejki Konstytucja 3 maja)

31 LIPCA

1791

ŻARKI

W KOŚCIELE PARAFIALNYM

ODBYŁA SIĘ UROCZYSTA MSZA

Z OKAZJI UCHWALENIA KONSTYTUCJI

Na ławce przykrytej czerwonym płótnem 2 księgi dużego formatu-Konstytucja 3 Maja

i Kronika klasztoru w Leśniowie .

CZĘŚĆ 1

Chór śpiewa Witaj majowa jutrzeńko.

Wchodzi narrator 1 i mówi :

Uchwalenie Konstytucji 3 Maja było niezwykle doniosłym wydarzeniem w naszej historii.

Było dowodem, że naród ma wolę trwania i jest zdolny do demokratycznych przemian.

Pierwsza w Europie, druga na świecie ustawa tej rangi dawała świadectwo mądrości rządzących.

Zapowiadała przemiany społeczne i ustrojowe, dawała szansę na rozwój Rzeczypospolitej.

Zapamiętajmy nazwiska twórców tego ważnego aktu prawnego-byli to Ignacy Potocki i Hugo Kołłątaj-wielcy politycy i patrioci.

Rocznica uchwalenia Konstytucji 3 Maja była zawsze dla Polaków wielkim świętem.

W Warszawie w maju 1791 roku panowały radość i entuzjazm. Co działo się wtedy w naszym małym miasteczku, w Żarkach?

Wchodzi narrator 2 i mówi:

W Kronice klasztoru w Leśniowie odnajdujemy informacje, że 31 lipca 1791r. w Żarkach odbyło się uroczyste dziękczynne nabożeństwo z okazji uchwalenia konstytucji 3 maja.

Nasi przodkowie, podobnie jak Polacy w całym kraju, uchwalenie tej ustawy zasadniczej przyjęli

z radością i wielką nadzieją.

Jak widzimy życie naszego miasta nierozdzielnie spletało się z życiem całego kraju. Żarczanie, wolni obywatele niepodległego państwa mieli świadomość, jak wielką szansą jest nowa ustawa, dająca nadzieję na uchronienie Rzeczypospolitej przed katastrofą.

Przebieśmy się w czasie. Jest 30 lipca 1791r. W klasztorze w Leśniowie przeor przygotowuje się do wygłoszenia homilii. Jutro zwróci się do mieszkańców Żarek, by prosić o wspólne modlitwy w intencji nowych praw ustanowionych kilka tygodni temu w Warszawie. (W tym okresie przeor klasztoru w Leśniowie był jednocześnie proboszczem parafii żareckiej).

-Scenka, w której występują 2 osoby: przeor i jeden z zakonników(aktorzy przebrani w białe habity)

Przeor przygotowuje tekst kazania, jest skupiony. W pewnym momencie wstaje z krzesła i zaczyna chodzić, czytając napisane przez siebie kazanie.

Wchodzi brat Józef.

P.-To ty Józefie jeszcze tutaj?

J.-Tak, ojcie przeorze...Chciałem powiedzieć, że wszystko w kościele przygotowane. Kwiaty ustawione, flagi wywieszono...A ojciec przeor tak długo się trudzi...

P.-Wiesz przecież, że jutrzejsza uroczystość będzie szczególnie podniosła. Trzeba ogłosić mieszkańcom Żarek, że w Warszawie nowe prawa ustanowiono. Jest nadzieja dla naszej ojczyzny.

Oby już nigdy naszych ziem obcy monarchowie nie nachodzili...

J.-Święte słowa ojciec przeorze...A czy ja mogę już...?

P.-Idź w spokoju bracie, odpocznij...

Ojciec przeor zostaje sam. Bierze do ręki tekst kazania i czyta. Jest to swego rodzaju próba przed jutrzejszym wystąpieniem.

P.(czyta, wsluchując się w swój głos)-Umiłowani bracia i siostry.

Z wielką uwagą słuchaliśmy o sejmie, który tak długo obraduje w stolicy naszej, Warszawie.

I oto serca Polaków radować się mogą, bo mamy prawa nowe, demokratyczne. Posłowie ustanowili nową konstytucję, która kraj nasz zabezpieczy przed anarchią i zgubą.

Podziękujmy przeto Najwyższemu Bogu i Matce Bożej za ten wspaniały dar i nadzieję na nowo obudzoną w sercach naszych. Módlmy się za świętą rzecz- ojczyznę,zgodę rządzących i jasną przyszłość wernego ludu tej ziemi. Obyśmy już nigdy nad losem ojczyzny naszej płakać nie musieli.

(powtarza powoli)- Obyśmy już nigdy nad losem ojczyzny naszej płakać nie musieli...

Przeor zatrzymuje się, zastanawia nad tekstem, poprawia niektóre fragmenty.

Schodzi ze sceny. Po chwili słychać dźwięk dzwonów kościelnych.

-Narrator:

Nie wiemy, jak brzmiało kazanie wygłoszone 31 lipca 1791 roku w naszym kościele. Na pewno utrzymane było w tonie patriotycznym, przyjęte przez żarczan z radością i nadzieją.

Mieszkańcy naszego miasteczka często plakali nad losem swojej ojczyzny. Po trzecim zaborze Żarki weszły w skład zaboru pruskiego, potem Księstwa Warszawskiego, Królestwa Polskiego, by w 1918 roku znów znaleźć się w granicach niepodległego państwa polskiego.

W ciągu 123 lat niewoli wielu Polaków oddało życie w walce o niepodległą ojczyznę. Byli wśród nich żarczanie. Wspomnieć tu można chociażby 17-letniego bohatera powstania styczniowego-Kacpra Kustrzyńskiego.

Pamięć o bohaterskich powstańcach poległych w 1863 roku znalazła wyraz w postawionym pomniku na cmentarzu żareckim, gdzie na marmurowej płycie znajdujemy napis:

Tu spoczywają zwłoki dziewięciu bohaterów- powstańców poległych w walce za ojczyznę 24 września 1863roku. Cześć ich pamięci.

Cześć ich pamięci. (wszyscy wstają)

CZĘŚĆ 2

Teksty literackie recytowane przez uczniów:

-W.Dalewska Dniu Trzeci Maja

-A.Swirszczyńska W dniu 3 Maja

-T.Lenartowicz Trzeci Maja

-M.Konopnicka Trzeci Maj

Pieśni zaśpiewane przez chór:

-Mazurek Trzeciego Maja sł. R. Suchodolski

-Hymn do miłości ojczyzny sł. I. Krasicki

-Witaj majowa jutrzeńko

-Na dzień trzeci maja sł.J.J.Proszak

Po akademii uczniowie mogą oglądać rekwizyty: Konstytucję 3 Maja oraz Kronikę klasztoru w Leśniowie. Stylizowanym pismem odnotowano tam najważniejsze zapisy charakterystyczne dla tych pozycji.

Bibliografia:

1. Szkice z dziejów Żarek pod red. H. Roli, Katowice 1984
2. M. Antoniewicz Przeszość Żarek, Częstochowa 1982
3. J. Wiśniewski Diecezja Częstochowska, Mariówka Opoczyńska 1936
4. Scenariusze uroczystości szkolnych pod red. H. Żwirskiej, Częstochowa 1999

Podsumowanie:

Publikacja jest próbą zachęcenia nauczycieli do sięgania po lokalne źródła historyczne. Często odnajdziemy w nich ciekawe fakty godne popularyzacji w środowisku szkolnym. Przekonamy uczniów, że historia naszej małej ojczyzny jest integralną częścią historii kraju.

26: Scenariusz zajęć zintegrowanych**Autor: Iwona Rachwał - nauczycielka kształcenia zintegrowanego**
SP. nr 52 w Częstochowie

Krag tematyczny: Odpowiedzialność za własne czyny.

Temat dnia: Żyjemy w zgodzie.

Rozmowa z dziećmi na temat „Co to znaczy pracować, mieszkać zgodnie? Na podstawie wiersza „Paweł i Gawel i własnych doświadczeń uczniów . Ułożenie i napisanie zdań o dobrym sąsiedzie.

Utrwalenie dodawania i mnożenia w zakresie 1000 (rozwiązywanie zadań dotyczących ilości, ceny, wartości).

Projektowanie osiedla mieszkaniowego- malowanie farbami.

Cele:

- o doskonalenie umiejętności poprawnego wypowiedzania się i prawidłowego prowadzenia rozmowy,
- o uświadomienie uczniom jakie cechy powinien posiadać dobry sąsiad,
- o doskonalenie techniki dodawania, mnożenia w zakresie 1000,
- o kształcenie umiejętności rozwiązania zadań dotyczących ilości, ceny, wartości,
- o rozwijanie wyobraźni przestrzennej i twórczej inwencji dziecka.

Cele operacyjne:

- o uczeń umie odpowiadać na pytania dotyczące treści wiersza,
- o zna cechy dobrego sąsiada,
- o bierze udział w rozmowie,
- o potrafi zredagować i napisać krótką wypowiedź,
- o zna kolejność działań,
- o oblicza sumy i iloczyny w zakresie 1000,
- o współpracuje w grupie,
- o realizuje tematy muzyczne,
- o rozmieszcza elementy rysunku na płaszczyźnie.

Metody : słowna ,praktyczna „burza mózgów”, dyskusja.

Formy: praca indywidualna – jednolita,

praca grupowa – jednolita i zróżnicowana,

praca zbiorowa.

Środki dydaktyczne: podręcznik „Całoroczna podróż” semestr II, ilustracje,

kartki z napisami, paski papieru, karty z działaniami i hasłem, rebusy,

rachunek z cennikiem do projektu osiedla, szary papier ,pędzel ,farby.

Plik do pobrania

27: Terapia rodzinna bazująca na doświadczeniu.

Autor: **Iwona Rachwał - nauczycielka kształcenia zintegrowanego**
 SP. nr 52 w Częstochowie

Każda osoba jest indywidualnością, mającą swoje możliwości i potrzeby. Pamiętając o tym, pedagog powinien dogłębnie rozpoznać i indywidualnie potraktować sytuację każdego dziecka i jego rodziny. Obowiązek wychowania dziecka spoczywa przede wszystkim na rodzicach, więc ważne są „zdrowe”, „prawidłowe relacje pomiędzy wszystkimi jej członkami. W celu poprawienia kontaktów rodzinnych proponowane są różne metody np: poradnictwo czy terapia rodzinna. Kierując rodzinę do specjalisty – warto z punktu widzenia nauczyciela – wychowawcy zgłębić psychologiczne podstępy terapii rodzin, chociażby to, aby w swojej pracy stosować niektóre jej elementy. Terapia rodzin jest techniką pomagania jednostkom z problemami modyfikowania ich zachowań. Techniki pracy psychoterapeutycznej rodzinami zostały wypracowane przez różne szkoły terapeutyczne: psychoanalizę, behawioryzm, psychologię humanistyczną. Każdy z tych nurtów zachowuje główne pojęcia, tezy wyjaśniające mechanizm zaburzenia specyficzną dla szkoły, z której wyrósł. Poszczególne koncepcje języku własnych teorii wyjaśniają w jaki sposób zaburzenie poszczególnych osób przejawia się w kontaktach z innymi członkami rodziny. Celem terapii jest zmiana pojedynczych członków rodziny ich konfliktów wewnętrznych, sposobów przeżywania, zachowań, aby mogli oni razem funkcjonować w sposób bardziej satysfakcjonujący dla siebie.

Zostanie teraz przedstawiona jedna z terapii rodzin – Bazująca na doświadczeniu. Przy prezentacji tego nurtu będą omawiane główne założenia, tezy wyjaśniające zaburzenie, cele terapii, strategie i techniki interwencji terapeutycznej. Terapia rodzinna bazująca na doświadczeniu czerpie inspirację z założeń filozoficznych egzystencjalizmu, fenomenologii i psychologii humanistycznej, podobnie nastawiony na pracę z pojedynczą osobą. Wiodącymi przedstawicielami tego kierunku w terapii są rodzinną Whitaker, Satir, Kempler, Whitaker. Pierwszy wprowadził ideę terapii bazującej na doświadczeniu, grunt terapii rodzinnej. Jest on zwolennikiem rozluźnienia sztywnych wzorów rodzinnych, które utrudniają wszystkim członkom rodziny bycie wrażliwymi osobami. Terapia rodzinna bazująca na doświadczeniu jest zastosowaniem pewnej wizji człowieka jako istoty wolnej, doświadczającej siebie i świata w indywidualny, niepowtarzalny sposób, zdolnej do kontaktowania się z ludźmi przez przekazywanie uczuć. Nurt terapii rodzinnej bazującej na doświadczeniu zajmuje się tym, w jaki sposób dysfunkcyjne rodziny mogą przyczynić się do blokowania rozwoju potencjalnych możliwości jej członków i pomaganiem tym osobom w osiąganiu rozwoju. Dla kierunku terapii bazującej na doświadczeniu istotne są założenia na temat natury człowieka. Człowiek jest istotą wolną, która niepowtarzalnie przeżywa swoje istnienie w świecie. To co, przeżywa w każdym momencie, jest jej indywidualnym doświadczeniem. Jednostka może być rozumiana wyłącznie poprzez jej własny sposób doświadczania i ujmowania siebie. Uprawniony sposób poznawania drugiego człowieka, to wczuwanie się w jego świat przeżyć. Każdy człowiek jest zdolny do rozwoju i samorealizacji. Potrafi samodzielnie, wewnętrznie oszacować doświadczenia, które sprzyjają jego rozwojowi i takie, które go hamują. W niesprzyjających okolicznościach zdolność, człowieka do szacowania jakości własnych doświadczeń może być ograniczona, hamując tym samym jego rozwój. Terapeuci rodzinni omawianej orientacji wskazują na takie mechanizmy występujące w rodzinach. W terapii bazującej na doświadczeniu nie formułuje się klasycznych diagnoz w kategoriach psychiatrycznych. Dokonywanie rozróżnień między „zdrowiem” a „chorobą” nie ma z tego punktu widzenia sensu. Kryterium zdrowia psychicznego, może być jedynie jakość doświadczania (sposób doświadczania i jego świadomość) poszczególnych jednostek. Nie ma tak dużego znaczenia badanie przeszłości człowieka. Ważniejsza jest koncentracja na przeżyciach doznawanych „tu i teraz” przy szerokim ujmowaniu tego, co doświadczane (uczucia, myśli, fantazje). Bardziej niż innych koncepcjach podkreślany jest emocjonalny komponent osobowości. Człowiek jako niepowtarzalna indywidualność może być rozumiany jedynie w jego własnych kategoriach ujmowania siebie dzięki podążaniu za jego sposobem doświadczania. Terapeuta nie może posługiwać się gotowymi kategoriami systemu teoretycznego, bo to utrudnia dobre wczucie się w człowieka. Terapeuta powinien być zdolny do empatii, spontaniczny, otwarty, twórczy, swobodny. Jednym słowem być „samym sobą”. Terapeuta pomaga wówczas członkom rodziny w rozwoju ich wrażliwości i świadomości. Satir uznaje wagę dobrej komunikacji pomiędzy członkami rodziny. Komunikacja odnosi się do zachowań werbalnych i niewerbalnych w określonym kontekście sytuacyjnym. Ludzie muszą porozumiewać się jasno, jeżeli chcą przekazać innym informacje, o tym, czego od nich pragną. Uczymy się odróżniania i odnoszenia siebie do innych ludzi, w procesie komunikowania się. Uczymy się poprzez doświadczanie i użycie słów, czego możemy oczekiwać od innych. Istotne są także treści o znaczeniu emocjonalnym wzajemnie przekazywane. Rodzina jest miejscem, gdzie dokonuje się wymiana emocjonalna. Sprawnie funkcjonujące rodziny wspierają swoich członków w wyrażaniu szerokiego zakresu doświadczeń. Uczucia są swobodnie dawane i odbierane, a każda osoba czuje się kochana, wartościowa i bezpieczna. Kempfer wymienia trzy kryteria zdrowia psychicznego w rodzinie: - każda osoba jest w stanie powiedzieć, kim je

st i czego chce, zdolność każdego z członków rodziny do bycia niezależną osobą i akceptowania odmienności innych, gotowość do pozostawiania „tu i teraz”, to znaczy zdrowa osoba akceptuje prawdziwość i dostępność własnego doświadczenia w każdym momencie. Zdrowa rodzina jest dostatecznie bezpieczna, pozabawiona lęków i zablokowań, a jej członkowie mogą otwarcie i spontanicznie wyrażać siebie. Kluczowym mechanizmem zaburzenia w rodzinach dysfunkcyjnych jest zaprzeczanie impulsom i tłumienie uczuć. Rodziny takie poszukują raczej bezpieczeństwa, a nie satysfakcji. Ich członkowie działają w sposób automatyczny, nie dokonując świadomych wyborów. Satir twierdzi, że samoocena obojga małżonków decyduje o wzajemnym wyborze partnerów, a w dalszej kolejności o sposobie porozumiewania się i regulacji, jakimi kieruje się rodzina. Ludzie z niską samooceną mają duży poziom lęku i małe zaufanie do siebie. Ich samoocena w znacznej mierze bazuje na opinii innych. Zależność od innych ogranicza ich autonomię i indywidualność. Osoby z niską samooceną będą szukać partnera, który w ich wyobraźni, dostarczy brakujących elementów „ja”. Małżeństwo w których obie strony nastawione są na branie, a nie dawanie, przynosi rozczarowanie i obniżenie samooceny. W zaburzonych rodzinach panuje atmosfera chłodu uczuciowego i dystansu. Członkowie rodziny są ze sobą z poczucia obowiązku lub z przyzwyczajenia, chociaż powierzchownie mogą być wobec siebie uprzejmi. Przesztają się dzielić swoimi autentycznymi uczuciami, nie potrafią dobrze kontaktować się z własnymi wewnętrznymi doświadczeniami. Dlatego w ich sposobie porozumiewania się można znaleźć wiele niespójności. Terapeuci rodzinni bazujący na doświadczeniu, nie czynią podziałów między normą i patologią. Piszą tylko np. o „syndromie matki umęczonej walką”. Terapia rodzinna bazująca na doświadczeniu nastawiona jest na poszczególnych członków rodziny. Terapeuta jest raczej odpowiedzialny za każdego członka rodziny, nie za organizację systemu rodzinnego. Najważniejszym celem psychoterapii jest rozwój każdej osoby, a nie przywrócenie stabilności. Rozwój ma się odbywać w kierunku uzyskania większej swobody wyboru, większej wewnętrznej integracji, mniejszej zależności od innych. Innymi celami wspierającymi wyżej wymienione jest poszerzenie możliwości wchodzenia w autentyczne relacje z członkami rodziny, wrażliwość na potrzeby własne i innych. W ujęciu Satira zmiany, jakie mają dokonać się w rodzinie w toku terapii są następujące: - każdy członek rodziny ma być zdolny do wyrażania dokładnie, jasno tego co widzi, słyszy, czuje oraz myśli o sobie, każdy powinien odnosić się do innych, jak do niepowtarzalnych jednostek dlatego decyzje w rodzinie powinny być podejmowane na bazie negocjowania, a nie sily różnic indywidualne powinny być otwarcie rozpoznane, uznane i użyte w celu rozwoju. Tylko wówczas, gdy członkowie rodziny są bardziej otwarci, zdolni do bliskiego kontaktu ze sobą, możliwy jest ich dalszy rozwój. Ważnym mechanizmem zmiany wyodrębnianym w tym nurcie psychoterapeutycznym jest odblokowanie oporu przed doświadczeniem. Wystarczy usunąć obrony przed pełnym doświadczeniem, aby człowiek był zdolny do kontaktowania się z własną, „zdrówą” naturą. Jest wówczas zdolny do pełnego odczuwania, jest także, świadomy własnych odczuć i gotowy do ich spójnego wyrażania. Terapeuta w omawianym podejściu jest najbardziej efektywnym „narzędziem” zmiany. Strategie i techniki psychoterapeutyczne mają znaczenie drugorzędne. Skrupulatne planowanie strategii utrudnia wejście w dobry kontakt z członkami rodziny. Ważne natomiast są właściwości i umiejętności, którymi powinien dysponować terapeuta. Ma on być twórczy, autentyczny, zdolny do wczuwania się we wszystkich członków rodziny, spontanicznie wyrażać swoje uczucia. Terapeuta może wówczas wejść w głęboki, bliski kontakt z członkami rodziny. Może równocześnie wspierający i bezpieczny, jak prowokować dostateczne napięcie w celu destabilizacji dotychczasowych wzorców kontaktowania się w rodzinie. Terapeuta dzielić się własnymi odczuciami, myślami, fantazjami staje się „modelem” żywym

h kontaktów pomiędzy członkami rodziny i pozwala na odblokowanie się przed doświadczeniem. Dojrzałość psychoterapeuty, odpowiedni trening, superwizja powinny uodpornić przed emocjonalnym solidaryzowaniem się z jedną osobą czy podgrupą. Zaleca się wyłącznie spotkanie z całą rodziną. Terapeuta jest wówczas zdolny do wczucia się w takim samym stopniu w każdego członka rodziny. Techniki terapeutyczne stosowane w pracy z rodziną mają odpowiadać osobistemu stylowi terapeuty. Przebieg sesji, a więc także użycie technik, nie jest z góry planowany. Stosowane bywają techniki Gestalt, psychodramatyczne, techniki grup spotkaniowych. Całe sesje mogą jednak odbywać się bez użycia żadnych specyficznych technik. Terapia bazująca na doświadczeniu w największym stopniu, w porównaniu z innymi szkołami, uznaje odrębność, indywidualność, a także pragnienia i cierpienia pojedynczej osoby.

Bibliografia:

- Jan Czesław Czabała : Czynniki leczące w psychoterapii. Warszawa 2002, PWN.
 L.Gziesiuk: „Psychoterapia” Szkoły, zjawiska, techniki, specyficzne problemy.
 B. Tryjarska: Terapia rodzinna. Warszawa 2002, PWN.

28: Jak kształcić patriotyzm w czasie wycieczki na Jasną Górę?

**Autor: Anna Rzepecka - nauczycielka j. polskiego
SP w Małusach Wielkich**

Propozycja scenariusza zajęć dla klas IV – VI

Jestem nauczycielką języka polskiego i historii w Szkole Podstawowej w Małusach Wielkich. W ubiegłym roku szkolnym 2001/2002, wraz z dwiema koleżankami: Mariolą Tomczyk- nauczycielką przyrody w mojej szkole i Marią Kasprzyk pracującą w gimnazjum w Mstowie, uczestniczyliśmy w cyklicznych spotkaniach organizowanych pod patronatem organizacji „Pro Patria” działającej przy Jasnej Górze. Celem tych spotkań było opracowanie scenariuszy zajęć, które pozwoliłyby kształcić patriotyzm w czasie pobytu na terenie klasztoru jasnogórskiego. Nasza grupa zajęła się ułożeniem propozycji dla klas IV-VI. Na kolejnych spotkaniach wszystkie grupy zaprezentowały swoje efekty pracy – scenariusze dla dzieci młodszych z klas I-III, starszych z klas IV-VI, dla gimnazjalistów i uczniów liceum. Wszystkie propozycje były przedyskutowane i wątpliwości wyjaśnione. Następnym etapem miało być przygotowanie wszelkich potrzebnych do realizacji pomocy, które będą do dyspozycji grup wycieczkowych oraz opublikowanie naszych scenariuszy. Niestety, do tego nie doszło. Szkoda. Aby więc nasza praca nie poszła na marne, pomyślałam, że warto chociaż czytelnikom „Kwartalnika Nauczycielskiego” przedstawić, jak można budzić w uczniach uczucie patriotyzmu, wykorzystując pobyt na Jasnej Górze.

SCENARIUSZ ZAJĘĆ**Cele ogólne:**

Kształtowanie wzorca osobowego patrioty, wyrabianie szacunku dla symboliki narodowej, kształtowanie uczucia przywiązania do rodzimej kultury, zrozumienie wpływu wydarzeń historycznych na kształtowanie uczuć patriotycznych, odnajdywanie związków przeszłości z teraźniejszością.

Cele szczegółowe – uczeń potrafi:

Wymienić postacie historyczne związane z Jasną Górą, powiązać postać historyczną z wydarzeniem historycznym, wymienić symbole narodowe, wymienić sytuacje, które zobowiązują do postawy szacunku wobec symboli narodowych, wymienić fakty, dzięki którym można się czuć dumnym, że się jest Polakiem, uświadomić sobie swoją przynależność do narodu i państwa.

Przygotowanie do wycieczki

W szkole, dzień wcześniej przed wyjazdem należy z kasyety wideo odtworzyć fragment filmu „Potop” – oblężenie Jasnej Góry przez Szwedów. Poza tym potrzebne będą magnetofon kasetowy przenośny, nagrane na kasecie pieśni: Bogurodzica i Rota, tekst wiersza Jana Lechonia „Hymn Polaków na obczyźnie”, cytaty dotyczące ojczyzny i patriotyzmu na luźnych kartkach i skserowane dla każdego ucznia. Karta pracy i plansza oś czasu.

Metody pracy

Pogadanka, samodzielna praca z kartami pracy i z osią czasu.

Przebieg zajęć

1. Rys historyczny Jasnej Góry na podstawie najnowszych przewodników-krótka pogadanka zawierająca informacje zamieszczone na karcie pracy ucznia.
2. Omówienie celów zajęć.
3. Odczytanie przez nauczyciela powoli i wyrażenie fragmentu „Hymnu Polaków”.
4. Rozmowa dotycząca pojęcia patriotyzmu nawiązująca do treści wiersza.
5. Precyzowanie, co to znaczy, że ktoś jest patriotą.
6. Rozdanie dzieciom kartek z cytatami i głośne odczytanie ich całej grupie. Swobodne wypowiedzi dzieci na temat ojczyzny i patriotyzmu.
7. Próby odpowiedzi na pytanie: dlaczego właśnie w tym miejscu zajmujemy się patriotyzmem? Wyjaśnienie, że Jasna Góra jest miejscem, w którym łączy się: wiara i patriotyzm całego narodu. Na przestrzeni wieków przybywali tu wybitni Polacy.
8. Rozdanie uczniom kart pracy i poinformowanie, że ich zadaniem będzie teraz, w trakcie zwiedzania, samodzielne odnajdywanie śladów wydarzeń. Na karcie zaznaczają, gdzie i co o danym wydarzeniu świadczą.
9. Przejście do Sali Rycerskiej – analiza treści obrazów, zwrócenie uwagi na sztandary. Odtworzenie z taśmy Bogurodzicy.
10. Przejście do Arsenalu, potem do Muzeum 600 lecia – samodzielne poszukiwania z Kartą pracy.
11. Bastion św. Rocha – wyeksponowanie wydarzeń historycznych z 1655 r. przypomnienie obejrzanego fragmentu „Potopu” – zwiedzanie wnętrza bastionu. Wysłuchanie nagrania Roty.
12. Zebranie przez nauczyciela Kart pracy.

ciąg dalszy zajęć ma miejsce następnego dnia w szkole. Uczniowie dostają z powrotem swoje Karty pracy oraz plansze z osią czasu. Zaznaczają na osi czasu wydarzenia wymienione w Karcie pracy. Następnie omawiamy z uczniami rezultaty ich poszukiwań, chwylimy najlepszych tropieli. Wracamy do problemu patriotyzmu, przypominamy nazwiska znanych Polaków, którzy przebywali na Jasnej Górze, zwłaszcza tych, którzy żyją w naszych czasach. Dzielimy uczniów na grupy czterosobowe. Ich zadaniem będzie ustalenie, jakimi cechami charakteru (mają wyszukać przynajmniej pięć) powinien odznaczać się współczesny patriota. Te wspólnie wyłonione cechy powinny być zapisane i widoczne, mogą też być wpisane do kroniki szkolnej na zakończenie notatki upamiętniającej wycieczkę na Jasną Górę.

Materiały do zajęć

Jan Lechoń

Hymn Polaków na obczyźnie – (fragment)

Na całe życie, które wzięłam z ciebie

Cały do ciebie, Ojczyzno, należę.

Twych wielkich mężów przykład doskonały,

Twych bohaterów wielbię święte kości,

Wierzę w twą przyszłość pełną wielkiej chwały,

Potęgi, dobra i sprawiedliwości.

Wiem, że nie ucisk i chciwe podboje,

Lecz wolność ludów szła pod twoim znakiem,

Że nie ma dziejów piękniejszych, niż twoje

I większej chwały, niż być Polakiem.

CYTATY

Ojczyzna – to samo życie

Jak krew bije w tętnach,

Jak serce w piersi uderza,

Jak myśl w mózgu przepływa,

Tak w nas żyje ojczyzna. /Stefan Żeromski/

Na głos ojczyzny wszelkie zastanowienia, wszelkie względy nikanąć powinny.

/Tadeusz Kościuszko/

Obywale, który chce szczyścić się być dobrym Polakiem, powinien poświęcić wszystko dla ojczyzny i być zawsze ludzkim i sprawiedliwym. /Tadeusz Kościuszko/

Nie urodziliśmy się dla nas samych, lecz dla naszej ojczyzny. /Platon/

Ojczyzna to kraj dzieciństwa

Miejsce urodzenia

To jest ta mała najbliższa

Ojczyzna /Tadeusz Różewicz/

Mieć w miłości kraj ojczysty

Być odważnym jako lew

Dla swej ziemi macierzystej

Na skinienie oddać krew /Moniuszko, Straszny dwór/

Prawdziwym patriotą jest ten, kto nie ze wszystkiego jest zadowolony w swej ojczyźnie; to człowiek, który pragnie i walczy, by w niej było lepiej. /Karol Dickens/

Ten, kto nie jest dobrym patriotą swego narodu, nigdy nie będzie dobrym Europejczykiem.

/Otto von Habsburg/

Tylko ten może zrozumieć, czym jest jego państwo, kto mu się poświęcał, dbał o niego, bronił go lub walczył o jego piękno. /Antoine de Saint-Exupery/

Ojczyzna to wielki, zbiorowy obowiązek. /Cyprian Kamil Norwid/

Nie pytaj, co twój kraj zrobił dla ciebie, pytaj, co ty możesz zrobić dla twego kraju. /John Kennedy/

Ojczyzna, to nie tylko naród, historia i tradycja, ale i ziemia, jej bogactwo i piękno. /Joachim Lelewel/

Można nie kochać cię – i żyć,

Ale nie można owocować. /Wisława Szymborska/

Służąc ojczyźnie, myśl najpierw o swych obowiązkach, a potem o wynagrodzeniu. /aforyzm chiński/

Wróg może pobić, rozszarpać, podzielić Twą ziemię ojczystą, może wymazać ją z map świata, lecz, póki my żyjemy – ona trwa i żyje, choć nie jest oficjalnie obecna wśród istniejących państw. /Ewa Jasiień/

Plik do pobrania

29: WPŁYW LITERATURY DZIECIĘCEJ NA ROZWÓJ WRAŻLIWOŚCI ESTETYCZNEJ DZIECKA

Autor: Małgorzata Sądecka – nauczycielka kształcenia zintegrowanego SP w Klomnicach

Literatura dziecięca- to ważny dział wielkiej literatury; narodziny jej datują się w Polsce dopiero w początkach XIX w., wtedy gdy np. we Francji już w końcu XVII w. ukazały się pierwsze książki dla dzieci ;Karola Perraulta „Czarodziejskie baśnie”, Franciszka Fenelona „Historia Telemaka”.

Polskie dzieci czytały książki przeznaczone dla dorosłych, utwory klasyczne: Homera „Iliadę i Odyseję”, Juliana Ursyna Niemcewicza „Śpiewy historyczne”.

Pierwszą pisarką, która dostrzegła potrzeby małego dziecka była Klementyna z Tańskich Hoffmannowa. Ona to daje dzieciom pierwszą książkę pt.: „Wiązanie Helenki”, zredaguje pierwsze pismo dziecięce „Rozywki dla dzieci”.

Rewelacją w literaturze dziecięcej jest twórczość Marii Konopnickiej. W twórczości pisarki znajdziemy dążenia do ujmowania treści w artystycznym obrazie literackim. Podniesienie poziomu estetycznego utworów dla dzieci- to wielka zasługa poetki.

Wiek dziecięcy- to poważny okres w życiu każdego człowieka.

W okresie tym tworzą się trwałe nawyki, kształtują procesy uczuciowe, umysłowe. Właśnie wtedy trzeba dostarczyć dziecku wartościową, odpowiednią dla niego książkę. Książka ta winna budzić doznania estetyczne pięknem obrazu literackiego, sposobem rozwijania akcji, charakteryzowania bohaterów oraz językiem i stylem odpowiednim do treści. Dobry poziom artystyczny jest więc niezbędnym warunkiem literatury dziecięcej.

Przykładem wysokiego poziomu estetycznego mogą być utwory wspomnianej Marii

Konopnickiej jak również Marii Kownackiej, Tadeusza Kubiaka, Jana Brzechwy,

Juliana Tuwima, Czesława Janczarskiego, Ireny Jurgielewiczowej, Janiny Porazińskiej

i innych. Dziecko jest często mało wrażliwe na poziom literacki utworu, pochłania je raczej treść, bezkrytycznie natomiast przyjmuje formę.

Właśnie dlatego trzeba wybierać tylko utwory o dobrym poziomie artystycznym,

a dążąc do kształtowania przyszłych doznań estetycznych, tworzyć w ten sposób pewnego rodzaju nawyki.

Przemawiając do dzieci stylem pełnym patosu, sztucznymi zwrotami, obniża się wartość artystyczną utworu, a nawet dyskwalifikuje go pod względem literackim, zwłaszcza jeżeli styl utworu nie jest dostosowany do poziomu odbiorcy, dla którego książka jest przeznaczona. Styl utworu dziecięcego powinien być prosty, pozbawiony trudnych dla dzieci przenośni, metafor, tak by dzieci zrozumiały treść utworu.

Joanna Kulmowa ma szczególnie talent tworzenia obrazu literackiego wywierającego wpływ na wyobraźnię dziecka. Ta sama umiejętność wywołania przeżyć literackich u małych dzieci cechuje liryczne utwory Ewy Szelburg- Zarembiny. Dziecko traktuje język jako narzędzie porozumiewania się oraz zdobywania informacji. Nie umie traktować go jako wyodrębnionego zjawiska, a więc jako dzieła sztuki. Tego trzeba dzieci nauczyć.

Trzeba je uwrażliwić na piękno języka, na różnorodność zwrotów i wyrażeń . Już w przedszkolu trzeba wdrożyć dzieci do przeżywania wrażeń estetycznych związanych z artystyczną formą utworu. Niemal w każdym utworze dla dzieci wartościowym pod względem literackim można znaleźć fragment, który będzie właściwy dla ukazania piękna języka. Piastyczny język pełen przenośni i porównań, czasem dość trudny, ukazuje oczom dzieci piękne obrazy zdarzeń i tła, na którym akcja się rozgrywa.

Praca z dziećmi w tym okresie jest bardzo ważna, gdyż powoli będą one stawać się miłośnikami pięknego języka.

Być może po opanowaniu techniki czytania zaczną przeżywać nie tylko fabułę, ale i formę językową utworu literackiego.

Szczególnie silny wpływ na wrażliwość artystyczną dzieci przy recepcji słowa wywiera

poezja. O stosunku dzieci do tej formy literackiej pisze S. Szuman:

„Dzięki powtarzającemu się rytmowi i dzięki rytmom także wiersze i wierszyki wpadają dziecku w ucho, zaciekawiają i bawią je nie tylko swoją treścią, lecz także swym ukształtowanym przez wiersz dźwiękiem. Słuchając wierszyków i ucząc się ich na pamięć dziecko wzywa się w melodii wiersza i poddaje się jego rytmice.”¹⁾

Rozwijanie wrażliwości na piękno słowa uzależnione jest od właściwego doboru i sposobu przekazywania utworów. Słuchając np.: opowiadania, którego sposób interpretacji jest zróżnicowany w zależności od występujących w nich nastrojów, uczuć, sytuacji, dziecko przeżywa wszystkie uczucia wywołane tak treścią, jak i formą językową utworu. Sposób przekazania utworu ułatwia dziecku jego odczucie.

Dzieci starsze o bardziej rozwiniętej wyobraźni i myśleniu łatwiej poddają się wrażeniom słuchowym, natomiast młodszym dzieciom nie wystarczy tylko wyraziste i dobitne podkreślenie treści i nastroju utworu. Konieczne są tu ilustracje, konkretne przedmioty, zabawki, kukielki, pacynki, które unaoczniają treść, czynią utwór bardziej zrozumiałym, a jego język bardziej konkretnym.

Ilustracje rozwijają nie tylko spostrzeżenia, lecz również wyobrażenia, koncentrowanie uwagi na różnych szczegółach, rozszerzają zakres wiadomości dzieci, wyjaśniają lub uzupełniają treść książki, a najmłodszym dzieciom zastępują go, budzą zainteresowania książką. Dziecko oglądając daną ilustrację, zaczyna zwracać uwagę na barwę, kształt przedstawionego przedmiotu. Dlatego też tak dużym powodzeniem u dzieci cieszą się kolorowo ilustrowane książeczki.

Utwory literatury dziecięcej są bogatym źródłem inspirującym twórczość plastyczną dzieci. Powinny one mieć przede wszystkim dużą wartość literacką, bowiem tylko takie teksty mogą wywołać w wyobraźni dziecka rozmaite wizje i obrazy, przenosząc je w świat fikcji. Skojarzeniami treści tekstu z wizualnymi wrażeniami dziecko wzbogaca swoją wyobraźnię.

Tekst o określonym nastroju np.: pogodnym i radosnym pobudza wyobraźnię i fantazję

dziecka, angażuje emocjonalnie.

Dziecko 4-5 letnie żywo reaguje na dźwięk, rytm i rym nawet wtedy, nie rozumie w pełni

wszystkich wyrazów usłysanych w tekście.

Dzieci starsze uważniej słuchają baśni, legend ludowych, przeżywają ich treść.

Odnoszą się z wielką sympatią do bohaterów czytanych utworów, z którymi się utożsamiają, przeżywając ich smutki i radości.

Są to przeżycia, które stają się źródłem inspirującym twórczość plastyczną dzieci.

Wpływ literatury dziecięcej na rozwój wrażliwości estetycznej dziecka

jak widać jest ogromny.

Jeżeli dany utwór jest dobrze przekazany, to może on wzbudzić prawdziwy zachwyt dzieci, sprawić im przyjemność, wywołać niezapomniane wrażenie, szczególnie wów

czas, gdy podkreślone zostaną jego muzyczne i emocjonalne wartości.

1) S. Szuman „Psychologia wychowawcza wieku dziecięcego”, W-wa1947,

Nasza Księgarnia, s.126.

BIBLIOGRAFIA

1. Wychowanie i nauczanie w przedszkolu- praca zbiorowa pod red. Ireny Dudzińskiej, Warszawa 1983r.
2. Szuman S.: Psychologia wychowawcza wieku dziecięcego, Warszawa 1947r.
3. Szuman S.: Ilustracja w książkach dla dzieci i młodzieży, Kraków 1951r.

30: Test sprawdzający osiągnięcia ucznia z informatyki w klasie czwartej szkoły podstawowej z działu: Praktyczne zastosowania komputera- Edytor grafiki.

**Autor: Lidia Stanior - nauczycielka informatyki
w SP w Lusławicach**

Jest to test z informatyki dla klasy czwartej szkoły podstawowej.

Test obejmuje materiał nauczania informatyki określony aktualnym programem MEN DKW-4014-56/99.

W teście zastosowałam zadania zamknięte wielokrotnego wyboru, jedno zadanie zamknięte na dobieranie i jedno zadanie otwarte na ocenę celującą.

Czas trwania testu to 1 godzina lekcyjna.

Każdy uczeń otrzymuje test, który wypełnia.

Celem mojej publikacji jest dzielenie się wiedzą na temat narzędzi sprawdzania osiągnięć uczniów z informatyki.

Test wiadomości z informatyki- Edytor grafiki

Imię i nazwisko..... Klasa IV.

Grupa I

Masz przed sobą do rozwiązania test składający się z 10 zadań. W teście występują zadania zamknięte wielokrotnego wyboru, jedno zamknięte na dobieranie i jedno zadanie otwarte na ocenę celującą.

W zadaniach zamkniętych wielokrotnego wyboru tylko 1 odpowiedź jest prawidłowa, zaznacz prawidłową odpowiedź przez otoczenie kółkiem odpowiedniej litery.

Przeczytaj uważnie każde zadanie.

Pracuj samodzielnie, spokojnie, w skupieniu.

Powodzenia.

Ilość punktów: Ocena: Podpis rodziców:

- Edytor grafiki to: 0-1 pkt.
  - program do rysowania i pisania
  - program do malowania
  - program do malowania, rysowania i obróbki prac
  - program do obróbki prac
- Jaki element okna programu graficznego odróżnia go od programu Notatnik: 0-1 pkt
  - pasek menu
  - przycisk
  - przyciski sterujące
- Przykładem prostego edytora grafiki jest: 0-1 pkt
  - Wordpad
  - Kalkulator
  - Paint
  - Word
- Pliki utworzone w prostym edytorze grafiki mają rozszerzenie: 0-1 pkt
  - .txt
  - .com
  - .bmp
  - .doc
- Paleta kolorów zawiera barw: 0-1 pkt
  - 25
  - 28
  - 35
  - 36
- Do usuwania z rysunku drobnych usterek wykorzystujemy: 0-1 pkt
  - pędzel
  - wyczyścić obraz
  - gumkę
  - cofnij
- Chcąc narysować kwadrat trzymamy w trakcie rysowania wciśnięty: 0-1 pkt
  - Enter
  - Shift
  - Alt
  - Ctrl
- Schowek to część pamięci operacyjnej, w której można przechowywać: 0-1 pkt
  - chwilowo wiele informacji
  - długo wiele informacji
  - chwilowo jedną ostatnio wstawioną informację
  - długo jedną ostatnio wstawioną informację
- Uzupełnij tekst wyrazami z ramki: 0-3 pkt.
kolor tła kolor rysowania kałamarz
Wskaźnik kolorów zawiera dwa przez nas wybrane kolory, z których możemy natychmiast skorzystać. Podczas rysowania możemy używać obydwu przycisków myszy: lewego, gdy chcemy użyć ....., i prawego, gdy zdecydujemy się na .....
Narzędziem do kolorowania zamkniętych rysunków jest .....
- Wyjaśnij pojęcie piksel
.....

Celujący zad. 10 i 11 pkt. Dobry 9 pkt. Dopuszczający + 5 pkt. Bardzo dobry 11 pkt. Dostateczny + 8- 7 pkt. Dopuszczający 4 pkt. Dobry + 10 pkt. Dostateczny 6 pkt. Niedostateczny 0-3 pkt.

Test wiadomości z informatyki- Edytor grafiki

Imię i nazwisko..... Klasa IV

Grupa II

Masz przed sobą do rozwiązania test składający się z 10 zadań. W teście występują zadania zamknięte wielokrotnego wyboru, jedno zamknięte na dobieranie i jedno zadanie otwarte na ocenę celującą.

W zadaniach zamkniętych wielokrotnego wyboru tylko 1 odpowiedź jest prawidłowa, zaznacz prawidłową odpowiedź przez otoczenie kółkiem odpowiedniej litery.

Przeczytaj uważnie każde zadanie.

Pracuj samodzielnie, spokojnie, w skupieniu.

Powodzenia.

Ilość punktów: Ocena: Podpis rodziców:

- Wszystkie obrazy stworzone za pomocą komputera i przeznaczone do wykorzystania w komputerze nazywamy: 0-1 pkt
  - Edytorem kolorów
  - Techniką rysowania
  - Grafiką komputerową
  - Techniką malowania
- Jaki element okna programu graficznego odróżnia go od programu Notatnik? 0-1 pkt
  - przyciski sterujące
  - pasek menu
  - pole wyboru cech narzędzia
- Pliki utworzone w prostym edytorze grafiki mają rozszerzenie: 0-1 pkt
  - .xls
  - .txt
  - .bmp

- D. doc
  - 4. Wskaźnik kolorów znajduje się: 0-1 pkt
    - E. na pasku menu
    - F. w przyborniku
    - G. obok palety kolorów
    - H. w polu wyboru cech narzędzia
  - 5. Po poleceniu Cofnij z menu EDYCJA sięgamy, gdy fragment rysunku nie podoba się nam. Ile ostatnich operacji w ten sposób cofniemy? 0-1 pkt
    - T. 2
    - U. 3
    - V. 4
    - W. 5
  - 6. Wybierz zdanie prawdziwe: 0-1 pkt
    - X. Pamięć Schowka jest trwała.
    - Y. Schowek przechowuje chwilowo rysunek.
    - Z. Po wyłączeniu komputera zawartość Schowka nie zostanie skasowana.
  - 7. WEŹ KOLOR wykorzystujemy wtedy, gdy chcemy: 0-1 pkt
    - AA. wybrać kolor z palety kolorów.
    - BB. wybrać kolor z rysunku.
    - CC. wybrać kolor, którego jeszcze nie używaliśmy.
  - 8. Uzupełnij tekst wyrazami z ramki: 0-3 pkt.
atrybuty i upawyczyścić obraz
Aby dokładnie sprawdzić czy między poszczególnymi elementami konturu nie ma przerw, używamy .....
Aby ustalić rozmiary rysunku, wykorzystujemy .....
Gdy chcemy usunąć rysunek, który nam się nie udał, wykorzystujemy.....
  - 9. Wyjaśnij pojęcie mapa bitowa
.....
.....
-
- Celujący zad. 10 i 11 pkt. Dobry 9 pkt. Dopuszczający + 5 pkt. Bardzo dobry 11 pkt. Dostateczny + 8- 7 pkt. Dopuszczający 4 pkt. Dobry + 10 pkt. Dostateczny 6 pkt. Niedostateczny 0- 3 pkt.

31: Działania prowadzone w naszej szkole w ramach realizacji ścieżki prozdrowotnej w klasach I – III

**Autor: Jadwiga Sukiennik – nauczycielka nauczania zintegrowanego
SP we Wręcicy Wielkiej**

W poniższym artykule pragnę podzielić się pomysłami w zakresie realizacji treści prozdrowotnych w cyklu kształcenia zintegrowanego.

Największym skarbem człowieka jest zdrowie.

Istnieje wiele definicji zdrowia. Najszerszą i powszechnie akceptowaną jest definicja zaproponowana przez Światową Organizację Zdrowia. Zwraca ona uwagę na istnienie trzech wymiarów zdrowia:

- o zdrowie fizyczne
- o zdrowie psychiczne
- o zdrowie społeczne

Zdrowie nie jest rozumiane jako brak choroby lub niepełnosprawności, ale dobre samopoczucie w tych trzech wymiarach.

Zajmując się promocją zdrowia konieczne jest branie pod uwagę wszystkich trzech wymiarów równocześnie.

Klasy IV – VI realizują treści zdrowotne w ramach projektów ścieżki zdrowotnej i obejmują one:

- o klasa IV - „Rozróżnianie czynników wpływających pozytywnie i negatywnie na rozwój zdrowia człowieka”
- o klasa V - „Uczeń zna swoje mocne i słabe strony, dostrzega problemy i potrzeby kolegów niepełnosprawnych”
- o klasa VI - „Choroby cywilizacyjne”

Dla klas I – III również przewidziane zostały zadania, które mają uczniom uświadomić znaczenie zdrowego trybu życia. Treści realizowane w każdej klasie są inne i będą powtarzały się w cyklu 3 – letnim, nigdy w tej samej klasie. Będą one realizowane w lutym.

Realizacja ścieżki rozpocznie się od spotkania z pracownikami służby zdrowia i psychologiem. Uczniowie klas I – szych spotkają się z higienistką szkolną, klasy II – gie z lekarzem pediatrą, pracownikiem naszego ośrodka zdrowia, natomiast uczniowie klas III – ich odbędą spotkanie z psychologiem, z Powiatowej Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej w Kłobucku.

Informacje pozyskane w czasie tych spotkań oraz własne doświadczenia uczniów będą stanowiły podstawę do realizacji scenariuszy zajęć w poszczególnych klasach:

- o klasa I - „ Co mogę sam zrobić dla własnego zdrowia?”
- o klasa II - „ Kto pomaga czuć mi się lepiej, gdy jestem chory?”
- o klasa III - „ Jaki mam wpływ na to, by przebywać w miejscach, w których czuję się zdrowo?”

Jednym z elementów podsumowania pracy uczniów w ramach realizacji ścieżki będzie wykonanie dodatkowych zadań. W klasach pierwszych zostanie przeprowadzony

„ Konkurs na najefektowniejszą kanapkę”. Klasy drugie zrobią wystawę prac plastycznych n/t „ Praca ludzi mających na celu ochronę naszego zdrowia i życia”. W klasach trzecich zostanie przeprowadzony konkurs wiedzy pod hasłem „ Umiem dbać o swoje zdrowie”.

Wszyscy uczniowie klas nauczania zintegrowanego w miesiącach III – V będą rywalizowali ze sobą w konkurencjach sportowych mających na celu „ Promowanie zdrowego trybu życia”. W ten sposób uzyskają następujące sprawności:

- o mistrz rzutu piłeczką palantową na odległość
- o mistrz rzutu woreczkiem do celu
- o mistrz w biegu krótkim (30 m)
- o mistrz w biegu długim (300 m)
- o mistrz w biegu po kopercie

Za uzyskanie tych sprawności uczniowie otrzymają znaczki przedstawiające daną dyscyplinę. Pod koniec V klasy (około 31 V), pięć osób z każdej klasy, które uzyskają najlepsze wyniki wezmą udział w „ Szkolnej Olimpiadzie Sportowej” i otrzymają tytuł mistrza sportu w poszczególnych grupach wiekowych.

Podsumowania „ Konkursu na najefektowniejszą kanapkę” w klasach I – szych dokonają nauczyciele uczący w danej klasie, tuż po jego przeprowadzeniu. Natomiast podsumowanie i wręczenie dyplomów laureatom konkursu wiedzy klas

III – ich nastąpi na apelu informacyjnym nauczania zintegrowanego. Dyplomy „ Mistrzów sportu” zostaną wręczone na podsumowaniu „ Szkolnej Olimpiady Sportowej”.

Zadania wspólne:

1. Rywalizacja ze sobą w następujących konkurencjach sportowych: rzut piłką palantową, rzut woreczkiem do celu, bieg na 30 i 300 metrów, bieg po kopercie.
2. Udział uczniów z najlepszymi wynikami w „ Szkolnej Olimpiadzie Sportowej” i walka o tytuł „ Mistrza sportu”.

Plik do pobrania

32: KONKURSY CZYTELNICZE DLA KLAS I – III

Autor: *Barbara Tomala - nauczycielka historii i bibliotekarz
Szkoła Podstawowa w Starym Broniszewie*

I „W KRAINIE BAŚNI ANDERSENA, PERRAULT I BRACI GRIMM”

II KONKURS ZNAJOMOŚCI LEKUR SZKOLNYCH

Jedną z form pracy biblioteki szkolnej jest organizowanie konkursów czytelniczych.

Poprzez tę formę pracy realizujemy ważne zadania edukacyjne i wychowawcze:

- o propagujemy wybraną literaturę,
- o podnosimy aktywność czytelniczą,
- o inspirujemy dzieci do samodzielnych poszukiwań i korzystania z różnych źródeł informacji,
- o kształtujemy i rozwijamy zainteresowania uczniów,
- o wdrażamy zasady właściwego współzawodnictwa,
- o umożliwiamy dzieciom publiczną prezentację wiedzy i umiejętności.

Od kilku lat organizuję w mojej szkole konkursy czytelnicze. Cieszą się one wielkim zainteresowaniem nawet wśród uczniów czytających okazjonalnie. Zachętą do udziału w konkursach jest na pewno możliwość rywalizacji. Z doświadczenia wiem również, że otrzymywane nagrody są dla większości dzieci największym bodźcem do wyjątkowej pracy. Staram się, by każdy konkurs kończył się wręczeniem nagród; zwycięzcy otrzymują nagrody książkowe a wszyscy uczestnicy nagradzani są stodyczkami.

Przedstawiam propozycje dwóch konkursów, które w mojej szkole cieszą się wielkim zainteresowaniem.

Plik do pobrania

33: Scenariusz zajęć zintegrowanych pt.: „Czy jesteśmy przyjaciółmi książek?”**Autor: Regina Warzyszyńska – nauczycielka kształcenia zintegrowanego**

Majowe Święto Książki sprzyja rozmowom na temat książek. Te zaś pomagają w ćwiczeniu umiejętności komunikatywnego posługiwania się w mowie i piśmie językiem ojczystym.

W zależności od tego, jaką strukturę treści chcemy odzwierciedlić w języku, używamy różnego typu wypowiedzi.

W klasie III zwracamy szczególną uwagę na kształcenie wielozdaniowej wypowiedzi uczniów. Podejmujemy także systematyczną pracę nad opisem, z którym uczniowie stykali się już w klasie II w formie układania zdań na różne tematy.

Przy opisach bardzo często zaczynamy od swobodnego wypowiadania się uczniów na temat wybranego przedmiotu, obrazka, rośliny. Następnie wyznaczamy kolejność, według której będziemy mówili i pisali – ustalamy plan naszej wypowiedzi (w tym przypadku opisu). Przy opisach musimy pamiętać także o przygotowaniu właściwego słownictwa – dużej liczby przymiotników. Ponadto należy pamiętać o przygotowaniu grupy czasowników w stronie biernej, których uczeń w swym języku codziennym używa rzadko.

Opis uczy dzieci dokładności obserwacji i ścisłości wypowiadania się, jest trudniejszą formą wypowiedzi niż opowiadanie. Stąd potrzebna duża ilość różnorodnych ćwiczeń mających na celu doprowadzenie ucznia do zrozumienia istoty opisu jako pewnej kategorii stylistycznej oraz opanowania tej formy w wypowiedzi ustnej i pisemnej.

Plik do pobrania: Scenariusz

Plik do pobrania: Karta pracy nr 1

Plik do pobrania: Karta pracy nr 2

34: Quiz ekologiczny pt. "Lekcja ekologii"

Autor: Aneta Wąsińska - nauczycielka przyrody, SP nr 1 w Krzepicach

- Scenariusz konkursu do wykorzystania na szkolnych „Dniach Ziemi”

Prezentowany scenariusz związany ze szkolnymi obchodami „Dni Ziemi” umożliwi uczniom przez zabawę poznawanie świata, wspomagając ich samodzielność uczenia się, inspirowanie do wyrażania własnych opinii. Opracowywany był w oparciu o następujące myśli przewodnie:

1. Zdobyte cywilizacji przyczyniają się do ułatwienia ludziom życia, ale niosą również wiele niebezpieczeństw.
2. Każdy może działać na rzecz ochrony środowiska przyrodniczego.
3. Ważna jest ochrona i zachowanie niepowtarzalnych dzieł kultury i natury.

Cele quizu:

- utrwalanie wiadomości zdobytych podczas nauki w szkole,
- dzielenie się własną wiedzą,
- uwrażliwienie na ogromną rolę człowieka w kształtowaniu środowiska.

W konkursie biorą udział 4-osobowe zespoły z połączenia klas:

I + VI

II + V

III + IV

Zawodników wybierają uczniowie klas i wychowawcy. Każda drużyna ma „lizak” ekologiczny. Pozostali uczestnicy dopingują graczy hasłami, wierszykami, przyspiewkami lub piosenkami o tematyce ekologicznej.

Jury ocenia:

- lizaki-0-3 pkt,
- hasła, przyspiewki, wierszyki, piosenki- 0-3 pkt,
- odpowiedzi na zadawane pytania przez prowadzącego zgodnie z podaną punktacją.

Uczestnicy konkursu mogą korzystać z dowolnej literatury przyrodniczej, ale obowiązują podręczniki szkolne.

Zdobyte punkty są zapisywane na tablicy, aby wszyscy mogli dokładnie śledzić przebieg.

Konkurs należy rozpocząć powitaniem uczestników, przedstawieniem drużyny, przedstawieniem jury oraz omówieniem podstawowych zasad oceniania.

PYTANIA I ODPOWIEDZI DO QUIZU „LEKCJA EKOLOGII”.

1. Dlaczego rośliny poprawiają stan naszego środowiska? (kto się pierwszy zgłosi) 3 p.
  - produkują tlen
  - zabierają dwutlenek węgla
  - oczyszczają powietrze
  - otoczenie ładniej wygląda
2. Jak chronić roślinność? (kto się pierwszy zgłosi) 4 p.
  - nie niszczyć jej
  - nie łamać drzew
  - nie wycinać lasów
  - nie wylewać środków chemicznych w niedozwolonych miejscach
  - zakładać parki narodowe, rezerваты przyrody
3. Jaki znasz park narodowy znajdujący się najbliżej Krzepic? (kto się pierwszy zgłosi) 1 p.
  - Ojcowski Park Narodowy
4. Jaki kwiatek stoi na twoim stoliku? (zadanie dla klas I-III) 1p.
  - paprotka
  - trawka (trzykrotka)
  - bluszcz
  - fiołek
  - kaktus
  - pelargonie
5. Jaki znasz park krajobrazowy znajdujący się najbliżej Krzepic? (kto się pierwszy zgłosi) 1p.
  - Załęczański Park Krajobrazowy
6. Zagadka (dla uczestnika z klas I-III drużyny I) 1 p.

np. Na każdej łśni srebrna łuska.
Blisko niej możesz się łuskać,
ale pogadać nie sposób,
bo one nie mają głosu.
7. Jakie znasz rezerваты znajdujące się na terenie naszego powiatu? (kto się pierwszy zgłosi) 3 p.
  - Dębowa Góra (Zakrzew k. Kłobucka)
  - Modrzewiowa Góra (Zwierzyniec)
  - Zamczysko (Grodzisko k. Kłobucka)
8. Co może wytwarzać energię elektryczną i ciepłą? (pytanie dla każdej drużyny, odpowiedzi nie mogą się powtarzać) 1 p.
  - węgiel
  - gaz
  - olej
  - woda
  - wiatr
  - Słońce
  - 2-
9. Zagadka (dla uczestnika z klas I-III drużyny II) 1 p.

np. Żywa pułapka na myszy,
która chodzi, widzi, słyszy.
Imię z liter trzech się składa.
Kto z was pierwszy odpowiada?
10. Co to są urządzenia energooszczędne, podaj przykład? (kto się pierwszy zgłosi) 2 p.
  - urządzenia, które zużywają mało prądu, np. żarówka energooszczędna
11. Jak można oszczędzać prąd (pytanie dla każdej drużyny, odpowiedzi nie mogą się powtarzać) 1 p.
  - gasić światło, gdy wychodzę z pokoju
  - gasić telewizor, gdy go nikt nie ogląda
  - gasić radio, gdy go nikt nie słucha
  - używać urządzeń energooszczędnych
  - zakładać żarówki energooszczędne
  - nie świecić kilku światel naraz, gdy nie ma takiej potrzeby
12. Zagadka (dla uczestnika z klas I-III drużyny III) 1 p.

np. Krzywo chodzi nieboraczka,
lubi pływać, zwie się .....
13. Jakie znasz paliwa ekologiczne? (kto się pierwszy zgłosi) 1 p.
  - gaz
14. Rozsypanka literowa (dla każdej drużyny) 1 p.
  - surowce
  - wtórne
  - makulatura
  - szkło
  - aluminium
  - opony
15. zagadka (dla uczestnika z klas I-III drużyny IV) 1 p.

- np. Ma dwa różki, lecz nie bodzie.
Mieszka w trawie albo w wodzie.
Domek swój, jak chyba wiecie,
Nosi zawsze na swym grzbiecie.
16. Segregacja śmieci (zadanie dla klas I-III z każdej drużyny)- każda drużyna otrzymuje 1 p.
rozsypane śmieci (gazety, puszki, plastikowe opakowania, resztki opon), zadaniem
zawodników jest posegregować je, kto pierwszy.
17. Do czego można wykorzystać makulaturę? (kto się pierwszy zgłosi) 2 p.
- do powtórnej przeróbki na papier gorszej jakości
18. Zagadka (dla uczestnika z klas I-III drużyny V) 1 p.
np. Często nocą w lesie gości
i symbolem jest mądrości.
19. Zaznacz na mapie we właściwym miejscu swój park narodowy (zadanie dla każdej
drużyny, uczestnicy losują park) 1 p.
- Tatrzański Park Narodowy
- Woliński Park narodowy
- Biebrzański Park Narodowy
- Karkonoski Park Narodowy
- Ojcowski Park Narodowy
- Kampinoski Park Narodowy
20. Czemu Służa oczyszczalnia ścieków? (kto się pierwszy zgłosi) 1 p.
- oczyszczaniu ścieków komunalnych
21. Zagadka (dla uczestnika z klas I-III drużyny VI) 1 p.
np. Pomyśl, a odgadniesz wnet,
kto ma igiel pelen grzbiet?
- Uwaga: dobór zagadek do quizu dowolny wg uznania nauczyciela, ale powinna obowiązywać tematyka przyrodnicza.

BIBLIOGRAFIA:

„Biblioteka w Szkole” 1995 nr 1-2 (Ekologia).
„Edukacja ekologiczna” – przyroda.
Podręczniki do przyrody dla klas IV-VI wydawnictwa NOWA ERA.

35: Konspekt do lekcji fizyki dla klasy 1 gimnazjum.

**Autor: Lidia Bigajczyk - nauczycielka fizyki
Gimnazjum Nr 5 w Myszowie**

Temat: Badanie ruchu jednostajnie przyspieszonego prostoliniowego.

CELE GŁÓWNE:

Zapoznanie uczniów ze sposobem badania ruchu jednostajnie przyspieszonego prostoliniowego.
Kształcenie umiejętności wykonywania, obserwowania oraz analizowania doświadczeń i wyciągania z nich wniosków.

CELE SZCZEGÓLWE:

KAT. A: Uczeń umie nazwać przyrządy używane w doświadczeniu.

KAT. B: Potrafi zapisać wyniki w tabeli.

KAT. C: Potrafi skonstruować wykres zależności drogi od czasu w ruchu jednostajnie przyspieszonym prostoliniowym na podstawie tabeli.

Wykorzystuje aparat matematyczny do obliczania szybkości średniej w ruchu jednostajnie przyspieszonym prostoliniowym.

KAT. D: Potrafi dokonać analizy wyników zamieszczonych w tabeli i wyciągnąć odpowiednie wnioski.

METODA:

doświadczalno-podająca.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

tor powietrzny, ekierka, papier milimetry, klocek, plansze.

LITERATURA:

M. Rozenbajgier, R. Rozenbajgier, J.M. Krejner.: Fizyka dla gimnazjum cz.1

ETAPY LEKCJI:

I. Część wstępna.

- Powtórzenie wiadomości z lekcji poprzednich pod kątem lekcji bieżącej.
  - Jakie ruchy poznaliśmy do tej pory?
  - Jaki ruch nazywamy ruchem jednostajnym prostoliniowym?
  - Jaka jest zależność drogi od czasu w ruchu jednostajnym prostoliniowym?
  - Jaka jest zależność szybkości od czasu w ruchu jednostajnym prostoliniowym?

II. Część właściwa.

- Przedstawienie zestawu przyrządów potrzebnych do wykonania doświadczenia w oparciu o kartę pracy.
- Omówienie sposobu wykonania doświadczenia.
- Przeprowadzenie doświadczenia.
- Zapisanie wyników w tabeli.
- Analiza wyników zamieszczonych w tabeli.
  - Czy w ruchu jednostajnie przyspieszonym prostoliniowym droga jest wprost proporcjonalna do czasu?
  - Jak droga w ruchu jednostajnie przyspieszonym prostoliniowym zależy od czasu trwania tego ruchu?
- Zapisanie wniosków wynikających z przeprowadzonego doświadczenia.
  - W ruchu jednostajnie przyspieszonym prostoliniowym droga nie jest proporcjonalna do czasu trwania ruchu.
  - Droga przebyta przez ciało w ruchu jednostajnie przyspieszonym prostoliniowym (gdy $v_0 = 0$), jest wprost proporcjonalna do kwadratu czasu trwania ruchu.

$$s = B \cdot t^2$$

s- droga [m]

t- czas [s]

B- współczynnik proporcjonalności [m/s²]

- Narysowanie wykresu drogi od czasu w ruchu jednostajnie przyspieszonym prostoliniowym na podstawie wyników zamieszczonych w tabeli.
- Wylczenie szybkości średnich w kolejnych sekundach czasu według wcześniej poznanego wzoru na obliczanie szybkości średniej.

$$v_{sr} = (As)/At$$
- Zapisanie wniosku wynikającego z przeprowadzonych obliczeń.
  - W ruchu jednostajnie przyspieszonym prostoliniowym szybkość średnia wzrasta w każdej sekundzie o tę samą wartość.

III. Podsumowanie.

- Rozwiązywanie rebusu.

Plik do pobrania
- Praca domowa: Proszę przygotować się na następną lekcję.

KARTA PRACY**DOŚWIADCZENIE : Badanie ruchu jednostajnie przyspieszonego prostoliniowego**

Przyrządy: tor powietrzny, przyrządy pomiarowe, kločki.

Sposób wykonania doświadczenia:

- Przygotowujemy tor powietrzny, który ustawiamy na stole w taki sposób, aby jego jeden koniec położony był nieco wyżej od drugiego.
- Ustawiamy fotokomórki w odległości 0,1m; 0,4m; 0,9; 1,6m.
- Włączamy stoper i mierzymy czas potrzebny na przebycie kolejnych dróg.
- Pomiary powtarzamy trzykrotnie dla każdej odległości oraz zapisujemy wyniki w tabeli.

Tabela

s [m]	t [s]	t _{sr} [s]	Ds [m]	Dt [s]	v _{sr} [m/s]
0,1					
0,4					
0,9					
1,6					

Opracowujemy wyniki pomiarów doświadczenia:

- Uzupełnienie powyższej tabeli.
- Narysowanie wykresów przedstawiających zależność drogi od czasu i prędkości od czasu.
- Zaznaczenie na wykresie przedstawiającym zależność drogi od czasu niepewności pomiarowych.
- Dyskusja błędów- wnioski dotyczące dokładności wykonania doświadczenia.

Tak przeprowadzona lekcja uczy uczniów pracy zespołowej, obserwacji, umiejętności wyciągania wniosków oraz korzystania z wiadomości poznanych na lekcjach matematyki (liczenie średnich arytmetycznych, rysowanie wykresów oraz czytanie wykresów).

36: Wzmocnienie w procesie dydaktycznym.

Autor: Grzegorz Dawidson - nauczyciel wychowania fizycznego w Gimnazjum nr 1 w Częstochowie

Celem pracy „Wzmocnienie w procesie dydaktycznym” jest zwrócenie uwagi wszystkim pedagogom tj. nie tylko nauczycielom, ale i rodzicom i opiekunom na ważność problemu jakim jest stosowanie wzmocnień w dydaktyce, wskazanie na różnorodność metod postępowania w procesie wychowania. Niemniej praca ma na celu przypomnienie niektórych ważnych prawidłowości nagradzania i karania, oraz winna służyć przemyśleniu nad sposobem postępowania z dziećmi, tym bardziej, że z problemem wzmocnień każdy z nas, czy jako nauczyciel, czy to jako rodzic, styka się na co dzień.

W procesie dydaktycznym ogromną rolę odgrywają wzmocnienia. Ich częstość i różnorodność występowania powoduje, że są nieodłącznym składnikiem oddziaływania na jednostkę.

Do kategorii wzmocnień, które odgrywają szczególnie ważną rolę w procesie dydaktycznym należą nagrody i kary, czyli wzmocnienia pozytywne bądź negatywne. Ogólnie przyjmuje się, że nagrody utrwalają zachowania, po których następują, sprawiając, że w przyszłości istnieje większe prawdopodobieństwo ich ponownego wystąpienia. W przypadku skuteczności kar sprawa wydaje się bardziej skomplikowana. Okazuje się, że atrakcyjność zachowań po których następują kary, nie maleje automatycznie. Skoro kara nie redukuje potrzeby takich zachowań, lecz przeciwnie wzmacnia ją, to nie ma powodu przypuszczać, że w wyniku karania osoba będzie zachowywać się inaczej niż poprzednio. Zachowania te, aczkolwiek często bywają hamowane, powracają często nawet z większym nasileniem. W sytuacji, gdy brak jest kontroli, gdy kara przestaje zagrażać, jednostka często powraca do zachowań okresowo tłumionych. Przeciwnicy kary dowodzą, że do eliminowania niepożądanych zachowań prowadzi raczej niewzmocnianie reakcji powodujące ich wygaszenie, jak również towarzyszące mu nagradzanie zachowań przeciwnych. Twierdzą oni, że kary nie tłumią zachowań agresywnych, lecz na odwrót wzmacniają je na zasadzie naśladowstwa i powodują przemieszczenie agresji na inne osoby. Istnieje jednak wiele argumentów przemawiających za tym, iż kary bywają skuteczne, a ich efekty pożądane, tzn. karanie doprowadza do pożądanych zmian w zachowaniu się jednostki.

Wg O. H. Mowrera skutecność kary polega, jego zdaniem na tym, że wywołuje ona strach, podobnie jak nagroda - nadzieję. Kara stanowi warunek wytworzenia reakcji unikania : czynnego - jeśli przyczyną strachu jest jakiś bodziec zewnętrzny lub sytuacja, z którą jednostka może poradzić sobie przez zrobienie czegoś, albo biernego - gdy powstrzyma się ona od działania po dotarciu do niej sygnałów wewnętrznych skorelowanych z reakcją instrumentalną. Obie formy unikania powodują reakcję strachu. Problematyka kary w ujęciu Mowrera jest bardzo szeroka, gdyż kara jest też wygaszanie polegające na niepodawaniu nagrody. W sytuacji gdy osoba daremnie oczekuje nagrody, a jego nadzieja nie zostaje spełniona - przeżywa on rozczarowanie będące dla niego karą. Tak rozległe pojmowanie kary nie wywiera na organizm szkodliwego wpływu, pełni ona bowiem ważne funkcje wychowawcze w grupie, ucząc jego członków przestrzegania norm społecznych. Gdy normy te zostają zinternalizowane (przyswojone sobie), można wówczas za pomocą racjonalnych kar wytworzyć u jednostki opór na pokusy lub też - gdy norma zostanie przekroczona - silne poczucie winy. Nie ma natomiast podstaw do twierdzenia, że stawianie wymagań i wymierzanie kary za przekroczenie zakazu prowadzi do nerwicy.

Według Stanisława Miki 1 warunkiem skutecznego oddziaływania kary na zachowanie się uczniów jest, po pierwsze, akceptacja przez podmiot normy, za której nieprzeżrestreganie został ukarany, po drugie zaś - pozytywny stosunek jednostki do osoby wymierzającej jej karę. Jeżeli te warunki będą spełnione, to kara nie będzie odczuwana jako akt wrogi lub agresywny. Gdy jest zgodna z oczekiwaniami karanego, wówczas wywołuje u niego poczucie wstydu za przekroczenie normy uznanej za słuszną. Stwarza to duże prawdopodobieństwo unikania przez podmiot niepożądanych zachowań w przyszłości.

Niektórzy psychologowie dużą uwagę zwracają na wartość informacyjną kar i nagród. Kary i nagrody sterują działaniem człowieka, dostarczając mu informacji o wynikach czynności. Nagroda informuje o sukcesie; jednostka nie ma wówczas powodu do zmiany programu swego działania, jakkolwiek jej dążenie do dalszych sukcesów wzrasta. Kara, informując o porażce, skłania natomiast do skorygowania czynności i zmiany ich programu, choć może też obniżać siłę dążenia do osiągnięć.

Ważnym czynnikiem skuteczności wzmocnień jest czas w jakim następuje wzmocnienie bodźca i reakcji. Wyróżniamy wzmocnienia natychmiastowe i odroczone oraz sporadyczne i systematyczne, ciągłe. Jeśli chodzi o wzmocnienia natychmiastowe bądź odroczone, wydaje się że bardziej skuteczne są wzmocnienia natychmiastowe i w związku z tym uarto się powiedzenie „Dwa razy daje, kto szybko daje” 2. W toku internalizacji norm i zasad postępowania zależność między reakcją , a natychmiastowym wzmocnieniem zewnętrzny traci na znaczeniu. Pozytywne wzmocnienie jest wprawdzie przyjemne dla dobrego ucznia, ale np. odrabia on lekcje nie tylko w oczekiwaniu na aprobata takiego zachowania i nie przestaje tak czynić, nawet gdy nie otrzymuje zewnętrznych oznak wzmocnienia.

Podobnie kształtują się relacje między wzmocnieniem sporadycznym i ciągłym, każdorazowym. Warto jednak zwrócić uwagę na tendencję przeciwną. Mianowicie, wzmocnianie ciągle prowadzi wprawdzie szybciej do wytworzenia się reakcji, lecz reakcje te ulegają szybciej wygaszeniu. Natomiast wzmocnianie sporadyczne, zwłaszcza w odniesieniu do zachowań bardziej złożonych, doprowadza co prawda w wolniejszym tempie - do reakcji lepiej utrwalonych. Ten pozornie paradoksalny fakt, tzw. zjawisko Humphreysa 13 można wyjaśnić krótką zmianą warunków po zaprzestaniu wzmocnienia ciągłego, co powoduje szybkie wygaszenie reakcji, jak również lepszą mobilizację do wysiłku jednostki, której zachowanie jest wzmocniane tylko sporadycznie np. jeżeli dziecko przyswyczał się, że podczas posiłku opowiada mu się bajki, to w momencie zaprzestania opowiadań, znacznie grymasić i odmawiać jedzenia. Wzmocnienie negatywne np. zawstyżenie dziecka będzie skuteczne tylko wówczas, gdy dziecko odczuje silnie taką dezaprobatę, a chęć pokazania własnych możliwości przewyższy pragnienie postawienia na swoim.

Upraszczając, proste reguły wzmocnienia brzmią :

1. Ponieważ niemal każdy bodziec może stanowić wzmocnienie, zachowanie uczniów wskazuje, czy wzmocnienia są skuteczne. Jeśli potencjalne wzmocnienia nie są skuteczne, to zadaj sobie pytanie, czy w należyty sposób wzmocnione zostały u uczniów zachowania, likwidujące uciążliwe bodźce wywołane potrzebami z niższych poziomów hierarchii ?
2. Z chwilą pojawienia się właściwych reakcji natychmiast je wzmocnij.
3. Dostarczaj tylko tyle wzmocnień ile potrzeba, by praca została wykonana. Utrzymaj swych uczniów w stanie „niedosytu”.
4. Na początek wzmocniaj każdą pojawiającą się właściwą reakcję. Stopniowo przechodź na wzmocnianie tylko niektórych z nich.
5. Jeśli konieczne jest wywołanie u ucznia pierwszych właściwych reakcji, stosuj wzmocnienia natury pierwotnej, konkretnej i wewnętrznej (jedzenie) lub wtórne, konkretne i zewnętrzne (gwiazdki, punkty, żetony). Nie posuwaj się jednak zbyt szybko naprzód, gdyż „stracisz” ucznia.
6. Wzmocniaj jedynie reakcje właściwe. Wycofaj wzmocnienie przy reakcjach niewłaściwych.
7. Nie próbuj zmieniać zachowań swego ucznia za jednym zamachem. Stosuj procedurę modelowania; oczekuj stopniowych zmian.
8. Nie próbuj zastępować dobrego nauczania „workiem prezentów”. Niezależnie od stosowanej metody, musisz tak zorganizować elementy procesu nauczania, by powstały warunki do uczenia się.

Podsumowując, trzeba stwierdzić; mimo, że mechanizmy oddziaływania wzmocnień pozytywnych i negatywnych są jednakowe, nie można kar i nagród traktować w sposób oddzielny. Oba światy : „Świat bez kar” jak i „Świat pełen kar” nie są światami rzeczywistymi i nie znajdują odbicia w procesie wychowania. Na ogół stwierdza się, że najlepsze efekty daje łączne stosowanie nagród i kar, nieco gorsze uzyskuje się gdy wprowadza się tylko nagrody, najgorsze w przypadku stosowania samych kar. We współczesnej psychologii nie poszukuje się odpowiedzi na pytania : Czy skuteczniejsze jest nagradzanie czy karanie ? Lecz zadaje się pytanie „ Jaki układ nagród i kar jest najbardziej skuteczny ”. Niestety wiele czynników wpływających na skuteczność wzmocnień powoduje dużą trudność w praktycznym jego stosowaniu. Skuteczność oddziaływania za pomocą nagród i kar zależy od takich czynników jak : kolejność ich występowania, proporcje ilościowe i częstości stosowania, nasilenie, jak również od czynników społecznych towarzyszących nagradzaniu i karaniu : od stosunków interpersonalnych między wychowawcą a wychowankiem, wzajemnych postaw ukształtowanych w toku interakcji, percepcji ich postaw przez partnerów i otoczenie itp. Skutki nagród i kar zależą też od czynników wewnętrznych, osobowościowych (na przykład o indywidualnej potrzeby osiągnięć, odporności na frustrację, samooceny). Nie bez znaczenia są zewnętrzne okoliczności stosowania kary - czy kara została wymierzona w sposób dyskretny, czy w obecności innych osób, czy nagrody uzyskano w sytuacji współzawodnictwa, przy dużej czy małej konkurencji, w atmosferze życzliwości czy niechęci członków grupy ubiegających się również o tę nagrodę ?

Konfiguracja kar i nagród wraz z ich kontekstem społecznym tworzy „ historię wzmocnień ”, która odpowiada złożonym układom oddziaływań wychowawczych i społecznych, decydując o ostatecznych skutkach systemu kar i nagród w odniesieniu do danej jednostki. Z uwagi na złożoność problemu wzmocnień w procesie dydaktycznym, rola wychowawców i nauczycieli staje się tym bardziej ważna, ale i trudna. Wydaje się koniecznością dokładna znajomość procesów karania i nagradzania i ich uwarunkowania, gdyż bez ich dokładnego poznania przez wychowawców i nauczycieli niemożliwe będzie prawidłowe oddziaływanie wzmocnień w procesie dydaktycznym.

Bibliografia

1. Maria Przelacznik - Gierowska, Ziemowit Włodarski - „Psychologia Wychowawcza ”; Warszawa; Wydawnictwo Naukowe PWN; 1994 r.
2. Ziemowit Włodarski, Anna Matczak – „ Wprowadzenie do psychologii ” - Warszawa; Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 1987.
3. Ziemowit Włodarski, Budohoska Wanda - " Psychologia uczenia się " - Warszawa, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1972.
4. Charles Galloway - „ Psychologia uczenia się i nauczania ” – Warszawa, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1972.

37: KOCHAC MĄDRZE**Autor: Anna Janocha - nauczycielka j. polskiegoGimnazjum w Żarkach**

„ Czas i uwaga darowana przez rodziców są dla dzieci najważniejszym źródłem siły, odporności i zdolności do kochania na resztę życia”

/ Wojciech Eichelberger /

Na wstępie moich rozważań pragnę zaznaczyć, że w dziedzinie wychowania nie ma gotowych wzorców i zasad postępowania. Każde dziecko stanowi bowiem niepowtarzalną osobowość. Sposób postępowania w jakiejś konkretnej sytuacji może być dobry i skuteczny u jednego dziecka, w stosunku do innego nie przyniesie oczekiwanych rezultatów. W pełni więc zgadzam się ze słowami Janusza Korczaka, że „...żadna książka, żaden lekarz nie zastąpią własnej czujnej myśli, własnego uważnego spostrzegania” każdego rodzica.

We współczesnym świecie rodzice, zatroskani o zapewnienie rodzinie jak najlepszych warunków materialnych, zapominają, że z młodym człowiekiem trzeba po prostu być. Dwa słowa wypowiedziane w odpowiednim momencie więcej znaczą dla procesu wychowania niż pogadanki przygotowane na specjalne okazje.

I obserwacja, uważne czuwanie nad wzrostem i rozwojem młodego człowieka.

Mądra miłość

Każdy rodzic bez wątplenia kocha swoje dziecko, pragnie dla niego wszystkiego co najlepsze, chce osłonić przed wszelkimi zagrożeniami, zapewnić optymalne warunki rozwoju. A więc już w przedszkolu rytmika, nauka języka obcego, gry na instrumencie. Potem korepetycje, jeśli nie radzi sobie w szkole, kosztowne książki, komputer, wideo, telefon komórkowy. Wszystko, byleby miało jak najlepszy start i pozycję w życiu. Cóż,

że na zapewnienie tych rzeczy potrzeba „góry” pieniędzy. A więc dodatkowa praca, praca po 16 godzin na dobę i brak czasu na to, co rzeczywiście ważne. Zdarza się i tak, że pragniemy, aby dziecko zrealizowało niespełnione marzenia ojca czy matki. „Ja tego w życiu nie miałem, nie mogłem tego osiągnąć. Ty masz wszystko, bądź więc taki, jak sobie wymarzyłem.” Niestety okazuje się, że nasz skarb wcale nie docenia poświęcenia rodziców, buntuje się, nie chce uczyć, nie spełnia oczekiwań. Wtedy rozżaleni wypominamy:

„ Tak ciężko pracuję, żebyś miał wszystko, a ty co...?”. Jeśli to nie pomaga, stosujemy w końcu represje: areszt domowy, zakaz używania komputera, komórki, telefonu itp. Wszelki zakaz rodzi bunt. Nastoletni buntownik twardo wykrzyczy (bo liberalizacja życia jest powszechna) jakimi jesteśmy nieudolnymi rodzicami, wpędzi w poczucie winy, że nie poświęcamy mu uwagi. Wtedy, aby zagłuszyć wyrzuty sumienia i załagodzić konflikt pobłażamy, przekupujemy. „ Dobrze, jeśli obiecasz, że będziesz grzeczny, że będziesz się uczył, pozwolę na późniejsze powroty do domu, nieograniczone korzystanie z komputera, telewizji, telefonu itp.

Rodzic – kumpel to coraz powszechniejszy model. Nie wymagam od dziecka, bo przecież ma tyle problemów: szkoła, tyle przedmiotów, klasówek sprawdzianów... Niech trochę odpocznie, jestem rodzicem, usprawiedliwie nieobecność w szkole. Posiedzi trochę w domu, to lepiej się przysięgnie. Nie mogę przecież być zbyt rygorystyczna, bo stracę z nim kontakt. Dziecko zwolnione z obowiązków uczy się unikania odpowiedzialności za swoje postępowanie. Przez opuszczone lekcje coraz trudniej mu się uczyć, ale zawsze przecież można je będzie zwolnić z lekcji, jeśli znów poczuje się zmęczone szkołą. Zwolnić z życia, jeśli poczuje się zmęczone życiem? Takie postępowanie nie rozwiązuje problemów, wręcz przeciwnie – wprowadza chaos w życie młodego człowieka. „Dziecko ma poczucie obowiązku, lubi plan i ład, nie wyrzeka się prawideł i obowiązków. Żąda tylko, by znalazło wyrozumienie, gdy się zawaha, poślignie, gdy znużone przystanie, by tohu zacerpnąć.”i

Może mądra miłość to wyznaczenie obowiązków, kształtowanie charakteru własnym rodzicielskim przykładem

i wspieranie poprzez poświęcenie czasu na rozmowy, okazywanie zaufania w chwilach upadku?

Jak mówić do dziecka, jak słuchać.

Rodzice są przyzwyczajeni do pouczania, dawania mądrych rad, krytykowania, podsuwania swoich rozwiązań problemów dziecka. Bardzo często jest tak, że nie dajemy dziecku szansy na pełne wypowiedzenie się. Już po pierwszych słowach wydaje się nam, że świetnie orientujemy się w sytuacji i zaczynamy wypowiadać swoje zdanie. Dziwimy się potem, że nasza pociecha nie bierze ich sobie do serca i postępuje inaczej niż mu doradzamy.

Podstawowym warunkiem dobrych kontaktów z dzieckiem jest nauczenie się uważnego słuchania, poświęcenie czasu na rozmowę. Uważne słuchanie niesie wiele korzyści:

1. Stwarza serdeczne stosunki między rodzicami a dzieckiem. Przeżył, że jest się wysłuchanym i zrozumianym przez drugiego człowieka, jest tak zadowolające, że zawsze skłania nadawcę, aby odczuwał serdeczność wobec słuchającego.
2. Dzieci są bardziej skłonne przyjąć wypowiedzi swoich rodziców, kiedy rodzice wpięrow wysłuchają dzieci do końca.
3. Pobudza do samodzielnego rozwiązywania problemu.
4. Wyraża zaufanie i akceptację, podczas gdy wypowiedzi radzące, logiczne, pouczające itp. Wyrażają brak zaufania, zabierają dziecku odpowiedzialność za rozwiązanie problemu.

Należy podczas rozmowy pozwolić młodemu człowiekowi na wyrażenie uczuć, choćby tych najbardziej negatywnych. W ten sposób pomagamy mu się od nich uwolnić.

Rodzice partnerzy czy władcy

Rodzice są zawsze dla swoich dzieci przykładem przekazują im swoją hierarchię wartości, gdy prowadzą zgodne z nią życie, a nie przez to, że zmuszają dzieci do stosowania pewnych reguł. Moim zdaniem głównym powodem, dla którego młodzież odrzuca wartości wyznawane przez dorosłe społeczeństwo, jest stwierdzenie, że dorośli postępują inaczej niż głoszą.

Postawa władców czyli zastosowanie siły i przymusu, aby dziecko zaakceptowało nasz system wartości, moim zdaniem przyniesie odwrotny skutek. Dziecko wcześniej czy później zbuntuje się i sprzeciwi takiej dominacji wybierając wartości zupełnie odmienne od naszych. We współczesnych poradnikach dla rodziców lansuje się raczej model rodzica partnera i doradcy, który zamiast głosić i naginać proponuje. Ofiarowuje swoją wiedzę

i doświadczenie, nie narzuca dzień po dniu, nie zawstydzą, jeśli dziecko nie przyswaja sobie jego idei, nie wciska swojego zdania i poglądu, gdy wyczuwa opór. Pozostawia dziecku prawo wyboru. Jak wspomniałam na początku mojego artykułu w dziedzinie wychowania nie ma recept. Każdy rodzic sam musi odnaleźć drogę do swojego dziecka. Mam jednak nadzieję, że moje refleksje okażą się pomocne w poszukiwaniu tej drogi.

i J. Korczak: Jak kochać dziecko?, Warszawa 1992

1

2

38: "TURNIEJ RYCERSKI" – SCENARIUSZ KONKURSU HUMANISTYCZNEGO

Autor: Anna Janocha, Dorota Orszulak, Katarzyna Czyż, Dorota Psonka, Urszula Wójcik, Paweł Wnuk, Jarosław Augustyk
nauczyciele tworzący zespół humanistyczny w Gimnazjum w Żarkach

Cele:

- Utrwalenie wiedzy o epoce średniowiecza
- Zintegrowanie zespołów klasowych
- Wdrażanie do zdrowej rywalizacji

Zakres materiału:

- Powieść H. Sienkiewicza „Krzyżacy”
- Teksty z podręcznika dla kl. I do języka polskiego A. Kowalczykowej, K. Mrocewicz „Kto czyta, nie błądzi. Literatura i kultura” z działu pt. „Tradycja czyli historia żywa”
- Teksty z podręcznika dla kl. I do historii J. Wend, S. Roszak „Historia dla kl. I” z działów: „Wyprawy krzyżowe”, „Sporządzenie Krzyżaków do Polski”, „Społeczeństwo wieków średnich”;
- Samodzielnie zgromadzone materiały.

Uczestnicy:

Uczestnikami konkursu są uczniowie wszystkich klas pierwszych reprezentowani przez:

3 osobowe zespoły naukowców

zespół aktorski

zespół sportowy

Rodzaje konkurencji:

1. Konkurencje sprawdzające wiedzę
2. Konkurencje sprawnościowe i siłowe
3. Prezentacje:
  - wcześniej przygotowane scenki przedstawiające jeden z podanych obyczajów rycerskich / ślubowanie damie serca, pasowanie na rycerza, wyzywanie na pojedynek/.
 Scenka musi trwać od 1 do 2 minut. Punkty/ od 1-3 / będą przyznawane za:
  - zgodność z prawdą historyczną
  - słownictwo minionej epoki
  - rekwizyty
  - kostiumy
  - sposób prezentacji
- wcześniej napisanego / na dużym arkuszu papieru / listu do damy serca. Punkty będą przyznawane za:
  - wszystkie niezbędne elementy listu / miejscowość, data, nagłówek, podpis /
  - ortografię i interpunkcję
  - układ graficzny
  - estetykę
  - treść w tym styl i słownictwo dostosowane do epoki, zgodność z tematem
  - sposób prezentacji

Nagrody:

według możliwości szkoły

Termin:

po zrealizowaniu na języku polskim i historii materiału z działów objętych konkursem

Miejsce:

Miejski Dom Kultury

Przebieg konkursu:

Powitanie zaproszonych gości, dyrektora szkoły, nauczycieli i wszystkich zebranych.

Serdecznie witamy na dzisiejszej imprezie zaproszonych gości, dyrekcję szkoły, nauczycieli

i Was, koleżanki i koledzy. Podczas dzisiejszego spotkania przenosimy się w epokę średniowiecza. Dzięki temu utrwalimy zdobyte wiadomości, pochwalimy się swoimi umiejętnościami, a przede wszystkim pomożemy drugoklasistom uporządkować wiedzę z historii i języka polskiego, co, miejmy nadzieję, ułatwi pomyślne zdanie egzaminu gimnazjalnego.

Konkurs pod hasłem „Turniej rycerski obejmuje 3 rodzaje konkurencji:

- konkurencje sprawdzające wiedzę
  - konkurencje sprawnościowe
  - inscenizacje obyczajów rycerskich
  - szanowne jury za poszczególne konkurencje przyznawać będzie drużynom punkty w formie talarów. Życzymy drużynom, aby ich sakiewki pod koniec konkursu były pełne po brzegi.
1. Pierwsza konkurencja polega na udzieleniu odpowiedzi na wylosowane pytania. Za wyczerpującą odpowiedź otrzymujecie 2 talary, za niepełną 1 talar/ dwie kolejki pytań/
  2. Bohaterscy rycerze musieli wykazać się precyzją w trafianiu do celu. Pędząc na rączym rumaku z ogromną kopią w dłoni musieli trafić w tarczę. Nasi zawodnicy mają podobne zadanie. Muszą strącić podczas 3 rzutów piłeczką tenisową 3 kręgle. Za każde trafienie otrzymują talar. Przedstawiciele drużyn rycerskich prosimy o przystąpienie do konkurencji./ po jednej osobie z klasy/
  3. Ponownie przechodzimy do konkurencji sprawdzających wiedzę. Prosimy drużyny naukowców o losowanie pytań. /dwie kolejki /
  4. W zamkach czasami zdarzały się pożary. Wyobraźcie sobie, że wasz stanął w płomieniach i załoga musi się ewakuować. Niestety wszyscy muszą osiąść jednego konia / w naszym konkursie zastąpi go skrzynia/. Wygrywa ta drużyna, która w ciągu 10 sekund uratuje najwięcej osób czyli najwięcej osób znajdzie się na skrzyni i utrzyma się na niej przez 3 sekundy. Za 1 miejsce- 5 talarów, II-4, III-3, IV- 2, V-1 talar. Prosimy panów wf-istów o zmierzenie czasu poszczególnym drużynom.
  5. Aby ochłoniąć z emocji, proponujemy ostatnią serię pytań. / dwie kolejki/
  6. Każdy porządny rycerz miał damę serca. Służył jej pomocą w trudnych sytuacjach, np.: przenosił ją na rękach przez rwący potok, aby nie zmoczyła swej sukni. Dwóch rycerzy musi przenieść 5 pań ze swej drużyny na przeciwległy brzeg rzeki, więc organizujemy wyścigi rzędów. Wygrywa ta drużyna, która najszybciej przeniesie wszystkie swoje dziewczyny.
  7. Rycerz wielbił swoją damę, a przebywając na wojnie, tęsknił za nią. Często dyktował „uczynom w piśmie skrybom” romantyczne listy do niej. Posłuchajmy prezentacji listów przygotowanych przez poszczególne grupy. Punktacją wg wcześniej podanych kryteriów.
  8. Kolejna konkurencja polega na odgadnięciu nazwiska lub imienia osoby, która powiedziała cytowane słowa. Konkurs dotyczy tylko postaci występujących w powieści „Krzyżacy”. Za poprawną odpowiedź 2 talary. Istnieje możliwość próby o podpowiedź, ale wtedy można uzyskać tylko 1 talar.
  9. Średniowieczny rycerz, jak pisał Sienkiewicz, potrafił „ żelazne tasaki zawiązać ręką”. Nasi rycerze muszą również wykazać się siłą dłoni. Prosimy przedstawicieli drużyn do konkurencji w wyciskaniu. Punktacją jak w poprzednich konkurencjach sportowych.
  10. Poznani przez nas rycerze to dzielni wojownicy, jednak bardzo często, biorąc udział w bitwach, narażali się na utratę życia. Jedyną ochronę przed śmiertelnym ciosem miecz stanowiła tarcza i szczelna zbroja. Nasi zawodnicy otrzymali schemat uzbrojonego rycerza. Konkurencja polega na nazwaniu zaznaczonych elementów zbroi. Za pełne wykonanie zadania drużyna otrzyma 2 talary. Brak nazwy jednego elementu to utrata 1 talara.
  11. W kolejnej konkurencji spotykamy się z pięcioma najsłynniejszymi rycerzami i władcami epoki średniowiecza, do których do dziś wzdychają prawie wszystkie kobiety, a mężczyźni zazdroścą im okazji do przeżycia wspaniałych przygód. Zadaniem drużyn będzie odgadnięcie o kim jest mowa w poszczególnych charakterystykach. Każdy tekst jest podzielony na 3 fragmenty. Odgadnięcie, o kim jest mowa po pierwszym fragmencie daje drużynie 3 talary, po 2 fragm.-2, po 3 fragm.-1 talar. Zawodnicy podniesieniem ręki sygnalizują znajomość odpowiedzi, którą wcześniej muszą zapisać na kartce. Daną postać można odgadywać tylko jeden raz.
  12. A teraz przenosimy się na dwory możnowładców i obserwujemy obyczaje rycerskie, które zaprezentują nam poszczególne drużyny za pomocą krótkich scenek. Punktacją wg wcześniej podanych kryteriów.
  13. Dziękujemy drużynom za przygotowanie ciekawych scenek. Niestety epoka średniowiecza to już tylko zamierzchnia przeszłość. Wspaniali rycerze, delikatne damy, widowiskowe obyczaje dawno odeszły w cień. Ale jest coś, co zachowało się do dziś mimo upływu czasu. To stałe zwroty i wyrażenia zwane związkami frazeologicznymi. Ciekawe, czy nasi zawodnicy je znają i potrafią wyjaśnić ich znaczenie? Za poprawną odpowiedź przyznajemy 1 talar.

To była już ostatnia konkurencja. Prosimy komisję o podliczenie zdobytych talarów i ogłoszenie zwycięzcy dzisiejszych potyczek turniejowych.

39: „Test sprawdzający wiadomości i umiejętności z matematyki w klasie IV”

Autor: Dorota Jędryszczak - nauczycielka matematyki i informatyki w Zespole Szkół w Kamyku.

Prezentowany materiał jest testem wielokrotnego wyboru składającym się z 25 zadań. Test ten służy do sprawdzenia stopnia opanowania przez uczniów wiadomości i umiejętności z matematyki w klasie IV szkoły podstawowej.

Opracowując ten test bazowałam na programie nauczania matematyki w kl. IV i podstawie programowej z matematyki dla szkoły podstawowej. Test uwzględnia wymagania programowe podstawowe oraz ponadpodstawowe, może stanowić narzędzie służące ewaluacji procesu edukacyjnego.

Plik do pobrania

Praca ta powstała w oparciu o podstawę programową i autorski program nauczania matematyki „Od Pitagorasa do Euklidesa”. Zadania zawarte w teście pozwolą sprawdzić stopień opanowania przez uczniów wiadomości i umiejętności, jakie uczeń klasy czwartej powinien osiągnąć w procesie nauczania.

Mam nadzieję, że posłuży także innym nauczycielom w ich pracy dydaktycznej.

BIBLIOGRAFIA:

1. Autorski program nauczania matematyki „Od Pitagorasa do Euklidesa”
  2. Podstawa programowa dla szkoły podstawowej
-

40: PROGRAM INDYWIDUALNEJ PRACY UCZNIA W ZAKRESIE ROZBUDZANIA WŁASNEJ AKTYWNOŚCI RUCHOWEJ**Autor: Olga Kilan - nauczycielka wychowania fizycznego, Gimnazjum w Opatowie**

Współczesne tempo życia, zmieniające się środowisko w jakim żyje człowiek, ograniczenie aktywności ruchowej, to przyczyny, które prowadzą do powstawania niekorzystnych zmian w postawie ciała. Zmiany te ograniczają możliwości funkcjonalne organizmu i dlatego drogą doboru odpowiednich czynności wewnątrz- i zewnątrz środowiskowych należy ograniczyć lub usunąć ich negatywny wpływ. Najodpowiedniejszymi czynnikami, które będą sprzyjały powstawaniu pozytywnych postaw wobec własnego zdrowia będzie środowisko szkolne i domowe. Chodzi jednak o to, aby uczeń nie czekał biernie na komfort higieniczny, który zapewnią mu inni, a przeciwnie aby był współgospodarzem tego środowiska, jego współtwórcą. Trzeba zatem udzielić młodzieży pomocy w formowaniu właściwego stosunku do własnego organizmu i psychiki, wpoić nawyk systematycznej pracy nad sobą, racjonalnej troski o zdrowie i rozwój.

Znaczącą rolę, jeśli nie powiedzieć pierwszoplanową przypisać należy tutaj nauczycielowi wychowania fizycznego, który poprzez swoje postępowanie, zachowanie, osobowość będzie starał się uczynić z ucznia podmiot wszelkich swych działań tj. świadomego i aktywnego współuczestnika w procesie wychowania fizycznego.

Powinien również dążyć do integracji zagadnień zdrowotnych i wychowawczych w kształtowaniu umiejętności i nawyków ruchowych, oraz zapewnić spójność lekcji wychowania fizycznego z samodzielną działalnością ruchową ucznia poza lekcjami i poza szkołą. Potrzeba rozbudzenia zainteresowania ucznia własnym ciałem, rozwojem, własną aktywnością ruchową, dyspozycją do czynnego zaangażowania ruchowego w życiu szkolnym i pozaszkolnym, pewnej spontaniczności i samodzielności dostarczy uczniowi wiele zadowolenia i satysfakcji.

W realizacji tych ważnych zadań istotnymi czynnikiem mogą być samodzielne ćwiczenia ucznia w domu, powiązane z systematyczną kontrolą i samokontrolą.

PRZYKŁADOWY ZESTAW DOMOWYCH INDYWIDUALNYCH ĆWICZEŃ UCZNIA KLASZY PIERWSZEJ GIMNAZJUM

Plik do pobrania

Uświadomienie sobie przez ucznia braków w sprawności fizycznej, a z drugiej strony poznanie sposobów samokontroli efektów pracy nad sobą, rozbudza potrzebę samodoskonalenia się.

Planowe i systematyczne stwierdzanie poprawy daje uczniowi zadowolenie i wzmacnia pozytywną postawę wobec zajęć wychowania fizycznego. Dodatkowym czynnikiem, który pogłębić może program indywidualnej pracy ucznia nad sobą sugerowany przez nauczyciela w zakresie rozbudzenia aktywności własnej, jest realizacja zadań ruchowych czyli łączenie samodzielnych ćwiczeń ruchowych z treścią takich pytań jak: czy potrafisz wykonać dane ćwiczenie, spróbuj wykonać, ile razy wykonasz?

Bibliografia

1. Barański K K. „Ćwiczenia specjalne kształtujące cechy motoryczne. Wychowanie fizyczne i Higiena szkolna” 1989
2. Gniewkowski W. „Kształtowanie sprawności motorycznej. Wychowanie Fizyczne i Higiena Szkolna” 1983, nr 3
3. Kutzner – Kosińska M. „Dbaj o prawidłową postawę ciała” PZWL, Warszawa 1986

41: Referat pt: „Istota stresu i radzenie sobie z nim”.**Autor: Dorota Konieczko - nauczycielka matematyki; Gimnazjum w Opatowie.**

Stres, kiedy mówimy i myślimy o nim w potocznym tego słowa znaczeniu kojarzy się nam z czymś nieprzyjemnym, przykrym, trudnym do zniesienia. Mówimy często o stresie, jak o kimś lub o czymś co nami zawiądnęło bez naszego w tym udziału. Odmawiamy sobie również możliwości wpływania na nasilenie lub też osłabienie przeżywanego stresu.

„Stres- angielskie słowo używane od 1936r. za H. Selyem na oznaczenie stanu, w jakim znajduje się organizm zagrożony utratą równowagi pod wpływem czynników lub warunków narażających na niebezpieczeństwo jego mechanizmy homeostatyczne. Każdy czynnik mogący zburzyć tę równowagę, bez względu na to, czy jest pochodzenia fizycznego [uraz fizyczny, zimno], chemicznego [trucizna], infekcyjnego czy psychicznego [emocje], zwany jest czynnikiem stresującym”. (Sillamy, 1994, s.280).

Stres jest nierozzerwalnie związany z naszym życiem i sam w sobie nie jest szkodliwy. Tym, co może nam zaszkodzić, to nieumiejętność radzenia sobie z nim. Jest naturalnym składnikiem życia. W wielu sytuacjach życiowych np. egzamin, stres ma zadanie mobilizujące. Stres – relaksacja, stres – dobre samopoczucie, to równoważniki nawzajem się dopełniające. Dlatego istotne jest pytanie, jak ułożyć współpracę pomiędzy tymi dwoma elementami, aby móc żyć w harmonii z sobą i otoczeniem.

„ Stres pojawia się w naszym życiu w wyniku interakcji, tj. wzajemnych relacji i zależności między nami a otoczeniem. Kumulowanie stresu rozpoczyna się bardzo wcześnie, już w okresie dzieciństwa.” (Stankowski, 1997, s.19).

W procesie reakcji stresowej wyróżnia się trzy etapy:

1. etap alarmu – pojawia się w chwili zagrożenia.
2. etap obrony – jest właściwą fazą pokonania trudności.
  - a. do walki
  - b. do ucieczki
3. etap rezygnacji – ma miejsce wówczas, gdy wyczerpują się naturalne możliwości obronne naszego organizmu.

Według teorii H. Selyego „ Na reakcje organizmu będącego pod wpływem stresu składają się trzy zasadnicze stadia: reakcja alarmowa, stadium odporności i stadium wyczerpania”. (Zimbardo, 1988, str.365).

Funkcje adaptacyjne organizmu zależą od układu nerwowego. Układ nerwowy autonomiczny jest samodzielnie pracującą częścią całego układu nerwowego. Jego głównym zadaniem jest obrona organizmu przed negatywnymi skutkami zmieniających się warunków zarówno wewnątrz, jak i zewnątrz organizmu. Ważne jest, żeby pamiętać, że stresory u każdej osoby mają specyficzny charakter. Dlatego bardzo istotnym jest, aby nauczyć się identyfikować swoje indywidualne źródła stresu.

„Nasze społeczeństwo charakteryzuje się w dużym stopniu pasywnością. Rzadko sięgamy do naturalnych metod radzenia sobie z sytuacjami i stanami stresowymi, najczęściej uciekamy się do niebezpiecznych znieczulaczy – nikotyny, alkoholu, narkotyków i leków psychotropowych. Dzieci coraz rzadziej uczestniczą w naturalnych zabawach na świeżym powietrzu. W zamian za to oferujemy im komputery, telewizory, gry telewizyjne, które nie zmniejszają obciążenia układu nerwowego i nie wpływają korzystnie na zdrowie” (Stankowski, 1997, s.19).

Lista chorób psychosomatycznych lub jak czasem nazywana stresopochodnych jest coraz dłuższa. Są to choroby układu krążenia i nadciśnienie, grupa chorób migrenowych, choroby układu pokarmowego, grupa chorób układu oddechowego. Jednym z najważniejszych fizjologicznych skutków oddziaływania stresu jest zaburzenie pracy układu immunologicznego (odpornościowego).

„ Wśród wielu sposobów przeciwdziałania psychosomatycznym skutkom stresorów bardzo skuteczne są treningi relaksacyjne. W czasie kilkunastominutowego relaksu w organizmie człowieka pojawiają się takie pozytywne reakcje, jak: zmniejszenie zużycia tlenu; wzrost częstotliwości i intensywności fal alfa w mózgu; obniżenie poziomu kwasu mlekowego; zmniejszenie liczby uderzeń serca na minutę” (Jacewicz, 1996, s.49).

Już Leonardo da Vinci powiedział, że „ największym władztwem na świecie jest władztwo człowieka nad samym sobą”. Bardzo skuteczną i niezbędną na co dzień metodą uzdrawiania psychiki, obrony przed stresami stwarzanymi sobie samym przez nasze umysły, jest uświadamianie sobie, a potem ciągłe pozbywanie się bardzo powszechnych przesądów, wadliwych postaw życiowych wynikających z utożsamienia się, przywiązania do nieracjonalnych idei i poglądów. Takie mity stwarzane przez nas samych, nasze rodziny, nasze otoczenie, często niszczą bardzo silnie psychikę, wywołują stale lęki, depresje, stany niezadowolienia.

Innym sposobem redukcji stresu w życiu jest medytacja. Medytacja jest techniką wyciszenia umysłu, który jest warunkiem redukcji lęku i napięcia.

Literatura:

1. Jacewicz M. (1996) . Genetyczne podłoże stresu. Biologia w Szkole, 4, 183-184.
2. Selye H. (1996) . Stres życia. Warszawa : Państwowy Zakład Wydawnictw Lekarskich.
3. Sillamy N. (1994). Słownik psychologii. Warszawa : Wydawnictwo Książnica.
4. Stankowski P. (1997) . Nauczanie technik relaksacyjnych jako wyzwanie XXI wieku. Kultura fizyczna, 3, 19.
5. Zimbardo P.G. (1988). Psychologia i życie. Warszawa : Polskie Wydawnictwo Naukowe.

42: Przemoc wobec dzieci w szkole i przeciwdziałanie jej

**Autor: Dorota Konieczko - nauczycielka matematyki
Gimnazjum w Opatowie.**

Temat zajęć: Przemoc wobec dzieci w szkole. Przeciwdziałanie i walka z nią.

Liczba dzieci: klasa szkolna.

Wiek dzieci: kl. I-III gimnazjum.

Czas zajęć: 45 min.

Cele zajęć:

- zapoznanie uczniów z terminem przemoc, zwrócenie uwagi na zjawisko przemocy w szkole i poza szkołą, zapoznanie z instytucjami udzielającymi pomocy ofiarą agresji, zapoznanie z metodami przeciwdziałania zjawisku agresji, wyrabianie umiejętności radzenia sobie w przypadku zetknięcia się z problemem przemocy, zwrócenie uwagi na szkodliwość zjawiska, nakłaniania do podjęcia prób zwalczania zjawiska przemocy.

FORMA PRACY: Zespołowa

METODY PRACY: Słowne (dyskusja), pisemne (ankieta), psychodrama.

POMOCE DO ZAJĘĆ: Kwestionariusz ankiety dotyczącej przemocy i agresji (dla każdego wychowanka).

TOK ZAJĘĆ:

I. Część wprowadzająca:

- Powitanie wychowanków, przedstawienie się
- Sprawdzenie listy obecności.
- Podanie tematu zajęć.
- Zapoznanie z tematem zajęć.

Na dzisiejszych zajęciach porozmawiamy na temat przemocy i agresji w rodzinie, szkole oraz w środowisku koleżeńskim. Zapoznamy się z pojęciami: agresja, przemoc. Kiedy ona występuje, w jakich formach i co my możemy zrobić, aby jej zapobiegać? Przeprowadzimy również ankietę oraz wspólnie w formie scenek przedstawimy różne rodzaje agresji, spróbujemy również ułożyć sobie swój własny kodeks moralny.

II. Część zasadnicza:

Próba dyskusji na temat, co to jest przemoc i agresja.

-Postaramy się jakoś zdefiniować tak często używane pojęcie-przemoc i agresja. Jak myślicie, co one oznaczają?

Wychowankowie odpowiadają:

- Można powiedzieć, że pod pojęciem przemocy i agresji kryją się wszelkie zachowania człowieka, których celem jest sprawienie komuś przykrości, wyrządzenia krzywdy, cierpienia i bólu.

Zaproponowanie wychowankom anonimowego odpowiadania pisemnego na kilka pytań.

ANKIETA

- Czy na terenie szkoły dostrzegacie przemoc wobec siebie lub innych osób?
Jeśli tak, to, na czym ona polega i kto ją stosuje?
- Czy poza szkołą byłeś/byłaś ofiarą agresji ze strony innych osób?
Jeśli tak, to napisz, kto ją stosował i na czym ona polegała?
- Czy nauczyciele i wychowawcy rozmawiają z wami na temat przemocy i agresji? Czy zwracają uwagę na ten problem?
- Czy w rodzinie któregoś z twoich kolegów istnieje zjawisko przemocy? Jeśli tak, to, na czym ona polega?
- Jak sobie radzisz, kiedy jesteś ofiarą agresji?
- Czy wiesz, do kogo powinieneś się zwrócić o pomoc w przypadku, kiedy padłeś ofiarą przemocy ze strony innych? Jeśli wiesz to napisz, do kogo?

Próba dyskusji o tym, że w życiu spotykamy się nie tylko z przemocą fizyczną, ale także z innymi jej rodzajami, (psychodrama). Wychowankowie dzielą się na trzy grupy;

- 1 grupa- scenka agresja w domu

- 2 grupa- scenka agresja w szkole (nauczyciel-uczeń);

- 3 grupa -scenka agresja w środowisku rówieśniczym.

-Na podstawie przedstawionych scenek spróbujmy odpowiedzieć na pytania: Jakie mamy rodzaje przemocy? Jakie uczucia towarzyszyły aktorom grającym ofiary przemocy? Jak czuli się w tej roli?

* Wychowankowie odpowiadają:

-Wiele jest sposobów , którymi ludzie krzywdzą innych. Do najczęściej spotykanych należą:

* Przemoc fizyczna poprzez bicie ,przymuszanie , ograniczanie ,pozbawianie;

* Przemoc emocjonalna , w której wyodrębniamy : obniżania godności , wzbudzanie poczucia winy , szantażowanie , ublizanie , łamanie prywatności itp.;

* Przemoc seksualna.

Dyskusja o skutkach przemocy.

-Spróbujcie się teraz zastanowić nad tym , jakie skutki u ofiary wywołuje , każdy z rodzajów agresji?

* Wychowankowie odpowiadają:

-Bezpośrednią reakcją na przemoc fizyczną są oczywiście obrażenia fizyczne. Jednak bardziej szkodliwe są pośrednie skutki przemocy. Osoba wobec której stosuje się przemoc i agresję- ofiara , jest z reguły zastraszona i czuje się niepewnie w wielu sytuacjach , które kojarzą się jej z atutem agresji. U osoby takiej mogą się pojawiać różne deformacje osobowości w postaci lęków fobii. Osoba taka ma niższe mniemanie o sobie – jej ocena samej siebie jest niska, co powoduje nie podejmowanie przez nią żadnych działań. Ogólnie , skutki przemocy są bardzo niekorzystne.

Dyskusja na temat; skąd przemoc, agresja w ludziach, jakie są źródła agresji?

-Tyle mówimy o agresji, która jest bezcelowa i bezsensowna. Co pewien czas dowiadujemy się o tym, że ktoś zginął a śmierć jego była niepotrzebna i bezsensowna? Jak myślicie, dlaczego dzieje się tak?Dlaczego jedna osoba zabija drugą , chociażby dla kilku złotych, czy tylko dlatego , że założyła się z inną , iż kogoś w tym dniu zabije lub dla innego nieznaczącego celu? Skąd tyle agresji w ludziach i to ludziach coraz młodszych? Co o tym sądzicie? Dlaczego oni to robią?

* Wychowankowie odpowiadają:

-Spróbujmy, więc sobie ustalić, jakie są źródła agresji?

- Wydaje się , że można obecnie wymienić następujące czynniki , które mają ogromny wpływ na wzrost zachowań agresywnych , szczególnie wśród młodych ludzi: środki masowego przekazu , szczególnie telewizja ; gry komputerowe , środowisko rodzinne , środowisko rówieśnicze.

6. Dyskusja nad tym, czy agresja w zachowaniu człowieka jest niezbędna?

-Zastanówcie się , czy w zachowaniu człowieka agresja musi występować? Czy można funkcjonować bez jakichkolwiek form agresywnego zachowania?

* Wychowankowie odpowiadają:

-Oczywiście agresji nie można całkowicie wyeliminować , ale myślę , że należy ją znacznie zredukować. Zastanówcie się, jaką istotą jest człowiek, skoro w jego krótkiej stosunkowo historii, tak wiele znajdujemy dowodów przemocy?Nasza historia składa się z wojen, w których ginęli ludzie. Niektórym wydaje się, że kiedy są źli i zdenerwowani to wyładowanie się na kimś lub czymś, dobrze zrobi. Otóż był kiedyś taki pogląd w psychologii (wg koncepcji psychoanalitycznej) wg, którego agresja pełniła funkcję KATHARSIS – funkcję oczyszczającą. Jeżeli ktoś był zły, to musiał się wyładować i agresja znikła. Jeśli tego nie zrobił to mógł zachorować. Okazało się , że jest odwrotnie , że to PRZEMOC RODZI PRZEMOC ! Im częściej jesteśmy agresywni , tym większe mamy skłonności do tego aby być agresywnym.

Próba odpowiedzi na pytanie : Jak sobie radzić z agresją?

-czy wiecie, do kogo zwrócić się o pomoc w przypadku, gdy to wy bylibyście ofiarami agresji?

* Wychowankowie odpowiadają:

-Najlepiej, jeżeli będzie to osoba starsza, której ufacie.

Może to być: nauczyciel, wychowawca, pedagog szkolny, rodzic, policja.

Dzieciom również udzielają pomocy, informacji oraz porad:

"NIEBIESKA LINIA" tel. 0-800-63-102,

TERENOWY KOMITET OCHRONY PRAW -800-63-102,DZIECKA tel. (034) 65-30-44

A jaki macie pomysł 00-63-102,na to, aby w waszej klasie i szkole nie występowały zjawiska agresji i przemocy?

* Wychowankowie odpowiadają:

-Ja ze swojej strony -63-102,chtiałabym , abyście sobie sami opracowali taki „KODEKS MORALNY” , który będzie wam mówił jak należy i jak nie należy postępować.

III. Część podsumowująca.

- Myślę, że zrozumieliście dzisiejsze zajęcia i teraz będziecie czuli się pewniej, odważniej. Na pewno poradzicie sobie w przypadku, gdy zetkniecie się z przemocą i agresją. Chciałabym również abyście zapamiętali sobie stwierdzenie PRZEMOC RODZI PRZEMOC i mam nadzieję , że nigdy nie będziecie mieli do czynienia z rolą agresora , ani z rolą ofiary.

* Pożegnanie wychowanków

-Dziękuję za udział w zajęciach. Miło mi się z wami współpracowało

* Opracowanie wyników ankiet.

43: MŁODZIEŻ WOBEC AIDS

Autor: Urszula Kozioł – nauczycielka przyrody; SP, Gimnazjum w Mykanowie

Przedstawiam poniżej propozycję dwuetapowego konkursu wiedzy o AIDS.

Pierwszy etap to pytania, na które mogą odpowiadać uczniowie wszystkich klas. Etap ten może wyłonić zwycięzców, którzy wezmą udział w następnym etapie.

Do etapu drugiego przechodzą uczniowie wykazujący się największymi wiadomościami na temat AIDS.

Regulamin Konkursu „Młodzież wobec AIDS”

1. W konkursie mogą brać udział wszyscy zainteresowani uczniowie.
2. Konkurs składa się z eliminacji klasowych oraz etapu drugiego, którego najlepsi uczestnicy po uzyskaniu najwyższej liczby punktów zostają nagradzani.
3. Punktacja I etapu podana została w tabeli zawierającej zestaw pytań.
4. Do drugiego etapu przechodzą uczniowie, którzy uzyskali najwyższą liczbę punktów (powyżej 80%).
5. Przy ocenie odpowiedzi brane będą pod uwagę:
  - poprawność odpowiedzi,
  - wyczerpanie tematu,
  - właściwe uzasadnienia odpowiedzi,
6. Uczniowie, którzy w finale uzyskają najwyższą liczbę punktów, tj. powyżej 90%, mogą zostać nagrodzeni oceną celującą, ci, którzy otrzymają 80- 89% punktów, mogą otrzymać ocenę bardzo dobrą jako ocenę cząstkową z przedmiotu biologia.
7. W miarę posiadanych funduszy, Dyrektor Szkoły może przewidzieć nagrody rzeczowe.
8. Poszczególne etapy konkursu odbędą się w terminach zarządzonych przez Dyrektora Szkoły.

I etap:

Lp.	Pytanie	Proponowana punktacja
1.	Co oznacza skrót AIDS?	1
2.	Kto w Polsce najczęściej ulega zakażeniu wirusem HIV?	1
3.	Czy przez podanie ręki można zarazić się wirusem HIV? Dlaczego?	1 1
4.	Wymień trzy drogi zarażenia się wirusem HIV.	3
5.	Wyjaśnij znaczenie skrótu HIV.	1
6.	Jaka jest różnica między nosicielem wirusa HIV a chorym na AIDS?	2
7.	Gdzie może występować wirus HIV?	3
8.	Czy owady przenoszą wirusa HIV?	1
9.	W jaki sposób możemy stwierdzić, że zostaliśmy zarażeni wirusem HIV?	1
10.	Czy AIDS jest chorobą uleczalną?	1
11.	W jaki sposób nie można zarazić się wirusem HIV?	3
12.	Co to jest okienko serologiczne?	1
13.	Dlaczego każde skaleczenie należy natychmiast opatrzyć?	1
14.	Czy po wyglądzie zewnętrznym można ocenić, że ktoś jest nosicielem wirusa HIV? Uzasadnij odpowiedź.	1 1
15.	Czy dzieci zarażone wirusem HIV mogą uczęszczać do szkoły?	1
16.	Czy wiesz, gdzie należy zwrócić się w przypadku podejrzenia o zakażenie wirusem HIV?	1
17.	Kiedy obchodzony jest Światowy Dzień AIDS?	1
18.	W jakich warunkach ginie wirus HIV?	2
19.	Wymień jeden wspólny skutek jaki wywołuje nikotyna, alkohol, narkotyki;	1
20.	O czym musi pamiętać każda osoba udzielająca pomocy poszkodowanemu?	1

Po udzieleniu odpowiedzi uczeń może uzyskać 30 punktów. Do następnego etapu przechodzą ci uczniowie, którzy uzyskają powyżej 80% punktów, tj. od 25 punktów.

II etap:

Są to zestawy pytań, które losują uczestnicy konkursu. Za prawidłowe odpowiedzi przyznawane są punkty, 0- 5 punktów za każdą poprawnie i wyczerpująco udzieloną odpowiedź, maksymalnie za zestaw uczeń może otrzymać 15 punktów. Uczestnicy, którzy otrzymali powyżej 80% punktów są nagradzani nagrodami rzeczowymi, bądź ocenami z przedmiotu biologia.

I ZESTAW

1. Na czym polega uzależnienie?
2. Dlaczego w przypadku skaleczenia należy dokładnie zmyć ślady krwi?
3. Czy człowiek może mieć wykonane badanie w kierunku zakażenia HIV?

II ZESTAW

1. Dlaczego alkoholizm jest chorobą społeczną?
2. Wymień sposoby ochrony przed zakażeniem wirusem HIV.
3. Co oznacza termin- nosiciel wirusa HIV?

III ZESTAW

1. Jakiej znasz społeczne skutki alkoholizmu?
2. Czy pomagając ludziom zakażonym wirusem HIV lub chorym na AIDS można się zakazić?
3. Jakich zasad należy przestrzegać przy udzielaniu pierwszej pomocy osobie krwawiącej?

IV ZESTAW

1. Opisz tak zwane zachowania ryzykowne.
2. Dlaczego nie powinno się dyskryminować nosicieli wirusa HIV?
3. W jaki sposób można stwierdzić, że człowiek jest nosicielem wirusa HIV skoro nie wykazuje żadnych oznak choroby?

V ZESTAW

1. Po jakim czasie na podstawie badania krwi można określić czy ktoś został zakażony wirusem HIV?
2. Dlaczego na całym świecie wprowadza się zakaz palenia tytoniu w miejscach publicznych?
3. Podaj najczęściej spotykane schorzenia wywołane paleniem tytoniu.

VI ZESTAW

1. Na czym polega tzw. Palenie bierne?
2. Dlaczego nie należy używać cudzych ani pożyczanych przyborów np. do golenia, żyłek, szczoteczek do zębów, cążek do paznokci?
3. Z czego według ciebie wynikają znane ci w Polsce akty nietolerancji wobec nosicieli wirusa HIV?

VII ZESTAW

1. Dlaczego na każdej paczce papierosów umieszcza się napis informacyjny o szkodliwości palenia?
2. Czy wirus HIV może żyć poza organizmem człowieka? – odpowiedź uzasadnij.
3. Dlaczego zawsze należy zwracać uwagę na to aby badanie wykonane było igłą i strzykawką jednorazowego użytku?

VIII ZESTAW

1. Dlaczego partnerzy seksualni np. małżonkowie mają prawo żądać wzajemnej wierności?
2. Czy istnieją szanse wyzwolenia się człowieka z uzależnienia od narkotyków i od czego one zależą?
3. Dlaczego narkomani tak często zarażają się wirusem HIV?

IX ZESTAW

1. Kto według ciebie nie powinien być dawcą krwi?
2. Dlaczego alkoholizm nazywamy chorobą społeczną?
3. Dlaczego według ciebie dochodzi do rozprzestrzeniania się wirusa HIV na świecie?

X ZESTAW

1. Jak sądzisz, czy podane oficjalnie liczby nosicieli wirusa HIV oddają rzeczywistość ich liczbę?
2. Wymień znane ci sytuacje, w których może dojść do zakażenia wirusem HIV.
3. Dlaczego tak surowo karze się osoby, które prowadzą samochód w stanie nietrzeźwym?

XI ZESTAW

1. Dlaczego kąpiel w basenie nie grozi zakażeniem wirusem HIV?
2. Czy każdy człowiek zakażony wirusem HIV na pewno zachoruje na AIDS?
3. Dlaczego leczenie ludzi uzależnionych od narkotyków jest tak trudne, że tylko nielicznym udaje się uwolnić od nalogu?

XII ZESTAW

1. Kiedy na świecie obchodzony jest Dzień Walki z AIDS?
2. Co należy zrobić w przypadku zanieczyszczenia się cudzą krwią?
3. Dlaczego każdy alkoholik po przebytym leczeniu do końca życia pozostaje człowiekiem uzależnionym?

XIII ZESTAW

1. Dlaczego o ludziach uzależnionych mówi się, że są to ludzie słabi?
2. W jaki sposób należy oczyścić przedmioty zabrudzone ludzką krwią aby unieszkodliwić wirusa HIV?
3. Czy słuszne jest według ciebie twierdzenie „wiedza skutecznym sposobem ochrony przed AIDS” ?

XIV ZESTAW

1. Dlaczego osoby palące są bardzo narażone na zachorowanie na choroby nowotworowe?
2. Jakie są przyczyny zakażenia wirusem HIV u dzieci?
3. Czy można ulec zakażeniu wirusem HIV korzystając z publicznej toalety, basenu, umywalki?

XV ZESTAW

1. Na czym polega związek palenia z chorobami serca?
2. Czy można zarazić się wirusem HIV jedząc przygotowane niehigienicznie potrawy?
3. Czy nosiciel wirusa HIV może ponownie ulec zakażeniu?

XVI ZESTAW

1. Po czym można poznać, że ktoś pali papierosy?
2. Wymień czynniki, które mogą przyspieszyć zachorowanie nosiciela wirusa HIV na AIDS.
3. Co oznacza określenie profilaktyka?

XVII ZESTAW

1. Jak sądzisz, czy osoba chora na AIDS może być pielęgnowana w domu?
2. Co oznacza wynik testu pozytywny i negatywny?
3. Dlaczego jednorazowe użycie narkotyku jest niebezpieczne?

XVIII ZESTAW

1. Dlaczego mówi się, że skaleczenia i otarcia naskórka stanowią „otwarte wrota zakażenia”?
2. W jakich krajach zanotowano najwięcej zachorowań na AIDS?
3. Jakie są pierwsze objawy procesu chorobowego w AIDS?

XIX ZESTAW

1. Wymień przynajmniej trzy choroby towarzyszące przy pełnoobjawowym AIDS.
2. Czy można zarazić się wirusem HIV u kosmetyczki lub fryzjera?
3. Dlaczego każde skaleczenie należy po zdezynfekowaniu osłonić plasterem nieprzemakalnym?

XX ZESTAW

1. Dlaczego palenie papierosów obniża odporność organizmu na choroby?
2. Dlaczego owady np. komary nie przenoszą wirusa HIV?
3. Wymień zasady zdrowego stylu życia.

XXI ZESTAW

1. Co oznacza termin „okienko serologiczne”?
2. Czy zakażeniu może ulec bielizna lub inny rodzaj garderoby oddany do prania?
3. W jakich komórkach mnoży się wirus po wtargnięciu do organizmu ludzkiego?

XXII ZESTAW

1. Kto najczęściej choruje na AIDS?
2. Czy przyczyną zakażenia się narkomanów jest tylko zakażony sprzęt?
3. Czy woda przenosi wirusa HIV?

XXIII ZESTAW

1. Jaka cecha wirusa uniemożliwia wynalezienie skutecznej szczepionki przeciw niemu?
2. Na czym polegają pierwsze objawy zakażenia wirusem HIV?
3. Dlaczego w miejscu wtargnięcia do ustroju człowieka drobnoustrojów chorobotwórczych gromadzi się ropa?

XXIV ZESTAW

1. Gdzie można uzyskać informacje na temat AIDS?
2. Kto sprawuje opiekę nad chorymi na chorobę alkoholową?
3. Wymień wspólne skutki jakie wywołują nikotyna, alkohol, narkotyki.

XXV ZESTAW

1. Podaj pełną nazwę choroby AIDS.
2. Czy prawdą jest, że nadużywanie alkoholu i palenie papierosów zwiększa podatność na zakażenie wirusem HIV?
3. Co oznacza termin „monogamia”?

Literatura:

1. AIDS- prawda i mity.
2. Arnold I. i inni- Człowiek a AIDS (Polska Fundacja Pomocy Humanitarnej).
3. Broszury i plakaty dostępne w przychodniach lekarskich.
4. Głowaczewska I. i inni- Życ z wirusem.
5. Magdził W.- wybrane informacje dotyczące zakażenia wirusem HIV.
6. Stapiński A.- AIDS
7. Stapiński A.- AIDS- zespół nabytego upośledzenia odporności.

44: SCENARIUSZ LEKCJI PRZYRODY W KLASIE V

**Autor: Urszula Kozioł - nauczycielka przyrody
Gimnazjum i SP w Mykanowie**

Dział programu: Krajobrazy nizin.

Temat: Poznajemy krajobraz pobeżeży.

Cel główny: Poznanie typów pobeżeży, ich przyrody i najważniejszych miast.

Cele szczegółowe:

Uczeń potrafi:

- pokazać na mapie pas pobeżeży,
- wymienić i wskazać na mapie Polski główne miasta pobeżeży,
- wymienić i wskazać miasta turystyczne,
- wskazać na mapie położenie jezior przybrzeżnych- Gardno i Łebsko,
- opisać atrakcje turystyczne pobeżeży,
- wymienić i pokazać położenie parków narodowych,
- scharakteryzować Woliński i Słowiński Park Narodowy,
- wyjaśnić, jak powstały wydmy,
- analizować rodzaj zajęć ludności na podstawie zdobytych wiadomości,

Metoda:

- praca z mapą i podręcznikiem,

Forma pracy:

- praca z całą klasą,
- praca indywidualna,

Środki dydaktyczne:

- mapa Polski,
- mapa Europy,
- atlas,
- mapy konturowe Polski i pobeżeża,
- podręcznik,

Przebieg zajęć:

1. Faza wprowadzająca:

Wprowadzenie do tematu poprzez przypomnienie położenia Polski w Europie, wskazanie granic Polski oraz wskazanie głównych krain geograficznych Polski.

2. Faza realizacji:

- Uczniowie wskazują na mapie położenie pasa pobeżeży- są to niziny o różnej szerokości- od 100 km w okolicach ujścia Odry do 1 km w okolicach Gdyni. Zaznaczają położenie pasa pobeżeży na mapkach konturowych Polski.
MAPA KONTUROWA POLSKI
- Następnie uczniowie, korzystając z mapy Polski wskazują obszary najbardziej przekształcone przez człowieka. Są to na zachodzie Szczecin i jego okolice, a na wschodzie miasta skupione w Zatoce Gdańskiej. Korzystając z mapy Polski i atlasów nanoszą największe miasta na mapkę konturową pobeżeża południowobałtyckiego.
MAPA KONTUROWA POBRZEŻA
- Uczniowie podkreślają rolę portów przeładunkowych- szczególnie Świnoujście, w którym rozładowuje się statki nie mogące wpłynąć do Szczecina ze względu na małą głębokość Zalewu Szczecińskiego.
- Szczecin, Gdańsk i Gdynia to miasta, w których znajdują się stocznie- zakłady pracy dla wielu mieszkańców miast nadmorskich. Jednak ludność utrzymuje się nie tylko z przemysłu stoczniowego, lecz także z rolnictwa i turystyki. Wzdłuż wybrzeża rozsiane są liczne miejscowości turystyczne i wypoczynkowe np.: Świnoujście, Międzyzdroje, Kołobrzeg, Mielno, Łeba, Władysławowo, Jastarnia, Hel, Sopot. Turyści chętnie odwiedzają najstarsze i największe polskie miasto nad Morzem Bałtyckim- Gdańsk z wieloma zabytkami.
- Uczniowie wskazują położenie wyspy Wolin- oddzielającą Zatokę Pomorską od Morza Bałtyckiego. Dostrzegają konieczność ochrony przyrody w tym zakątku Polski. Zwracają uwagę na charakterystyczne wybrzeże wysokie- klif, na miejsce występowania orla bielika, który jest symbolem tego parku.
Jaką siłą niszczącą są fale morskie, mogą przekonać się turyści odwiedzając miejscowość Trzęsacz. Po drodze do Gdańska, turyści mogą zwiedzić rezerwat łabędzia dzikiego i niemeo.
- Następną atrakcją turystyczną jest Słowiński Park Narodowy. W większości są to dwa jeziora przybrzeżne- Gardno i Łebsko. Utworzone zostały przez odcięcie od otwartego morza zatok. Na obu jeziorach utworzono ściśle rezerваты ptaków i ryb.
Na uwagę zasługują wydmy ruchome przesuwające się w kierunku wschodnim zasypując wszystko, co spotkają na swojej drodze. Charakterystyczną rośliną jest tu miokolajek nadmorski.
- Następną ciekawostką turystyczną jest Mierzeja Helska- dzieło przybrzeżnych prądów morskich. W najwęższym miejscu ma tylko 200m szerokości.
- Pas pobeżeży kończy się na Żuławach Wiślanych- obszarze całkowicie przekształconym przez człowieka.

3. Faza podsumowująca:

Na podstawie zdobytych wiadomości uczniowie sprawdzają poprawność wykonanych zadań w większości naniesionych na mapy konturowe:

- typy pobeżeży,
- najważniejsze miasta,
- obszary chronione,
- zajęcia ludności,

4. Ocena aktywności uczniów.

5. Praca domowa- wytłumacz, jak powstały nadmorskie wydmy.

Literatura:

1. Czerny M., Szlajfer F. – Geografia dla Karoliny i Leszka,
2. Morski Instytut Rybacki- Muzeum Oceanograficzne i Akwarium Morskie,
3. Muzeum Oceanograficzne i Akwarium Morskie
4. Ślósarczyk J., Kozik R., Szlajfer F.- Przyroda dla klasy piątej

45: SCENARIUSZ ŚCIEŻKI EDUKACYJNEJ W KLASIE V

**Autor: Urszula Kozioł – nauczycielka przyrody
Gimnazjum i SP w Mykanowie**

DZIAŁ: Poznajemy nasze środowisko.

TEMAT ZAJĘĆ: Charakteryzujemy krajobraz naszej okolicy.

CZAS TRWANIA ZAJĘĆ: 2 godziny lekcyjne.

CEL GŁÓWNY: dostrzeganie cech charakterystycznych krajobrazu naszej okolicy.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

Uczeń potrafi:

- wyznaczać kierunki świata za pomocą kompasu,
- orientować mapę gminy i lokalizować wieś Mykanów,
- dostrzegać różnorodność otaczającego środowiska,
- posługiwać się przyrządami,

METODY:

- obserwacja bezpośrednia,
- doświadczenia uczniów,
- praca z przyrządami,

FORMA ZAJĘĆ:

- praca z całą klasą,
- praca w grupach,

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- mapa gminy Mykanów,
- kompas,
- łopatką,
- pH- metr,
- lupy,
- miara,
- szkiełeczki, notatniki,
- termometr,
- sączi,
- słoiki,

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

Faza wstępna:

Klasa 24- osobowa podzielona została na cztery grupy. Każda z nich otrzymała zadania do wykonania. Przed wyruszeniem w teren, uczniowie zostali zapoznani z rodzajami zadań, jakie będą mieli do wykonania. Równocześnie wszyscy przypominają o zasadach bezpiecznego poruszania się po drodze.

Faza zasadnicza:

Informacje dla uczniów:

Budynek szkoły położony jest w centralnej części wsi Mykanów przy drodze Borowo- Kokawa. Wyruszamy spod szkoły w kierunku wschodnim i po przejściu około 100m kierujemy się na południe. Idziemy około 300m i skręcamy w kierunku zachodnim. Dochodzimy do stawu, obok którego znajdują się pozostałe stanowiska.

Zadania dla grupy I:

1. Wyznaczenie kierunku północnego za pomocą kompasu.
2. Odszukanie Mykanowa na mapie gminy.
3. Zorientowanie mapy za pomocą kompasu i obiektów w terenie.
4. Wykonanie próby narysowania trasy, którą uczniowie pokonali i zaznaczenie na nich mijanych obiektów.

Zadania dla grupy II:

1. Zaobserwowanie i rozpoznawanie roślin rosnących w strefie przybrzeżnej stawu.
2. Wykonanie schematycznego planu stawu z jego usytuowaniem na mapie gminy.
3. Ocena stanu czystości wody w stawie- pobranie próbek wody i próby jej mechanicznego oczyszczenia przez filtrację.
4. Pomiar temperatury wody i porównanie z temperaturą otoczenia.
5. Próby odszukania zwierząt lądowych i wodno-lądowych.

Zadania dla grupy III:

1. Zaobserwowanie i rozpoznanie najpospolitszych roślin na łące.
2. Próby obliczenia składu procentowego niektórych roślin występujących w wybranym kwadracie o boku 1m.
3. Zebranie roślin do zielnika klasowego.

Zadania dla grupy IV:

1. Obserwacja gleby na polu- próby ustalenia rodzaju gleby.
2. Wykopanie dołka w warstwie próchnicznej i określenie jej miąższości- ocena głębokości próchnicy.
3. Zebranie okazów odłamków kamieni znajdujących się na polu.
4. Badanie odczynu gleby za pomocą prostego pH-metru.

Wszyscy uczniowie w miejscu pracy starają się zebrać ciekawe materiały, które na kolejnych zajęciach będą służyły do charakterystyki okolicy szkoły.

Faza podsumowująca:

Trasa dydaktyczna ma długość około 1km. Czas przeznaczony na realizację zadań to dwie godziny lekcyjne.

Podczas wykonywania zadań uczniowie utrwalają wiadomości dotyczące położenia wsi Mykanów i usytuowania szkoły, wymieniają sposoby określania kierunków świata.

Dokonują również porównania warunków życia na łądzie i w wodzie, podają czynniki, które mają wpływ na procesy życiowe organizmów. Dokonują tego prostymi metodami obserwacji, za pomocą prostych ćwiczeń, analizują i wyciągają wnioski.

Ze ścieżki dydaktycznej przynoszą do klasy zebrane materiały, które będą służyły do pracy na innych lekcjach.

Na zakończenie zajęć nauczyciel ocenia pracę wszystkich grup i podkreśla wkład pracy uczniów w wykonanie zadań.

LITERATURA:

1. Appelt J. i inni- Przyroda 4- podręcznik dla szkoły podstawowej
2. Augustyniak M. M.- Przyroda, klasa IV- podręcznik
3. Klimuszko B., Sokolowska J., Wilczyńska- Wołoszyn M.- Przyroda 4.
4. Marko- Worłowska M., Szlajfer F. -Przyroda dla klasy czwartej.

2

46: SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI WEWNĄTRZSZKOLNEGO DOSKONALENIA NAUCZYCIELI ZA TRZY I POŁ LETNI OKRES ISTNIENIA GIMNAZJUM W KŁOMNICACH

Autor: Anna Łągiewka – nauczycielka chemii i fizyki
Gimnazjum w Kłomnicach

Kiedy zdecydowano o wprowadzeniu reformy oświaty, zależało nam na zapewnieniu naszej nowo powstającej szkole warunków samo rozwoju. W naszych wizjach gimnazjum miała to być organizacja odznaczająca się bogactwem życia szkolnego, motywacji do działania, zdolna do rozwiązywania własnych problemów, zapewniająca nauczycielom rozwój kompetencji pedagogicznych i dydaktycznych, a uczniom wyrównanie szans edukacyjnych i solidne podstawy do przyjmowania i odpowiedzialnego pełnienia różnych ról w społeczeństwie.

WDN wydało nam się najkrótszą i najtańszą drogą do urzeczywistnienia tych celów. Stało się dla nas również sposobem na budowanie takich relacji między ludzkich, które zapewniałyby dobrą komunikację i współpracę.

Przed nami był ogrom zadań związanych z opracowaniem konkretnego programu gimnazjum, wypracowaniem podstawowej dokumentacji szkoły: statutu, programu wychowawczego, wewnątrzszkolnego systemu oceniania.

Praca nad dokumentacją szkolną prowadzona była w nowatorski sposób. Kilkuosobowe zespoły miały za zadanie przygotować projekt konkretnego dokumentu, który następnie był przedkładany gronu pedagogicznemu, rodzicom i uczniom do analizy. Podstawą do opracowania tych dokumentów były obowiązujące przepisy oraz wyniki konsultacji z rodzicami jak i uczniami oraz opracowane wcześniej przeprowadzone ankiety. Po konsultacjach z Radą Szkoły, z uczniami, gronem pedagogicznym zespół wprowadzał zmiany i poprawki. Projekt dokumentu po uwzględnieniu uwag wracał do ponownego rozpatrzenia i zatwierdzenia na jednej z kolejnych Rad Pedagogicznych. W roku szkolnym 1999/2000 spotkań Rad Pedagogicznych pracujących w tym systemie odbyło się 17.

Wynikiem spotkań Rad Pedagogicznych w roku szkolnym 1999/2000 wypracowane zostały następujące dokumenty:

1. Program Szkoły – dokonał tego zespół, przedstawił do zaopiniowania, po czym Rada Pedagogiczna zatwierdziła.
2. Statut Szkoły – opracowała go Komisja Statutowa po konsultacjach ze wszystkimi społecznościami szkoły, Rada pedagogiczna zatwierdziła. Statut przez cały okres istnienia gimnazjum jest nowelizowany i popularyzowany wśród uczniów.
3. Szkolny Program Wychowawczy – powołany do tego zespół spotkał się z rodzicami „trójkami klasowymi” by wypracować założenia następnie przedstawił to Radzie Pedagogicznej do zaopiniowania, by później ponownie skonsultować z Radą Szkoły, uczniami i dopiero Rada na kolejnym spotkaniu go zatwierdziła.
4. Wewnątrzszkolny System Oceniania.
5. Regulamin Rady Pedagogicznej.
6. Szkolny zestaw programów.
7. Wizja i Misja Szkoły – nauczyciele pracowali w grupach metodą SWOT pod kierunkiem pani dyrektor, wypracowali materiał, który posłużył do napisania przez wybrane osoby Wizji i Misji Szkoły.
8. Regulamin Pracy Nauczyciela.
9. Regulamin działalności Rady Szkoły.
10. Regulamin działalności Rady rodziców.
11. Plan Rozwoju Szkoły.
12. Zasady funkcjonowania:
  - Zespołu wychowawczego
  - Zespołu przedmiotów humanistycznych
  - Zespołu przedmiotów matematyczno – przyrodniczych
  - Zespołu do spraw programu wychowawczego
  - Zespołu do spraw Planu rozwoju Szkoły
  - Zespołu do spraw WDN
  - Zespołu do spraw nowelizacji Statutu
  - Zespołu do spraw szkolnego zestawu programów
13. Kryteria oceny pracy nauczyciela.
14. Zasady organizacyjno porządkowe.

W pierwszym roku reformy nauczyciele podjęli prace nad nową formą rozkładu materiału (plan wynikowy i kontrakt z uczniem), oceną zawartości i sposobami realizacji nowych programów nauczania, rozwiązywaniem problemów natury wychowawczej, podniesieniem dyscypliny i aktywności uczniów na lekcjach.

W toku prac nauczyciele podjęli pogłębioną autorefleksję, dokonali oceny własnych kwalifikacji. Powstał materiał o kompetencjach, oczekiwaniach i planach poszczególnych osób w zakresie doskonalenia zawodowego. Tak zebrano materiał dający pełne rozeznanie w zakresie zasobów intelektualnych Rady Pedagogicznej naszego gimnazjum. Dzięki identyfikacji potrzeb w zakresie doskonalenia poszczególnych pracowników można już było ustalić priorytety, określić, które potrzeby mogą być realizowane przy użyciu własnego potencjału szkoły, które wymagają skorzystania z zewnętrznych ofert. Nauczyciele są na bieżąco informowani o tych ofertach. Rada pedagogiczna w dniu 19.11.1999 r wytypuwała mnie na kurs Lidera WDN organizowany przez Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Zawodowego. Wspólnie z panią dyrektor opracowaliśmy schemat przepływu informacji w naszej szkole. (Załącznik nr.1 - FOLIIOGRAM) Rada Pedagogiczna zaakceptowała ten sposób przekazywania wiadomości (nauczycielka języka angielskiego korzystając ze schematu przeprowadziła szkolenie – Współpraca nauczyciel – wychowawca z rodzicami), choć dalej trwały prace związane z wypracowaniem form i zasad funkcjonowania WDN.

A więc w pierwszym roku szkolnym 1999/2000 Rada Pedagogiczna pracowała głównie w tworzonych na czas realizacji konkretnego przedsięwzięcia zespołach zadaniowych, programowych o składzie osobowym zależnym od tematu, zagadnienia nad którym pracowano. Każdy nauczyciel był członkiem co najmniej dwóch zespołów, dzięki czemu uczestniczył w pracach szkoły i podniesieniu jej kwalifikacji. W pierwszym roku kilku nauczycieli podjęło studia podyplomowe, na korzyść, których przegadają uprawnienia, jakie one dają, natomiast wielkim ich minusem są znaczne koszty i konieczność dojazdu na zajęcia. Dwie koleżanki skończyły kurs pomiaru dydaktycznego (nowość zawiązana z reformą). Jedną z nich w ramach WDN przeprowadziła szkolenie Rady Pedagogicznej na ten temat. Oprócz tego nauczyciele naszej szkoły brali i nadal aktywnie biorą udział w kursach i warsztatach organizowanych przez różne instytucje szkoleniowe (WOM,SOD,NEOS). Podnoszą w ten sposób swoje kwalifikacje i przez to wpływają na podniesienie jakości pracy szkoły.

Powołane zespoły zadaniowe aktywnie uczestniczą w zarządzaniu gimnazjum w zakresie ustalania priorytetów, projektowania pracy szkoły, wypowiadania się na temat zasobów materialnych i nie materialnych, procesu nauczania i uczenia się. Wyniki przeprowadzonych diagnoz, analiz, ewaluacji cząstkowych są omawiane na zebraniach roboczych i służą procesom zmian w kierunku coraz wyższej jakości pracy we wszystkich obszarach funkcjonowania szkoły.

Drugi rok działalności gimnazjum rozpoczęliśmy wypracowaniem programu wychowawczego na nadchodzący rok szkolny metodą warsztatową pod kierownictwem pani dyrektor. Metoda ta okazała się bardzo skuteczną w ocenie całej Rady Pedagogicznej i dlatego kontynuujemy ją w każdym roku szkolnym.

W związku z uruchomieniem procedur awansu zawodowego temat ten zdominował pracę WDN w pierwszych miesiącach roku szkolnego 2000/2001. Szkolenie wprowadzające przygotowała i przeprowadziła pani dyrektor. Na następnej Radzie Pedagogicznej jeden z zadań planu rozwoju zawodowego. Odbywały się również zajęcia w małych grupach gdzie nauczyciele stażyci rozwijali umiejętności związane z konstruowaniem planu rozwoju, jak również pod okiem swoich opiekunów wymieniali swoje doświadczenia, spostrzeżenia i niepokoje związane z awansem zawodowym. Ten temat był kontynuowany w następnych latach i nadal jest omawiany, ponieważ interesuje to nauczycieli, którzy odbywają obecnie staże na odpowiednie stopnie awansu zawodowego.

Rada Pedagogiczna gimnazjum współpracowała z Radą Pedagogiczną Szkoły Podstawowej. Przejawiało się to głównie w temacie – plan rozwoju szkoły. Obie Rady Pedagogiczne wysłuchały głównych założeń, które przedstawił dyrektor szkoły podstawowej, po czym metodą warsztatową małe grupy pracowały nad planem. W naszym gimnazjum został powołany zespół do spraw rozwoju szkoły, którego zadaniem było opracowanie zbiorczych zestawień. Zespół ten na kolejnym posiedzeniu Rady przedstawił ten plan, gdzie po dyskusji został zatwierdzony.

Nauczyciele naszego gimnazjum odczuwali potrzebę głębszego zaznajomienia się z problematyką standardów wymagań egzaminacyjnych. W związku z tym odbyło się szkolenie dotyczące tego tematu prowadzone przez doradców metodycznych z WOM-u w Częstochowie. Oczywiście po części wprowadzającej nauczyciele pracowali metodą warsztatową.

Nowym tematem, który wypłynął wraz z wprowadzeniem reformy było mierzenie jakości pracy szkoły. Radę szkoleniową na ten temat przeprowadziła pani dyrektor. Następnie małe dwu, trzy-osobowe grupki pracowały nad odpowiednimi zagadnieniami i wnioski przedstawiały na kolejnych zebraniach Rady Pedagogicznej.

Ze względu na skomputeryzowanie naszego gimnazjum od początku istnienia i obecności nauczyciela o wysokich umiejętnościach informatycznych odbył się w naszej szkole w ramach działalności Gminnego Centrum Metodycznego „Kurs Podstaw Obsługi Komputera” oraz „Kurs wykorzystania INTERNETU w pracy nauczyciela”. W kursie tym uczestniczyło prawie 90% grona pedagogicznego oraz nauczyciele z innych szkół naszej gminy. Dlatego prawie wszyscy nauczyciele dzięki nabytym umiejętnościom mogą swobodnie korzystać z prawowni komputerowej.

Pracując w nowej rzeczywistości z grupą młodzieży w okresie ich dojrzewania wyraźnie dało się zauważyć zwiększoną ilość problemów wychowawczych. Dlatego w roku szkolnym 2001/2002 podjęliśmy ten temat. Odbyło się spotkanie z przedstawicielem Placówki Doskonalenia Nauczycieli z Ośrodka Psychoedukacji „Neos” na temat „Metody wychowawcze w pracy nauczyciela”. Odbył się również „Trening przeciw -działaniu agresji” prowadzony przez przedstawiciela ośrodka NEOS w Częstochowie. Warsztaty na pierwszy temat stały się dla uczestników okazją do pogłębionej autorefleksji nad własnymi metodami wychowawczymi i ich skutkami.

Dlatego, że problemy wychowawcze stały się dla nas priorytetem działań w roku szkolnym 2001/2002, po zastosowaniu wszelkich działań zostały przeprowadzone ankiety opiniotwórcze wśród uczniów, rodziców, nauczycieli na temat:

1. systematyczność podjętych działań wychowawczych
2. zastosowanie różnorodnych metod wychowawczych
3. badanie skuteczności tych działań.

Chociaż wyniki tych ankiet w miarę zadowoliły Radę Pedagogiczną, to każdy wychowawca zobowiązał się do stosowania takich metod wychowawczych, które najlepiej sprawdzają się w jego klasie (odbyło się robocze spotkanie zespołu wychowawców klas, na którym te problemy były dogłębnie omawiane).

Nowe realia naszej pracy zmusiły nas również do podjęcia tematu – współpraca nauczyciela wychowawcy z rodzicami. Szkolenie na ten temat przeprowadziła koleżanka – nauczyciel języka angielskiego.

Przewodniczącą Szkolnego Zespołu Egzaminacyjnego na bieżąco i bardzo dokładnie informowała Radę pedagogiczną o wynikach egzaminu próbnego, Egzaminu Gimnazjalnego 2002 z uwzględnieniem średniej arytmetycznej oraz badania kompetencji uczniów klas pierwszych.

Odbywały się zebrania zespołów przedmiotowych, na których w roku szkolnym 2001/2002 dominował temat jakości nauczania poszczególnych standardów egzaminacyjnych.

W ramach Gminnego Centrum Metodycznego odbył się również bardzo ważny kurs „ Organizatora turystyki w środowisku szkolnym”, w którym uczestniczyli nauczyciele z całej gminy.

Rok 2002/2003 rozpoczął się jak zwykle warsztatami mającymi na celu opracowanie planu pracy naszego gimnazjum. Głębokiej ocenie poddano programy nauczania oraz dokonano ewaluacji szkolnego zestawu programów nauczania.

W związku z tym, że przed Radą Pedagogiczną postawiono zadanie opracowania programu profilaktyki, chcieliśmy to zrobić dobrze i fachowo. Właśnie dlatego, uznaliśmy za celowe wzięcie udziału w szkoleniu na ten temat. Zagadnienia związane z profilaktyką przybliżyła nam doradca metodyczny z SOD-u. Równocześnie odbyło się spotkanie z przedstawicielem policji. Owocem tych spotkań jest opracowany przez odpowiedni zespół Program Profilaktyki i Plan Współpracy z Policją.

W związku ze zmieniającymi się przepisami dotyczącymi awansu zawodowego, w ramach Gminnego Centrum Metodycznego odbyło się w naszym gimnazjum szkolenie, przeprowadzone przez panią wizytator na temat „Opis i analiza przypadku wychowawczego i edukacyjnego”.

Odbyły się również dwa szkolenia Rady Pedagogicznej przeprowadzone przez koleżankę – matematyka naszej szkoły:

- „Prawa dziecka”
- „Tworzenie koncepcji testu, rodzaje testów, analiza statystyczna testów”

Szkolenia te, przeprowadzone były na wysokim poziomie, ponieważ nauczyciel ukończył kurs organizowany przez SOD „Prawa człowieka i dziecka” i kurs organizowany przez WOM „Pomiar dydaktyczny”.

W ramach Gminnego Centrum Metodycznego Gimnazjum w Kłomnicach odbyła się konferencja nauczycieli matematyki szkół podstawowych i gimnazjów z całej Gminy. Nauczycielka matematyki prowadziła zajęcia otwarte Ligi Matematycznej, jak również wygłosiła referat, „Rozwijanie zainteresowań matematycznych na przykładzie Ligi Matematycznej”. Odbyła się również dyskusja na temat podręczników do nauczania matematyki.

W obecnym roku szkolnym pracują wszystkie wcześniej wymienione zespoły, niektóre w zmienionym składzie, wynikającym z zatrudnienia nauczycieli.

Znamiennym jest fakt, że coraz więcej nauczycieli wyraża rosnącą aprobatę dla takich form pracy Rady Pedagogicznej, zgłasza chęć samodzielnego przygotowania kolejnych szkoleń. Każde niemal posiedzenie Rady Pedagogicznej staje się okazją do zaprezentowania swego dorobku zawodowego efektywnego wykorzystania nagromadzonych w drodze samokształcenia i w ramach różnego typu szkoleń i kursów zewnętrznych potencjału wiedzy i umiejętności dla tworzenia dobrej coraz lepszej szkoły, bowiem efektem WDN ma być „lepsza szkoła”.

Nasze dotychczasowe doświadczenie udowodniło, że tylko twórcza praca może przynieść oczekiwane rezultaty w formie istnienia współczesnej szkoły z nauczycielami zaangażowanymi, ceniącymi aktywne formy pracy.

Mam przygotowane narzędzia by na koniec roku szkolnego sprawdzić efektywność działalności WDN, dokonać samooceny jak również poznać potrzeby nauczycieli w zakresie doskonalenia zawodowego.

47: AKTYWNOŚĆ RUCHOWA DZIECI I MŁODZIEŻY W CZASIE WOLNYM**Autor: Bożena Niepsuj - nauczycielka wychowania fizycznego w Gimnazjum nr 22 w Częstochowie.**

W ujęciu ogólnym aktywność ruchowa przy uwzględnieniu rozwoju biologicznego i potrzeb psychofizycznych jest najistotniejszym elementem młodego organizmu. Rolą nauczyciela wychowania fizycznego jest umiejętne kierowanie aktywnością ruchową jako środkiem realizacji celów edukacyjnych szkolnej kultury fizycznej. Sport, jest zjawiskiem społecznym mającym duży wpływ na zachowania i styl życia młodzieży.

Potrzeba opracowania poniższej ankiety wynika z wdrożenia przez szkołę Programu Profilaktyki dotyczącego propagowania przez gimnazjalistów zdrowego stylu życia. Jako nauczycielka wychowania fizycznego postanowiłam bliżej przyjrzeć się problemowi aktywności ruchowej młodzieży w czasie wolnym. Podjęłam, więc próbę jego analizy. Szukałam odpowiedzi na pytanie, jaki jest stopień zainteresowania młodzieży sportem i innymi formami aktywności. Wówczas powstał pomysł sondażu diagnostycznego. W tym celu posłużyłam się ankietą. Przeprowadzenie jej wynikało z potrzeby uzyskania informacji jaką ilość czasu poświęca się na aktywność ruchową, co stanowi najważniejszą motywację do aktywnego spędzania czasu wolnego oraz jakie są bariery aktywnego trybu życia. Ankieta ma charakter anonimowy a pytania w niej zawarte skierowane są do młodzieży w wieku 13-16 lat. Z powodzeniem można ją również przeprowadzić wśród dzieci i młodzieży starszej, dokonując modyfikacji dla własnych potrzeb.

Zachęcam wszystkich wychowawców oraz nauczycieli wychowania fizycznego do przeprowadzenia poniżej zamieszczonej ankiety wśród swoich uczniów. Myślę, że w znacznym stopniu pozwoli to na bliższe poznanie swoich wychowanków w czasie wolnym.

ANKIETA

Aktywność ruchowa dzieci i młodzieży w czasie wolnym.

Dziewczęta i chłopcy!

Proszę Was o udzielenie odpowiedzi na pytania zawarte w tej ankiecie. Wasze wypowiedzi są niezbędne w prowadzonych przez Nauczycieli badaniach na temat aktywności ruchowej w czasie wolnym. Tylko szczerze i wyczerpujące odpowiedzi, wskażą nam właściwą drogę działania.

Ankieta jest anonimowa, a wszystkie odpowiedzi objęte są tajemnicą. Liczę na Waszą pomoc (podkreśl odpowiedzi).

1. Co to jest aktywność ruchowa?
.....
.....
2. W jaki sposób spędzasz czas wolny? (wybierz trzy odpowiedzi)
  - a) czytasz książki
  - b) oglądasz telewizję
  - c) korzystasz z komputera
  - d) oglądasz programy telewizyjne , video ,
  - e) uczęszczasz na zajęcia sportowe
  - f) spotykasz się z kolegami i koleżankami
  - g) inny sposób spędzania czasu wolnego
 .....
.....
3. Z jakich zajęć pozalekcyjnych oferowanych przez szkołę korzystasz ?
  - a) kółko matematyczne
  - b) kółko turystyczne
  - c) kółko polonistyczne (teatralne)
  - d) kółko muzyczne
  - e) kółko informatyczne
  - f) zajęcia sportowe
  - g) inne (napisz jakie) .....
4. Czy oferta szkoły dotycząca zajęć pozalekcyjnych jest dla Ciebie atrakcyjna?
  - a) Tak
  - b) Nie
5. Czy Twoim zdaniem uczestnictwo w zajęciach pozalekcyjnych to:
  - a) możliwość wyjścia z domu
  - b) chęć spotkania się z kolegami i koleżankami
  - c) sposób na osiągnięcie wysokich wyników
  - d) możliwość wyzycia się
  - e) sposób na nudę
  - f) inne (napisz jakie ?) .....
6. Czy uczestniczysz w pozalekcyjnych zajęciach sportowych :
  - a) Tak
  - b) Nie
7. W zajęciach jakiej sekcji sportowej uczestniczysz ?
.....
8. Czy systematycznie uczęszczasz na wybrane przez siebie zajęcia sportowe?.
  - a) Tak
  - b) Nie
9. Czy masz osiągnięcia w uprawianej przez siebie dyscyplinie sportowej ?
  - a) Tak
  - b) Nie
10. Czy uczestniczysz w zorganizowanych zajęciach ruchowych przez?
  - a) Klub Sportowy
  - b) Klub Osiedlowy
  - c) Dom Kultury
  - d) Inne (napisz jakie?).....
 .....
11. Ile czasu w tygodniu poświęcasz na zajęcia ruchowe? (oprócz zajęć WF)
  - a) 1-2 godzin
  - b) 3 i więcej
12. Jaki posiadasz swój sprzęt sportowy?.
  - a) rower
  - b) łyżwy
  - c) narty
  - d) łyżworolki
  - e) inne (wymień).....
13. Czy nabyte przez Ciebie w szkole wiadomości i umiejętności z zakresu kultury fizycznej pozwalają Ci wykorzystać je w organizacji zajęć rekreacyjnych w czasie wolnym ?
  - a) Tak
  - b) Nie
14. Według Ciebie największą przeszkodą w korzystaniu z zajęć rekreacyjno sportowych stanowią?
  - a) brak czasu
  - b) zły plan lekcji
  - c) względy finansowe
  - d) zły stan zdrowia
  - e) inne(napisz jakie?) .....
 .....
15. Wymień jakim rodzajem aktywności ruchowej jesteś zainteresowany/a/ ?
.....
16. Czy czujesz się osobą zdrową?
  - a) Tak
  - b) Nie
17. Czy Twoim zdaniem aktywność fizyczna ma pozytywny wpływ na stan Twojego zdrowia ?
  - a) Tak
  - b) Nie
18. Czy T woje rodzice zachęcają Cię do aktywnych form wypoczynku?

- a) Tak
- b) Nie

19. Czy według Ciebie w dobie dzisiejszych czasów młodzież powinna uprawiać ćwiczenia fizyczne?

- a) Tak
- b) Nie

20. Co motywuje Cię do aktywnych form spędzania czasu wolnego?

.....
.....

Do celów analitycznych i statystycznych proszę o podanie następujących danych
(proszę podkreślić właściwe dane) :

1. Płeć :

Dziewczyna Chłopiec

2. Wiek (rok urodzenia)

.....

3. Jestem uczniem/uczennicą/ :

Szkoła podstawowa Szkoła zawodowa

Gimnazjum Liceum uzupełniające

Liceum profilowane Szkoła zawodowa

Bibliografia:

Drabik J.: Aktywność fizyczna w edukacji zdrowotnej społeczeństwa. Część I. Gdańsk 1995, Wydawnictwo AWF Gdańsk.

Chromiński Z.: Aktywność ruchowa dzieci i młodzieży. Instytut Wydawniczy Związków Zawodowych Warszawa 1987.

Żukowska Z.: Kultura fizyczna w życiu i systemie wartości młodzieży wybranych środowisk [w] Krawczyk Z , Kaniuk R., Kosiewicz J.: Społeczne wartości kultury fizycznej. Warszawa 1986, Wydawnictwo AWF.

48: MITYCZNI ARTYSCI GRECCY.

Autor: *Dorota Pacan - nauczycielka języka polskiego
Gimnazjum Nr 5 w Myszkowie.*

Lekcja przeprowadzona w klasie I.

Cele lekcji:**Cel główny:**

Zapoznanie uczniów z opowieściami mitycznymi, których bohaterami są artyści greccy.

Utrwalenie i pogłębienie wiadomości na temat mitów greckich.

Cele operacyjne:

1. Wiadomości.

Uczeń:

- zna fragmenty Mitologii Parandowskiego
- swobodnie operuje pojęciami: mit, mitologia
- rozumie potrzebę rozwijania wiedzy o starożytnej Grecji i jej wierzeniach.

2. Umiejętności.

Uczeń:

- potrafi korzystać z różnych źródeł wiedzy
- potrafi pracować z tekstem
- potrafi dokonywać selekcji informacji, wybierając potrzebne i ciekawe
- potrafi formułować własne wnioski
- potrafi płynnie odczytać wskazany fragment tekstu
- potrafi przygotować tekst do inscenizacji.

3. Postawy.

- tworzenie interpersonalnych relacji partnerskich z uczniami
- kształtowanie postawy szacunku dla tradycji, kultury i historii innego narodu
- wdrażanie do pracy w zespole

Ścieżki edukacyjne:

1. Kultura polska na tle tradycji śródziemnomorskiej.
2. Edukacja europejska.

Metody:

* przekład intersemiotyczny

* elementy dyskusji

* formy parateatralne (drama)

Pomoce:

Słownik mitów i tradycji kultury.

Słownik frazeologiczny.

Podręcznik „Rozwinąć skrzydła”.

Krzyżówka.

ETAPY LEKCJI

I. Część wstępna.

1. Wyjaśnienie uczniom, że dzisiaj będą mówić o starożytnej Grecji. Przypomną sobie znane mity, poznają mitycznych artystów greckich. Będą wyjaśniać przenośne znaczenie związków frazeologicznych.
2. Przypomnienie tytułów mitów poznanych w szkole podstawowej i omówienie funkcji jaką pełniły w starożytności.
3. Drama przedstawiająca wybrane mity greckie oraz bogów i bohaterów greckich.(w trakcie prezentacji uczniowie powinni eksponować te cechy, które dotyczą zdolności artystycznych i źródeł natchnienia).

II. Część właściwa.

1. Zapisanie tematu lekcji.
2. Nawiązanie do dramy.
  - Jacy bogowie pojawili się w dramacie?
  - Jakimi odznaczyli się cechami?
  - Czy byli wśród nich artyści?
  - Czym się zajmowali?
  - Jakie związki frazeologiczne pojawiły się w scenkach?
3. Wyjaśnienie znaczeń wymienionych związków frazeologicznych i zastosowanie ich w zdaniach.
4. Analiza fragmentu Mitologii Parandowskiego ze szczególnym uwzględnieniem postaci związanych ze sztuką: Orfeusz, Hefajstos, Pigmalion, Apollo.
5. Podział mitycznych artystów greckich na bogów i śmiertelników.
  - Bogowie:
    - Hefajstos- artystyczne rzemiosło
    - Apollo- muzyka, poezja
  - Śmiertelnicy:
    - Orfeusz- muzyka
    - Pigmalion- rzeźba.
6. Analiza przeżyć wewnętrznych bohaterów i wskazywanie związków między uczuciami i ich zewnętrznym wyrazem.
7. Ustalenie cech greckiego kanonu piękna (uczniowie odwołują się do dzieł spoza podręcznika: rzeźba, malarstwo).

III. Podsumowanie.

1. Rozwiązywanie krzyżówki.
  1. bogini sprawiedliwości Temida
  2. bogini wojny Atena
  3. ukochany Eurydyki Orfeusz
  4. instrument Marsjasa flet
  5. pieniądze dla Charona obol
  6. kobieta, w której zakochał się Pigmalion Galatea
  7. niezwykły instrument Orfeusza lira
  8. przyjaciółka Kory Kyane

hasło: Mitologia (zbiór mitów, w które wierzyli starożytni Grecy)
2. Praca domowa: Jesteś Pigmalionem i widzisz, jak twoja ukochana rzeźba zamienia się w kobietę. Napisz, co czujesz i jak się zachowujesz?

Plik do pobrania: Karta pracy ucznia

Tak przeprowadzona lekcja dostarczy uczniom nowej wiedzy na temat greckiego kanonu piękna oraz mitycznych artystów greckich. Zadaniem pracy domowej jest kształtowanie umiejętności redagowania opisu przeżyć wewnętrznych.

Zdobytą wiedzę uczeń będzie mógł wykorzystać na lekcji historii i plastyki.

49: Zestaw ankiet

Autor: Agnieszka Świerczyńska – nauczycielka chemii i biologii
Jolanta Mucha – nauczycielka historii i j. polskiego
Ewa Skuza – nauczycielka geografii i informatyki
Gimnazjum nr 4 w Częstochowie

Zestaw ankiet został opracowany i wykorzystany w trakcie wewnętrznego mierzenia jakości pracy szkoły – Gimnazjum nr 4 w latach 2000 – 2003. Zespół nauczycieli w poszczególnych latach badał różne obszary m.in. klimat szkoły, a w szczególności relacje uczniowie, rodzice, nauczyciele. Opracowane wyniki pozwoliły ustalić potrzeby i oczekiwania większości ankietowanych, a w konsekwencji mocne i słabe strony szkoły.

Anonimowa ankieta dla nauczycieli

Celem tej ankiety jest zwiększenie samoświadomości nauczyciela, uwzględnianie własnych możliwości pedagogicznych przy redukcji zachowań niepożądanych w klasie.

- Jakie rodzaje zachowań ucznia zakłócają uczenie się innych?
  - rozmowy na lekcji
  - głośne komentarze
  - jedzenie podczas lekcji
  - głośny śmiech
  - inne.....
- Jakie rodzaje zachowań są intrygujące dla Ciebie, lecz nie szkodliwe dla uczniów?

rozmowy na lekcji
 żucie gumy
 głośny śmiech
 rysowanie w zeszytach
 nie wykonywanie poleceń
 inne.....
- Czy uczniowie powinni Twoim zdaniem pracować w ciszy, czy też w rozsądnych granicach dopuszczalne jest ich komunikowanie się między sobą?
  - wolę, gdy pracują w ciszy
  - nie przeszkadzają mi ich ciche rozmowy
- Czy reguły, jakimi się kierujesz, służą uczniom, czy raczej Twojej wygodzie?
  - uczniom
  - mnie
  - i uczniom i mnie
- Czy koncentrujesz się na pomocy dzieciom zaburzającym tok nauczania w lepszym uczeniu się, czy na próbach likwidacji ich destrukcyjnych zachowań?
  - pomagam dzieciom sprawiającym kłopoty
  - próbuję za wszelką cenę zaprowadzić porządek na lekcji
- Czy jesteś otwarty na nowe pomysły i sposoby rozwiązania pewnych problemów, wtedy gdy nie są one zbieżne z Twoimi poglądami?
  - tak
  - nie
- Czy w ustalaniu norm zachowań dla ucznia bierzesz pod uwagę normy i oczekiwania samego ucznia i jego rodziny?
  - tak
  - nie
  - tak, jeżeli są one zgodne ze sobą.
- Czy rozmawiasz z uczniami na temat celów, które chcesz wspólnie z nimi osiągnąć?
  - tak
  - nie

Anonimowa ankieta dla uczniów

Zachowanie agresywne

Celem ankiety jest rozpoznanie czy a jeśli tak, to dlaczego na terenie szkoły występują zachowania agresywne oraz jak można im zapobiegać. Prosimy o szczerą odpowiedź.

- Czy na terenie szkoły występują zachowania agresywne i przestępcze?
  - tak
  - nie
- Które z wymienionych zachowań jest obecne w Twojej szkole?
  - palenie papierosów
  - picie alkoholu
  - narkomania
  - chuligaństwo
  - kradzieże
- Z czego Twoim zdaniem wynikają te zachowania?
  - z chęci zyskania uznania wśród kolegów/koleżanek
  - z potrzeby przynależności do grupy
  - z potrzeby rozładowanie złości, buntu, rozczarowania
  - z chęci zaspokojenia potrzeb materialnych (zdobycia upragnionych rzeczy)
  - inne.....
- Zachowania wymienione w punkcie drugim mogą:
  - dać niezależność
  - podkreślić dorosłość
  - pomóc w przynależności do wybranej grupy rówieśniczej
  - dać poczucie bezpieczeństwa
  - inne.....
- Określ swoje środowisko rodzinne, zaznacz te odpowiedzi, które są bliskie Twojej rodzinie
  - dobre warunki mieszkaniowe
  - brak nałogów w rodzinie
  - silna więź z rodzicami
  - złe warunki mieszkaniowe
  - nałogi w rodzinie
  - brak więzi z rodzicami
  - inne.....
- Określ swój stosunek do nauki szkolnej.
  - odnoszę sukcesy w szkole
  - nie mam problemów w nauce
  - ponoszę porażki w szkole
  - inne.....
- Co Twoim zdaniem chroni przed agresywnymi zachowaniami?
  - silna więź emocjonalna z rodzicami
  - poszanowanie norm, wartości i autorytetów
  - przynależność do pozytywnej grupy rówieśniczej
  - silna osobowość(dobrze ukształtowana)
  - inne.....
- inne.....

Oczekiwania rodziców wobec szkoły

Ankieta ta ma na celu poznanie Państwa oczekiwań wobec szkoły. Jest anonimowa. Na podstawie ankiety chcielibyśmy dostosować się do Państwa oczekiwań.

L. Treść pytania   Tak Nie
 P.

- Na terenie szkoły uczniowie mają
- 1 możliwość rozwijania swoich zainteresowań?
- Wiem, jakie koła
- 2 zainteresowań działają w szkole.
- Moje dziecko interesuje się
- 3 przedmiotami: (można zaznaczyć więcej odpowiedzi)
- a ścisłymi b humanistycznymi c językami obcymi d przyrodniczymi e artystycznymi f sportem g nie wiem jakie przedmioty interesują moje dziecko
- Z poniższych kół zainteresowań moje
- 4 dziecko wybrałoby: (można zaznaczyć więcej odpowiedzi)
- a Sportowe-siatkówka, koszykówka b Sportowe-tenis ziemny i stołowy c Sportowe-piłka nożna d turystyczne e językowe(j. niemiecki, angielski) f taneczne g teatralne h plastyczne i inne:(napisz jakie0
- Uważam, że moje
- 5 dziecko potrzebuje dodatkowych zajęć wyrównawczych z:(można zaznaczyć więcej odpowiedzi)
- a matematyki b języka polskiego c języków obcych d Innych przedmiotów: (napisz jakich)
6. Które z zadań realizowanych przez szkołę uważają Państwo za najważniejsze?(zaznacz3)
- a. wychowanie patriotyczne
- b. wprowadzenie nauki dwóch języków obcych
- c. zwiększona ilość godzin informatyki
- d. kształtowanie kulturalnego zachowania się uczniów w szkole i poza nią
- e. propagowanie zdrowego stylu życia
- f. eliminowanie agresywnych zachowań na terenie szkoły
- g. dbałość o kulturę języka

OCZEKIWANIA UCZNIÓW WOBEC SZKOŁY

Nie musisz podpisywać tej ankiety!

Chcemy dowiedzieć się, jakie masz oczekiwania wobec swojej szkoły. Twoje odpowiedzi nie będą oceniane na stopnie. Nie pytamy o Twoje wiadomości z przedmiotów szkolnych. Odpowiedz na wszystkie pytania tak, jak Ty myślisz i czujesz.

L.P.	Treść pytania	TAK	NIE
1.	Na terenie mojej szkoły mam możliwość rozwinięcia swoich zainteresowań.		
2.	Wiem, jakie koła zainteresowań działają na terenie mojej szkoły.		
3.	Najbardziej lubię przedmioty:	XXX	XXX
		a) ścisłe	b) humanistyczne
		c) języki obce	d) przyrodnicze
		e) artystyczne	f) wychowanie fizyczne
4.	Uczęszczam, chociaż na jedno koło zainteresowań.		
5.	Z poniższych kół zainteresowań dla siebie wybrałbym: (możesz wybrać więcej odpowiedzi)	XXX	XXX
		a) harcerstwo	b) sportowe – siatkówka, koszykówka
		c) sportowe – tenis ziemny i stołowy	d) sportowe – piłka nożna
		e) turystyczne	f) język niemiecki
		g) taneczne	h) teatralne
		i) plastyczne	j) L.O.P.
		k) inne:(napisz jakie)	XXX
6.	Uważam, że mam braki z matematyki.		
7.	Czuję potrzebę uczęszczania na zajęcia wyrównawcze z matematyki.		
8.	Uważam, że mam braki z języka polskiego.		
9.	Czuję potrzebę uczęszczania na zajęcia wyrównawcze z języka polskiego.		

Koniec ankiety.

Dziękujemy.

50: WYCHOWAWCZE ASPEKTY ZAJĘĆ WYCHOWANIA FIZYCZNEGO

**Autor: Paweł Wnuk - nauczyciel wychowania fizycznego
Gimnazjum w Żarkach**

Celem tego artykułu jest zwrócenie uwagi na znaczenie umiejętności zdobytych na zajęciach wychowania fizycznego w życiu codziennym młodego człowieka. Nie chodzi tu jedynie o sprawność ruchową, ale również o nabyte w trakcie zajęć sportowych umiejętności psychiczne.

Kultura fizyczna według definicji określonej przez M. Demela to „wycinek rzeczywistości, na której i na rzecz którego toczy się proces wychowania fizycznego. Kultura fizyczna to wyraz określonej postawy wobec własnego ciała, świadoma i aktywna troska o własny rozwój, sprawność i zdrowie, to umiejętność organizowania i spędzania czasu z największym pożytkiem dla zdrowia fizycznego i psychicznego.”¹

Specyfika zajęć wychowania fizycznego polega na tym, że ich celem (procesu wychowania fizycznego) jest zarówno kształtowanie ciała i funkcji psychomotorycznych wychowanka, jak i systemu wiedzy, umiejętności i nawyków oraz pozytywnych postaw wobec kultury fizycznej, który w praktyce przejawiać się będzie w dążeniu i działaniu na rzecz utrzymania przez całe życie wysokiej sprawności fizycznej i zdrowia.

Nauczyciel wychowania fizycznego powinien podejść do prowadzonych lekcji w sposób kompleksowy. W zakresie jego obowiązków jest oddziaływanie na sferę motoryczną, kształtowanie umiejętności ruchowych, wyposażanie uczniów w zasób wiedzy, a także kształtowanie kierunkowych dyspozycji osobowościowych. Powstaje więc pytanie, jak to wszystko pokazać dzieciom na jednej lekcji wychowania fizycznego? Niewątpliwie jest to trudne zadanie.

Zajęcia wychowania fizycznego mają na celu usprawnić organizm młodego człowieka. Poprzez ćwiczenia wpływamy na lepszą pracę układu ruchu, oddechowego, krwionośnego, nerwowego oraz na poprawę fizycznej sprawności organizmu.

Dobierając odpowiednie ćwiczenia i wykorzystując warunki, w jakich odbywa się lekcja, nauczyciel wpływa na rozwój psychiki dziecka, ucząc go podejmowania decyzji, współpracy w grupie, odgrywania ról, np.: napastnika czy obrońcy, szacunku dla przyrody i otaczającego świata.

Uczniowie w procesie kształcenia uczą się przeżywać sukcesy i porażki, a także dzielić się tymi przeżyciami z innymi. Ruch jako środek wychowawczy jest potężnym czynnikiem pobudzającym rozwój i kształcącym osobowość.

Sprawność fizyczna organizmu jest ważna dla zachowania zdrowia w kolejnych latach życia. Wyniesione z lekcji nawyki ruchowe procentują przez całe życie. Sprawny młody człowiek to później sprawny dorosły, który może być wydajnym pracownikiem i efektywnym członkiem społeczeństwa. Wychowanie fizyczne może także służyć wyładowaniu negatywnych emocji i stresu tak często obecnego w naszym życiu.

Zajęcia wychowania fizycznego to przede wszystkim zajęcia prowadzone w grupie rówieśników, podczas których młodzi ludzie uczą się współpracować i rywalizować ze sobą. Współdziałanie całego zespołu, to przekonanie zawodnika o tym, że uzyskane wyniki nie są wyłącznie zasługą jednego zawodnika, lecz wynikiem wysiłku całej drużyny. Do osiągnięcia zwycięstwa potrzebne są jeszcze takie cechy jak: wytrzymałość w pracy, bojowość i odwaga. Wyćwiczone są na zajęciach w takim stopniu, że stają się nawykami w życiu codziennym, w pracy i nauce.

Te cenne umiejętności bardzo przydają się później w dorosłym życiu, przy realizacji różnego rodzaju przedsięwzięć. Dzieci uczą się tu podporządkowywania własnych celów celom grupy, odpowiedzialności, dyscypliny, przedstawiania własnych poglądów i przekonywania do nich innych osób.

Zajęcia sportowe to także trening umiejętności porozumiewania się i negocjacji, a także sprawdzian psychicznych umiejętności znalezienia swojego miejsca w grupie.

Poprzez różne formy ruchu uczeń nabywa umiejętności utylitarnych, przygotowujących go do dalszego życia. Jak chociażby właściwe podnoszenie i przenoszenie ciężkich przedmiotów, umiejętność rozkładania sił w czasie, czy umiejętność stosowania uników. Na co dzień przydają się wykształcone w dzieciństwie na lekcjach wychowania fizycznego umiejętności utylitarne.

Podczas zajęć oprócz umiejętności technicznych i taktycznych zawodnicy uczą się przestrzegać zasad gry „fair play”, tak ważnych w życiu codziennym. Kształtują swoje postawy moralne, uczą się trudnej sztuki wyboru, niesienia pomocy i umiejętności asekurowania siebie i innych. Nauka zasad „fair play” nie odnosi się wyłącznie do rywalizacji z przeciwnikiem, ale również, a może przede wszystkim do niestosowania zakazanych środków - dopingiu.

Prowadzący zajęcia szczególną uwagę powinien zwrócić na wykształcenie postaw pro-zdrowotnych u swoich uczniów. Przede wszystkim wyjaśnić i przekonać do zdrowego, higienicznego trybu życia (bez palenia papierosów, picia alkoholu, używek), do dbania o czystość i higienę osobistą. Lekcja wychowania fizycznego to nauka przyjmowania prawidłowej postawy ciała oraz umiejętność relaksowania się.

Zajęcia sportowe organizowane wspólnie z osobami niepełnosprawnymi wykształcają u młodych ludzi tolerancję na odmienność innych uczą wrażliwości na ich potrzeby.

Współczesne wychowanie fizyczne daje możliwość uczestnictwa coraz większej liczbie osób niepełnosprawnych w różnego rodzaju zajęciach sportowych i zawodach.

Prawidłowa lekcja wychowania fizycznego daje uczniom możliwość odnoszenia i przeżywania sukcesów, a także jest motywacją do dalszej pracy nad własnym fizycznym i psychicznym rozwojem.

Kultura fizyczna pełni bardzo ważną rolę w procesie wychowania, ponieważ jej funkcje dotyczą rozwoju fizycznego jednostki, rozwoju psychicznego, umysłowego, społeczno – moralnego i estetycznego. Wychowanie fizyczne jest nieodzownym czynnikiem wchodzącym w skład wszechstronnego rozwoju osobowości człowieka.

Bibliografia

- K. Górna, W. Garbaciak, Kultura fizyczna w szkole, AWF Katowice, 1994
- S. Strzyżewski, Proces wychowania w kulturze fizycznej, WSIP, Warszawa 1990
- K. Karkosz, Gimnastyka, AWF Katowice, 1993
- K. Konopczyński, Twórcza resocjalizacja, MEN 1996

1 S. Strzyżewski, Proces wychowania w kulturze fizycznej, WSIP, Warszawa 1990

51: SCENARIUSZ ZAJĘĆ ROLNICTWO EKOLOGICZNE – CZYLI PRODUKOWAĆ NIE NISZCZĄC, ŻYWIĆ NIE SZKODZĄC

Autor: *Grażyna Wróblewska-Ludwig - nauczycielka biologii i przyrody
Gimnazjum Nr 5 w Myszkowie
doradca biologii i przyrody współpracujący z RODN WOM w Częstochowie*

Z przyjemnością prezentuję Państwu swój scenariusz zajęć lekcyjnych, który można realizować na zajęciach przyrody, biologii oraz kół zainteresowań. Porusza on zagadnienia związane z rolnictwem ekologicznym, które powinno być, a mam nadzieję, że stanie się poważną alternatywą wobec rolnictwa konwencjonalnego. Moim zamierzeniem jest skłonienie uczniów do poznania zasad produkcji zdrowej żywności oraz zdrowego odżywiania. Taką edukację należy rozpoczynać na bardzo wczesnym etapie edukacji, aby ukształtować właściwy stosunek do tego co kupujemy i czym się odżywiamy.

Plik do pobrania: Scenariusz

Plik do pobrania: Rysunki do scenariusza

Literatura:

1. Zbigniew Przybylak: Biokosmiczny ekologiczny polski kalendarz księżycowy 2000, Wydawnictwo Gaj, Bydgoszcz 1999.
2. Zbigniew Sałata: Kalendarz 2000 – Poradnik Uzdrawiacza, Wydawnictwo Ambrozja, Kraków 1999.
3. Wywiad z Panią mgr inż. Stefanią Kreczko z Państwowego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Częstochowie.
4. Małgorzata Kłyś: Biologia dla gimnazjum, cz.I, Wydawnictwo Nowa Era, Warszawa 2000.

- 4 -

52: Scenariusz zajęć z języka obcego

Autor: Małgorzata Zięba - nauczycielka języka niemieckiego w Zespole Szkół, Gimnazjum w Garnku.

Duża ilość informacji, obrazów, reklam, filmów, audycji telewizyjnych, jaką dzieci i młodzież otrzymują codziennie poprzez media, znacznie utrudnia pracę współczesnemu nauczycielowi. Przed nauczycielem stoi trudne zadanie polegające na zainteresowaniu ucznia przedmiotem, zwróceniu uwagi na treść, jaką nauczyciel przekazuje i stworzeniu motywacji do nauki. Planując zajęcia edukacyjne nauczyciel musi pamiętać o bardzo istotnej sprawie, jaką jest atrakcyjność prowadzonych przez niego zajęć. W sposób szczególny dotyczy to zajęć z języka obcego, na której uczeń powinien być bardzo aktywny, wykonywać dużo ćwiczeń językowych, odgrywać role w dialogach przedstawiających różne sytuacje językowe, mówić jak najczęściej w danym języku. Zadaniem nauczyciela języka obcego jest równomierne rozwijanie czterech podstawowych sprawności językowych: rozumienia ze słuchu, mówienia, czytania i pisania. Specyfika zajęć z języka obcego polega nie tylko na przyswojeniu przez uczniów określonej wiedzy, lecz przede wszystkim na stosowaniu jej w praktyce, czyli porozumiewaniu się w języku obcym, nabywaniu konkretnych umiejętności językowych. Aby uczeń te umiejętności zdobył, nauczyciel musi w sposób dobrze przemyślany, atrakcyjny dla ucznia i sprawnie organizacyjnie przeprowadzić zajęcia. Do tego musi się solidnie przygotować. Jednym z ważnych elementów takiego przygotowania, szczególnie istotnych dla nauczycieli zaczynających pracę w swoim zawodzie, jest poprawnie przygotowany konspekt lekcji, zwany scenariuszem zajęć edukacyjnych.

Konspekt, jak podaje „Słownik wyrazów obcych”, to krótki zarys, szkic utworu, wykładu, przemówienia itp.; skrót, streszczenie. (łac. *Conspectus* 'rzut oka; zarys, widok'). Scenariusz natomiast, jest definiowany w tymże słowniku, jako szczegółowo przygotowany plan, zaplanowany lub przewidywany rozwój wydarzeń. Porównując te definicje można stwierdzić, że treść scenariusza jest bardziej szczegółowa i dokładna, niż treść konspektu. Tym bardziej nauczyciel musi dysponować dużą wiedzą merytoryczną i doświadczeniem, aby stworzyć poprawny scenariusz zajęć, a co więcej przeprowadzić według niego zajęcia, w czasie których uczniowie nabeżdżą określone umiejętności językowe.

Planując zajęcia należy wytyczyć konkretne cele językowe i podać środki do ich osiągnięcia w trakcie lekcji. Oprócz celów językowych, na zajęciach z języka obcego, na których wprowadzamy elementy realizowania, pojawiają się cele zwane cywilizacyjno-kulturowymi.

W planowaniu metodycznym nie może zabraknąć również podania metod, technik pracy, różnego rodzaju ćwiczeń utrwalających wiadomości, doskonalących umiejętności, opisu czynności dydaktycznych.

Scenariusz zajęć nie może być zbyt ogólny. Powinien zawierać temat zajęć, informacje o ich przebiegu, stosowanych materiałach dydaktycznych, szczegółowe polecenia. Bardzo ważne są cele lekcji sformułowane w postaci zoperacjonalizowanej. Są to konkretne czynności uczniów, ich wiadomości i umiejętności, którymi powinni się charakteryzować po zrealizowaniu danej jednostki tematycznej. Często cel zajęć edukacyjnych zawiera się już w temacie. Proponuje się, aby temat był napisany w języku ojczystym. Tylko niezbędne jego elementy, jak np. tytuł tekstu, piosenki itp., powinny pozostać w języku obcym. Dobrze byłoby formułować ten sam temat dwa razy. Wpis według powyższych zasad znajdowałby się w dzienniku lekcyjnym, ponieważ jest on polskim dokumentem urzędowym i ułatwia to pracę dyrektora szkoły i organów nadzorujących szkołę, którzy mają obowiązek kontrolowania dokumentacji. Zapis tematu umieszczony w scenariuszu zajęć, na tablicy i w zeszytach uczniów może być formułowany w języku obcym. Można obok podać również jego tłumaczenie w języku polskim.

Elementy scenariusza zajęć takie jak: cele operacyjne, temat, czas trwania, data, nazwisko nauczyciela prowadzącego i hospitującego, pomoce, materiały, środki dydaktyczne czy techniki pracy na lekcji, stanowią informacje ogólne, które każdy scenariusz ma zawierać. Zasadniczą, główną częścią scenariusza i najważniejszą dla nauczyciela, oprócz celów, stanowi budowa lekcji. Działania nauczyciela i ucznia wykonywane podczas trwania zajęć można podzielić na pewne etapy, zwane również fazami lekcji. Dydaktycy nie są zgodni, co do ilości i nazw poszczególnych faz. Czasami nawet są takimi podziałami jednostki lekcyjnej zupełnie przeciwni. Jest to jednak chyba dość istotna i korzystna dla nauczyciela (szczególnie niedoświadczonego) forma podziału czynności wykonywanych na zajęciach przez nauczyciela i uczniów. Pierwszą, wstępną fazę mogą stanowić czynności organizacyjne takie jak: powitanie, sprawdzenie listy obecności, rozgrzewka językowa, sprawdzenie pracy domowej, odpytanie uczniów. Kolejną fazą to prezentacja nowego materiału językowego. Po niej następuje faza: ćwiczeniowa, polegająca na powtórzeniu, memoryzacji zaprezentowanego materiału, utrwalająca wiadomości i doskonaląca umiejętności przez odpowiednio dobrane ćwiczenia. Jeśli poziom językowy uczniów w klasie na to pozwala, możemy w ostatniej fazie zajęć ćwiczyć użycie poznanych struktur językowych w nowych kontekstach, swobodne wypowiedzianie się. Ta faza to transpozycja lub transfer.

Kolejność działań nauczyciela nie musi być stała. Ważne jest, aby gwarantowała realizację zamierzonych celów i aby działania nauczyciela były skuteczne. Przy kolejnych fazach można określić czas ich trwania, czyli podzielić jednostkę lekcyjną na minuty. Nie chodzi tu o to, aby nauczyciel ściśle przestrzegał tego czasu co do minuty, ale o zachowanie prawidłowych proporcji czasowych między poszczególnymi czynnościami nauczyciela i uczniów.

Sposób dzielenia zajęć edukacyjnych na poszczególne etapy jest sprawą indywidualną każdego nauczyciela, ponieważ to on najlepiej zna swoich uczniów, wie jakiego typu ćwiczeń bardziej potrzebują, jakich powinien przygotować więcej lub mniej, co jest ich mocną i słabą stroną, czego może od nich wymagać. Nie ma uniwersalnej recepty na dobry scenariusz zajęć. Każdemu nauczycielowi zostawia się odrobinę elastyczności, wolnego wyboru, który jednak powinien mieścić się w ramach ogólnie przyjętych zasad planowania metodycznego.

Bibliografia:

1. „Słownik wyrazów obcych”, PWN, Warszawa 2000
2. Planowanie i hospitacja lekcji języka obcego, seria Języki obce, CODN, 1996
3. H.Komorowska, Metody konwencjonalne. O metodach nauczania języków obcych, Informator Językowy, nr 7/93

53: Krajoznawstwo czy interkulturowość w nauczaniu języków obcych?**Autor: Małgorzata Zięba - nauczycielka języka niemieckiego w Zespole Szkół, Gimnazjum w Garnku**

Każdy nauczyciel języków obcych zna pojęcie krajoznawstwa bądź kulturoznawstwa. Pojęcie to najczęściej kojarzy się z elementami materiału realizowanego na zajęciach z języka obcego. Materiał ten obejmuje elementy tradycji, kultury, geografii czy też charakterystyczne dla danego kraju formy zachowań językowych lub pozajęzykowych. W jakim stopniu poszczególne elementy zostaną zrealizowane lub w jaki sposób przedstawione zależy tylko od nauczyciela. Obecnie coraz częściej mówi się o ważnej zasadzie interkulturowości, którą należałoby traktować jako uzupełnienie problematyki realizowanej czy też kulturoznawczej. W dydaktyce języków obcych problematyka interkulturowa łączona jest z zasadami demokratycznego wychowania w duchu tolerancji wobec innych narodów i kultur oraz z przeciwdziałaniem lub pozbywaniem się uprzedzeń.

Zachowanie członków danej społeczności językowej, kulturowej czy etnicznej jest często zrytualizowane i uwarunkowane kulturowo. Kontaktując się z cudzoziemcami oceniamy ich zachowanie, według norm i stereotypów przyjętych w naszej kulturze i tradycji. Wszelkie odstępstwa od schematów zachowań językowych i pozajęzykowych charakterystycznych dla naszej kultury, są odbierane jako niezrozumiałe, niestosowne, a czasami nawet niegrzeczne, nieuprzejme. Ma to bezpośredni związek z nastawieniem do naszej osoby, nie będącej rodzimym użytkownikiem języka. Odstępstwa od zwyczajowych zachowań językowych i pozajęzykowych mogą być powodem braku sympatii z naszej strony do cudzoziemca, niesprawiedliwych sądów, uprzedzeń wobec rozmówcy, nieuzasadnionych uogólnień odnoszących się do obywateli danego kraju i rzutować negatywnie na stosunki międzyludzkie. Stereotypom trudno jest przeciwdziałać, ponieważ są one wpisane w doświadczenia danego narodu, pozwalają oceniać i porządkować otaczającą nas rzeczywistość. Musimy jednak mieć świadomość inności kultur i przyzwyczajzeń cudzoziemców. Zasada interkulturowości w nauczaniu i uczeniu się języka obcego ma się przyczynić do wzajemnego zrozumienia i pokojowego współistnienia.

Kulturowo uwarunkowane formy zachowań językowych mogą dotyczyć np. różnic w nawiązywaniu kontaktów (pozdrowienia, zaproszenia, komplementy), w stopniu bezpośredniości wyrażania życzeń, prośb, podziękowań, oceny czy krytyki. Różnice mogą występować w zachowaniach pozajęzykowych typu: mimika twarzy, wysokość, brzmienie głosu, gesty. Przy nieprawidłowej formie językowego lub pozajęzykowego zachowania cudzoziemcy mogą być postrzegani jako nieuprzejmi, mało sympatyczni lub nie umiejący się dostosować do nowych warunków. Osoby nie będące rodzimymi użytkownikami języka najczęściej nie są świadomi kulturowych różnic w zachowaniu. Jeśli zauważają jakąkolwiek irytację ze strony rozmówcy. Chcąc zmienić strategię komunikacyjną, odwrócić uwagę, doprowadzają często do zaburzenia płynności komunikacji. Dlatego bardzo ważne jest, abyśmy byli świadomi kulturowo uwarunkowanych różnic w formach zachowań naszych rozmówców – cudzoziemców. Musimy dążyć do zdobycia tzw. kompetencji interkulturowej, która poprzez wiedzę o innych kulturach i analizę wynikających z nich zachowań uwarunkowanej inności i pomoże interkulturowej komunikacji. Realizacja zasady interkulturowości wymaga od nauczycieli dużej wiedzy, która umożliwi porównania kulturowe. Nie można ograniczyć się tylko do przekazania informacji, jak przedstawiciele danej nacji, kultury postępują w określonych sytuacjach, ale jakie to ma dla nich znaczenie. Dobrze byłoby wyjaśnić historyczne czy kulturowe przyczyny tej inności i różnic. Zarówno nauczyciele, jak i uczniowie powinni uczyć się samodzielnej refleksji, dążyć do zmiany własnych nastawień, rozumieć i akceptować inne punkty widzenia i inne możliwości interpretacji różnych zjawisk. Rzeczywistość postrzegana przez nas może być nie obiektywna. Nauczyciele powinni rozwijać u uczniów umiejętność pozbawionego uprzedzeń słuchania i obserwacji, aby młodzi ludzie potrafili określić cechy wspólne odmienne różnych kultur, porównywać je i w odpowiedni sposób interpretować. Nauczyciele powinni być pośrednikami kulturowymi. Oprócz przekazywania elementów tradycyjnego krajoznawstwa, które ukierunkowane jest na realia danego kraju, nauczyciele języków obcych powinni, poprzez realizację zasady interkulturowości, przyczyniać się do zwiększenia otwartości i tolerancji wobec innych narodów. Stanowi to bowiem podstawę demokracji i gwarancję pokoju na świecie.

Chcielibyśmy aby niniejszy materiał posłużył nauczycielom w przemyśleniu sposobów wprowadzania wyżej opisanych treści na zajęciach edukacyjnych z języka obcego.

Bibliografia:

1. Praca zbiorowa, Problemy komunikacji międzykulturowej, Grafpunkt, Warszawa 2000.
2. Knapp K. /Knapp – Potthoff A. , (1990), Interkulturelle Kommunikation, in: Zeitschrift fur Fremdsprachenforschung, tom 1.
3. Turmann E., (1994), Fremdsprachenunterricht, Landeskunde und interkulturelle Erziehung, in: Die neueren Sprachen, tom 4.

54: "Historia Liceum Ogólnokształcącego im. mjr H. Sucharskiego w Myszkowie"

**Autor: Elżbieta Bazylak - nauczycielka historii i WOS-u
Liceum Ogólnokształcącego im mjr H. Sucharskiego w Myszkowie.**

Artykuł przedstawia 50-cio letnią historię Liceum Ogólnokształcącego w Myszkowie. Powstał w związku z jubileuszowym zjazdem absolwentów z okazji 50-lecia szkoły, który miał miejsce 9 czerwca 2001r. Artykuł przybliża historię jednego liceum ogólnokształcącego w Myszkowie. Na podstawie lektury tego artykułu można przypomnieć sobie wydarzenia z życia szkoły, jej dyrektorów, nauczycieli. Artykuł informuje jak zmieniał się status szkoły na przestrzeni 50-ciu lat, oraz przypomina przemiany społeczno-polityczne, które zaszły w naszym kraju i jaki miały one wpływ na sytuację polskiego szkolnictwa.

Liceum w Myszkowie powstało na podstawie Instrukcji Programowej na rok 1948/49 wprowadzającej nowy ustrój szkolny w Polsce. Instrukcję wydały władze oświatowe. Jeden z punktów Instrukcji mówił o powstaniu szkół ogólnokształcących stopnia podstawowego i licealnego (klasy I – VII – szkoła podstawowa, klasy VII-XI – liceum). 1 września 1951 r. siedemdziesięciu pięciu absolwentów klasy siódmej Szkoły Podstawowej nr 1 przy ul. Tadeusza Kościuszki w Myszkowie stało się uczniami klas licealnych. Nazwa szkoły brzmiała wtedy: Szkoła Ogólnokształcąca Koedukacyjna stopnia Podstawowego i Licealnego. Drugie klasy licealne uczyły się przez pierwszy rok w dawnym pałacu Szmelcera, byłego właściciela Fabryki Włókienniczej w Myszkowie. Początki były skromne. Sale były ciasne, uczono się na dwie zmiany, pomoce naukowe nieliczne. Brak było klaso-pracowni dla poszczególnych przedmiotów. Mimo trudnych warunków, w szkole działała świetlica wyposażona w nowoczesny jak na owe czasy radioadapter „RADIOLA”. Jak wspomina Pan Waldemar Plebańczyk – kierownik świetlicy, kosztowała 5550 złotych. Natomiast pierwszy telewizor i magnetofon szkoły posiadała w 1959 r. Pierwszym kierownikiem szkoły był Pan Stefan Cieśla.

Wychowawcami byli:

-kl. VIII A Kazimiera Sypniewska

-kl. VIII B Lucjan Matysiewicz.

W szkole uczyli też m.in. :

Paweł Kulczak, Danuta Bytomska – Minkina, Genowefa Sobolewska, Sabina Sankowska, Waldemar Plebańczyk.

W trakcie trwania pierwszego roku nauki w liceum, kończono budowę nowej siedziby szkoły przy ulicy T. Kościuszki. Nowy gmach powstał ogromnym wysiłkiem władz lokalnych, rodziców i samych uczniów. Na wiosnę 1952r. uczniowie przepracowali 520 godzin przy transporcie sprzętu szkolnego ze starego do nowego budynku. Fundusze na budowę szkoły przydzielił Zarząd Gminy w Myszkowie. Potem inwestycja była finansowana przez Fundusz Odbudowy Szkół. Wykonawcą było Powiatowe Przedsiębiorstwo Budowlane w Zawierciu.

Pomocy zwłaszcza finansowej szukano wszędzie. Z inicjatywy Komitetu Opiekunczego wystawiono sztukę pod tytułem „W rodzinnym domu”, dochód z niej przeznaczono na dokończenie budowy. 1 maja 1952r. nowy gmach szkoły oddano do użytku, jednak nauka w nim rozpoczęła się 1 września 1952. Naukę rozpoczęły trzy klasy licealne, jedna VIII i dwie IX. Liceum w nowym budynku zajmowało pomieszczenia na III piętrze. Później, w miarę przybywania klas przeniesiono liceum na piętra I i II (relacja p. J. Urbańczyk). W budynku działały także inne szkoły dzienne i dla pracujących. Życie w szkole toczyło się na wielu płaszczyznach. Świadczy o tym działalność na terenie szkoły wielu organizacji i kół zainteresowań. Nie chodzi tylko o Związek Młodzieży Polskiej, do którego musieli należeć wszyscy uczniowie. Na terenie szkoły działało także Szkolne Koło Sportowe, Towarzystwo Przyjaciół Związku Radzieckiego, samorząd uczniowski, biblioteka, sklepik szkolny, chór, zespół taneczny, harcerstwo. Początek działalności liceum w Myszkowie przypadł na bardzo trudny okres naszej historii. Były to lata tzw. : „głębokiego stalinizmu”. Odbijało się to na życiu szkoły. Obowiązkowa była przynależność wszystkich uczniów do ZMP, częste apele, prasówki, pogadanki ideologiczne, akademie ku czci twórców socjalizmu. Nakazywano „wzmocnienie frontu ideologicznego”, szczególnie na lekcjach języka polskiego, historii, a przede wszystkim Nauki o Konstytucji. Język rewolucji znalazł odbicie także w protokołach Rad Pedagogicznych, które przez pewien czas były naradami produkcyjnymi. Szkoła była często sprawdzana przez działaczy partyjnych i państwowych różnych szczebli. Młodzieży nie wolno było należeć do organizacji pozaszkolnych, że widziane były wizyty w kinach i kawiarniach (dyżury nauczycieli przed kinem Gopłana na wieczornych seansach). Myszkowskie liceum krótko było kierowane przez Pana Stefana Cieśłę, od 1 września 1954r. dyrektorem został Pan Jan Sobański. Funkcję tę pełnił przez jeden rok. W roku szkolnym 1954/55 liceum osiągnęło pełny stan klas tj. od VIII-IX. Liczba uczniów wynosiła 171. Od roku 1960/61 wszystkie klasy licealne były podwójne. Mimo, że szkoła od trzech lat znajdowała się w nowym budynku nasilały się problemy lokalowe; brak było pracowni biologicznej, geograficznej, chemicznej łącznie z fizyczną, brakowało szatni, uczniowie odzież i obuwie zabierali ze sobą do klas. Nauka w szkole zaczęła się o godzinie 7.00 (W-F). Budynek stawał się coraz ciaśniejszy, już pod koniec lat 50-tych dyrekcja liceum zabiegała u władz o wybudowanie nowego gmachu. 29.I.1955 r. szkoła przeżywała duże święto – pierwszy bal studniówkowy. Zabawa trwała od godz. 17.00 do 24.00 z udziałem maturzystów, nauczycieli, rodziców, przedstawicieli władz lokalnych a także gości z Liceum z Zawiercia i Technikum z Myszkowa.

13.V.1955 r. do matury przystąpili pierwsi absolwenci myszkowskiego liceum. Egzamin zdawano w świetlicy i pracowni fizycznej. Pisemnie zdawano maturę z języka polskiego i matematyki. Natomiast ustnie zdawano przedmiotów. Wszystkie w jednym dniu: język polski, matematykę, naukę o konstytucji, historię i fizykę. Pierwsi maturzyści pozełniali szkołę udziałem w komercie. Liceum w nowym roku szkolnym 1955/56 wkraczało z nowym dyrektorem Panem Józefem Sitkiewiczem. Funkcję swoją sprawował do 1965 r.

1 września 1955 r. Szkoła Podstawowa i jedenastolatka zostały połączone w jedną pod nazwą Szkoła Podstawowa i Liceum Ogólnokształcące. Czterolatnie Liceum Ogólnokształcące w Myszkowie stało się samodzielną szkołą w 1964 r. Rósł prestiż szkoły. Jak podają statystyki dla ponad 50 % absolwentów szkoła była etapem w uzyskaniu wyższego wykształcenia. Od nowego roku szkolnego tj. 1965/66 funkcję dyrektora pełnił Pan Jerzy Goldyn. W 1967 r. na jednej z rad pedagogicznych stanęła sprawa nadania szkole imienia. Już w 1953 zgłoszono propozycję : T. Kościuszkowi, K. Świerczewskiemu, A. Zawadzkiemu. Potem dołączono następujące nazwiska: H. Sienkiewicz, M. Dąbrowska, J. Krasicki.

Ostatecznie na swojego patrona szkoła oczekiwała się dopiero w 1987 r. – o czym będzie mowa dalej. W 1968 roku nastąpiła zmiana na stanowisko dyrektora L.O. Został nim Pan Ludwik Oskwarek. W czasie kadencji dyrektora Oskwarka zadbane o zaplecze sportowe na zewnątrz szkoły; wykonano boisko ziemne do siatkówki, bieżnię lekkoatletyczną i skocznię do skoku w dal. Wykonano radiofonizację szkoły, zakupiono instrumenty dla zespołu muzycznego. Następnym dyrektorem został Pan Jan Kot, który wcześniej pracował tu jako nauczyciel matematyki. 12.XII.1985 r. rozpoczęto starania, uwienczone w końcu sukcesem, o nadanie szkole imienia majora Henryka Sucharskiego. Patrona wybrała młodzież drogą plebiscytu, spośród kilku propozycji. 17.XII.1985 r. odpowiednie pismo dyrekcja liceum wystosowała do Kuratorium Oświaty i Wychowania. Pół roku później kuratorium pismem nr. OW – III – 501 – 2/30/86 wyraziło zgodę na nadanie Liceum Ogólnokształcącemu w Myszkowie imienia majora Henryka Sucharskiego. Sam uroczystość odbyła się 10.X.1987 r. Zgromadził uczniów, nauczycieli, zaproszonych gości wśród których obecni byli m.in. Anna Bugajska – siostra majora i Leon Pająk – najbliższy towarzysz patrona. Wraz z imieniem szkoła otrzymała sztandar. Nadanie szkole imienia miało podwójne znaczenie. Po 36 latach jedynie myszkowskie liceum przestało być bezimienną placówką oświatową. 1 września 1989 r. liceum po wielu latach doczekało się samodzielnego budynku. Szkołę przeniesiono na ulicę 11-go Listopada 9, gdzie wcześniej mieściła się Szkoła Podstawowa nr. 5. Wyposażenie szkoły przetransportowano w wakacje 1989 r. przy dużym udziale nauczycieli i uczniów.

Dyrektor Jan Kot kierował liceum w nowym budynku do końca 1990 r. Jego następcą został Pan Aleksander Surma – dotychczasowy wicedyrektor i nauczyciel fizyki.

Rok szkolny 1990/91 poświęcono na dostosowanie budynku do potrzeb szkoły średniej. Zorganizowano pracownię informatyczną, stworzono kąpielnię rekreacyjną na II piętrze.

Wysiłkiem nauczycieli, uczniów i rodziców odnowiono szkołę. Z prac remontowych: pomalowano ogrodzenie, uporządkowano plac, wejście do szkoły, odnowiono pokój nauczycielski i sekretariat. Szkoła wzbogaciła się o nowy sprzęt elektroniczny: kserokopiarkę i kamerę video. Od czerwca 1993 do sierpnia 1994 r. trwała rozbudowa szkoły. Mimo prac budowlanych szkoła wypełniała swoje zadania dydaktyczne. W szkole działa teatr uczniowski, organizowane są Konfrontacje Teatralne, Dni Języków Obcych, konkursy o Unii Europejskiej. Szkołę odwiedzają ciekawie goście. 50 lat – to czas ciągłego rozwoju szkoły. Wystarczy przypomnieć, że naukę rozpoczęło 75 uczniów i uczennic. Dzisiaj do szkoły uczęszcza 10-krotnie więcej młodzieży. W krótkiej monografii nie da się napisać o wszystkich wydarzeniach i ludziach związanych ze szkołą. Wiadomo, że przy szkole, przez cały czas jej trwania działała biblioteka, świetlica, stołówka. Ich opiekunowie także zapisali karty historii liceum.

WYKAZ ŹRÓDEŁ I LITERATURY

Protokoły Rad Pedagogicznych Liceum Ogólnokształcącego z lat 1951 – 1996.

Dzienniki lekcyjne z lat 1951 – 1996.

Kroniki szkolne.

Wspomnienia dyrektorów, nauczycieli i uczniów Liceum Ogólnokształcącego.

Pącherski M., Świątek M., „Organizacja Oświaty w Polsce” w latach 1917 – 1977 PWN Warszawa 1978r.

Praca magisterska pana Waldemara Plebańczyka pt. : „Organizacja i rozwój oświaty, opieki i wychowania na ziemi myszkowskiej w latach 1956 – 1960.

**55: Konspekt lekcji z Wiedzy o Społeczeństwie w kl. IV LO na temat :
"Czy demokracja w Polsce jest zagrożona?"**

**Autor: Elżbieta Bazylak - nauczycielka historii i WOS-u
Liceum Ogólnokształcące im. mjr H. Sucharskiego w Myszkowie.**

Konspekt lekcji dotyczy ważnych zagadnień, które towarzyszą przemianą ustrojowym w naszym kraju. Może być wykorzystany do przeprowadzenia lekcji z działu dotyczącego zagadnień demokracji. Zawiera dwie metody aktywizujące: metaplan i diamentowy ranking.

Temat: „Czy demokracja w Polsce jest zagrożona?”

1. Główne zagadnienia lekcji

Demokracja nie jest ustrojem idealnym ma wiele zalet, ale także ma swoje słabości. Bez względu na rodzaj państwa w jakim ten system funkcjonuje jest ona narażona na różnego rodzaju zagrożenia, a nawet upadek. Znamy z historii przypadki krajów, które pozwoliły demokracji upaść: Włochy (1922) Niemcy (1933). Na zajęciach uczniowie spróbują odpowiedzieć:

-jakie są zagrożenia dla polskiej demokracji w czasach współczesnych,

-jakie są słabe strony demokracji

Jako punkt wyjścia proponuje się cytaty brytyjskiego polityka Winstona Churchilla „Demokracja jest złym ustrojem, ale nikt dotąd nie wymyślił lepszego”.

2. Cele lekcji

Po zajęciach uczniowie powinni:

a)znać pojęcie demokracja (przypomnienie z lekcji poprzednich)

b)wymienić źródła i rodzaje zagrożeń demokracji

c)wskazać przykłady niewydolności instytucji władzy w państwach demokratycznych

d)dostrzec słabe strony demokracji

e)sklasyfikować i zhierarchizować wewnętrzne i zewnętrzne zagrożenia demokracji

f)podać konkretne przykłady, gdzie słabość demokracji doprowadziły do jej kryzysu i upadku (praca domowa z poprzedniej lekcji)

g)zastosować poznaną wiedzę do wskazania działań naprawczych

3. Uwagi dotyczące realizacji lekcji

Na poprzedniej lekcji nauczyciel polecił uczniom, aby w oparciu o media, podręczniki itp. znaleźli przykłady w skali lokalnej, krajowej i światowej, występowania współcześnie i w przeszłości zagrożeń demokracji (będzie to wykorzystane przy punkcie f)

Czas realizacji tematu: 2 godz. lekcyjne

Środki dydaktyczne: arkusze papieru, pisaki, taśma klejąca, prasa, radio, telewizja.

Pojęcia: demokracja, zagrożenia, korupcja, kryzys gospodarczy, zamach.

Metody pracy: pogadanka, dyskusja, praca w grupach metodą: Metaplanu i Diamentowego Rankingu.

4. Przebieg zajęć:

I godzina

1. Nauczyciel wyjaśnia celowość podjęcia tematu: „Czy demokracja w Polsce jest zagrożona?” Następnie analizuje cytaty W. Churchilla: „Demokracja jest złym ustrojem, ale nikt dotąd nie wymyślił lepszego” (ok. 10 min).

2. Praca w grupach metodą metaplanu.

Nauczyciel przedstawia klasie problem, który będzie przedmiotem ich dyskusji : „Kondycja Polskiej demokracji”. Dzieli klasę na 5-6ciorosobowe grupy. Każda z nich otrzymuje arkusz papieru. Uczniowie tworzą plakat wg wzoru

KONDYCJA POLSKIEJ DEMOKRACJI

-jak jest -jak być powinno

-dlaczego nie jest tak -co należy zrobić

jak być powinno

3. Grupy prezentują swoje plakaty (przyklejone do tablicy). Każda grupa wybiera osobę, która omawia treść plakatu, odpowiada na pytania uczniów, udziela wyjaśnień ok. (25 min).

4. Następnie uczniowie wyciągają wnioski na temat kondycji polskiej demokracji na podstawie wszystkich plakatów(10 min).

II godzina lekcyjna

1. Uczniowie wypisują z arkuszy metaplanu zjawiska stanowiące zagrożenia dla polskiej demokracji. W Grupach hierarchizują zagrożenia.

Następnie uczniowie ustalają wspólną dla całej klasy hierarchię zagrożeń. Robią to metodą-diametowego rankingu wg wzoru

1 najważniejsze

2 2 2

3 3 3 3

4 4 4 4 4 (ok. 20 min).

5 5 5 5

6 6 6

7 najmniej ważne

2. W następnej części zajęć ma miejsce dyskusja (do której uczniowie mieli się przygotować) na temat: Czy podobne zagrożenia wystąpiły w innych państwach i do czego doprowadziły. (ok. 15 min).

3. Na zakończenie lekcji uczniowie wskazują, jakie podjąć działania, aby uleczyć polską demokrację? (ok. 10 min)

56: Kierunki kształcenia w szkołach ponadgimnazjalnych.

**Autor: Mirosław Bruzda – nauczyciel przedmiotów zawodowych
ZS w Złotym Potoku**

Wiosna to czas wyboru przyszłego zawodu, wśród gimnazjalistów klas trzecich. Choć zwykle młodzież sama chce decydować o sobie w kwestii wyboru szkoły, często szuka wsparcia i porady rodziców. Bo chyba nikt nie zna tak dobrze dziecka jego charakteru, zainteresowań, zaangażowania w szkole jak własna matka czy ojciec. Jednak to nie wystarczy aby dokonać trafnego wyboru, bowiem rodzic nie jest w stanie określić poziomu wiedzy swojego dziecka, jego uzdolnień, czy określić sytuacji na zmieniającym się rynku pracy. Gimnazjalista może liczyć na pomoc wychowawcy, a także nauczycieli uczących go. Pomocne w wyborze przyszłej szkoły są również organizowane w ostatnich latach targi edukacyjne. W czasie trwania targów uczniowie mogą poznać ofertę szkół średnich w rejonie, ale także porozmawiać z uczniem danej szkoły jak również poznać programy nauczania w tej szkole. Szkoły średnie przesyłają informację do gimnazjów przedstawiając swoją ofertę kształcenia. Z danych statystycznych wynika, że młodzież coraz częściej decyduje się na naukę w liceach niż w technikach i liceach zawodowych. Podczas gdy w latach 1995/96 licea ogólnokształcące kończyło ok. 141 tys. osób a technika i licea zawodowe prawie 171 tys. osób to już w roku 2000/01 ilość osób kończących licea wynosiła prawie 195 tys. osób a technika i licea zawodowe niemal 196 tys. osób. W 2001/02 roku najbardziej popularne profile kształcenia w liceach technicznych należały:

- ekonomiczno – administracyjny 31,6 %
- elektroniczny 13,2 %
- usługowo gospodarczy 11,6 %
- kształtowania środowiska 10,7 %
- mechaniczny 8,2 %
- w liceach technicznych o profilu rolniczo – spożywczym 4,1 %

Edukacja według szczebli kształcenia w roku szkolnym 2001/02 przedstawia się następująco:

- szkoły średnie 1852,9 tys osób w tym
- LO 716,8 tys.
- Szkolnictwo zawodowe 1136,1 tys.
- szkoły gimnazjalne 1743,1 tys.

Obecnie mniej uczniów w szkołach gimnazjalnych jest o 109,8 tys. co stanowi 5 % i z każdym rokiem ilość uczniów się zmniejsza.

W związku z brakiem miejsc pracy z roku na rok rośnie liczba studentów.

W ubiegłym roku na studiach wyższych kształciło się prawie 1718,7 tys. osób. Według danych statystycznych od II kwartału 2002 roku wśród osób z wykształceniem średnim zawodowym występuje dwa razy mniej bezrobotnych kobiet niż mężczyzn odpowiednio 414,5 i 242,4 tys. Także wśród osób z wykształceniem średnim ogólnokształcącym jest mniejsze bezrobocie wśród mężczyzn 44,5 tys. niż kobiet 145,5 tys. Wybór kierunku kształcenia w przyszłej szkole ponadgimnazjalnej, zależy od wielu czynników i jest wyborem niełatwym w bardzo zmieniającej się rzeczywistości gospodarczej.

Źródło informacji rocznik statystyczny GUS

57: ROLA ŚRODKÓW WIZUALNYCH W NAUCZANIU JĘZYKÓW OBCYCH

Autor: Joanna Duda, Hanna Palicka - nauczycielki j. niemieckiego w Zespole Szkół im C. K. Norwida w Częstochowie

dot: korzyści wynikające z zastosowania środków wizualnych w nauce j. obcego

Podobnie jak w nauczaniu każdego przedmiotu, w nauce języków obcych ważne są różnorodne metody pracy nauczyciela. W celu osiągnięcia jak najlepszych wyników, należy dążyć do zaangażowania w proces nauczania jak największej ilości zmysłów. Zmysł wzroku odgrywa bardzo ważną rolę w większości uczniów a uaktywnienie go w procesie kształcenia, powoduje szybsze i trwalsze przyswajanie informacji. Dlatego też w nauczaniu języków obcych słowa powinny być często wspierane przez obraz. W naszym codziennym życiu dominują przecież wszędzie informacje oddziaływujące w równej mierze na nasz słuch i wzrok. Odbieranym przez nas obrazom towarzyszą słowa i odwrotnie słowom obrazy. Zależność współdziałania zmysłu wzroku i słuchu rozwija się u człowieka równolegle. Związane są one blisko, nie da się oddzielić obrazu od słowa. Na długo wcześniej niż zaczęły pisać i czytać, poznają one świat postrzegając otaczające je obrazy i odbierając usłyszane dźwięki. Dlatego też w nauczaniu języka obcego, a w szczególności w nauczaniu dzieci, obydwa zmysły powinny być angażowane jednocześnie. Należy więc zadbać o to, aby w procesie uczenia przekazywana informacja słowna poparta była informacją wizualną.

Stosowanie wizualnych środków dydaktycznych w nauczaniu języka obcego jest niezmiernie ważne, gdyż przynosi szereg korzyści. Plansze, ilustracje czynią lekcję atrakcyjniejszą, zwiększają zainteresowanie uczniów, wzmagają ich aktywność i zaangażowanie. Ilustracje są dodatkowym czynnikiem wzbogacającym lekcję, przenoszą świat zewnętrzny do klasy, mogą przedstawiać różne pojęcia i zagadnienia. Środki wizualne nie tylko angażują zmysł wzroku ale także inspirują wyobraźnię uczniów, ułatwiają wyrażanie odczuć, opinii, pozwalają im przewidywać, dedukować, interpretować. Stąd też na egzaminach potwierdzających znajomość języka obcego obok testów leksykalno-gramatycznych, ćwiczeń ze słuchu itp. można znaleźć coraz częściej załączoną ilustrację, ankietę, statystykę przeznaczoną do interpretacji. Podręczniki zaś są bogato ilustrowane i coraz bardziej kolorowe.

Oprócz ilustracji, fotografii, obrazków, plakatów, pocztówek, zdjęć, plansz istnieje cały szereg środków wizualnych, jednak te wyżej wymienione są najłatwiej dostępne, a ponadto mogą być wielokrotnie wykorzystywane w pracy. Jedną z dodatkowych zalet stosowania obrazu jest to, że można go demonstrować podczas nauczania różnych treści i w każdej fazie lekcji, zarówno w trakcie wprowadzania nowego zagadnienia jak i podczas ćwiczeń utrwalających i powtórzeniowych, w pracy z całą klasą, w grupach i pracy indywidualnej. Wybór dobrej ilustracji, odpowiedniej do danego zagadnienia i formy pracy z nią jest bardzo ważny. Duże formaty nadają się do pracy z całą klasą, natomiast małe, mniej widoczne z daleka, do pracy w grupach lub do pracy samodzielnej. Ilustracja powinna być starannie dobrana do tematu i celu lekcji, musi ona jasno odzwierciedlać nauczone treści, nie może być dwuznaczna czy niejasna. Nawet najciekawsza ilustracja nie odniesie zamierzonego skutku dydaktycznego, jeśli nie zostanie odpowiednio dopasowana do tematu.

Stosowanie środków wizualnych w nauczaniu języków obcych nie jest niczym nowatorskim. Od dawna są one używane w trakcie prezentowania nowego słownictwa lub wprowadzania nowych struktur gramatycznych. Ciągłe jednak stosuje się je rzadko, ponieważ metody tłumaczeniowe są szybszym i łatwiejszym sposobem zaznajamiania uczniów z nowym problemem. Oczywiście jest, że istnieją bardziej skomplikowane struktury lub wyrażenia, do których prezentacji trzeba użyć dwóch lub nawet całej sekwencji obrazków, aby ułatwić uczniom ich zrozumienie. Metoda tłumaczeniowa oszczędza wtedy z pewnością czas lekcji, jednakże stosowanie jej może być niebezpieczne. Metoda ta ogranicza bowiem możliwość myślenia w języku obcym, a tym samym zwalnia tempo jego przyswajania.

Operowanie środkami wizualnymi jest skuteczne w rozwijaniu wszystkich czterech sprawności językowych: słuchania, czytania, pisania i mówienia. Umiejętność słuchania jest tą, którą uczniowie nabywają jako pierwszą i aby pomóc im w rozwijaniu tej sprawności nauczyciel powinien nie tylko wyraźnie wymawiać wyrazy, powtarzać je, robić przerwy podczas opowiadania, ale także powinien dostarczyć uczniom bodźca wizualnego, dzięki któremu nowe treści językowe staną się łatwiej przyswajane i zapamiętywane. Jedną z metod rozwijających umiejętność słuchania jest słuchanie nagranych na kasety tekstów. Przed rozpoczęciem takiego ćwiczenia ilustracja może wprowadzić uczniów w kontekst, pomóc im zrozumieć ze słuchu prawie zawsze powiązane jest z ćwiczeniami w pisaniu i mówieniu. Skoncentrować uwagę a w trakcie słuchania pozwolić na łatwiejsze zrozumienie nagrania. Jeśli uczniowie mają jeszcze trudności w wykonaniu zadania w takiej formie, mogą zrobić to przy pomocy obrazków poprzez wskazanie właściwego rysunku lub wybranego elementu, a także, układając je w odpowiedniej kolejności. Podobnie w rozwijaniu sprawności czytania. Ilustracje utwierdzają uczniów o prawidłowości ich toku rozumowania, a uczeń pewniejszy swoich umiejętności ośmiela się, staje się bardziej aktywny i chętniej uczestniczy w wykonywaniu zadań. Pisanie i mówienie to sprawności w których uczeń musi wykazać się umiejętnościami twórczą. Nawet w języku ojczystym konstruowanie form pisemnych czy wypowiedzi ustnych narażone często wiele trudności. Tym bardziej nie jest łatwe opanowanie tych umiejętności w języku obcym, dlatego nauczyciel powinien pomóc uczniom w ich osiągnięciu. Uczniowie mają rzadziej okazję pisać i mówić w języku obcym, częściej dzięki mediom zwłaszcza mają możliwość rozwijania sprawności słuchania i czytania, dlatego tak ważnym jest, by nie zaniedbywać tych sprawności. Ilustracje są środkami wspomagającym właśnie rozwijanie sprawności pisania i mówienia Wszelkie dialogi, dyskusje, odgrywanie ról, opowiadania, listy, opisy są dla uczniów łatwiejsze, jeżeli mogą skorzystać z podpowiedzi udzielonej za pomocą obrazka.

Każda z czterech głównych sprawności językowych może i powinna być rozwijana z zastosowaniem dodatkowej informacji wizualnej. Ilustracje wprowadzają uczniów w temat słuchanego czy czytanego tekstu, rozbudzają ich ciekawość poznawczą, ułatwiają zrozumienie nowych treści i wykonanie zadania. Podobnie sprawność pisania i mówienia wsparta odpowiednio dobranymi obrazkami czy rysunkami, rozwija się szybciej i efektywniej. Ilustracje dostarczają uczniom nowych pomysłów, nasuwają koncepcje organizacji formy pisemnej czy wypowiedzi ustnej, inspirują do wyrażania własnych myśli, przeżyć, odczuć, ułatwiają konwersację, opowiadanie, opisywanie postaci, miejsc, przedmiotów, pobudzają ich wyobraźnię i wspomagają samodzielność uczenia się.

Wszystkie zalety wynikające z demonstracji środków wizualnych zachęcają do sięgania po nie jak najczęściej.

Podsumowanie:

1. poprawa efektów pracy dydaktycznej przez angażowanie wszystkich zmysłów w procesie nauczania z zastosowaniem środków wizualnych i ich zalety
2. równomierne rozwijanie wszystkich sprawności językowych poprzez technologię środków wizualnych

Bibliografia:

1. Metodyka nauczania języków obcych – Hanna Komorowska; Fraszka Edukacyjna 2002.
2. Edukacja w nauce języka obcego – Hanna Komorowska, UwB, Białystok, 2002
3. Rewolucja w uczeniu, Dryden Gordon, Moderski i spółka, Poznań, 2000.
4. Środki audiowizualne w nauczaniu języków obcych – Pfeiffer, Poznań, 1986.

Hanna Palicka, Joanna Duda

nauczycielki j. niemieckiego

w Zespole Szkół im. C. K. Norwida w Częstochowie

dot.: realizacja ścieżek przedmiotowych- edukacja europejska

uniwersalny scenariusz zajęć na lekcje języka obcego w liceum (poziom zaawansowany) lub na godzinę wychowawczą czy WOS;

Temat: Młodzi Polacy w Unii Europejskiej- projekt prezentacji uczniowskich

Cele:

Po zajęciach uczeń umie podać zasadnicze informacje dotyczące:

- różnych dziedzin życia obywatela Unii Europejskiej
- cech charakteryzujących młodego obywatela Unii Europejskiej
- źródeł informacji na temat Unii Europejskiej

Pomoce:

- przygotowane, wcześniej zebrane przez uczniów materiały na temat różnych dziedzin życia obywateli Unii Europejskiej, przedstawione w jasny sposób np. jako gazetka, strona internetowa, plansze, film

- opracowany przez nauczyciela test pt. Co wiemy o Unii Europejskiej? (załącznik nr 1 wraz z rozwiązaniami)

- przybory do pisania, malowania, klejenia

Faza I:

- zebrać przygotowane przez uczniów wcześniej informacje na temat różnych dziedzin życia w UE. Mogą to być przykładowo: turystyka- możliwości podróżowania; rodzina- zarobki, wydatki, zakup; szkolnictwo- kształcenie za granicą; zdrowie; bezpieczeństwo; zagrożenia; praca; (wszyscy uczniowie powinni mieć ten sam czas do prezentacji swoich materiałów)
- podjąć próbę utworzenia definicji obywatelstwa europejskiego (materiały pomocnicze znaleźć można na stronie internetowej www.ceo.org.pl/europa)

Faza II:

- podsumować pozyskane informacje przez zadawanie pytań np. czego szczególnie istotnego dowiedzieli się uczniowie z prezentacji kolegów, z jakich rozwiązań korzystamy już w Polsce, jakie korzyści wypływają z członkostwa w UE, czy możemy podróżować bez wiz, do jakich krajów, jakie dokumenty upoważniają nas do podróży, czy podróżuje się wygodniej, czy młodzież może studiować za granicą, czy znane są takie przypadki, jakich specjalistów potrzebują państwa UE itp.

Faza III:

- rozwiązanie testu z Gazety Wyborczej zamieszczonego w „Kujonie Polskim” pt. Co wiemy o UE? (uczniowie mogą sobie samodzielnie sprawdzić odpowiedzi wg klucza, patrz załącznik nr1)

FazaIV:

- podanie daty 8 czerwca 2003r i uzyskanie odpowiedzi na pytanie, z czym uczniowie kojarzą sobie tą datę
- nawiązanie krótkiego dialogu z uczniami na temat, czy od wyników referendum zależy przyszłość młodego pokolenia

Faza V:

-zadanie pracy domowej : przeprowadzić minisondaż wśród pięciu osób i uzyskać odpowiedzi na pytania:

Czy weźmiesz udział w referendum dotyczącym wejścia Polski do UE,

Wezmę udział w referendum, ponieważ.....,

Będę głosował przeciwko, ponieważ .....

MATERIAŁ POMOCNICZY NR 1(opracowanie – „Kujon Polski”, „Gazeta Wyborcza”)

Co wiemy o Unii Europejskiej?

1. Ile jest państw członkowskich w UE?

- a) piętnaście
- b) szesnaście
- c) dwadzieścia pięć

2. Ile państw UE należy do strefy euro?

- a) dziesięć
- b) dwanaście
- c) piętnaście

3. Jaki kraj aktualnie sprawuje prezydencję w Unii Europejskiej?

- a) Włochy
- b) Grecja
- c) Dania
- d) Kim jest Romano Prodi?

a) przewodniczącym Komisji Europejskiej

b) premierem Włoch

- c) szefem Europejskiego Banku Centralnego
5. Porozumienie z Schengen to:
- traktat o zasadach funkcjonowania UE
  - porozumienie o wolnym handlu między UE a USA
  - porozumienie o ruchu bezwizowym wewnątrz Unii Europejskiej
6. Ile jest gwiazd na fladze Unii Europejskiej?
- 12
  - 15
  - 20
7. Kto kończył negocjacje Polski z UE jako główny negocjator?
- Jan Kulakowski
  - Jan Truszczyński
  - Danuta Hübner
8. Jaki utwór jest oficjalnym hymnem Unii Europejskiej?
- „Oda do radości” Beethovena z tekstem wiersza Fryderyka Schillera pod tym samym tytułem
  - instrumentalna wersja „Ody do radości” Beethovena
  - preludium do opery Mozarta „Don Giovanni”
9. Które z wymienionych państw dwukrotnie w referendum odrzuciło akcesję do Unii?
- Szwajcaria
  - Norwegia
  - Malta
10. Ministrem spraw zagranicznych jakiego kraju był Robert Szuman – jeden z „ojców zjednoczonej Europy”?
- Niemiec
  - Francji
  - Belgii
11. Jakie kraje należące do UE nie przystąpiły do porozumienia z Schengen?
- Wielka Brytania i Irlandia
  - Norwegia i Islandia
  - Francja i Wielka Brytania
12. Ile miejsc w Parlamencie Europejskim będzie miała Polska, kiedy w 2004 r. znajdzie się w Unii?
- 50
  - 54
  - 52
13. Ile państw kandydackich brało udział w szczycie kopenhaskim?
- 10 (Polska, Węgry, Czechy, Słowacja, Litwa, Łotwa, Estonia, Malta, Cypr, Słowenia)
  - 12 (Polska, Węgry, Bułgaria, Czechy, Słowacja, Litwa, Łotwa, Estonia, Malta, Rumunia, Cypr, Słowenia)
  - 13 (Polska, Węgry, Bułgaria, Czechy, Słowacja, Litwa, Łotwa, Estonia, Malta, Rumunia, Cypr, Słowenia, Turcja)
14. Kiedy jest Dzień Europy i Dzień Unii Europejskiej?
- 5 maja i 9 maja
  - 4 maja i 8 maja
  - 5 czerwca i 9 czerwca
15. W którym z wymienionych krajów Polacy będą mogli podjąć swobodnie legalną pracę od pierwszego dnia członkostwa naszego kraju w Unii Europejskiej
- w Finlandii
  - w Wielkiej Brytanii
  - w Belgii

Poprawne odpowiedzi:

- a,
- b,
- b,
- a,
- b,
- a,
- b,
- a,
- b,
- b,
- a,
- a,
- a,
- a,
- a,
- b

Dot.: Realizacja ścieżek edukacyjnych- edukacja europejska

Uniwersalny scenariusz na zajęcia z języka obcego, godzinę wychowawczą czy WOS

Temat:

Unia Europejska – perspektywy dla młodzieży

Cele:

Po zajęciach uczeń umie :

- opisać, sprecyzować perspektywy młodzieży w UE
- określić co oznacza wejście do UE dla nich samych, dla Polski, dla regionu, dla miasta rodzinnego
- określić niezbędne umiejętności potrzebne do zrealizowania się, do życia w zjednoczonej Europie
- wyjaśnić, kiedy Polska może wejść do UE

Pomoce:

- słowniki, materiały informacyjne, przybory do malowania, pisanie, folie

Uwaga: Nie wszystkie fazy muszą zostać zrealizowane. Nauczyciel wybiera je wg swojego uznania lub rozkłada na dwie jednostki lekcyjne.

Faza I:

Na zasadzie stosowania metody burzy mózgów zebrać wśród uczniów informację na temat: Co wiem już o UE? Zebrane informacje przedstawić na plakacie (tablicy) zatytułowanym Unia Europejska.

Faza II:

Zapytać o rolę przesądów , stereotypów w życiu uczniów, o to, co powoduje ich lęki, obawy, z czego to wynika. Podać opinię na temat Polaków wśród obcokrajowców i zapytać, czy uczniowie zgadzają się z nią „Zwrócić uwagę na fakt, że ludzie często wierzą w rzeczy nieprawdziwe. Opowiedzieć o egzystujących przesądach tzw. euromitach np.

„Jabłka w UE powinny mieć średnicę 55 cm”

„Komisja europejska ustala jak jasno świecą światła drogowe.”

Zapytać o inne przykłady euromitów. Można podać przykłady zamieszczone na stronach www.pap.pl i www.ceo.org.pl/europa

Faza III

Podać uczniom informację o miejscu Polski w UE na tle innych państw np.liczba polskich przedstawicieli w Radzie Ministrów Komisji Europejskiej , Konwencie, Parlamencie. Informacje można przedstawić graficznie w porównaniu z innymi krajami. Zapytać, jakie to przynosi Polsce korzyści.

Faza IV:

Podać zacytowane z prasy nagłówki artykułów np. „Za bogaci nie jesteśmy”, „Rolnictwo duże ale słabe”, „Pociągami Europę na Wschód”, i poprosić o skomentowanie w dowolny sposób tytułów.

Faza V:

Podzielić uczniów na trzy grupy i przygotować w grupach odpowiedzi na pytania : Co oznacza wejście Polski do UE dla kraju i jej obywateli, dla naszego miasta , dla każdego ucznia z osobna. Odpowiedzi można zapisać na plakatach. Po kilku minutach plakaty można wymienić grupami, uzupełniając w ten sposób treści. Plakaty można wywiesić.

Faza VI:

Uczniowie mają za zadanie opracować listę umiejętności kluczowych młodego Europejczyka, które pozwolą mu na życie w UE. Listę można porównać z listą , którą stworzyli uczestnicy seminarium europejskiego w Szwajcarii. Zwrócić uwagę na umiejętności, które są najważniejsze, które trzeba dopracować i utrwalić.

Umiejętności kluczowe wg uczestników seminarium:

Współpraca i praca w zespole
Nowe technologie informacyjne
Gotowość do rozwiązywania problemów
Tolerancja
Korzystanie z różnych źródeł informacji
Posługiwanie się językami obcymi

Faza VI:

Uczniowie sporządzają listę nadziei Polaków, związaną z wstąpieniem do UE.

Faza VIII:

Praca domowa. Każdy uczeń przygotowuje wypowiedź na temat: Co oznacza wejście do UE dla niego osobiście?

Opracowały : J. Duda, H. Palicka

Podsumowanie:

Uczeń potrafi sprecyzować korzyści wynikające z przystąpienia do UE i uświadomił sobie potrzebę wzięcia udziału w referendum krajowym 8.VI.03. (walory patriotyczne). Scenariusz jest bardzo aktualny i nadaje się do realizacji na wielu przedmiotach

Bibliografia: strony internetowe www.ceo.org.pl.

58: Psychologia uczenia się, czyli co trzeba wiedzieć, by nauczać skutecznie

**Autor: Anna Foss - nauczycielka języka niemieckiego
ZS Złoty Potok**

Wielu nauczycieli zastanawia się, dlaczego niektórym uczniom trudno zrozumieć i opanować omawiane treści nauczania. Często zbyt pochopnie wyciągają wniosek, że wyniki w nauce zależą od poziomu inteligencji ucznia. Jeśli próbują podnieść efektywność nauczania, stosując różnorodne metody, z pewnością zauważają, że uczniowie istotnie lepiej radzą sobie z przyswajaniem nowej wiedzy i rozwijaniem nowych umiejętności. Nie jest to przypadek, a skuteczność zróżnicowanych metod nauczania znajduje potwierdzenie i uzasadnienie w wynikach badań naukowych nad funkcjonowaniem mózgu w procesie uczenia się.

Dzisiaj wiadomo już, jakie czynniki wspierają lub utrudniają, czy wręcz uniemożliwiają „wprowadzenie” nowych informacji do pamięci. Nie mniej istotna jest zdolność szybkiego przywołania ich z pamięci w chwili, gdy są potrzebne.

Aby zrozumieć, na czym polega uczenie się, nie musimy studiować anatomii mózgu. Wystarczy przypomnieć sobie kilka podstawowych pojęć związanych z jego budową. Mózg ludzki składa się z 15 miliardów komórek nerwowych (neuronów) połączonych ze sobą synapsami, które w istocie tworzą swoistą „lukę” między neuronami. Aby możliwe było przekazywanie spostrzeżeń zmysłowych (informacji), konieczne jest uwolnienie substancji transmitującej impulsy elektryczne z jednej komórki do drugiej. Należy jeszcze dodać, że każda komórka nerwowa, posiadając wiele rozgałęzień, łączy się z wieloma innymi, co w efekcie daje złożoną sieć połączeń.

Największa liczba połączeń stałych między neuronami tworzy się w pierwszych trzech miesiącach życia człowieka. Mimo, iż noworodek sprawia wrażenie istoty całkowicie bierniej, gdyż nie reaguje na bodźce otoczenia i nie nawiązuje z nim kontaktu, jego mózg jest bardzo aktywny i rejestruje wszystkie wrażenia przekazywane przez zmysły. Na podstawie odbieranych spostrzeżeń zmysłowych (informacji), konieczne jest uwolnienie substancji transmitującej impulsy elektryczne z jednej komórki do drugiej. Należy jeszcze dodać, że każda komórka nerwowa, posiadając wiele rozgałęzień, łączy się z wieloma innymi, co w efekcie daje złożoną sieć połączeń.

Jest to ważna informacja dla nauczyciela, bo jeśli na jego lekcjach dominuje wykład, to przekazywane treści nauczania docierają tylko do pewnej grupy uczniów, tj. do typów audytywnych. Dla pozostałych są niejasne i trudne do zapamiętania, ponieważ potrzebują innego przekazu informacji. Wniosek z tych rozważań nasuwa się sam. Lekcje muszą być urozmaicone, a informację powinny docierać do ucznia różnymi kanałami (tj. zmysłami). Proponowane ćwiczenia powinny aktywizować różne zmysły, by mogły być odpowiednią „ofertą dydaktyczną” dla większości uczniów w klasie o tak bardzo zróżnicowanych potrzebach i możliwościach poznawczych. Warto również wiedzieć, że znacznie łatwiej zapamiętać informację, jeśli docierają one do mózgu kilkoma kanałami równocześnie. Najprościej można kojarzyć wrażenia słuchowe z wizualnymi, ale na wielu lekcjach można wykorzystać również zmysł dotyku, węchu i smaku. Im więcej wrażeń uczeń odbiera, tym łatwiej i trwalej zapamiętuje związane z nimi wiadomości. Atrakcyjna lekcja, na której wiele się nauczy, przekaże go o jego zdolnościach, umocni jego wiarę w siebie i poczucie własnej wartości, a tym samym zachęci do dalszych wysiłków w nauce. Nic bardziej nie motywuje do działania jak sukcesy odnoszone w jakiejś dziedzinie. Dajmy więc szansę naszym uczniom, a ich sukcesy w nauce i nam dostarczą wiele satysfakcji.

Cztery różne sposoby zrozumienia i zapamiętania jednego zagadnienia.

I.

1. Jeden zrozumie prawo fizyczne „ ciśnieniem nazywamy stosunek wartości siły nacisku do powierzchni, na którą ta siła działa” jeśli porozmawia o tym z kolegą.
2. Drugi potrzebuje praktycznego zastosowania (działania)
3. Trzeci zrozumie to prawo haptycznie, tj. przez dotyk
4. Czwarty zrozumie wzór fizyczny, który dla kogoś innego będzie całkowicie abstrakcyjny
 $P=F/S$

II. Jak funkcjonuje pamięć? (Poziomy pamięci)

1. Pamięć ultrakrótką- pierwszy filtr dla spostrzeżeń
Elektryczny impuls zanika po kilku sekundach, jeśli nie zostanie skojarzony z istniejącymi, wcześniej zapamiętanymi informacjami
Pamięć ultrakrótką stanowi swoisty filtr dla spostrzeżeń, ponieważ nie jesteśmy w stanie przyjąć i zachować wszystkich docierających do nas informacji, to, co nas nie interesuje, na co nie zwracamy uwagi, nie zostanie zapamiętane. Np. idąc ulicą nie zapamiętamy mijających nas osób lub samochodów.
2. Pamięć krótkotrwała- drugi filtr dla informacji
Zapamiętana informacja przechodzi na wyższy poziom pamięci, gdzie pod wpływem elektr. impulsu neurony produkują kwas RNA, który jest swoistą matrycą, która postuluje do produkcji protein, jeśli informacja zostanie powtórzona w ciągu 20 minut
3. Pamięć długotrwała- informacja utrwalona w pamięci
Powtórzenie informacji na poprzednim poziomie pamięci sprawia, że matryca z RNA produkuje proteiny, w których ta informacja zostaje zakodowana tzn. zapamiętana na całe życie. By móc z niej korzystać, trzeba umieć przywołać ją z pamięci.
Na poziomie pamięci krótko- i długotrwałej przebiegają procesy biochemiczne prowadzące do powstania białek.
Dlaczego człowiek w podeszłym wieku znakomicie pamięta wydarzenia z dzieciństwa i młodości, a nie pamięta, co wydarzyło się dzień wcześniej? Dlatego że na starość maleje zdolność produkcji protein.
Dowodem na to, że informacje kodowane są w proteinach jest fakt, że kora mózgowa szczurów doświadczalnych, które żyły w urozmaiconych klatkach z huśtawkami, labiryntami itp., gdzie nauczyły się różnych sztuczek, była cięższa wagowo, niż zwierząt, które żyły w monotonicznych klatkach.

III. Czynniki wpływające na pracę mózgu

1. Rola stresu - (blokada myślenia)
W sytuacjach zagrożenia organizm produkuje 2 hormony - adrenalinę i noradrenalinę, które mają na celu przygotować go do obrony lub ucieczki, tzn. do szybkich reakcji. W syt. zagrożenia trzeba działać błyskawicznie, nie ma czasu na myślenie, więc te hormony hamują uwalnianie transmiterów. Synapsy pozostają otwarte, nie ma przepływu informacji między neuronami, dochodzi do blokady myślenia.
Stres przeżywany w szkole utrudnia lub nawet uniemożliwia uczenie się. Blokada myślenia nie pozwala na wprowadzenie nowych informacji do pamięci, ani na przywołanie informacji już zapamiętanych.
Wystraszony uczeń wywołany do odpowiedzi nie jest w stanie nic powiedzieć, bo nie może sobie nic przypomnieć. Jego milczenie nie musi świadczyć o nieprzygotowaniu do lekcji.
2. Nowe pomysły rodzą się z wzajemnego oddziaływania wrażeń (spostrzeżeń) i wiadomości / informacji już zakodowanych
Im więcej wrażeń zapamiętujemy, tym szybciej i łatwiej „zglaszają się” skojarzenia myśli i tym większa szansa, że z ich wzajemnego oddziaływania na siebie powstają nowe idee, pomysły. Kto więc ma wiele przeżyć, ten będzie miał dużo pomysłów.
3. Twórcza praca grupowa
Procesy myślowe przebiegające w kilku mózgach równocześnie oddziałują na siebie wzajemnie. Ludzie inspirują się nawzajem i korygują swoje błędy, co prowadzi do lepszych wyników pracy twórczej.

IV. Czynniki wpływające na proces uczenia się

1. Praca w grupach
2. Stosunek do błędów ucznia (tolerancja). Przyjąć stanowisko, że błędy to nie grzech, że można się z nich wiele nauczyć.
3. Atmosfera na lekcji
4. Wstępne aktywizowanie wiedzy posiadanej przez ucznia przed wprowadzeniem nowego materiału
5. Gry i zabawy
6. Rzeczywistość jako medium
7. Eksperymentowanie z rzeczywistością (learning by doing)
8. Nauczanie polisensoryczne
9. Rozbudzenie ciekawości i motywacji do nauki

59: "Pytania konkursowe nt. Marii Skłodowskiej-Curie"**Autor: Beata Halubek, Krzysztof Loręcki - Zespół Szkół Gastronomicznych w Częstochowie**

W artykule przedstawiono pytania i odpowiedzi dotyczące życia i pracy Marii Skłodowskiej-Curie. Biorący udział w konkursie mają możliwość sprawdzenia i poszerzenia swojej wiedzy, mogą poznać wiele ciekawostek z życia słynnej Polki- Laureatki dwóch Nagród Nobla.

Pytania konkursowe nt. Marii Skłodowskiej-Curie

1. „Pani Curie jest z wszystkich ludzi na świecie jedynym nie zepsutym przez sławę człowiekiem”
Kto jest autorem tych słów? (zakreśl)
a) Piotr Curie
b) William Thomson Kelwin
c) Ignacy Paderewski
d) Albert Einstein
2. Maria Skłodowska urodziła się .....(data) w Warszawie przy ulicy.....(nazwa)
3. Gdzie w Warszawie stał pomnik z napisem „Polakom wiernym swojemu monarsze”?.....
4. M. Skłodowska mając 16 lat ukończyła gimnazjum, jaką nagrodę.... otrzymała na zakończenie nauki?.....
5. Podaj imię ukochanego Marii z lat młodości?.....
6. Kto odkrył zjawisko świecenia soli uranu?.....
7. Podaj datę rozpoczęcia przez Marię studiów w Paryżu?.....
8. Maria Skłodowska uzyskała licencjaty: z fizyki w roku....., z matematyki w roku.....
9. Maria i Piotr Curie zawarli związek małżeński, ich ślub odbył się w: (zakreśl)
a) Paryżu
b) Sceaux
c) Warszawie
d) Zakopanem
10. Gdzie Maria Skłodowska wykonuje pierwsze doświadczenia laboratoryjne w ramach Latającego Uniwersytetu?.....
11. W którym roku Maria Skłodowska-Curie informuje Akademię Francuską o odkryciu polonu i radu?.....
12. Gdzie Maria pracuje jako nauczycielka seminarium żeńskiego?.....
13. Podaj temat pracy doktorskiej Marii Skłodowskiej-Curie?.....
14. Wymień nazwiska uczonych, którym w 1903r. przyznano Nagrodę Nobla z fizyki?.....
15. Kto był adiunktem Piotra Curie w laboratorium Katedry fizyki w Sorbonie?.....
16. Podaj datę tragicznej śmierci Piotra Curie.....
17. Kiedy odbył się pierwszy wykład Marii Skłodowskiej-Curie w Sorbonie?.....
18. Kto towarzyszył Marii Skłodowskiej-Curie w uroczystości otrzymania Nobla w 1911 roku?.....
19. Kto stał na czele polskiej delegacji w rozmowach z Marią Skłodowską-Curie w 1912 r w Paryżu?.....
20. Gdzie i kiedy Maria Skłodowska-Curie wygłosiła pierwszy referat naukowy po polsku?.....
21. Jaką nazwę nosił statek na którym w 1921r. Maria Skłodowska-Curie wraz z córkami dotarła do USA?.....
22. Maria Skłodowska-Curie znała kilka języków obcych ale liczyła w tylko w jednym (podaj w jakim) .....
23. W 1929r. Maria Skłodowska-Curie odbyła drugą podróż do USA i brała udział w jubileuszu wielkiego naukowca.(podaj jego nazwisko).....
24. W 1932r. Maria Skłodowska-Curie była w Polsce na poświęceniu Instytutu Radowego i posadziła trzy drzewka pamiątkowe-w czym imieniu?.....
25. Do którego z miast polskich najchętniej wyjeżdżała Maria na wczasy?.....
26. Podaj dzień i miesiąc ogłoszenia Nagrody Nobla z fizyki i chemii.....
27. Podaj symbole chemiczne i liczby atomowe polonu i radu.....
28. Podaj pierwiastek stosowany jako osłonę przed promieniowaniem?.....
29. Jaką dzisiejszą nazwą określa się curioterapię?.....
30. Podaj dokładną datę śmierci Marii Skłodowskiej-Curie.....

ODPOWIEDZI DO PYTAŃ

1. Albert Einstein
2. 07.11.1867r; ul. Freta 16
3. Plac Saski
4. Medal
5. Kazimierz
6. H. Becquerel
7. październik 1891r
8. 1893r; 1894r
9. Sceaux
10. Muzeum Przemysłu i Rolnictwa w Warszawie
11. 1898r
12. Sevres
13. Badania nad ciałami promieniotwórczymi
14. Henryk Becquerel, Piotr Curie, Maria Skłodowska-Curie
15. Maria Skłodowska-Curie
16. 19.04.1906r
17. 05.11.1906r
18. Siostra Bronisława, córka Irena
19. Henryk Sienkiewicz
20. 1913r; Muzeum Przemysłu i Rolnictwa w Warszawie
21. Olympic
22. W języku polskim
23. Thomas Edison
24. Swoim, p. Meloney, Michaliny Mościckiej
25. Zakopane
26. 10 grudnia
27. Po [Z=84], Ra [Z=88]
28. Ołów [Pb]
29. Radioterapia
30. 04.07.1934r

Uczeń przygotowując się do konkursu poszerza swoją wiedzę z historii i fizyki.

Poznajcie Marię Skłodowską-Curie nie tylko jako wielkiego naukowca, patriotkę ale również jako kobietę. W krótkim teście może sprawdzić swoje wiadomości, porównując je z prawidłowymi odpowiedziami.

Bibliografia

1. Maria Skłodowska-Curie-Autobiografia, Wyd. II, PWN, Warszawa, 1960.
2. Ewa Curie-Maria Curie, PWN, Warszawa, 1958 (tłumaczenie z jęz. francuskiego)
3. Józef Hurwic –Maria Skłodowska-Curie, Wydawnictwo Polonia, Warszawa 1967.
4. Francoise Giroud-Maria Skłodowska-Curie, PIW, Warszawa, 1987.
5. Anna Gawryś, Zbigniew Gawryś- Poczёт wielkich fizyków atomistów, Nasza Księgarnia, Warszawa, 1983.
6. Eugenia Cotton-Rodzina Curie i promieniotwórczość. Wiedza Powszechna, 1965. (tłum. z jęz. francuskiego Stanisława Dłuska).
7. Michał Flis-Warszawskie ślady archiwalne naukowej działalności Marii Skłodowskiej-Curie. Problemy Nr 9, s.644, 1954.

60: "Co to jest przemoc? Jak się przed nią bronić?"

**Autor: Beata Halubek - nauczycielka fizyki
Zespół Szkół Gastronomicznych w Częstochowie**

W artykule przedstawiono problem przemocy wśród młodzieży i sposoby radzenia sobie z nim.

KONSPJEKT DO LEKCJI WYCHOWAWCZEJ: CO TO JEST PRZEMOC ? JAK SIĘ PRZED NIĄ OBRONIĆ ?

CEL: Zapoznanie uczniów ze zjawiskiem przemocy i sposobami radzenia sobie z nim.

METODY PRACY: miniwykład, „burza mózgów”, praca w grupach.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

1. Przedstawienie celu zajęć.
2. Przypomnienie norm pracy w grupach:
  - * Jestem aktywny.
  - * Nie przeszkadzam innym.
  - * Mówię we własnym imieniu.
  - * Nie oceniam innych.
  - * Decyduję sam o swoim poziomie otwartości.

Ćwiczenie 1

Celem ćwiczenia jest uświadomienie uczniom na przejawy przemocy oraz wspólne zdefiniowanie zjawiska.

Prowadzący pyta: „Z jakimi przejawami przemocy zetknęliście się, słyszeliście?” Prowadzący zwraca uwagę na istotne cechy omawianych zachowań:

- * Czy zachowanie było zamierzone przez sprawcę?
- * Czy wystąpiła przewaga jednej ze stron?
- * Czy zachowanie zmierzało do wyrządzenia krzywdy czy cierpienia?
- * Czy zachowanie było długotrwałe lub powtarzało się w czasie?

ZDEFINIOWANIE ZJAWISKA PRZEMOCY w oparciu o przeprowadzone ćwiczenie. Prowadzący podsumowując podkreśla, że o przemocy mówimy, gdy zachowanie jest zamierzone, występuje nierówność sił, zachowanie powoduje cierpienie lub szkodę jednej ze stron, trwa w czasie lub jest powtarzane.

Prowadzący zaznacza, że nie każde zachowanie spełniające niektóre z powyższych kryteriów jest przemocą np. interwencja policyjna, sport (boks)

Ćwiczenie 2

„JAK BRONIĆ SIĘ PRZED PRZEMOCĄ?”

Prowadzący dzieli klasę na grupy.

Każda grupa otrzymuje tekst listu Kuby (załącznik1) z poleceniem, aby wspólnie opracować odpowiedź. Następnie jedna osoba z każdej grupy odczytuje odpowiedź.

PODSUMOWANIE

Porządkujemy przedstawione rady na tablicy dzieląc je na 3 kategorie:

- * działania samodzielne
- * skorzystanie z pomocy innych (rodzice, koledzy, wychowawca)
- * odwołanie się do odpowiednich instytucji.

Prowadzący przypomina jeszcze raz cel zajęć i podkreśla, że zjawiska przemocy nasilają się i ważne jest aby każdy wiedział jak reagować. Istotne jest aby podjąć właściwe działania.

LIST

Nazywam się KUBA. Mam 15 lat. Od początku nauki w szkole kilku kolegów dokucza mi. W ciągu ostatnich kilku tygodni ataki stały się jeszcze częstsze. Chłopcy zagradzają mi drogę, zrzucają moje rzeczy z ławki, chowają mi plecak. Śmieją się, gdy pytam, gdzie on jest i czego chcą ode mnie. Ostatnio włożyli mi głowę pod kran. Boję się chodzić do łazienki i nie wiem co mogą jeszcze wymyślić.

Nie mam już siły. Jestem do niczego. Nie wiem co robić.

PROSZĘ, DORADŹ MI COŚ.

1. Zapoznanie się uczniów ze zjawiskiem przemocy.
2. Próba odpowiedzi na pytanie „Jak bronić się przed przemocą?”

Bibliografia

1. Zofia Czerniecka, „Przemoc w szkole”
2. Stanisława Tucholska, „Przemoc w szkolnych grupach rówieśniczych”

61: „Kobieta świata – Maria Skłodowska-Curie”

**Autor: Beata Halubek - nauczycielka fizyki
Zespół Szkół Gastronomicznych w Częstochowie**

W artykule przedstawiono postać jednej z najsłynniejszych kobiet świata - Marię Skłodowską-Curie, laureatkę dwóch Nagród Nobla.

Gdyby nie to, że w dziewiętnastowiecznej Warszawie kobietom nie wolno było studiować, Maria Skłodowska nie stałaby się jedną z najsłynniejszych kobiet świata. Urodziła się w Warszawie w roku 1867. Ojciec jej był nauczycielem fizyki, a matka kierowała jedną z najlepszych pensji warszawskich. Państwo Skłodowscy wraz z pięciorgiem dzieci mieszkali przy ulicy Freta 16. Po maturze Maria Skłodowska zdecydowała się studiować nauki ścisłe. Ponieważ Uniwersytet Warszawski, podobnie jak większość uczelni w Europie, nie przyjmował kobiet, Maria postanowiła podjąć studia na Sorbonie w Paryżu. Zanim wyjechała do Francji przez kilka lat pracowała jako korepetytorka i nauczycielka domowa w majątku Szczuki pod Przasnyszem. Była guwernantką dzieci niejakich państwa Żórawskich. Uczyła dwa podlotki wszelkich możliwych przedmiotów, dobrych manier, jeździła z nimi na lekcje tańca, na okoliczne zabawy.

Jesienią 1891 roku Maria wyjechała do Paryża na studia. Podróżowała pociągiem w wagonie czwartej klasy na składanym stoleczku. Miała wtedy 24 lata, wspaniałe zdrowie i szalenie wprost zapal do nauki. 3 listopada 1891 roku zapisała się na kurs nauk ścisłych na Sorbonie. Trzy lata później poznała Pierre'a Curie, była o krok od dyplomu, szczuplejsza o kilka kilogramów, miała wysoko spiętrzone nad czołem jasne włosy i oczy jak gwiazdy. 35-letni Pierre, niewielkiego wzrostu, brodaty i lekko już łysiejący mężczyzna widział w Marii nie tylko śliczną młodą kobietę, ale intelektualistkę odznaczającą się niezwykłą żywotnością umysłu, powagą sądów, precyzją myślenia- absolutny ideał. Zakochał się w niej bez pamięci i oświadczył. Nieco ponad rok później urodziło im się pierwsze dziecko- córka Irena. Po studiach Maria Skłodowska-Curie poświęciła się karierze naukowej. Odkrycie promieniotwórczości przez Henryka Becquerela rozszerzyło jej zainteresowania, podjęła badania właściwości promieniotwórczych uranu i toru. W obskurnej, wilgotnej pełnej przeciągów szopie, stwierdziła już po kilku tygodniach, że zdolność jonizacyjna promieni uranu jest wprost proporcjonalna do zawartości pierwiastka w próbce i to niezależnie od czynników zewnętrznych, takich jak temperatura, oświetlenie, otoczenie i że poza uranem jeszcze tylko stopy z torem emitują podobne promieniowanie. Pierre był przekonany, że żona jest na tropie wielkiego odkrycia i też przyłączył się do jej pracy. Wkrótce zostały przez nich odkryte dwa nowe pierwiastki promieniotwórcze-polon i rad. Badania te stały się tematem rozprawy doktorskiej, którą Maria obroniła w czerwcu 1903 roku. Została pierwszą kobietą doktorem na Sorbonie. Rad został ogłoszonym remedium na raka i wtedy Maria i Pierre Curie stali się sławni. 10 grudnia 1903 roku otrzymali wraz z Becquelem nagrodę Nobla z fizyki. Rok później urodziła im się córeczka Ewa. Przez krótki okres ich życie było wspaniałe. Mieli wszystko, o czym marzyli. Dom, dzieci, pasjonującą ich pracę. W 1905 roku Maria owdowiała. 47-letni Pierre idąc zamyślony ulicą, wpadł pod konny wóz ciężarowy i zginął. Została więc Maria sama z dwiema córeczkami i w wieku 39 lat otrzymała przydomek „sławna wdowa”. Strata Pierre'a była stratą wspaniałego przyjaciela, współpracownika naukowego. Na pewno go kochała, był wszak wspaniałym człowiekiem, znakomitym uczonym, dobrym ojcem i mężem. Ale chyba nie był wszechogarniającą miłością jej życia. Mężczyzną jej życia okazał się Paul Langevin, fizyk, dawny uczeń jej męża, profesor College de France. Paul był mężczyzną znanym, ojcem czworga dzieci, cztery lata od Marii młodszym, wysokim, przystojnym, wesołym, szarmanckim, niekonwencjonalnym, szalenie towarzyskim, trochę lekkomyślnym, lecz pełnym wdzięku. Paul i Maria pracowali w tym samym gmachu, widywali się codziennie nie tylko ze względów zawodowych i nie tylko w miejscu pracy. Był to ciężki okres dla Marii, gdyż rozpętano wtedy nagonkę na nią, w prasie francuskiej opisano jej romans z Paul'em. Spotkało ją wiele upokorzeń. Namawiano ją na powrót do Polski.

Niespodziewanie w 1911 roku otrzymała po raz drugi nagrodę Nobla, tym razem z chemii, za wydzielenie czystego radu i już wyłącznie tylko dla niej. Do Sztokholmu pojechała w towarzystwie siostry Broni i córki Ireny. Ubrana w skromną czarną koronkową suknię bardzo piękną, szczupłą, niemal przezroczystą, odebrała z rąk króla swoją nagrodę, wygłosiła pewnym głosem wspaniały wykład noblowski. Auditorium było nadzwyczajne: wybitni uczeni z całego świata, cały niemal sztokholmski korpus dyplomatyczny, cała rodzina królewska. Po powrocie do Paryża jej choroba nasiliła się, badania wykazały niezbyt nerek i po długiej operacji wyjechała na wieś. Jej rekonwalescencja trwała niemal rok. Nie zrezygnowała z pracy, miała mnóstwo studentów, wśród których był zawsze jakiś stypendysta Polak. Wykładała wspaniałą płynną francuszczyzną. Kiedy się jednak odwracała do tablicy i brała do ręki kredę, by wykonać obliczenia, słychać była jak szepcze liczbę po polsku. Studenci wszelkich narodowości, którzy w ostatnich latach jej życia studiuwali w College de France, mówili o niej „babcia Curie”. Do Polski po raz ostatni przyjechała w maju 1932 roku na otwarcie Instytutu Radowego w Warszawie, któremu podarowała cenny dar wypracowany odczytami w Ameryce- 1 gram radu.

Maria zmarła 4 lipca 1934 roku na białaczkę w sanatorium w Alpach w Szwajcarii. Jednak przed śmiercią zdążyła otrzymać wiadomość o odkryciu przez Irenę i jej męża Fryderyka Joliot sztucznej promieniotwórczości, za co otrzymali nagrodę Nobla.

W roku 1995 prochy Marii umieszczone zostały obok Pierre'a na paryskim Panteonie, w miejscu gdzie spoczywają najwybitniejsi Francuzi. Jeszcze za życia Maria Skłodowska-Curie stała się patronką polskiej nauki i symbolem emancypacji kobiet. Jako Madame Curie do dzisiaj jest jedną z najpopularniejszych postaci nauki na całym świecie.

Zakończenie

1. Przybliżenie postaci Marii Skłodowskiej-Curie.
2. Uświadomienie skali dokonani Marii Skłodowskiej-Curie.

Bibliografia

1. Ewa Curie-Maria Curie, PWN, Warszawa, 1958
2. Francoise Giroud-Maria Skłodowska-Curie, PIW, Warszawa, 1987
3. Miesięcznik Twój styl, Nr 6/96

62: "Dlaczego młodzież pije alkohol ?"

Autor: *Beata Hatubek - nauczycielka fizyki*
Renata Krawiec - nauczycielka chemii
 Zespół Szkół Gastronomicznych w Częstochowie

W artykule przedstawiono problem alkoholizmu wśród młodzieży. Jest on próbą odpowiedzi na pytanie „Dlaczego młodzież pije alkohol ?” i jakie mogą być tego konsekwencje. Ostatnie lata to okres wzmożonej konsumpcji napojów alkoholowych wśród polskiej młodzieży. Powszechnie znane stwierdzenie, iż alkohol szkodzi zdrowiu a szczególnie dorastającej młodzieży, jest jej znane ale bagatelizowane. Picie alkoholu przez nastolatki, nawet w ilościach nieszkodliwych dla dorosłego człowieka, może zaburzyć ich procesy rozwojowe a nawet zagrozić ich życiu.

Negatywne oddziaływania uwidaczniają się na różnych płaszczyznach.

W sferze umysłowej:

- * obniża zdolność przyswajania wiadomości, uczenia się i logicznego rozumowania,
- * obniża koncentrację, zawęża zakres uwagi.

W sferze emocjonalnej:

- * hamuje rozwój i opóźnia dojrzewanie,
- * powoduje utratę motywacji i dążenia do sukcesu,
- * jest przyczyną nagłych zmian nastroju.

W sferze fizycznej:

- * wpływa na zmiany wagi,
- * wywołuje nieregularność snu,
- * zaniedbywanie higieny osobistej.

W sferze rodzinnej:

- * powoduje wzrost agresji słownej i fizycznej, wrogość do otoczenia,
- * wpływa na zaniedbywanie obowiązków rodzinnych,
- * wpływa na ochłodzenie kontaktów rodzinnych.

W sferze etyki:

- * powoduje utratę wiary w wartości moralne,
- * powoduje wzrost przestępczości,
- * przyczynia się do rozwiązłości seksualnej.

Upijanie się przez nastolatki jest często przyczyną poważnych szkód związanych z:

- * wypadkami, chorobami, śmiercią,
- * konfliktami z prawem,
- * ryzykownym seksem, groźbą zakażenia chorobami wenerycznymi, przypadkową inicjacją seksualną, niechcianą ciążą

Nastolatki obserwując i naśladując nas dorosłych znają atrakcyjność umiarkowanego picia alkoholu. Wiedzą, że ułatwia on przeżywanie przyjemności, rozwesela, ułatwia odpędzanie smutnych myśli, przynosi ulgę w ciężkich momentach życia.

Nasze dorastające dzieci też chcą poczuć się kimś ważnym, dorosłym, spodobać się rówieśnikom i dopasować się do otoczenia. Sięganie po alkohol to często potrzeba zaistnienia, chęć zmierzenia się z ryzykiem, zaspokojenie ciekawości, chęć poczuć się dobrze i bycia na luzie.

Zadaniem rodziców, wychowawców, nauczycieli jest uświadomienie zagrożeń płynących z picia alkoholu przez młodzież.

Alkohol spożywany przez dorosłe osoby w umiarkowanych ilościach potrafi rozweselać i nie stanowi zagrożenia ale jednocześnie ten sam alkohol spożywany w nie umiarkowany sposób, potrafi szkodzić, oszukiwać, uzależniać i zabijać. I o tym trzeba zawsze pamiętać.

1. Negatywne skutki picia alkoholu przez młodzież – szkody zagrożenia
2. Powody sięgania po alkohol przez młodzież.

Bibliografia

1. „Dzieci Alkohol Narkotyki” Ruth Maxwell; Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne; Gdańsk 1999r
2. „Bez tajemnic. O uzależnieniach i ich leczeniu” B.T. Woronowicz; Instytut Psychiatrii i Neurologii; Warszawa 2001r
3. „Quo Vadis Polonia” Dwumiesięcznik Duszpasterstwa Trzeźwości; Nr 36

63: JAK BĘDĄC RODZICEM UNIKNAĆ PRZEGRANIA Z DZIECKIEM?

Autor: Renata Krawiec - nauczycielka chemii i elementów informatyki w Zespole Szkół Gastronomicznych.

Artykuł adresowany jest do rodziców, dotyczy problemu rozwiązywania konfliktów opartych na błędnych schematach zwyciężonego i pokonanego. Proponuje wprowadzanie takich zasad komunikacji, które w sytuacjach konfliktowych pozwolą znaleźć rozwiązanie kompromisowe, zadowalające obie strony.

Coraz częściej dzieci po prostu wyrzucają życie swoich rodziców. Wkraczając w wiek młodzieńczy odrzucają swoich rodziców, spisując ich na straty, kończą swoje z nimi stosunki. To zdarza się w tysiącach rodzin, niezależnie od ich pozycji społecznej i materialnej. Młodzież gromadnie opuszcza fizycznie i psychicznie swoich rodziców, by gdzie indziej, wśród rówieśników znaleźć bardziej zadowalające ich kontakty. Dlaczego tak się dzieje? Rodzice stają się "spaleni" u swoich dzieci, gdy wciąż żrą i domagają się, aby młodzi odstąpili od swoich wyobrażeń o wartości i od swoich przekonań. Młodzi opuszczają rodziny, gdy czują się, że odmawia się im ich podstawowych praw.

Rodzice przegrywają przez to, że uparcie i z zapamiętaniem usiłują wpłynąć na zmianę tego, na czym ich dzieciom najbardziej zależy, na decyzje dotyczące ich przekonań i decydowania o własnym losie. Przegrywają możliwość wywierania konstruktywnego wpływu na własne dzieci. Problemy dotyczące nabytych i ukochanych wyobrażeń dotyczących wartości, przekonań, osobistych upodobań – jeśli staną się przedmiotem konfliktów rodzinnych, muszą być przez rodziców inaczej potraktowane, ponieważ dzieci nie ujawniają gotowości dyskusowania o nich ani nie podejmują ich rozwiązań. To nie znaczy, że rodzice muszą zawsze rezygnować z próby wpływu na wyobrażenia o wartości u dzieci. Będą jednak musieli posłużyć innymi sposobami zbliżenia do nich, aby mieć jakiegokolwiek efekt.

Jest nieuniknione, że dochodzi między rodzicami i dziećmi do konfliktów mających związek z przeświadczeniami i wyobrazeniami o wartości, ze stylem, zamiowaniami i filozofią życiową dziecka. Np. długie włosy. Dla niektórych chłopców takie włosy mają ważne, symboliczne znaczenie. Nie jest konieczne, by rodzice znali wszystkie elementy tego symbolicznego znaczenia; istotne jest przyjęcie, że ważne jest dla ich syna noszenie długich włosów. On przypisuje długim włosom szczególną wartość. Podejmowane przez rodziców próby odmowy spełnienia tego jego życzenia albo podejmowane z naciskiem usiłowania pozbawienia go tego, co stanowi dla niego wielką wartość, natrafiają na nieunikniony ostry sprzeciw. Przez swoje długie włosy młody człowiek wyraża bowiem to, że robi to, co chce, żyje swoim własnym życiem według własnej hierarchii wartości i postępuje zgodnie z własnymi przekonaniami. Będzie uważał, że ma prawo do własnych wyobrażeń o wartości, jak długo nie zostanie przekonany, na ile ma to konkretne znaczenie dla jego rodzica. Według jego systemu rozumowania długie włosy nie wpływają w konkretny sposób na zaspakajanie potrzeb rodzica. Nie spowodują zwolnienia z pracy, nie zmniejszą dochodów, nie pozbawi przyjaciół ani możliwości znalezienia nowych. Nie będzie to go kosztowało ani grosza więcej – nawet mniej, jeżeli dotychczas płacił za jego strzyżenie.

A mimo to wiele zachowań młodzieży, tak jak ich fryzura, bywa zakwestionowanych przez większość rodziców, robią oni z tego problemy, które traktują uczuciowo jako swoje. Upierają się przy usiłowaniu zmiany takich zachowań i to ich mieszanie się prawie zawsze prowadzi do sprzeczek, sprzeciwów, i niechęci dzieci i zazwyczaj do wyraźnego pogorszenia się stosunków między rodzicami i dziećmi. Jeśli dzieci ostro sprzeciwiają się próbom zmiany ich zachowania, które, jak czują, w niczym nie szkodzą ich rodzicom, ich reakcja nie różni się od reakcji dorosłych. Nikt z dorosłych nie zmienia postępowania, o którym wie, że nikomu nie szkodzi. Zarówno dorośli jak i dzieci będą energicznie walczyć o zachowanie własnej wolności, jeśli czują, że ktoś domaga się zmiany zachowania, które nie zagraża potrzebom i prawom innych ludzi. Jest to jeden z najbardziej niebezpiecznych błędów, jakie popełniają rodzice, i jedna z najczęstszych przyczyn ich niepowodzeń. Gdyby rodzice ograniczyli swoje usiłowania wymuszenia zmian zachowania u dzieci tylko do tych, które zagrażają zaspokojeniu ich rodzicielskich potrzeb, byłoby znacznie mniej rebelii, mniej konfliktów i mniej kruszących się więzi między rodzicami i dziećmi.

Tymczasem zupełnie bez sensu rodzice krytykują, żrą i domagają się zmiany zachowań, które nie mają żadnego konkretnego wpływu na ich życie. W obronie koniecznej dzieci odparowują ciosy, sprzeciwiają się, buntują się albo uciekają z domu. Nierzadko dzieci reagują przesadnym manifestowaniem tego, co rodzice im usiłują wyperswadować, jak to często bywało w wypadku długich włosów chłopców. Niektóre dzieci mogą ustąpić ze strachu przed rodzicielskim autorytetem, albo powstaje w nich przeciwko jednemu z rodziców głęboki uraz albo nienawiść za to właśnie, iż wymuszono na nich to, że musiały coś wbrew sobie zmienić.

Wiele z młodzieżowych współczesnych buntów, protesty, walkę przeciw zastanemu porządkowi można przypisać jako winy rodzicom lub innym dorosłym, którzy stosowali wobec dzieci przemoc, by zmienić jakieś ich zachowanie, które w odczuciach młodych było dla nich ważne i ich tylko obchodzące. Dzieci nie buntują się przeciw dorosłym, buntują się przeciw próbom pozbawienia ich wolności przez dorosłych. Buntują się przeciwko usiłowaniu, by ich zmienić albo ukształtować na obraz i podobieństwo dorosłych, przeciw obciążeniom dorosłych, przeciw temu, że dorośli zmuszają je do działania według tego, co sami uważają za słuszne lub błędne. Jeśli rodzice używają swego wpływu na to, żeby zmienić zachowanie dziecka, które nie zagraża im w niczym, w sposób tragiczny tracą swój wpływ na zachowania, które rzeczywiście mogą im zaszkodzić.

Dzieci w zasadzie są skłonne zmienić swoje zachowanie, jeśli rozumieją, że to, co robią, rzeczywiście zakłóca czy utrudnia zaspakajanie potrzeb innych ludzi. Jeśli rodzice ograniczają swoje starania do zmiany tych zachowań, które ich konkretnie dotyczą, znajdują na ogół zrozumienie i gotowość na te zmiany, gdyż młodzież jest nastawiona na liczenie się z potrzebami swych rodziców i gotowa do rozwiązania problemów. Jednak najważniejsze jest to, że rodzice nie mają żadnych logicznych dowodów na to, iż noszenie różnych „niestosownych” rzeczy w jakikolwiek sposób dotykało lub dotyka ich interesów.

Funkcjonujące w społeczeństwie pytanie, „co inni ludzie pomyślą”, często bywa pretekstem dla rodziców, by w ukryty sposób przeprowadzić własną wolę. Decydujące jest to, że dziecko musi zaakceptować logikę argumentu, że jego zachowanie w sposób konkretny zagraża rodzicom. Tylko wtedy zgodzi się z tym, żeby dyskutować i rozwiązywać problem. Dla rodziców płynnie stąd nauka, żeby przytaczać tylko takie powody, dla których dziecko ma coś zmienić w swoim zachowaniu, które w konsekwentny i uchwytany sposób ważą na ich życiu, w przeciwnym razie młodzież nie wyrazi zgody na żadne pertraktacje.

Podsumowaniem artykułu mogą być rady kierowane do rodziców

- miej odwagę, by zmienić to co możesz zmienić
- wewnętrzne opanowanie, by pogodzić się z tym czego zmienić nie możesz
- mądrość w odróżnieniu jednego od drugiego

Bibliografia

Helmut Geiger, Has Donat – Co wyrośnie z naszych dzieci, Warszawa 1979, Instytut Wydawniczy Pax
Thomas Gordon – Wychowanie bez porażek, Warszawa 1995, Instytut Wydawniczy Pax

64: BRZEGIEM WARTY...

**Autor: Marek Mizera - nauczyciel wychowania fizycznego
Techniczne Zakłady Naukowe w Częstochowie**

Artykuł opisuje:

5. trasę biegnącą lewym i prawym brzegiem Warty od Częstochowy do Mstowa z uwzględnieniem specyfiki regionu i atrakcji turystycznych;
6. możliwości szerokiego oddziaływania edukacyjnego na uczestników wycieczki.

Reforma programów szkolnych nałożyła na nauczyciela obowiązek zintegrowanego oddziaływania edukacyjnego na ucznia.

Wpłynęła też na wyszczególnienie nowych treści (ścieżek edukacyjnych), które powinny być realizowane w ramach wielu przedmiotów.

W konsekwencji tych zmian nowe nauczanie musi być ukierunkowane na wieloprotymowe oddziaływanie i połączenie tych treści dydaktycznych z życiem praktycznym. Duży wpływ na efektywność nauczania ma to, czy uczeń bezpośrednio uczestniczy w tym procesie; jeśli tak, to staje się swoistym odkrywcą i wówczas poznawane treści edukacyjne na długo pozostaną mu w pamięci.

Nie zawsze wyżej wymienione warunki mogą zaistnieć w klasie szkolnej na typowej lekcji, dlatego proponuję Państwu atrakcyjną wycieczkę (pieszą lub rowerową), możliwą do przeprowadzenia w ciągu kilku godzin. Miejscem przez mnie polecanym jest przełom Warty od Częstochowy do Mstowa. Wycieczka w ten urokliwy zakątek może skupiać w sobie treści wielu ścieżek edukacyjnych. Mój opis wycieczki uwzględni przede wszystkim elementy edukacji regionalnej i prozdrowotnej, ale zaszyfrowałem w nim również, w których miejscach i w jaki sposób można realizować treści edukacji ekologicznej, czytelniczej i medialnej.

Polecaną przeze mnie trasę podzieliłem na 2 części:

I – od Częstochowy do Mstowa (lewym brzegiem Warty),

II – od Mstowa do Częstochowy (prawym brzegiem Warty).

Jeśli chodzi o pokonanie tej drogi pieszo, to można ją przebyć w całości w ciągu jednego dnia (24 km). Bądź dotrzeć tylko do Mstowa (13 km) a później powrócić autobusem do Częstochowy, lub odwrotnie (pojechać najpierw do Mstowa i iść do Częstochowy – 11 km)

Rowerem należy oczywiście jechać w obydwie strony i ten sposób jest wg mnie najbardziej atrakcyjny.

Opis trasy rozpoczynam od Rynku Starego – miejsca styku rowerowego i pieszego szlaku turystycznego. Za czerwonymi znakami szlaku pieszego (Szlak Jury Wieluńskiej) podążamy ulicami Stary Rynek, Spadek do ulicy Nad Wartą biegnącą tuż obok lewego brzegu Warty. Poruszając się wzdłuż wału docieramy do pomnika Chrystusa Braterstwa Między Narodami. Tuż za nim szlak biegnie pod trasą A1 i dalej wspomnianym już wałem kilka metrów od rzeki. Po ok. 200 m od pomnika widzimy miejsca gdzie z Wartą łączy się Kucelinka. Trochę dalej (obok stadniny koni) pojawia się zielony szlak rowerowy, który będzie odtąd pokrywał się z pieszym szlakiem czerwonym przez kilka kilometrów. Przełom Warty pod Częstochową cechuje osobliwość geologiczna, morfologiczna i przyrodnicza. Przed zlodowaczeniem środkowopolskim Warta płynęła w kierunku Krzepic i Zależcza. Pod koniec zlodowaczenia wody rozciągnęły w poprzek wyżynę, tworząc dolinę, którą wykorzystywała Warta. Im dalej od Częstochowy w kierunku Mstowa tym Warta bardziej kręta i wyższe brzożki okalające jej wody (świadczą to o dużej pracy geologicznej, jakiej dokonała rzeka przed milionami lat. Regulacja koryta Warty przeprowadzona w XX w. wywarła negatywny wpływ na środowisko naturalne, dlatego od 1982r. nie prowadzi się prac regulacyjnych. Flora przełomu Warty jest ciekawa botanicznie: występują tu dwa gatunki dość rzadkich grzybów: czarka szkarłatna, purchawica olbrzymia, ponadto zanocnica murowana, paprotnica krucho. Inne gatunki dość często spotykane to jodła pospolita, sosna, jezogłówek, kłosownica pierzasta, szczotlicha siwa, trzcina pospolita. Fauna, charakterystyczna dla wód śródlądowych, ma licznych przedstawicieli wśród ptactwa, płazów i ryb.

Po ok. 6 km od początku trasy, docieramy do Mirowa, w którym zarówno czerwony szlak pieszy, jak i zielony szlak rowerowy, skręcają w prawo (mostem) nad rzeką i biegnie już odtąd prawym jej brzegiem. Na lewym brzegu widoczna nieoznakowana ścieżka, która momentami może być trochę uciążliwa dla rowerzystów. Docieramy nią pod okazałą skałę zwaną (za sprawą legendy) Zapadniętym Kościół. Nazwa ta nie pojawia się jednak w przewodnikach i mapach, podobnie jak nazwa niewielkiej skałki widocznej na prawym brzegu (Jaś i Małgosia).

foto: Skała Zapadnięty kościół w Mirowie

foto: Warta w okolicach Mirowa

Po minięciu tych ostańców posuwamy się wzdłuż rzeki, miejscami tuż przy wodzie, gdzieś tam kilkadziesiąt metrów od niej. Po pewnym czasie docieramy do malowniczego rozlewiska rzeki (dużo ptactwa wodnego).

foto: Rozlewisko Warty między Mirowem a Jaskrowem

foto: Warta w okolicach Mstowa

Po minięciu rozlewiska, ścieżką tuż przy Warcie dochodzimy (dojeżdżamy) do skrajni wsi Jaskrów. Niedaleko stąd do drewnianego mostu łączącego dwa brzożki i czerwonego szlaku pieszego, z którym rozstał się w Mirowie.

Chcąc jednak dotrzeć do Mstowa lewym brzegiem musimy podążyć drogą asfaltową wsi Jaskrów (pod górke, ulicą Starowiejską). Za domem nr 23, a tuż przed przydrożnym krzyżem skręcamy w prawo i poruszamy się drogą żwirową skręcającą lekko w lewo, pod górke. Po ok. 500 metrach droga żwirowa skręca w lewo, my natomiast podążamy prosto, niewygodną drogą polną. Przed nami widoczne zalesione wznesienie (Dobra Góra), które mijamy z prawej strony. U jego podnóża (tuż przy ścieżce) stoi wysoki drewniany krzyż. Po kilkudziesięciu metrach oglądamy za blisko Wartę, która od Jaskrowa była dla nas niewidoczna oraz panoramę Wancerczowa z klasztorem w roli głównej.

Do klasztoru podążamy najpierw żwirową drogą, później ruchliwą ulicą biegnącą od Częstochowy do Włoszczowej. Klasztor zabytkowy (określany jako klasztor we Mstowie) jest właściwie położony w Wancerczowie stanowiącym jakby przedmieście Mstowa.

Pierwsza wzmianka historyczna o Mstowie pochodzi z roku 1193, ale osada ta istniała już wcześniej. Mstów otrzymał prawa miejskie w 1278r. od księcia Bolesława Wstydliwego. W czasie najazdu szwedzkiego miasto zostało zniszczone i straciło prawa miejskie. Do dziś zachował się układ urbanistyczny miejscowości, którego ośrodkiem był prostokątny rynek (obecnie plac Adama Mickiewicza) z ulicami wbiegającymi z narożników. Zwrotnym punktem w historii Mstowa było rozpoczęcie budowy warownego klasztoru, które nastąpiło w roku 1218, po sprowadzeniu kanoników regularnych z Wrocławia przez biskupa krakowskiego Iwo Odrowąża. Obecna plebania, to dawny klasztor wielokrotnie przebudowywany, mury, z kamienia łamanego i cegły, otknowany.

Kościół Wniebowzięcia NMP pochodzi z lat 1718 – 46. ołtarz główny – z ok. 1745r. wzorowany jest na ołtarzu głównym bazyliki na Jasnej Górze. Obiektem kultu jest obraz Matki Bożej Mstowskiej, podarowany kościółowi mstowskiemu przez Zofię z Zamojskich Pszczonankę Widadawską i jej męża Baltazara, czynony od 1647r. Rozwijał się tu także kult Św. Walentego, jako patrona ludzi chorych na epilepsję. Obiektem kultu jest obraz przedstawiający Świętego, pochodzący z I połowy XVIII w. Corocznie 14 lutego celebrowany jest odpust.

Otoczenie kościoła i plebani obramowane jest murami z kamienia łamanego i cegły, w narożnikach znajduje się 8 niewielkich okrągłych baszt.

foto: Klasztor we Mstowie

foto: Rzeźby i Skała Miłosna

Ogromnym atutem Mstowa są jego walory krajobrazowe. Ok. 300 m. za klasztorem (również na lewym brzegu rzeki) znajduje się smukły ostaniec zwany Skałą Miłosną. Naprzeciw niej (na prawym brzegu) w połowie marca br., na ścieżkach do wysokości 4 metrów topolach powstały interesujące rzeźby i płaskorzeźby. Dla ochrony zbiorowisk flory stepowej i naskalnej na terenie gminy Mstów powołano 2 rezerваты: „Murowa na górce wał we Mstowie” oraz „Wąwoz małuski we Mstowie” – znajdujące się przy drodze do Włoszczowej, ok. 1,5 km, od centrum.

Drogę prawym brzegiem Warty w kierunku Częstochowy, rozpoczynamy od węzła szlaków z placu Adama Mickiewicza. Podążamy czerwonym szlakiem Jury Wieluńskiej (tym samym, który biegnie z Częstochowy najpierw prawym, potem lewym brzegiem Warty).

Poruszamy się ulicą Częstochowską, mijając cmentarz parafialny i zabytkową kaplicę cmentarną z 1620 r. Za cmentarzem szlak skręca na pd. – zach. I prowadzi drogą do skrajni wsi Siedlec Morawski. Przy szlaku znajduje się zabytkowa kaplica grobowa św. Antoniego z 1840 r., w jej ołtarzu – obraz Świętego. Podążamy dalej szlakiem czerwonym na zachód szeroką, piaszczysto – kamienną drogą na wznesienie, mając po prawej stronie zakola Warty. Na szczycie wznesienia (Grodzisko 296 m n.p.m.), stwierdzono pobyt ludzi kultury luzyckiej okresu halszackiego oraz ludności słowiańskiej z przełomu VIII/IX i XI w. – widoczne ślady grodziska o powierzchni 0,5 ha. W pobliżu grodziska na naturalnym stanowisku, rośnie lipa szerokolistna – jest to najdalej na północ wysunięte jej stanowisko na Wyżynie Częstochowskiej. Wzniesienie to zwane jest także Górką Przeproną, od wycieczki przeprowadzenia się pielgrzymów podążających na Jasną Górę. Znajduje się tu również zabytkowa kapliczka z 1932 r. oraz ołtarz połowy. Piękny widok na wieżę klasztoru jasnogórskiego i Częstochowę.

Ze wznesienia poruszamy się dalej na zachód za znakami czerwonego szlaku. Po pewnym czasie mijamy ośrodek sportów konna „Pegaz” i drogę asfaltową, docieramy do mostu nad Warcie. Szlak przechodzi na drugi lewy brzeg rzeki a my kierujemy się ulicą Mirowską pod górke (za znakami czerwonego szlaku rowerowego). Odtąd będzie on biegł już wzdłuż drogi asfaltowej do samego Rynku Starego. Zanim do niego dotrzemy warto zwrócić uwagę na dwa miejsca: Centralną Oczyszczalnię Ścieków i Kamieniołom na Złotej Górze (oba przy ulicy Mirowskiej). Oczyszczalnia ścieków jest równoczesnym skomputeryzowanym zakładem, godnym uwagi jeśli byśmy chcieli wzbogacić naszą wycieczkę o treści edukacji ekologicznej. Wiedzenie jej jest możliwe jednak wyłącznie po wcześniejszym uzgodnieniu z dyrekcją.

Złota Góra (277 m n.p.m.), to wznesienie, z którego rozciąga się widok panoramiczny na miasto Częstochowę. Z nieczynnych już dziś wapienników, o nazwie „Saturn”, „Adam”, „Calcium” i „Emilia” znajdujących się po obydwu stronach ulicy Mirowskiej wydobywano wapień jurajski. W latach II wojny światowej mieścił się tu obóz jeniecki, początkowo polskich, później radzieckich, a od 1943 r. – wóskich jeńców wojennych. Umieszczona w wykopie drogowym tablica pamiątkowa informuje, że w latach wojennych zginęło tu prawie 10 tys. jeńców radzieckich. Z wznesienia Złotej Góry do Starego Rynku jest ok. 1,5 km (ulicą Mirowską, szlakiem pieszym i rowerowym).

Opisaną przez mnie wycieczkę można wykorzystać przede wszystkim do następujących celów edukacyjnych:

1. edukacja regionalna
  - a) dzieje Mstowa i okolicznych wsi na tle historii Polski;
  - b) przeszłość regionu, jego dziedzictwo kulturowe (zabytki architektoniczne gminy Mstów, odkrycia archeologiczne doliny Warty, miejsca pamięci narodowej, legendy związane z poszczególnymi skałami);
  - c) specyfika przyrodnicza przełomu Warty;
  - d) perspektywy i szanse rozwoju turystycznego regionu.
2. edukacja prozdrowotna
  - a) propagowanie zdrowego stylu życia poprzez aktywny wypoczynek na świeżym powietrzu (wycieczki rowerowe i piesze);
  - b) dbałość o utrzymywanie dobrej sprawności i wydolności fizycznej (w okresie młodości i wieku dojrzałym);
  - c) zachowanie bezpieczeństwa w życiu codziennym, troska o bezpieczeństwo innych (poruszanie się w kolumnie rowerowej czy pieszej, przestrzeganie przepisów w ruchu drogowym).
3. edukacja ekologiczna
  - a) zaznajamianie z eksploatacją zasobów nieodnawialnych (kamieniołom na Złotej Górze) i sposobami zagospodarowania miejsca nieczynnych produkcyjnie;
  - b) zapoznanie się z problemami ekologicznymi miasta na przykładzie Centralnej Oczyszczalni Ścieków;
  - c) ukazanie negatywnego wpływu działalności człowieka na środowisko (dziś wysypiska śmieci) i sposobów zmiany takiego zachowania.
4. edukacja czytelnicza i medialna
  - a) pozyskiwanie przez uczniów informacji o regionie z różnych źródeł (książki, przewodniki, internet) i prezentacja ich w czasie trwania wycieczki;
  - b) poszerzanie kompetencji czytelniczych niezbędnych do pełnego odbioru tekstów popularnonaukowych i map.

Podsumowując proponowaną przeze mnie formę edukacyjną, chcę powiedzieć, że z wycieczki przełomem Warty pod Częstochową płyną następujące korzyści:

1. wymaga niewielkich nakładów finansowych od jej uczestników;
2. jest możliwa do przeprowadzenia w ciągu krótkiego czasu;
3. daje możliwości poznania środowiska naturalnego rzeki Warty i dziedzictwa kulturowego regionu;
4. łączy w sobie treści wielu ścieżek edukacyjnych;
5. jest bardzo zdrową formą nauki i rekreacji w ramach zajęć szkolnych i poza nimi.

BIBLIOGRAFIA:

Bogdan Snoch, Stanisław Podobiński, Encyklopedyczny słownik regionu częstochowskiego, WSP Częstochowa 2000 r.

Stanisław Branisz, Krzysztof J. Pucek, Andrzej Stróżecki, Wyżyna Krakowska – Częstochowska. Przewodnik, Wrocław 2000 r.

64: Zestaw Doświadczeń z Hydrostatyki i aerostatyki

Autor: *Joanna Musiałek - Liceum Ogólnokształcące im. mjr H. Sucharskiego w Myszkowie*

Plik do pobrania

64: Fizyczna lamigłówa

Autor: *Joanna Musiałek - Liceum Ogólnokształcące im. mjr H. Sucharskiego w Myszkowie*

---

kilka propozycji ćwiczeń, które można wykorzystać na powtórzeniu z dynamiki

Plik do pobrania

65: „ASERTYWNOŚĆ. SZTUKA BYCIA SOBĄ” - PROPOZYCJA PRACY W RAMACH GODZINY WYCHOWAWCZEJ

Autor: *Alfred Wachowski - nauczyciel języka niemieckiego
V LO im. Adama Mickiewicza w Częstochowie*

Od pewnego czasu słowo asertywność na stałe gości w naszym codziennym słownictwie. Używamy go nie tylko w życiu zawodowym, ale i prywatnym. Warto zatem zastanowić się wraz z uczniami

- co znaczy być asertywnym,
- gdzie przebiega granica między zachowaniem uległym a agresywnym,
- jakie techniki pomogą im uchronić się przed sytuacjami, w których czują się skrzepowani i „przyciskani do muru”,
- czy i jak można osiągnąć kompromis w sytuacjach, gdy strony reprezentują odmienne interesy.

Nauczyciel wychowawca nie zawsze przygotowany jest merytorycznie do przeprowadzenia lekcji wychowawczej o tematyce psychologicznej, czy socjologicznej. Warto zatem, by skorzystał z pomocy pedagoga lub psychologa szkolnego, którzy to fachowcy dysponują licznymi materiałami i wiedzą skutecznie wspierającą wychowawców w ich działaniach.

Przy opracowaniu zamieszczonego poniżej scenariusza lekcji posłużyłem się uzyskanymi w ten właśnie sposób materiałami, wśród nich filmem video i testem asertywności.*

Warto podkreślić, iż film może być wielce pomocny w pracy wychowawczej, o ile zostanie starannie wybrany i dostosowany do potrzeb danej lekcji. Nieprzemysłane prezentowanie filmów, szczególnie długich, jest wprawdzie sposobem na wypełnianie czasu, ale jest też mało skuteczne - jeśli chodzi o u osiągnięcie zamierzonych celów wychowawczych.

Lekcję wychowawczą „ASERTYWNOŚĆ. SZTUKA BYCIA SOBĄ” przeprowadziłem w

pierwszej klasie w V LO im. A. Mickiewicza w Częstochowie. Koleżankom i Kolegom, którzy jeszcze nie poruszali w swych klasach problemu asertywności, proponuję mój scenariusz lekcji jako jedną z możliwości realizacji tego tematu podczas jednej godziny lekcyjnej. Życzę osiągnięcia celów lekcji i satysfakcji z pracy z młodzieżą.

* Test asertywności, miesięcznik Perspektywy z 2001 roku, nr 5/36

Plik do pobrania

67: Poznaj objawy zażywania i wygląd środków odurzających Autor: *Mariola Dudek - Medyczne Studium Zawodowe w Częstochowie*

Narkotyki bardzo łatwo zdobyć ponieważ są one obecne wszędzie również w szkole. Każdy nauczyciel powinien posiadać podstawową wiedzę aby móc wcześniej wychwycić ten problem. Narkotykiem to substancja pochodzenia naturalnego, syntetycznego lub półsyntetycznego powodująca zdegenerowanie przynajmniej jednej czynności organizmu.

Środek odurzający jest związkiem hamującym lub pobudzającym układ nerwowy, szkodliwym dla zdrowia.

Środek psychotropowy to substancja syntetyczna zaliczana do grupy leków.

Wszystkie wymienione związki prowadzą do uzależnienia, czyli do stanu w którym organizm nie potrafi się obyć bez danego środka. Uzależnienie dotyczy sfery psychicznej, fizycznej i społecznej. W okresie odstawienia środka u osoby uzależnionej występuje głód narkotyczny. Zjawisko to polega na występowaniu zaburzeń psychoruchowych, reakcji lękowych, napadów drgawek, bólu stawów, mięśni, wymiotów, zaburzeń vegetatywnych itp.

Uzależnienie dotyczy najczęściej osób:

- z niepowodzeniami szkolnymi
- nieśmiałych o niskim poczuciu własnej wartości
- mających trudności w nawiązywaniu kontaktów z rówieśnikami
- nie radzących sobie w życiu
- nie mających wsparcia ze strony rodziny
- nie mogących sprostać oczekiwaniom rodziców

Powodem sięgania po narkotyki są nie tylko przeżywane trudności ale również ciekawość, presja rówieśników, moda czy nuda.

Środki odurzające różnią się działaniem, wyglądem i sposobem stosowania.

Rodzaj środka odurzającego	Działanie	Postać	Droga podawania
Amfetamina	pobudza, likwiduje zmęczenie, stosowana przed egzaminami jako środek rozjaśniający umysł	biały lub brązowy proszek, tabletki, kapsułki	doustna lub wciąganie przez nos
Ekstaza	działa pobudzająco, ułatwia nawiązywanie kontaktów, daje wrażenie lekkości	białe lub kolorowe pastylki	doustna
Pochodne konopi indyjskich: marihuana, haszysz	wywołują stan euforii, rozluźnienia	marihuana przypomina tytoń, haszysz to brązowe lub czarne kuleczki, kostki lub paski	oddechowa -palenie
Kokaina	jest środkiem silnie pobudzającym, podnoszącym samoocenę, optymizm, jasność myślenia, usuwa zmęczenie i senność	biały proszek, biały lub beżowy żwirek	wdychanie do nosa, dożylna
Crack	wzmocniona pochodna kokainy	kamyczki białe, beżowe lub brązowe	dożylna, wdychowa, rozcieranie na dżasiach
Substancje halucynogenne: LSD, grzyby, bielun	powodują kolorowe wizje, rodzaj halucynacji jest trudny do przewidzenia	LSD ma postać małych znaczków nasączonych narkotykiem lub niewielkich tabletek	doustna
Opiaty: morfina i heroina	powodują euforię a następnie senność i rozleniwienie	pył, biały proszek lub brązowe kryształki	dożylna
Inhalanty	prowadzą do euforii, odurzenia, upojenia, „odlotu”	kleje, rozpuszczalniki, lakiery, benzyna, gaz z zapalniczek	wdychane są przez usta z torebki foliowej
Leki uspakajające i nasenne	uspakajają, wywołują sen	ampułki, tabletki	doustna, dożylna, podskórna

Niepokojące akcesoria na które należy zwrócić uwagę:

- małe foliowe torebki
- folia aluminiowa
- fajki
- bibuła do skrętów
- rurki do wciągania
- znaczki
- nasączone chusteczki i szmatki
- opakowania po lekach
- ampulki
- igły, strzykawki (branie narkotyków w strzykawkach jest obecnie źle widziane wśród niektórych grup młodzieżowych)

Narkotyki dają poczucie zadowolenia, znoszą stany napięcia, frustracji. Po ustąpieniu działania powraca lek, poczucie beznadziejności i osamotnienia. W związku z tym pojawia się nieodparta chęć sprawiania sobie ulgi i sięgania po coraz większe dawki i coraz mocniejsze narkotyki. Gdy narkotyk przestanie działać problemy powracają z podwójną siłą.

Środki odurzające nie tylko uzależniają ale także uszkadzają mózg, serce, szpik kostny, nerki, wątrobę oraz inne narządy.

Długotrwałe przyjmowanie narkotyków prowadzi do wyniszczenia organizmu i utraty kontroli nad własnym życiem.

Każdy środek ma dwie fazy działania:

- pierwszą - występującą bezpośrednio po przyjęciu
- drugą – pojawiającą się po kilku godzinach

Objawy zażycia środków odurzających:

1. Pierwsza faza działania

- rozszerzone źrenice
- przekrwione spojówki
- niezdolność do ruchu
- ból głowy
- halucynacje
- odurzenie
- euforia
- odprężenie i uspokojenie
- pobudzenie
- nadmierny optymizm
- przekonanie o własnej sile
- błyskotliwość

2. druga faza działania:

- bełkotliwa, splątana mowa
- nudności, wymioty, ból brzucha, biegunka
- wzmożona potliwość
- drgawki, drżenie rąk, zaburzenia równowagi
- rozszerzenie lub zwężenie źrenic, oczopląs
- popękane naczynia krwionośne zwłaszcza na twarzy
- katar, kaszel, krwawienie z nosa
- ociężałość, ospałość albo pobudzenie
- brak apetytu, spadek wagi ciała lub nadmierny apetyt
- apatia lub agresja, nadwrażliwość zmysłów
- nerwowość, bezsenność lub nadmierna senność
- lęk, urojenia prześladowcze, omamy słuchowe, wzrokowe

W szkole należy zwrócić również uwagę na pogorszenie ocen, spóźnianie się na lekcje, wagary, problemy z koncentracją, nagle niczym nie uzasadnione zmiany nastroju.

W rozwoju uzależnienia wyróżnia się następujące etapy:

1. eksperymentowanie z narkotykami
2. częstszy kontakt z narkotykami, szukanie dealera, początek prowadzenia podwójnego życia
3. utrata kontroli nad własnym życiem, całkowita zależność od narkotyku

Uzależniony wymaga pomocy specjalistów albowiem sam nie jest w stanie poradzić sobie ze swoim problemem. Pomoc profesjonalistów potrzebna jest również rodzicom, by wiedzieli jak mają dalej postępować. W Polsce istnieje cała sieć poradni profilaktyczno-leczniczych, organizacji i innych placówek zajmujących się leczeniem uzależnień.

Im wcześniej uzależnienie zostanie rozpoznane tym mniejsze szkody zdrowotne narkotyków poczyni w organizmie oraz tym lepsze wyniki przyniesie leczenie.

Dlatego tak ważną jest znajomość objawów uzależnienia, wyglądu narkotyków i akcesoriów potrzebnych do ich przyjmowania przez nauczycieli.

Jeszcze ważniejsza rola przypada nauczycielom w profilaktyce narkomani, rola szkoły to nie tylko przekazywanie wiedzy ale również wychowywanie młodzieży.

Należy:

- przekazywać dzieciom obiektywną wiedzę o uzależnieniach i ich negatywnych konsekwencjach
- nauczyć odróżniać dobro od zła i określić jasny system wartości
- rozwijać zainteresowania i uzdolnienia
- pokazywać atrakcyjne formy spędzania wolnego czasu
- uczyć radzenia sobie ze stresem
- kształtować umiejętność współżycia w grupach społecznych
- uczyć tolerancji dla innych ludzi
- nauczyć młodzież radzenia sobie z naciskiem ze strony rówieśników czyli mówienia NIE
- uczyć umiejętności podejmowania decyzji, odpowiedzialności za własne życie
- dostrzegać indywidualność uczniów
- rozwijać pozytywną więź uczniów ze szkołą
- nie wymagać od wszystkich by byli najlepsi

Bibliografia:

1. Jarosz M., Cwynar S.: Podstawy psychiatrii. PZWL Warszawa 1998
  2. Zajączkowski K.: Nikotyna, alkohol, narkotyki. Rubikon, Kraków 2001
-

68: PUBLICZNA BIBLIOTEKA PEDAGOGICZNA JEJ HISTORIA I TERAZNIEJSZOŚĆ**Autor: Joanna Resakowska - Kierownik PBP RODN"WOM"**

Początki Publicznej Biblioteki Pedagogicznej w Częstochowie sięgają 1948 roku.

Wtedy przy częstochowskim oddziale Związku Nauczycielstwa Polskiego powstał punkt biblioteczny mający służyć swym skromnym księgozbiorem /648 woluminów/ nauczycielom naszego miasta. Księgozbiór ten powstał na bazie zbiorów , jakie udało się uratować z czasów wojennych oraz otrzymanych od ludzi darów.

Punkt ten pełnił, w tym trudnym powojennym czasie, bardzo istotną rolę w procesie kształcenia i doskonalenia częstochowskich nauczycieli.

Punkt ten, a potem już biblioteka, przez 9 lat mieścił się w lokalu przy ulicy Katedralnej.

W 1951 roku placówce nadano nazwę Powiatowej Biblioteki Pedagogicznej.

Liczba zbiorów wynosiła w tym czasie około 1000 książek.

Pięć lat później, w 1956 roku, Biblioteka stała się agendą obu inspektoratów oświaty i przyjęła nazwę Miejskiej i Powiatowej Biblioteki Pedagogicznej. Od tego czasu podlegała, pod względem merytorycznym, Bibliotece Pedagogicznej w Katowicach, która udzielała instruktażu i częściowo subsydiowała budżet placówki. Uregulowano także sprawę obsady, powołując pracownika na pełnym etacie. Od tego momentu Biblioteka zaczęła działać

w sposób bardziej zorganizowany i planowy. Szybko wzrastał księgozbiór- w roku 1960 liczył już około 4 tysięcy woluminów.

W latach sześćdziesiątych Biblioteka rozpoczęła działalność propagującą i upowszechniającą czytelnictwo książek i czasopism pedagogicznych. Wykorzystywano do tego celu zebrania metodyczne i ówczesne konferencje rejonowe ZNP. Organizowano w lokalu Biblioteki

i w szkołach odczyty pedagogiczne i spotkania dotyczące historii regionu.

W tych latach Biblioteka była siedzibą częstochowskiego oddziału Polskiego Towarzystwa

Historycznego i Klubu Literackiego ZNP.

W miarę ilościowego i jakościowego wzrostu księgozbioru i usprawniania warsztatu informacyjnego poszerzał się krąg użytkowników. Z Biblioteki korzystali głównie nauczyciele, ale także studenci Studium Nauczycielskiego, Politechniki Częstochowskiej, uczniowie Liceum Pedagogicznego.

W 1965 roku powiększono kadrę bibliotekarską, ale ciasnota ówczesnego lokalu, skromny budżet na książki i prenumeratę czasopism, nie przyczyniły się do szybkiego rozwoju placówki.

Doceniając rolę Biblioteki , miejskie władze oświatowe przenieśli ją w 1967 roku do obszerniejszego lokalu przy ulicy Waszyngtona 62 i powiększyli budżet na kompletowanie księgozbioru. W 1972 roku dokonano remontu przyległego do budynku pomieszczenia, w którym urządzono czytelnię. Od tego momentu czytelnicy mogli korzystać na miejscu ze zbiorów Biblioteki. Mimo tych zmian warunki nadal były trudne. Rosnący księgozbiór i roczniki czasopism potrzebowały magazynu, dział gromadzenia i opracowania – oddzielnego pomieszczenia, tysięczna liczba czytelników – bardziej funkcjonalnej wypożyczalni.

W 1975 roku w wyniku reformy administracyjnej kraju Miejska i Powiatowa Biblioteka Pedagogiczna została przekształcona w Pedagogiczną Bibliotekę Wojewódzką.

Istniejące do tej pory równorzędne placówki powiatowe w Kłobucku, Lublińcu, Myszkowie, Oleśnie i Pajęcznie zostały podporządkowane PBW w Częstochowie jako jej filie terenowe.

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka objęła też swą opieką wszystkie biblioteki szkolne

w województwie.

Rozpoczął się nowy okres w działalności placówki. Powstały nowe działy, zwiększyła się ilość książek i krąg odbiorców.

1 listopada 1977 roku powstał dział audiowizualny ze zbiorem płyt analogowych i przezroczycy.

Działalność Biblioteki nigdy nie ograniczała się do tradycyjnej funkcji wypożyczania książek. W latach siedemdziesiątych rozbudowano i zmodernizowano służbę informacyjno-bibliograficzną. Placówka organizowała przeglądy nowości, współpracowała z zespołem wizytatorów. W Bibliotece odbywały się odczyty pedagogiczne, prelekcje literackie, wieczory autorskie z częstochowskimi twórcami.

W roku 1981, z inicjatywy ówczesnego dyrektora Biblioteki, mgr Zofii Libertowskiej,

ze zbiorów dotychczasowej placówki szkolnej w Lelewie, utworzono kolejną, szóstą filię PBW.

Szybko okazało się, że 124 metry kwadratowe, na których mieściła się Biblioteka,

do stanowczo zbyt mało jak na tak duży księgozbiór i prężnie rozwijającą się działalność na rzecz środowiska nauczycielskiego i studenckiego miasta Częstochowy.

Dlatego w roku 1982 pani Libertowska rozpoczęła starania o nowy lokal. Po rocznym remoncie i przystosowaniu oraz zaadaptowaniu budynku przy Alei Najświętszej Maryi Panny 35, 17 stycznia 1983 roku Biblioteka przeniosła swoje zbiory do nowej siedziby.

Był to zdecydowanie najlepszy z dotychczasowych lokali Biblioteki. Duża powierzchnia

dawała możliwość rozwoju, rozszerzenia w wygodnych warunkach poszczególnych działów , stwarzała dobre warunki pracy bibliotekarzom i czytelnikom. Powierzchnia zwiększyła się do 376 metrów kwadratowych, z tego 126 przeznaczono na magazyn. Samodzielne pomieszczenie uzyskało informatorium i dział audiowizualny, czytelnia dysponowała 16 miejscami. Dużą zaletą lokalu było także usytuowanie w centrum miasta.

Bardzo dobre były też w tych latach możliwości finansowe. Roczny zakup nowości kształtował się w granicach 3 do 4 tysięcy woluminów. Takiego poziomu wzbogacania zbiorów nie udało się już nigdy uzyskać. W 1980 roku Biblioteka posiadała ponad 26 tysięcy woluminów, a w roku 1990 – ponad 52 tysiące.

Był to czas wspaniałego rozwoju Biblioteki i wzrostu jej rangi w środowisku.

Nadal odbywały się tu różnego rodzaju spotkania dla nauczycieli, w ramach współpracy z bibliotekami szkolnymi, przeprowadzano dużą ilość lekcji bibliotecznych, organizowano wiele konkursów dla szkół naszego regionu. Dwa razy do roku wydawano broszurę zawierającą tytuły i analizę zakupionych w ostatnim półroczu nowości.

W 1987 roku, wychodząc naprzeciw, potrzebom środowiska bibliotecznych, powołano do życia Bibliotekę Składową. Otrzymała ona dwa niewielkie pomieszczenia

/35 m kw./ w lokalu Szkoły Podstawowej nr 9. Celem powołania tej agendy było umożliwienie bibliotekom szkolnym wymiany między nimi zbiorów bibliotecznych.

Pod koniec 1990 roku pojawiły się kłopoty lokalowe. O prawo do budynku upomnieli się właściciele i, w zasadzie w trybie natychmiastowym , Biblioteka musiała zmienić lokum. Z powodu braku innych możliwości oddano Bibliotece zrujnowany budynek przy ulicy Bór 61. Przeprowadzanie zbiorów odbywało się w trakcie trwania poważnych remontów adaptacyjnych. Z tego powodu pracownicy placówki kilkakrotnie musieli przenosić zbiory , poruszając się między rusztowaniami i pojemnikami z zaprawą murarską.

Właściciel wszystko zmieniło się na gorsze. Powierzchnia to 380 metrów kwadratowych, czyli tyle samo co w poprzednim lokalu – w związku z tym bardzo szybko zaczęło brakować powierzchni magazynowej. Lokalizacja, początkowo, okazała się być fatalną.

Po uruchomieniu Biblioteki na przełomie 1991 i 1992 roku frekwencja spadała o około 50%. Stopniowo jednak nauczyciele i studenci zaczęli przyzwyczajać się do nowego miejsca i z czasem liczba korzystających osiągnęła nawet wyższy poziom niż w Alejach.

Rocznie liczba zapisanych czytelników kształtowała się w granicach 3 tysięcy.

Nowym rozdziałem w dziejach Biblioteki było połączenie jej z Wojewódzkim Ośrodkiem Metodycznym w Częstochowie. Decyzję taką podjął ówczesny kurator

i od 1991 roku Biblioteka tworzy jeden zespół z Ośrodkiem, przyjmując nazwę –

Publiczna Biblioteka Pedagogiczna WOM w Częstochowie.

Biblioteka w ten sposób straciła swą samodzielność i jako jedna z nielicznych ,wchodzących w skład sieci bibliotek pedagogicznych w kraju, zmienia sposób funkcjonowania.

Jedną z konsekwencji tego połączenia był, i jest nadal, udział Biblioteki w organizowaniu i prowadzeniu różnego rodzaju form doskonalenia dla nauczycieli. Od ośmiu lat pracownicy placówki odpowiedzialni są za organizację i przebieg Kursu kwalifikacyjnego z zakresu bibliotekoznawstwa dla nauczycieli bibliotekarzy.

Przeprowadzane też są mniejsze formy doskonalenia z zakresu opracowania

zbiorów bibliotecznych.

Pracownicy Biblioteki prowadzą również lekcje biblioteczne i konsultacje dla nauczycieli bibliotekarzy.

Równocześnie z podjętymi wcześniej decyzjami, kurator Włodzimierz Kolman

rozpoczął starania o rozpoczęcie budowy nowego budynku w przeznaczeniu na Publiczną Bibliotekę Pedagogiczną. Efektem tych starań było postawienie w roku 1996 budynku w stanie surowym.

Po pięciu latach udało się ówczesnym władzom oświatowym i dyrektorowi Wojewódzkiego

Ośrodka Metodycznego Jerzemu Zdańskiemu pozyskać fundusze na ukończenie inwestycji.

Był to dobry moment na sfinalizowanie tego przedsięwzięcia, gdyż nie remontowany

i nie odnawiany od ponad 10 lat lokal przy ul. Bór ,był już w fatalnym stanie, a powierzchnia magazynowa dawno się już skończyła.

Prace przy wykończeniu budynku Biblioteki oraz wykonaniu łącznika, w którym umieszczone zostały pokoje dla konsultantów, sala wykładowa i piękna aula , trwały około dwóch lat.

Należy wspomnieć w tym momencie jeszcze o dwóch istotnych dla Biblioteki sprawach. A mianowicie, że w wyniku kolejnej reformy administracyjnej kraju i nowego podziału na województwa, Biblioteka nasza straciła dwie filie – w Oleśnie i w Pajęcznie.

Natomiast w wyniku zmian reorganizacyjnych na szczeblu województwa śląskiego, WOM, a więc i nasza Biblioteka zmieniły nazwę. Tak więc od stycznia 2002 nasza aktualna, pełna nazwa brzmi – Publiczna Biblioteka Pedagogiczna Regionalnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie.

W styczniu 2003 roku zamknięto Publiczną Bibliotekę Pedagogiczną przy ul.Bór i pracownicy przystąpili do przygotowania zbiorów i dokumentacji do kolejnej ,w dziejach placówki, przeprowadzki. Po dwóch tygodniach intensywnej pracy, rozpoczęto systematyczne przewożenie zbiorów. Tym razem trzeba było przewieźć prawie 70 tysięcy woluminów oraz około 30 tysięcy pozostałych zbiorów / multimedia, roczniki czasopism/. Przy ogromnym zaangażowaniu wszystkich pracowników Biblioteki, dobrej organizacji i pomocy kilku osób

z zewnątrz placówkę przeprowadzono w ciągu pięciu dni!

W porównaniu z poprzednią przeprowadzką , luksusem był fakt, że przewoziłyśmy nasze zbiory do czystych, czekających na nas i nasze książki, pomieszczeń. Dzięki temu, w czasie gdy czekaliśmy na kolejny transport, można było wstępnie segregować przywiezione woluminy. Był to dla nas ogromny wysiłek /8-9 godzin fizycznej pracy bez przerw/, ale dzięki temu uniknęliśmy obłożenia się górą paczek z książkami

.

3 lutego 2003 roku przyszyliśmy do pracy już do naszej nowej siedziby przy Al. Jana Pawła II 126/130. Od tej pory porządkujemy nasz księgozbiór, przeprowadzamy skontrum i

przygotowujemy się na przyjęcie pierwszych czytelników.

69: Publiczna Biblioteka Pedagogiczna RODN "WOM" w Częstochowie – nowe zadania w nowej siedzibie.

Autor: Joanna Resakowska - Kierownik PBP RODN "WOM"

Publiczna Biblioteka Pedagogiczna Regionalnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie stoi przed kolejnym etapem swojego rozwoju. Jest to wyjątkowa chwila w dziejach tej placówki.

Po 50 – latach istnienia i funkcjonowania w różnych lokalach adoptowanych do jej potrzeb, biblioteka doczekała się swojego lokalu, budowanego od samego początku z myślą o jej potrzebach.

Sytuacja ta wymusza na placówce podjęcia się niecodziennych zadań.

Pierwszym przedsięwzięciem było przewiezienie zbiorów i dokumentacji bibliotecznej do nowego lokalu.

Zadanie to wymagało sprawnego działania, zdrowej odpowiedzialności za zgromadzone w bibliotece dobro. Dlatego ważne było przemyślenie i przygotowanie kolejnych etapów realizacji tego zadania. Posiłkując się posiadanym w tym względzie doświadczeniem przygotowano ogólny plan postępowania i harmonogram pracy.

Zaplanowano przebieg przeprowadzki:

02.01.2003 – 31.01.2003 : pakowanie zbiorów i dokumentacji; przekazywanie sprzętów bibliotekom filialnym, czynności porządkowe

01.02.2003 – 28.02.2003: przewożenie zbiorów bibliotecznych; zagospodarowanie pomieszczeń; układanie księgozbioru

01.03.2003 – 30.03.2003: skontrum księgozbioru

Planowane otwarcie biblioteki 01.04.2003 r.

Wszystkie etapy przeprowadzki przebiegały zgodnie z planem, a nawet w czasie krótszym od przewidywanego. Jednak z powodu wadliwie wykonanych skrzynek katalogowych /zle wymiary nie spełniające wymogów bibliotecznych/ termin otwarcia musiał ulec zmianie.

Publiczna Biblioteka Pedagogiczna została uruchomiona dnia 5 maja 2003 roku.

Kolejnym wielkim zadaniem stojącym przed biblioteką **jest komputeryzacja zbiorów.**

Objęcie całej biblioteki zintegrowanym systemem pozwala na efektywne wykorzystanie możliwości komputerów, nie zawsze jest jednak łatwe ze względów organizacyjnych..

Każdy system można zawsze rozbudować, ulepszyć, uczynić przyjaźniejszym.

Choć komputeryzacja biblioteki wydaje się początkowo problemem zawiłym, jednak

w praktyce sprowadza się do rozwiązywania określonej liczby problemów.

Mając na uwadze że proces komputeryzacji służyć będzie ułatwieniu obsługi czytelnika

i pełniejszemu wykorzystaniu zgromadzonych w bibliotece materiałów zaproponowano **następujący plan wdrożenia systemu „SOWA II”** .

I. ETAP

1. Przeszkolenie pracowników w obsłudze programu „SOWA”.
2. Zainstalowanie programu w sieci bibliotek pedagogicznych. Stworzenie stanowisk pracy.
3. Zakupienie baz danych i „Przewodnika Bibliograficznego” na CD-Romie.
(„Przewodnik Bibliograficzny” od lat jest podstawowym źródłem informacji o nowościach rynku wydawniczego – jest bardzo ważnym narzędziem pracy w dziale gromadzenia i opracowania zbiorów)
4. Poinformowanie czytelników (plakaty, informacje w mediach) o ewentualnych utrudnieniach w dostępie do zbiorów.
5. Przygotowanie zmian harmonogramu udostępniania zbiorów (w zależności od realizacji poprzednich punktów I etapu)
6. Zatrudnienie administratora programu w celu zabezpieczenia obsługi technicznej sprzętu i oprogramowania.

II. ETAP

1. Monitorowanie dłużników w celu odzyskania jak największej liczby zbiorów. Ponieważ w procesie komputeryzacji zbiorów konieczne jest oznaczenie każdej książki kodem kreskowym, a i opis musi odbywać się z autopsji, dlatego ważne jest zgromadzenie w bibliotece większości zbiorów.
2. Rozpoczęcie wprowadzania zbiorów (MODUŁ GROMADZENIA I OPRACOWANIA)
  - Kopiowanie rekordów z zakupionych baz danych
  - Nanoszenie sygnatur i numerów inwentarzowych właściwych dla naszej biblioteki
  - Oznaczanie książek kodem kreskowym
  - Znaczanie w starych księgach inwentarzowych wprowadzonych do komputera pozycji
  - Powołanie komisji ds. selekcji zbiorów (przed wprowadzeniem zbiorów do komputerowego katalogu należy dokonać selekcji pod względem merytorycznym i ze względu na zacytowanie czy zagubienie książek)

III. ETAP

1. Wprowadzenie danych osobowych czytelników – rozpoczęcie prac w MODULE OBSŁUGI WYPOŻYCZALNI. (Aby mieć pełną wiedzę o wypożyczanych zbiorach, należy wprowadzić dane czytelników korzystających z biblioteki na bieżąco, jak i dłużników – jest to ok. 7 – 8 tys. osób).
2. Dalsze prace nad wprowadzaniem zbiorów do komputera – tworzenie własnej bazy danych.

IV. ETAP

1. Po wprowadzeniu całości zbiorów i rejestracji czytelników uruchomienie MODUŁU STATYSTYKI.
2. Utworzenie stanowisk pracy dla czytelników.
3. Pełna, bieżąca informacja dla czytelników o możliwościach skorzystania ze zbiorów biblioteki (w bibliotekach skomputeryzowanych zatrudnione są osoby odpowiedzialne za szkolenie czytelników i bieżącą pomoc).
4. Uruchomienie programu.

V. ETAP

1. Tworzenie kartotek zagadnieniowych.
2. Bieżące uzupełnianie baz danych.

Obecnie Biblioteka jest w fazie szkolenia pracowników i dokonywania pierwszych opisów katalogowych. Według przyjętych ogólnie norm wiadomo, że w ciągu roku, przy ośmiogodzinnym wykorzystaniu stanowiska komputerowego, możliwe jest wprowadzenie do bazy danych około 10 tysięcy woluminów. Ponieważ Biblioteka posiada obecnie około 100 tys. zbiorów proces komputeryzacji, to zadanie na kilka lat.

Od 1 września 1999 r. Ministerstwo Edukacji Narodowej rozpoczęło wdrażanie reformy systemu edukacji, która nakłada na biblioteki pedagogiczne nowe zadania.

Zgodnie z rozporządzeniem z dnia 15 lipca 1999 r. „publiczna biblioteka pedagogiczna (...) służy w szczególności potrzebom kształcących się i doskonalących nauczycieli, studentów przygotowujących się do zawodu nauczyciela oraz słuchaczy zakładów kształcenia nauczycieli.

Zadania te biblioteka pedagogiczna realizuje poprzez działalność usługową – biblioteczną: gromadzenie, opracowanie i udostępnianie zbiorów; prowadzenie działalności informacyjno – bibliograficznej, udzielanie pomocy i instruktażu metodycznego bibliotekom szkolnym oraz współdziałanie w zakresie doskonalenia zawodowego nauczycieli ze szkołami wyższymi, innymi bibliotekami, placówkami kształcenia i doskonalenia nauczycieli.

Biblioteki pedagogiczne stanowią też bazę informacyjną o wprowadzanej reformie edukacji, gromadzą materiały tworzone dla potrzeb zmian wdrażanych w oświacie, programy nauczania zatwierdzone przez ministra edukacji oraz wydawnictwa dotyczące ścieżek międzyprzedmiotowych oraz materiałów programowych i metodycznych w celu wspierania doradztwa metodycznego.

W związku z tym, że Publiczna Biblioteka Pedagogiczna w Częstochowie od samego początku wprowadzania reformy stanowi dla każdego nauczyciela jedno z najważniejszych miejsc w procesie samokształcenia oraz doskonalenia zawodowego, jednym z priorytetów jej działań jest kontynuacja zakupu wydawnictw zwartych i czasopism ułatwiających nauczycielom realizację nowych zadań dydaktycznych i samorealizacji na drodze awansu zawodowego.

Ważnym aspektem pracy biblioteki są bezpośrednie konsultacje ze środowiskiem nauczycieli bibliotekarzy.

Od czterech lat, od momentu zlikwidowania stanowiska doradcy metodycznego ds. bibliotek szkolnych, biblioteka przejęła zadania doradcze. Prowadzony jest rejestr porad i konsultacji oraz lekcji bibliotecznych.

Uważamy, że jest to jednak zakres zadań, który wymaga dopracowania.

Dlatego, podjęte zostały starania o zwiększenie liczby etatów, uwzględniające konieczność zatrudnienia osoby, której obowiązkiem byłaby współpraca z bibliotekami szkolnymi.

Jednym z zadań wynikających z funkcjonowania Publicznej Biblioteki Pedagogicznej

w Częstochowie w zespole z Regionalnym Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli „WOM” jest współdziałanie w różnego rodzaju formach doskonalenia zawodowego dla nauczycieli bibliotekarzy szkolnych. Zadanie to jest w dużej mierze realizowane - od 8 lat prowadzony jest kurs kwalifikacyjny z zakresu bibliotekoznawstwa oraz inne krótkie formy doskonalenia.

Uregulowanie kwestii współpracy z bibliotekami szkolnymi stworzy m.in. możliwość dokładnego zapoznania się z potrzebami środowiska w zakresie doskonalenia.

Zaspokojenie tych potrzeb uważamy za jeden z najważniejszych obowiązków placówki.

Od kilku lat Publiczna Biblioteka Pedagogiczna w Częstochowie nie utrzymuje systematycznych kontaktów z krajową siecią bibliotek pedagogicznych, do której należy

od samego początku swego istnienia.

Uważamy, że powrót do dawnej, ścisłej współpracy jest dla biblioteki bardzo istotny.

W ostatnim czasie problemem sieci bibliotek pedagogicznych zajęło się CODN w Warszawie.

Centrum zamierza w roku 2003 uruchomić projekt edukacyjny, którego jednym z celów będzie wspieranie współpracy bibliotek pedagogicznych na terenie całego kraju.

Wśród najbliższych zamierzeń są m.in.:

- różnego rodzaju działania zmierzające do zainteresowania problemami bibliotek pedagogicznych kuratorów, urzędów marszałkowskich, placówek doskonalenia nauczycieli;
- działania informujące o pracach i możliwościach bibliotek pedagogicznych (wydawnictwa, informacja elektroniczna);
- zainicjowanie prac zmierzających do opracowania przez ekspertów słownika haseł przedmiotowych dla zbiorów edukacyjnych;
- prowadzenie form doskonalenia dla dyrektorów bibliotek pedagogicznych.

Już z wymienionych powyżej, deklarowanych przez CODN zamierzeń wynika jasno,

że udział Publicznej Biblioteki Pedagogicznej Publicznej Biblioteki Pedagogicznej Regionalnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie w pracach projektu przyniesie placówce wiele korzyści.

Nawiązanie współpracy z CODN i siecią bibliotek pedagogicznych uważamy za bardzo istotne i mamy zamiar, dla dobra placówki, brać udział w planowanych spotkaniach

i pracach dotyczących przyszłości bibliotek pedagogicznych w Polsce.

Pierwsze, po okresie przerwy, tego typu spotkanie z udziałem pracownika naszej Biblioteki , odbyło się w dniach 17-18 marca 2003 roku w Sulejówku. Była to Ogólnopolska konferencja dyrektorów wojewódzkich bibliotek pedagogicznych na temat : „Wojewódzkie biblioteki pedagogiczne w systemie informacji edukacyjnej”. Konferencję ta zorganizowana była przez Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Warszawie, Pedagogiczną Bibliotekę Wojewódzką w Warszawie oraz Pedagogiczną Bibliotekę Wojewódzką w Łodzi.

W trakcie wykładów oraz zajęć warsztatowych powstały pewne uzgodnienia dotyczące potrzeby wspólnego opracowania standardów pracy w bibliotece pedagogicznej, omawiano zasady działalności informacyjnej bibliotek dla edukacji i o edukacji, projektowano plany doskonalenia. Utworzono grupę roboczą odpowiedzialną za współpracę z autorami indeksu haseł przedmiotowych Biblioteki Narodowej. Ze względu na czekającą nas komputeryzację,

współpraca w tym ostatnim zakresie jest dla naszej Biblioteki bardzo istotna.

Biblioteka pedagogiczna, tak jak wszystkie placówki oświatowe, podlega procedurze mierzenia jakości pracy.

Ze względu na swą specyfikę sposoby badania jakości różnią się od obowiązujących w szkołach.

Warunkiem zapewnienia wysokiej jakości usług jest systematyczne i planowe mierzenie poziomu działań oraz analiza otrzymanych wyników. W jej efekcie planowane są działania naprawcze.

Podstawowym sposobem mierzenia jakości pracy w bibliotekach są obliczenia statystyczne.

Przedmiotem statystyki bibliotecznej są więc fakty i zjawiska masowe złożone

z pojedynczych jednostek np. liczby jednostek w zbiorze, liczby wypożyczeń w danym okresie, liczby zatrudnionych pracowników itp.

Dla zobrazowania wszystkich obszarów kontaktu bibliotekarza z czytelnikiem konieczne

jest bieżące monitorowanie, zbieranie informacji z różnych źródeł (np. zeszyt dezyderatów), diagnozowanie, systematyczne prowadzenie statystyki, dokumentowanie pracy poszczególnych działów oraz przeprowadzanie ankiet wśród osób korzystających z biblioteki.

Temu ostatniemu zakresowi badania jakości usług świadczonych w bibliotece chcemy poświęcić więcej czasu.

Uważamy, że taka forma kontaktu z czytelnikiem w bardzo znacznym stopniu oddaje odbiór placówki w środowisku, ucłowiecza liczby podawane przez statystykę i pozwala wyjść naprzeciw potrzebom tych, dla których pracuje.

.

Bliskość z siedzibą Regionalnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli „WOM”

w Częstochowie nakładać będzie na placówkę zdwojone obowiązki i spowoduje potrzebę wzmocnienia kontaktów z nauczycielami.

Biblioteka będzie chciała podjąć aktywną współpracę z konsultantami, uczestniczyć w spotkaniach metodycznych nauczycieli poszczególnych przedmiotów, by zachęcić ich przez różne formy działalności placówki (wystawki, przygotowanie zestawień tematycznych, prezentację posiadanych zbiorów) do korzystania z usług bibliotecznych.

Zmiana lokalu stwarza Publicznej Bibliotece Pedagogicznej w Częstochowie ogromne możliwości rozwoju. Chcemy te możliwości w pełni wykorzystać, podnosząc jakość i wzbogacając zakres usług świadczonych naszym czytelnikom.

Priorytety, do osiągnięcia których placówka będzie dążyć w najbliższych latach.

1. Systematyczne wdrożenie procesu komputeryzacji zbiorów bibliotecznych.
2. Stworzenie nowego stanowiska pracy dla osoby odpowiedzialnej za współpracę ze środowiskiem bibliotekarzy szkolnych.
3. Utrzymanie właściwego profilu gromadzonych zbiorów, z uwzględnieniem potrzeb nauczycieli wynikających z reformy systemu oświaty.
4. Prowadzenie form doskonalenia dla bibliotekarzy szkolnych.
5. Nawiązanie kontaktu z krajową siecią bibliotek pedagogicznych.
6. Systematyczne mierzenie jakości pracy biblioteki w celu podnoszenia poziomu świadczonych usług.